

Poona Oriental Series No. 69

श्रीमद्भर्सिंहविरचितम्
नामलिङ्गानुशासनम्
अमरकोशः (मूलमालम्)

AMARA'S NĀMALINGĀNUŚĀSAM (Text)

A Sanskrit Dictionary in three Chapters
Critically Edited with Introduction
AND
English equivalents for each word
and English Word-Index

BY
Dr N. G. SARDESAI, L. M. & s.
AND
D. G. PADHYE,
Sanskrit Teacher
MODERN HIGH SCHOOL, POONA

POONA
ORIENTAL BOOK AGENCY
1940

P R E F A C E

The study of any Language consists in mastering its vocabulary and Grammar and then its Literature. To master the vocabulary simply becomes a hard task, if some means for remembering the words of that Language are not devised, either by studying the best Literature of that Language or versification of words with their meaning. In no Language except Sanskrit, this feat of versification has been successfully accomplished. Consequently an old Pandit having mastered the versified vocabulary of Sanskrit easily understands or scans any difficult verse given to him without the aid of Dictionary.

In the Sanskrit Language, so far as over 100 such versified vocabularies and old commentaries, have upto now been discovered. While commenting on any Sanskrit work commentators quote such Lexicons as Amarkośa, Vaijayanti, Śāśvat Kosa etc., as authorities for the exact meaning of such words. The chief lexicon, most highly valued by all is Amara's (5th century) Nāmalingānuśāsana. It has been commented upon by many excellent scholars, such as क्षीरस्वामिन् (9th century), रायसुकृत (A.D. 1431), लिंगाभष (12th century), भानुजी दीक्षीत (9th century) etc. Among them Kṣhiraswamin's commentary stands first, on account of its richness of quotations from various authors. While editing it with the text of Amara's Nāmalingānuśāsana, we have made new arrangements of separately printing the text, so that, it could be useful to both students studying Sanskrit through the medium of English and to the Sanskrit knowing persons, by way of enriching their English vocabulary. On account of this want, our Pandit class are at a discount to raise their heads equal to the English-knowing Professors. From the

perusal of the text in the following pages, it may be seen that the following changes have been made :

- (1) The printing of original Sanskrit words has been made in bold type.
- (2) While their meaning and their grammatical notes, as given by Amarasingha, have been printed in ordinary types.
- (3) English equivalents have been given in the margin with their number for each word.
- (4) The verses considered as शेषक by क्षीरस्वामिन् have been separately shown and numbered.

These arrangements would help both the teachers and the *taught* to study the Sanakrit vocabulary very conveniently. If this book of *Amarakośa* be studied in the High Schools from Standards IV to VII by convenient divisions for each standard, it would be a boon to the students, so much so that they would be able to read any Sanskrit book easily like an English novel. We conclude, therefore, with a sincere request to the Educational authorities to get this book prescribed in High Schools with convenient divisions of it from St. IV to VII and thus revive the study of the dying Sanskrit Language.

*Printed by Dr. D. G. Sankal, B.A., LL.B., Navin Samarth Vidyalaya's
Sankal Press, 15 Shukrawar Peth, Poona-2.
Published by Dr. D. G. Sankal, L. M. & s., Manager, at the
Navin Samarth Vidyalaya, 15 Shukrawar Peth, Poona-2.*

नामलिङ्गानुशासनस्य विषयाणामनुक्रमणिका

पृष्ठानि

१- २८

१. प्रथमं स्वरादिकाण्डम्

Introduction (उपोद्घातः)

१ स्वरीवर्गः:	१- ६
२ अयोमवर्गः, दिग्वर्गः:	८- १२
३ कालवर्गः:	१२- १५
४ धीर्वर्गः:	१५- १६
५ शब्दादिवर्गः:	१६- १९
६ नाव्यवर्गः:	१९- २२
७ पातालभोगिवर्गः:	२२- २३
८ नरकवर्गः:	२४
९ वारिवर्गः:	२४- २८

२. द्वितीयं भूम्यादिकाण्डम्

१ भूमिवर्गः:	२९- ३०
२ पुरवर्गः:	३१- ३२
३ शैलवर्गः:	३३
४ वनौषधिवर्गः:	३३- ४८
५ सिंहादिवर्गः:	४८- ५२
६ नृवर्गः:	५२- ६४
७ ब्रह्मवर्गः:	६४- ६९
८ क्षत्रियवर्गः:	७०- ८०
९ वैश्यवर्गः:	८०- ८९
१० शूद्रवर्गः:	९०- ९४

२९- ९४

३. तृतीयं सामान्यकाण्डम्

१ विशेष्यनिवर्गः:	९५-९६
२ संकीर्णवर्गः:	९०५-९०६
३ नानार्थवर्गः:	९०९-९१०
४ अव्ययवर्गः:	९४०-९५०
५ लिङ्गादिसंप्रहर्वर्गः:	९५०-९५६

९५-९५६

४. Appendix (English Word Index)

Corrigenda (शुद्धिपत्रकम्)

१५७-१९५

१९६

अथ

श्रीमद्भरसिंहविरचितं

नामलिङ्गानुशासनम्

प्रथमं-स्वरादि-काण्डम् ।

मङ्गलाचरणम् ।

१ यस्य ज्ञान-दया-सिन्धोर-गाधस्याऽनधा गुणाः, ।
सेव्यताम-क्षयो धीराः ! स श्रिये चाऽमृताय च ॥

चिकीर्षित-प्रतिज्ञा

२ समाहृत्याऽन्य-तन्त्राणि संक्षिप्तैः प्रतिसंस्कृतैः ।
संपूर्णमुच्यते वर्णे ‘नाम-लिङ्गाऽनुशासनम्’ ॥

ग्रन्थ-परिभाषा

३ प्रायशो रूप-भेदेन, साहचर्याच्च कुव्रचित् ।
खी-पुञ्चपुंसकं ज्ञेयं, तद्विशेष-विधेः कचित् ॥

४ भेदाऽख्यानाय न द्वन्द्वो, नैक-शेषो, न संकरः ।
कृतोऽत्र भिन्न-लिङ्गानामनुक्तानां क्रमादते ॥

५ त्रि-लिङ्गायां त्रिष्विति पदं, मिथुने तु द्वयोरिति, ।
निषिद्ध-लिङ्गं शेषाऽर्थं, त्वन्ताऽथाऽदि न पूर्व-भाक्.

अथ स्वर्गवर्गः ।

9 Heaven	६ स्वर्ग-नाक-त्रिदिव-त्रिदशालयाः ।
सुरलोको द्यो-दिवौ दे त्रियां ह्लीवे त्रिविष्टपम् ॥
26 Gods or deities.	७ अमरा निर्जरा देवाखिदशा विबुधाः सुराः ।
सुपर्वाणः सुमनसस्थिदिवेशा दिवौकसः ॥
1 Sets of divinities.	८ आदितेया दिविषदो लेखा अदितिनन्दनाः ।
आदित्या ऋभवोऽस्वप्रा अमर्त्या अमृतान्धसः ॥
1 Demi-gods, and Nymphs.	९ बर्हिर्मुखाः क्रतुभुजो गीर्वाणा दानवारथः ।
बृन्दारका दैत्यतानि पुंसि वा देवताः त्रियाम् ॥
10 Giants or Titans.	१० आदित्य-विश्व-वसवस्तुषिताऽस्मास्वराऽनिलाः ।
महाराजिक-साध्याक्ष रुद्राक्ष गणदेवताः ॥
18 A Jina or Buddha.	११ विद्याधराऽस्सरो-यक्ष-रक्षो-गन्धर्व-किङ्ग्राः ।
पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः ॥
7 Buddha.	१२ असुरा दैत्य-दैतेय-दनुजेन्द्रारि-दानवाः ।
शुक्रशिष्या दितिसुता: पूर्वदेवाः सुरद्विषः ॥
29 Brahmā.	१३ सर्वज्ञः सुगतो बुद्धो धर्मराजस्तथागतः ।
समन्तभद्रो भगवान् मारजिङ्गोकजिजिनः ॥
	१४ षडभिङ्गो दशबलोऽद्वयवादी विनायकः ।
मुनीन्द्रः श्रीघनः शास्त्रा मुनिः, शाक्यमुनिस्तु यः ।
	१५ स शाक्यसिंहः सर्वार्थसिद्धः शौद्धोदनिक्ष सः ।
गौतमश्चाऽर्कबन्धुश्च मायादेवीसुतश्च सः ॥
	१६ ब्रह्माऽस्त्मभूः सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः ।
हिरण्यगर्भो लोकेशः स्वयम्भूश्चतुराननः ॥

- १७ धाताऽब्जयोनिर्दुहिणो विरिञ्चिः कमलासनः ।
स्नष्टा प्रजापतिर्वेद्या विधाता विश्वसृद्गविधिः ॥
- १ 'नाभिजन्मा ऽण्डजः पूर्वो निधनः कमलोद्घवः ।
सदानन्दो रजोमूर्तिः सत्यको हंसवाहनः' ॥
- ४6 Viṣṇu.
- १८ विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्ट्रश्रवाः ।
दामोदरो हृषीकेशः केशवो माधवः स्वभूः ॥
- १९ दैत्यारिः पुण्डरीकाक्षो गोविन्दो गरुडध्वजः ।
पीताम्बरोऽच्युतः शार्ङ्गो विष्वक्सेनो जनार्दनः ॥
- २० उपेन्द्र इन्द्रावरजश्चक्रपाणिश्चतुर्भुजः ।
पश्चानाभो मधुरिपुर्वासुदेवखिविक्रमः ॥
- २१ देवकीनन्दनः शौरिः श्रीपतिः पुरुषोत्तमः ।
वनमाली बलिधर्वसी कंसारातिरधोक्षजः ॥
- २२ विश्वम्भरः कैटभजिद् विधुः श्रीवत्सलाङ्गनः ।
२ 'पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकान्तकः ।
जलशायी विश्वरूपो मुकुन्दो मुरमर्दनः' ॥
- २ Vasudeva.
- २३ बलभद्रः प्रलम्बन्नो बलदेवोऽच्युताम्रजः ।
रेवतीरमणो रामः कामपालो हलायुधः ॥
- २४ नीलाम्बरो रौद्रिणेयस्तालाङ्को मुसली हली ।
संकर्षणः सीरपाणिः कालिन्दीभेदनो बलः ॥
- १7 Bala-
rāma.
- २५ मदनो मन्मथो मारः प्रश्नज्ञो मीनकेतनः ।
कन्दपो दर्पकोऽनङ्गः कामः पञ्चशरः स्मरः ॥
- २६ शम्बरारिम्नसिजः कुसुमेषुरनन्यजः ।
पुष्पधन्वा रतिपतिर्मकरध्वज आत्मभूः ॥

4 Aniruddha.	२७ ब्रह्मसूर्यष्यकेतुः स्वादनिरुद्ध उषापतिः । लक्ष्मीः पद्मालया पद्मा कमला श्रीहरिप्रिया ॥
14 Lakṣmi.	३ ‘इन्दिरा लोकमाता मा क्षीरोदतनया रमा । भार्गवी लोकजननी क्षीरसागरकन्यका’ ॥
1 Kṛṣṇa's conch.	२८ शङ्खो लक्ष्मी-पतेः पाञ्चजन्यथ्रं सुदर्शनम् । 1 Discus कौमोदकी गदा, खड्डो नन्दकः, कौस्तुभो मणिः ॥ १ sword. 1 mace.
1 Bow.	४ ‘चापः शाङ्कः, मुरारेस्तु शीवत्सो लाङ्छनं स्मृतम् । 1 Symbol.
4 Horses.	अश्वाश्व शैद्य-सुग्रीव-मेघपुष्प-बलाहकाः, ॥
1 Charioteer.	५ सारथिर्दारुको, मन्त्री तूद्ववश्वाऽनुजो गदः ॥ १ Minister. 1 Younger brother.
9 Vehicle-Garuda.	२९ गरुत्मान् गरुडस्ताक्षर्यो वैततेयः खगेश्वरः । नागान्तको विष्णुरथः सुपर्णः पञ्चगाशनः ॥
52 Śiva.	३० शम्भुरीशः पशुपतिः शिवः शूली महेश्वरः । ईश्वरः शर्व इशानः शङ्करश्वन्दशेशवरः ॥
	३१ भूतेशः खण्डपरशुर्गिरीशो गिरिशो मृडः । मृत्युञ्जयः कृत्तिवासाः पिनाकी प्रमथाधिपः ॥
	३२ उग्रः कपर्दी श्रीकण्ठः शितिकण्ठः कपालभृत् । वामदेवो महादेवो विरूपाक्षशिलोचनः ॥
	३३ कृशानुरेताः सर्वज्ञो धूर्जटिर्नीललोहितः । हरः स्मरहरो भर्गस्त्रयम्बकश्चिपुरान्तकः ॥
	३४ गङ्गाधरोऽन्धकरिपुः क्रतुध्वंसी वृषध्वजः । व्योमकेशो भवो भीमः स्थाणू रुद्र उमापतिः ॥ ‘अहिर्बुद्ध्योऽष्टमूर्तिश्च गजारिश्च महानटः’ ॥
1 braided hair	३५ कपर्दीऽस्य जटाजटः, पिनाकोऽजगवं धनुः । 2 bow.
1 Attendants.	प्रमथाः स्युः पारिषदा, ब्राह्मीत्याद्यास्तु मातरः ॥ १ divine mothers.

3 Superhuman ३६ विभूतिर्भूतिरैश्वर्यमणिमादिकमष्ठा ।
powers.

21 Bhavāni.

उमा कात्यायनी गौरी काली हैमवती^१श्वरी ॥

३७ शिवा भवानी रुद्राणी शर्वाणी सर्वमङ्गला ।

अपर्णा पार्वती दुर्गा मृडानी चण्डिकाऽग्निका ॥

३८ आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ॥

8 Gaṇeśa.

विनायको विनाराज-द्वैमातुर-गणाधिपाः ।

३९ अप्येकदन्त-हेरम्ब-लम्बोदर-गजाननाः ॥

17 Kārtikeya.

कार्तिकेयो महासेनः शरजन्मा पडाननः ।

४० पार्वतीनन्दनः स्कन्दः सेनानीरमिभूर्गुहः ॥

बाहुलेयस्तारकजिद्विशाखः शिखियाहनः ।

४१ पाण्मातुरः शक्तिधरः कुमारः क्रौञ्चदारणः ॥

6 Nandī
2 Divine
mothers.
26 Indra.

६ 'शृङ्गी शृङ्गी रिटिस्तुण्डी नन्दिको नन्दिकेश्वरः ।

कर्ममोटी तु चामुण्डा, चर्ममुण्डा तु चर्चिका' ॥

इन्द्रो मरुत्वान् मधवा बिंडौजाः पाकशासनः ।

४२ वृद्धश्रवाः सुनासीरः पुरुहूतः पुरन्दरः ॥

जिष्णुर्लेखर्षभः शक्रः शतमन्युर्दिवस्पतिः ।

४३ सुत्रामा गोत्रभिंडजी वासवो वृत्रहा वृषा ॥

वास्तोषपतिः सुरपतिर्बलारातिः शचीपतिः ।

४४ जम्भभेदी हरिह्यः स्वाराण् नमुचिसूदनः ॥

संक्रन्दनो दुश्यवनस्तुराषाण् मेघवाहनः ।

४५ आखण्डलः सहस्राक्षः, ऋभुक्षास्तस्य तु प्रिया ॥

3 Sacī.

पुलोमजा शची^२न्द्राणी, नगरी त्वमरावती । ¹*Indra's*
City.

1 horse.

४६ हय उच्चैश्रवाः, सूतो मातलिनन्दनं वनम् ॥ ¹ garden.

1 charioteer.

स्यात् प्रासादो वैजयन्तो, जयन्तः पाकशासनिः । ² Jayanta.

1 palace.

4 Indra's elephant.	४७ ऐरावतोऽभ्रमातङ्गैरावणाऽभ्रमुवलभा: ॥
10 Thunder-bolt.	हादिनी वज्रम-स्त्री रथात् बुलिशं भिदुरं पविः ।
2 The car of Indra.	४८ शतकोटिः स्वरुः शम्बो दम्भोलिरशनिर्दयोः ॥ १ A divine sage.
2 The council of gods.	व्योमयानं विमानोऽखी नारदाचाः सुरर्षयः ॥ ३ The food of the gods.
4 The river of heaven.	४९ स्थात् सुधर्मा देवसभा, पीयूषमसृतं सुधा ।
5 The mountain Sumeru.	मन्दाकिनी वियद्रङ्गा स्वर्णदी सुरदीर्घिका ॥
1 Five celestial trees.	५० मेरुः सुमेरुहेमाद्री रत्नसानुः सुरालयः ।
2 Sanat-kumāra.	५१ पञ्चते देवतर्वो मन्दारः पारिजातकः ॥
6 The Aswins.	५२ नासत्यावश्विनौ दस्त्रावाश्विनेयौ च तातुभौ ।
2 Nymphs	लियां वहुवप्सरसः रवर्वेश्या उर्वशी-मुखाः ॥
2 Celestial musicians.	५३ हाहा हूहूश्वेषमाद्या गन्धवालिदिवौकसाम् ।
34 Fire.	अभिर्वैश्वानरो वहिर्वातिहोत्रो धनञ्जयः ॥
	५४ कृपीटयोनिर्जलनो जातवेदास्तनूनपान् ।
	बहिः शुष्मा कृष्णवर्तमा शोचिकेश उषर्बुधः ॥
	५५ आश्रयाशो बृहद्धानुः कृशानुः पावकोऽनलः ।
	रोहिताश्वो वायुसखः शिखावानाशुशुक्षणिः ॥
	५६ हिरण्यरेता हुतभुग् दहनो हृथ्यवाहनः ।
	सप्तर्विद्मुनाः शुक्रश्वित्रभानुर्विभावसुः ॥
3 Submarine fire.	५७ शुचिरपित्त, मौर्वस्तु वाढबो वडवानलः ।
5 Flame.	वहेद्वयोरर्जवाल-कीलावर्चिर्हेतिः शिखा लियाम् ॥

- 2 A spark. ५८ त्रिषु स्फुलिङ्गोऽभिकणः, संतापः संज्वरः समौ ।
 2 A burn. ७ ‘उल्का स्यान् निर्गतज्वाला, भूतिर्भसित-भस्मनी ॥
 1 Meteor. ५ Ash.
 3 Forest fire. ३ श्वारो रक्षा च, दावस्तु द्वो वनहुताशनः’ ।
 14 Yama. ५९ धर्मराजः पितृपतिः समवर्तीं परेतराद् ॥
 कृतान्तो यमुनाभ्राता शमनो यमराद् यमः ।
 15 A giant or ghost. ६० कालो दण्डधरः श्राद्धदेवो वैवस्वतोऽन्तकः ॥
 राक्षसः कोणपः क्रव्यान् क्रव्यादोऽस्यप आशरः ।
 5 Varuna ६१ रात्रिङ्गरो रात्रिचरः कर्वुरो निकषात्मजः ॥
 20 Air or wind. ३ यातुधानः पुण्यजनो नैऋतो यातु-रक्षसी ।
 ६२ प्रचेता वरुणः पाशी यादसांपतिरप्पतिः ॥
 श्वसनः स्पर्शनो वायुर्मातरिश्चा सदागतिः ।
 ६३ पृष्ठदश्वो गन्धवहो गन्धवाहाऽनिलाऽशुग्राः ॥
 समीर-माहृत-मरुन्-जगत्प्राण-समीरणाः ।
 ६४ नभस्वद्-चात-पवन-पवमान-प्रभञ्जनाः ॥
 2 Whirlwind. ८ ‘प्रकृम्पनो महावातो, इश्वावातः सवृष्टिकः ।’ १ Storm.
 5 Air inhaled. &c. ५ प्राणोऽपानः समानश्चोदान-व्यानौ च वायवः ॥
 5 Speed or velocity. ६५ शरीरस्था इमे, रंहस्तरसी तु रथः स्थदः ।
 11 Quick, or swiftly. ५७ शीत्रं त्वरितं लघु क्षिप्रमरं ह्रुतम् ॥
 9 Eternal or continually. ६६ सत्वरं चपलं तूर्णमविलम्बितमाशु च ।
 14 Much or excessive. ६७ सततेऽनारताऽश्रान्त-संतताऽविरताऽनिशम् ॥
 ६७ नित्याऽनवरताऽजस्मप्यथाऽतिशयो भरः ।
 अतिवेल-भृशाऽत्यर्थाऽतिमात्रोद्वाद्-निर्भरम् ॥
 ६८ तीव्रकान्त-नितान्तानि गाढ-बाढ-टढानि च ।
 छीबे शीब्राऽश्च-सत्वे स्यात्, त्रिष्वेषां सत्व-गामि यत् ॥

17 Kubéra. ६५ कुबेरस्यम्बकसखो यक्षराद् गुह्यकेश्वरः ।
मनुष्यधर्मा धनदो राजराजो धनाधिपः ॥

७० किन्नरेशो वैश्रवणः पौलस्त्यो नरवाहनः ।
यशैकपिङ्गलविल-श्रीद-पुण्यजनेश्वराः ॥

1 The
garden of
Kube'ra.

७१ अस्योद्यानं चैत्ररथं, पुत्रस्तु नलकूबरः ।
कैलासः स्थानमलका पूर्विमानं तु पुष्पकम् ॥
¹ Nalakūvara
(his son).

2 His
treasure.
Auriferous
gems.

७२ स्यात् किन्नरः किंपुरुषस्तुरङ्गवदनो मयुः । ४ His
निधिनांशेवधिभेदाः पद्म-शङ्खाऽऽदयो निधेः ॥
attendants

22 The sky
or atmos-
phere.

अथ व्योमदिग्बर्गः २ (अ)
१ द्यो दिवौ द्वे नियामभ्यं व्योम पुष्करमम्बरम् ।
नभोऽन्तरिक्षं गगनमनन्तं सुरवर्त्म खम् ॥
२ वियद् विष्णुपदं वा तु पुंस्याकाश-विहायसी ।
विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात् तदव्ययम् ॥
१ 'तारापथोऽन्तरिक्षं च मेघान्वा च महाविलम्' ।

5 Space,
region or
quarters.

इति व्योम-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः २, “क्षेपकश्लोकाः ७३”

अथ दिग्-वर्गः (ब)

1 Several
quarters.

३ दिशस्तु ककुभःकाष्ठा आशाश्व हरितश्व ताः ॥
प्राञ्यवाची-प्रतीञ्यस्ताः पूर्व-दक्षिण-पश्चिमाः ।

1 Relating
to quarters
Relating to

४ उत्तरा दिगुर्दीची स्याद्, दिश्यं तु त्रिषु दिग्भवे ॥ १ Situated.
‘अवाभवमवाचीनमुदीचीनमुदगभवम् । Relating to
each quarter.

each quarter.

1 The lords of quarters and points.

1 Elephants, at the points.

1 Their females.

2 Intermediate point.

2 Included space.

15 A cloud.

2 A succession of clouds.

4 The rattling of thunder.

10 Lightning.

2 A clap of thunder.

2 A rainbow.

2 Rain.

2 Drought.

2 A hard shower.

2 Thin rain.

2 Hail.

२ प्रत्यभवं प्रतीचीनं प्राचीनं प्राभवं त्रिषु' ॥

इन्द्रो वहिः पितृपतिर्नैर्झतो वरणो मरुत् ।

५ कुबेर ईशः पतयः पूर्वाऽदीनां दिशां क्रमात् ॥

'रविः शुक्रो महीसूनुः स्वर्भानुर्भानुजो विधुः ।

३ बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशां चैव तथा ग्रहाः' ॥

६ गेवातः पुण्डरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः ।

पुष्पदन्तः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्-गजाः ॥

४ 'करिणोऽध्रमुकपिला-पिङ्गलाऽनुपमाः क्रमात् ।

ताम्रकर्णी शुश्रदन्ती चाऽङ्गना चाऽञ्जनावती ॥'

७ छाँवाऽव्ययं त्वपदिशं दिशोर्मध्ये विदिक् वियाम् ।

अभ्यन्तरं त्वन्तरालं, चक्रवालं तु मण्डलम् ॥ 2 The sensible horizon.

८ अभ्रं मेघो वारिवाहः स्तनभित्सुर्बलाहकः ।

धाराधरो जलधरस्तदित्वान् वारिदोऽस्मुभृत् ॥

९ घन-जीमूत-मुदिर-जलमुग-धूमयोनयः ।

कादम्बिनी मेघमाला, त्रिषु मेघ-भवं ऽभ्रियम् ॥ 1 Belonging to clouds.

१० स्तनितं गर्जितं मेघनिर्घोषे रसिताऽदि च ।

शम्पा शतहदा-हादिन्यैरावत्यः क्षणप्रभा ॥

११ तदिन् सौदामिनी विद्युष्मला-चपला अपि ।

स्फूर्जशुर्वज्ञनिर्घोषो, मेघज्योतिरिन्मदः ॥

2 A flash of lightning.

१२ इन्द्रायुधं शक्रधनुस्तदेव ऋजु रोहितम् ।

1 Indra's bow un-

१३ वृष्टिर्वर्षं, तद्-विषाते ऽवप्राहाऽवग्रहौ समौ ॥ bent.

धारासंपात आसारः, शीकरोऽस्मु-कणाः स्मृताः ।

वर्षोपलस्तु करका, मेघच्छन्ने ऽहि दुर्दिनम् ॥

1 A cloudy day

- 8 Covering or disappear-
ance. १४ अन्तर्धा व्यवधा पुंसि त्वन्तर्द्धिरपवारणम् ।
अपिधान-तिरोधान-पिधानाऽस्त्रादनानि च ॥
- 20 The moon. १५ हिमांशुश्वन्द्रमाश्वन्द्र इन्दुः कुमुदबान्धवः ।
विघुः सुधांशुः शुभ्रांशुरोषधीशो निशापतिः ॥
- १६ अद्वजो जैवात्रुकः सोमो ग्लौर्मृगाङ्कः कलानिधिः ।
द्विजराजः शशधरो नक्षत्रेशः क्षपाकरः ॥
- 1 A digit. १७ कला तु षोडशो भागो, विस्वो ऽस्त्री मण्डलं त्रिषु । २ The disk
or moon.
- 4 A part.
1 Half. ३८ भित्तं शकल-खण्डे वा पुंस्यद्वौ, ऽद्वौ समेऽशके ॥ २ Purity o^r
brightness.
- 3 Moon-light. १८ चन्द्रिका कौमुदी ज्योत्स्ना, प्रसादस्तु प्रसन्नता ।
- 6 A spot or mark. ६ कलङ्काऽङ्कौ लाङ्छनं च चिह्नं लक्ष्म च लक्षणम् ॥
- 1 Exqui-
site beauty. १९ सुषमा परमा शोभा, शोभा कान्तिर्शुतिश्छविः । ४ Beautv
or splen-
dour.
- 7 Frost. २० अवद्यायस्तु नीहारस्तुषारस्तुहिनं हिमम् ॥
- 2 Ice and
snow. २१ प्रालेयं मिहिका चा, ३४ हिमानी हिमसंहतिः ।
- 1 Cold or
chillness. २२ शीतं गुणे, तद्दर्थाः सुवीमः शिशिरो जडः ॥
- 7 Cold or frigid. ७ तुषारः शीतलः शीतो हिमः सप्ताऽन्य-लिङ्ककाः ।
- 2 The polar star. २३ ध्रुव औत्तानपादिः स्थान्, अगस्त्यः कुम्भसंभवः ।
- 3 Agastya. १ His consort. मैत्राश्रहणि, रस्यैव लोपामुद्रा सधर्मिणी ।
- 6 A star.
Asterisms. २४ नक्षत्रमृक्षं भं तारा तारकाऽप्युदु वा लियाम् ॥ २ The
head of
2 Stars in the Southern scale. दाक्षायिण्यो ऽश्विनीत्यादि-तारा, अश्वयुगश्विनी । Aries.
- 3 Stars in Cancer. २५ राधा विशाखा, पुष्ये तु सिद्ध्य-तिष्यौ, श्रविष्ट्या ॥
- 2 The Dolphin. समा धनिष्ठाः स्युः, प्रोष्टपदा भाद्रपदाः लियः ।

- 2 The wing of २५ मृगशीर्षं मृगशिरस्तस्मिन्नेवा ॐ ग्रहायणी ॥ 3 Orion.
 Pegasus.
- 11 Stars in
9h5 head.
- 1 The
Janet
pupiter.
- 6 Venus.
- 5 Mars.
- 3 Mer-
cury.
- 5 The
ascending
node.
- 1 Signs of
the Zodiac.
- 54 The Sun.
- इत्यलास्तच्छिरो-देशे तारका निवसन्ति याः ।
- २६ वृहस्पतिः सुराचार्यो गीष्यतिर्धिषणो गुरुः ॥
 जीव आङ्गिरसो वाचस्पतिश्चित्रशिखण्डिजः ।
- २७ शुक्रो दैत्यगुरुः काव्य उशना भार्गवः कविः ॥
 अङ्गारकः कुजो भौमो लोहिताङ्गो महीसुतः ।
- २८ रैहिणेयो बुधः सौम्यः, समौ सौरि-शनैश्चरौ ॥ 2 Saturn.
 तमस्तु राहुः स्वर्भानुः सैंहिकेयो विघुन्तुदः ।
- २९ सपर्ययो मरीच्यत्रि-मुखाश्चित्रशिखण्डिनः ॥ 1 Ursa
 राशीनामुदयो लघ्नं, ते तु मेष-वृषा ॐ ददयः । major.
 Ascension.
- ३० सूर-सूर्याऽर्थमाऽदित्य-द्वादशात्म-दिवाकराः ॥
 भास्करा ऽहस्कर-ब्रह्म-प्रभाकर-विभाकराः ।
- ३१ भास्वद्-विवस्वत्-सप्तश्च-हरिदध्योष्णरङ्मयः ॥
 विकर्तना ॐ-मार्तण्ड-मिहिरा ॐ-पूषणः ।
- ३२ द्युमणिस्तरणिर्मित्राश्चित्रभानुविरोचनः ॥
 विभावसुर्ग्रहपतिरित्वषाम्पतिरहर्षतिः ।
- ३३ भानुर्हसः सहस्रांशुस्तपनः सविता रविः ॥
 'पद्माक्षरतेजसांराशिइष्टायानाथस्तमिलहा ।
 कर्मसाक्षी जगद्वक्षुर्लोकवन्धुर्यातनुः ॥
 प्रयोतनो दिवमणिः खद्योतो लोकवान्धवः ।
 इनो भगो धामनिधिश्चांशुमाल्यव्जनीपतिः' ॥
- 1 Three of the
sun's attendants
- माठरः पिङ्गलो दण्डश्चण्डाशोः पारिपाश्वकाः ।
- 5 The dawn. ३४ सूरसूतो ॐ रुणो ॐ नूरुः काश्यपिर्गुह्याम्रजः ॥
- 4 Halo. परिधिरुपसूर्यक-मण्डले ।

11 A ray.	३५ किरणोस्त्र-मयूखांशु-गभरित-घृणि-रक्षमयः ॥ भानुः करो मरीचिः स्त्री-पुंसयोर्दीधितिः खियाम् ।
11 Light.	३६ स्युःप्रभा-रुग्म-रुचिस्त्वद्भा-भा-भाश्छवि-न्युति-दीपयः ॥
3 Sun-shine.	रोचिः शोचिरुभे क्षीवे, प्रकाशो द्योत आतपः ।
4 Warmth.	३७ कोष्ठं कवोष्ठं मन्दोष्ठं कदुष्ठं त्रिषु तद्रति ॥
3 Heat.	तिर्ग्मं तीक्ष्णं खरं तदन्, मृगत्थणा मरीचिका ।
2 Sultry vapour.	इति दिग्वर्गः २ व. अत्र मूलश्लोकाः ३७, क्षेत्रे ५३.

अथ काल-वर्गः ३

4 Time.	१ कालो दिशो इप्यनेहा इपि समयो इप्यथ पक्षतिः ॥
2 First lunar day.	प्रतिपद् द्वं इमे श्चिवे, तदाऽस्यास्तिथयो द्वयोः ।
1 A lunar day.	२ घस्तो दिना इहनी वा तु क्षीवे दिवस-चासरौ ॥
5 A day.	३ प्रत्युषो इहर्मुखं कल्यमुषः-प्रत्युषसी अपि ।
9 Morning.	४ 'न्युष्टं विभातं द्वे क्षीवे पुंसि गोसर्ग इप्यते' ॥
4 Eve.	५ प्रभातं च, दिनान्ते तु सायं संध्या पितृप्रसूः ।
1 Periods of the day.	प्राङ्माऽपराह्म-मध्याहस्तिसंध्य, मथ शर्वरी ॥
12 Night.	६ निशा निशीथिनी रात्रिख्यायामा क्षणदा क्षपा ।
1 A dark night.	विभावरी-तमस्विन्यौ रजनी यामिनी तमी ॥
1 A night and two days.	७ तमिस्त्रा तामसी रात्रिज्यैत्त्वी चन्द्रिकयाऽन्विता । १ A moon-night.
1 A multitude of nights	आगामि-वर्तमानाहर्युक्तायां निशि पक्षिणी ॥
2 Mid-night.	८ गणरात्रं निशा बहूयः, प्रदोषो रजनीमुखम् । २ Evening.
1 The full and change of the moon.	अर्धरात्र-निशीथौ द्वौ, द्वौ याम-प्रहरौ समौ ॥ २ A watch.
2 Last day of the half month.	९ स पर्वसंधिः प्रतिपत्त-पञ्चदश्योर्यदन्तरम् । २ Day of full moon.

- 1 Moon a little gibbous. ८ कला-हीने सा उनुमतिः, पूर्णे राका निशाकरे। १ Moon quite full.
- 4 Day of new moon. अमावास्या त्वमावस्या दर्शः सूर्येन्दुसंगमः ॥
- 1 no-Moon. ९ सा दण्डेन्दुः सिनीवाली, सा नष्टेन्दु-कला कुहूः। १ Moon light-horned.
- 2 An eclipse. उपरागो भ्राहो, राहु-ग्रस्तं त्विन्दौ च पूर्णिं च ॥
- 1 Eclipsed sun and moon. १० सोपल्लोपरकौ द्वौ, अग्न्युत्पात उपाहितः। २ meteor.
- 1 Sun & moon. एकयोक्त्या पुष्पवन्तौ दिवाकर-निशाकरौ ॥
- 1 Sixteen-thirds. ११ अष्टादश निमेषास्तु काष्ठा, त्रिंशत् तु ताः कला, । १ Eight seconds.
- 4 minutes. तास्तु त्रिंशत् क्षणस्ते, तु मुहूर्तो द्वादशाऽख्रियाम्,॥ ४8 minutes.
- 1 A day. १२ ते तु त्रिंशदहो-रात्रः, पक्षम् ते दश पञ्च च, । १ A fort-night.
- 1 Light & dark fort-nights. पक्षौ पूर्वाऽपरौ शुक्ल-कृष्णौ, मासस्तु तातुभौ, ॥ १ A month.
- A season. १३ द्वौ द्वौ मार्गादि- मासों स्याहृतुस्तैरयनं त्रिभिः,। १ A half year.
- 1 A year. अयने द्वे गतिरुदग् दक्षिणा उर्कस्य वत्सरः, ॥
- 2 Equinox. १४ सम-रात्रिं-दिवे काले विषुवद् विषुवं च तत् ।
- 1 Pousā. 'पुष्य-युक्ता पौर्णमासी पौषी, मासे तु यत्र सा ॥
- 2 Nāgrī. २ नाम्रा स पौषो, माघाऽच्याश् चैवमेकादशाऽपरे,' ।
- 4 A'gra-ha'yana. मार्गशीर्षे सहा मार्गं आग्रहायणिकश्च सः ॥
- 3 Pausha. ३ Pha'lguna. १५ पौषे तैष सहस्र्यौ द्वौ, तपा माघे, उथ फाल्गुने। २ Māgha.
- 3 Chaitra. स्यात् तपस्यः फाल्गुनिकः, स्याच्छ्रैत्रे चैत्रिको मधुः ॥
- 3 Vais'akha. २ Jyaiṣht'ha. १६ वैशाखे माधवो राधो, ज्येष्ठे शुक्रः, शुचिस्त्वयम् ।
- 2 Ashad'ha. आषाढे, श्रावणे तु स्यान् नभाः श्रावणिकश्च सः ॥
- 3 Śrāvāna. ४ Bhādrapad. १७ स्युर्नभस्य-प्रौष्टपद-भाद्र-भाद्रपदाः समाः ।
- 3 Āświna. स्यादाश्विन इषोऽप्याश्वयुजोऽपि, स्यात् तु कार्तिके ॥
- 4 Kārtika. १८ बाहुलोर्जीं कार्तिकिको, हेमन्तः, शिशिरोऽख्रियाम् ।
- 1 Cold season. १९ बाहुलोर्जीं कार्तिकिको, हेमन्तः, शिशिरोऽख्रियाम् ।
- 1 Winter. २ Spring. वसन्ते पुष्पसमयः सुरभिर्, ग्रीष्म उष्मकः ॥

7 Hot season. १५ निदाघ उष्णोपगम उष्ण ऊष्मागमस्तपः ।

2 Rains. ख्लियां प्रावृद् ख्लियां भूक्षिं वर्षा, अथ शरत् ख्लियाम् ॥

1 Sultry season.

1 Season. २० पडमी ऋतवः पुंसि मार्गाऽदीनां युगैः क्रमात् ।

6 A year. संवत्सरो वत्सरोऽब्दो हायनोऽल्पी शरत् समाः ॥

11 A patriarchal day. २१ मासेन स्यादहो-रात्रः पैत्रो, वर्षेण दैवतः, । ^{1 Day of the gods.}

Day of Brahmacāra. दैवे युग-सहस्रे दे ब्राह्मः, कल्पौ तु तौ नृणाम्, ॥ २ kalpa.

1 Manvantara. २२ मन्वन्तरं तु दिव्यानां युगानामेक-सप्ततिः, ।

5 destruction of the world.

संवर्तः प्रलयः कल्पः क्षयः कल्पान्त इत्यपि ॥

12 Sin. २३ अ-स्त्री पङ्कुं पुमान् पाप्मा पापं किञ्चिष्ठ कल्पमषम् ।

कलुषं वृजिनैनोऽघमंहो दुरित-दुष्कृतम् ॥

5 Virtue or moral merit.

२४ स्याद् धर्ममखियां पुण्य-श्रेयसी सुकृतं वृषः ।

12 Joy, or pleasure.

मुन् प्रीतिः प्रमदो हर्षः प्रमोदाऽमोद-संमदाः ॥

12 Happy, well, or right.

२५ स्यादानन्दथुरानन्दः शर्म-शात-सुखानि च ।

श्रःश्रेयसं शिवं भद्रं कल्याणं मङ्गलं शुभम् ॥

२६ भावुकं भविकं भव्यं कुशलं क्षेममखियाम् ।

शस्तं चा ऽथ त्रिषु द्रव्ये पापं पुण्यं सुखाऽदिच च ॥

5 Excellence, or happiness.

२७ मतलिका मत्तर्चिका प्रकाण्डमुद्ध-तल्लजौ ।

1 Good luck

प्रशस्त-वाचकान्यमूल्ययः शुभाऽवहो विधिः ॥

6 Destiny, or luck.

२८ दैवं दिष्टं भागधेयं भाग्यं स्ती नियतिर् विधिः ।

3 A cause.

हेतुर् ना कारणं वीजं निदानं त्वाऽदिकारणम् ॥ ^{1 Primary cause.}

3 The soul.

२९ क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषः, प्रधानं प्रकृतिः ख्लियाम् । 2:Nature.

1 State.

3 Qualities of nature. विशेषः कालिकोऽवस्था, गुणः सत्त्वं रजस् तमः ॥

6 Birth.

३० जनुर-जनन-जन्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्धवः ।

6 An animal.

प्राणी तु चेतनो जन्मी जन्मु-जन्म्यु-शरीरिणः ॥

3 Kind. ३१ जातिर् जातं च सामान्यं, व्यक्तिस् तु पृथगात्मता ।

3 Individuality. ३१ जातिर् जातं च सामान्यं, व्यक्तिस् तु पृथगात्मता ।
7 The mind or faculty of reason. चित्तं तु चेतो हृदयं स्वान्तं हन् मानसं मनः ॥
इति कालवर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः ३१, क्षे० १३.

अथ धी-वर्गः ४

14 Understand- १ बुद्धिर् मनीषा धिषणा धीः प्रज्ञा शेषुधी मतिः ।
ing or intellect.

प्रेक्षोपलभिधश् चित् संविन् प्रतिपज्ज्ञमि-चेतनाः ॥

1 Retentive intellect. २ धीर् धारणावती मेधा, संकल्पः कर्म मानसम् । १ Determination.

3 Satisfaction. १ 'अवधानं समाधानं प्रणिधानं तथैव च' ॥

2 Consciousness of pleasure or pain. चित्ताभोगो मनस्कारश्, चर्चा संख्या विचारणा । ३ Reflection.

3 Reasoning. 'विमर्शो भावना चैव वासना च निगद्यते' ॥

३ अध्याहारस् तर्कं ऊहो, विचिकित्सा तु संशयः । ४ Doubt.

2 Decision. संदेह-द्वापरौ चाऽथ समौ निर्णय-निश्चयौ ॥

2 Heterodox or heresry. ४ मिथ्याहास्त्रिरनास्तिकता, व्यापादो द्रोहचिन्तनम् । २ Malice.

2 Conclusion. समौ सिद्धान्त-राद्वान्तौ, भ्रान्तिर् मिथ्यामतिर् भ्रमः ॥

3 Mistake. ३ मिथ्याहास्त्रिरनास्तिकता, व्यापादो द्रोहचिन्तनम् ।

10 Agreement. ५ संविदाऽङ्गः प्रतिज्ञानं नियमाऽश्रव-संश्रवाः ।

अङ्गीकाराऽभ्युपगम-प्रतिश्रव-समाधयः ॥

1 True knowledge. ६ मोक्षे धीर् ज्ञानमन्त्र विज्ञानं वित्त्य-शास्त्रयोः ।

1 Knowledge of arts. ७ मोक्षोऽपवर्गो, ऋत्याऽज्ञानमविद्याऽहम्मतिः खियाम् ।

8 Beatitude. मुक्तिः कैवल्य-निर्वाण-ओयो-निःश्रेयसाऽमृतम् ॥

4 Spiritual ingor- ८ मोक्षोऽपवर्गो, ऋत्याऽज्ञानमविद्याऽहम्मतिः खियाम् ।
ance.

3 Five objects of sense. ९ रूपं शब्दो गन्ध-रस-स्पर्शाद् च विषया अमी ॥

1 An object of sense. १ गोचरा इन्द्रियार्थाश् च, हृषीकं विषयीऽनिद्रयम् ।

3 An organ of sense. १ गोचरा इन्द्रियार्थाश् च, हृषीकं विषयीऽनिद्रयम् ।

1 An intellectual organ. कर्मेन्द्रियं तु पात्वाऽस्त्रदि, मनो-नेत्राऽस्त्रदि धीन्द्रियम् ।

2 An astringent taste. १ तुवरम् तु कषायोऽर्द्धा, मधुरो, लवणः, कटुः, ।

1 Sweet. १ Salt. १ Bitter. १ Pungent.

१ Sour. तिक्तो, उम्लश् च, रसाः पुंसि, तद्वस्तु षड्मी त्रिषु ॥

१ A pleasing scent. १० विमर्देत्ये परिमलो गन्धे जन-मनो-हरे ।

१ perfume.

आमोदः सोऽति-निर्हारी, वाष्य-लिङ्गत्वमागुणात् ॥

२ A scent spread-ing far. ११ समाकर्णी तु निर्हारी, सुरभिर् ग्राणतर्पणः ।

४ fragrant substance.

२ A perfume for the mouth. इष्टगन्धः सुगन्धिः स्यादामोदी मुखवासनः ॥

४ An ill smelling substance. १२ पूतिगन्धिस् तु दुर्गन्धो, विस्त्रे स्यादाम-गन्ध यत् ।

१ A smell like that of raw meat शुक्-शुभ्र-शुचि-श्वेत-विशद-श्वेत-पाण्डरा: ॥¹⁶ White.

१३ अवदातः सितो गौरो ऽवलक्षो धवलो ऽर्जुनः ।

३ Yellowish white.

हरिणः पाण्डुरः पाण्डुरीष्टयाण्डुस् तु धूसरः ॥

१ Grey.

७ Black or dark blue. १४ कृष्णे नीलाऽसित-इयाम-काल-इयामल-मेचकाः ।

३ Yellow.

पीतो गौरो हरिद्रामः, पलाशो हरितो हरितः ॥

२ Red.

१५ लोहितो रोहितो रक्तः, शोणः कोकनदच्छविः ।

३ Crimson.

२ Dark-red.

२ Pale red or pink. अव्यक्तरागस् त्वरुणः, श्वेतरक्तस् तु पाटलः ॥

२ Brown.

१६ इयावः स्यात् कपिशो, धूम्र-धूमलौ कृष्णलोहिते ।

३ Purple.

कडारः कपिलः पिङ्ग-पिशङ्गौ कदु-पिङ्गलौ ॥

६ Tawny.

१७ चित्रं किर्मार-कल्माष-शब्दलैताश्र च कर्बुरे ।

गुणे शुक्राऽदयः पुंसि, गुणि-लिङ्गास् तु तद्वति ॥

इति धी-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः १७, क्षेपकश्लोकः १.

अथ शब्दादि-वर्गः ५

७ The goddess of speech.

१ ब्राह्मी तु भारती भाषा गीर् वाग् वाणी सरस्वती ।

६ Speech.

३ व्याहार उक्तिरूलपितं भाषितं वचनं वचः ॥

२ Ungrammatical language.

२ अपञ्चशोऽपशब्दः स्थाच्छाले शब्दस् तु वाचकः ।

१ A word.

तिङ्ग-सुबन्त-चयो वाक्यं, क्रिया वा कारकाऽन्तिता ॥

१ A sentence.

4 The *Vēdas*, or any one of them.

1 The duty enjoined by them.

1 Three *Vēdas*.

1 A *Vēdāṅga*.

2 History.

1 An accent.

1 Logic

1 Ethics.

2 A tale.

1 A *Purāṇa*.

1 A feigned story.

2 A riddle.

2 A code of laws.

2 A compilation and abridgment.

2 A part of a stanza.

2 A rumour.

4 Tidings or intelligence.

3A call or summons.

1 Clamour.

2 A contest or law suit.

2 The exordium.

2 An example or opposite argument.

3 A question.

2 An answer.

2 A groundless demand.

2 A false accusation.

1 An affectionate speech.

3 Fame. 4 Praise.

1 Repetition.

2 Making a loud noise.

1 Voice in grief.

10 Censure, blame, or contempt.

३ श्रुतिः ली वेद आग्नेयस् त्रयी, धर्मस् तु तद-विधिः ।

लियामृक् साम-यजुषी, इति वेदास् त्रयस् त्रयी ॥

४ शिक्षेत्यादि श्रुतेरङ्गमो,ङ्कार-प्रणवौ समौ । २ The sacred name of God.

इतिहासः पुरावृत्तम्,दाताद्यास् त्रयः स्वराः ॥

५ आन्वीक्षिकी, दण्डनीतिस्, तर्कविद्याऽर्थशास्त्रयोः ।
आख्यायिकोपलब्धार्था, पुराणं पञ्च-लक्षणम् ॥

६ प्रबन्धकल्पना कथा, प्रवहिका प्रहेलिका ।
स्मृतिस् तु धर्मसंहिता, समाहितम् तु संग्रहः ॥

७ समस्या तु समासार्था, किंवदन्ती जनश्रुतिः ।
वार्ता प्रवृत्तिर् वृत्तान्त उदन्तः स्यादथाऽङ्ग्यः ॥

८ आख्याऽङ्गे अभिधानं च नामधेयं च नाम च ।
हृतिराकारणा ५५हानं, संहृतिर् बहुभिः कृता ॥

९ विवादो व्यवहारः स्यादुपन्यासस् तु वाद्यमुखम् ।
उपोद्घात उदाहारः, शपनं शपथः पुमान् ॥ २ An oath.

१० प्रभो ऽनुयोगः पृच्छा च, प्रतिवाक्योत्तरे समे ।
मिथ्याभियोगोऽभ्याख्यानमथ मिथ्याभिशंसनम् ॥

११ अभिशापः, प्रणादस् तु शब्दः स्यादनुराग-जः ।
यशः कीर्तिः समझा च, स्तवः स्तोत्रं स्तुतिर् तुतिः ॥

१२ आग्रेडितं द्विस् त्रिष्टुप्सुच्छुर्षु तु घोषणा ।
काङ्क्षः लियां विकारो यः शोक-भीत्यादिभिर् ध्वनेः ॥

१३ अवर्णाऽक्षेप-निर्वाद-परीवादाऽपवाद-वत् ।
उपक्रोशो जुगुप्सा च कुत्सा निन्दा च गर्हणे ॥

- 2 Unfriendly speech. १४ पारुद्यमतिवादः स्याद्, भर्त्सनं त्वपकारगीः ।
 2 Reproach १५ तत्र त्वाक्षारणा यः स्यादाकोशो मैथुनं प्रति ।
- 1 Disparagement. १६ यः स-निन्द उपालभस् तत्र स्यात् परिभाषणम् ॥
- 1 An imputation of adultery. १७ अनुलापो मुहुर्भाषा, विलापः परिदेवनम् ।
 2 Address, १८ अनुलापो विरोधोक्तिः, संलापो भाषणं मिथः ॥
- 1 Incoherent speech. १९ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Tautology २० चांद्यमाक्षेपाऽभियोगौ, शापाऽकोशी दुरेषणा ॥
- 2 Lamentation. २१ अनुलापो मुहुर्भाषा, विलापः परिदेवनम् ।
 2 Quarrel. २२ अनुलापः संदेशवाग् वाचिकं स्याद्, वाग्-भेदास् तु त्रिषूतरे ॥
- 1 Conversation. २३ अनुलापः संदेशवाग् वाचिकं स्याद्, वाग्-भेदास् तु त्रिषूतरे ॥
- 2 Speaking well. २४ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 3 Strange querry. २५ अनुलापः संदेशवाग् वाचिकं स्याद्, वाग्-भेदास् तु त्रिषूतरे ॥
- 3 Cursing. २६ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 3 False love talk. २७ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
- 2 Message. २८ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
- 1 Inauspicious speech. २९ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 Good. ३० अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 Very sweet. ३१ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Harsh. ३२ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Rustic. ३३ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 Pleasing but true. ३४ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Inconsistent. ३५ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 slurred. ३६ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Spoken fast. ३७ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 Sputtered. ३८ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 Unmeaning. ३९ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Unfit to be uttered. ४० अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Talkin jest. ४१ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 2 Murmering at cohabitation. ४२ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
- 5 Plain speech. ४३ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 An indistinct speech. ४४ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
 1 False. ४५ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
- 4 Truth. ४६ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
- 17 Sound. ४७ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.
- 1 Rustling. ४८ अनुलापः सुवचनमपलापम् तु निहृष्टः । 2 Denial.

६ The tinkling of ornaments. २६ स्वनिते बल्पर्णानां, भूषणानां तु शिखितम् ।

निकाणो निकणः क्षाणः क्षणः कणनभित्यपि ॥

2 the sound of a lute. २७ वीणाया क्षणिते प्रादेः प्रक्षाण-प्रक्षणाऽऽदयः ।

2 A confused sound.

1 The cry of birds, &c. कोलाहलः कलकलस्, तिरश्चां वाशिर्तं रतम् ॥

2 An echo.

2 A song or singing. २८ च्छी प्रतिश्रुत् प्रतिध्वाने, गीतं गानभिमे समे ।

इति शब्दादि-वर्गः ५, अत्र मूलश्लोकाः २५ ॥, षेष० २ ॥.

अथ नाट्य-वर्गः ६

1 The seven musical notes.

निषाद-र्षभ-गान्धार-षड्ज-मध्यम-धैवताः ॥

१ पञ्चमश्च चेत्यमी सप्त तन्त्री-कण्ठोरित्थाः स्वराः ।

काकली तु कले सूक्ष्मे, ध्वनौ तु मधुराऽस्तुष्टे ॥

२ कलो, मन्द्रम् तु गम्भीरे, तारोऽत्युच्चैस्, त्रयस् त्रिषु ।

‘ नृणामुरसि मध्यस्थो द्वाविंशति-विधो ध्वनिः, ॥

३ स मन्द्रः कण्ठ-मध्य-स्थस्, तारः शिरसि गीयते ’ । १ ।

समन्वित-स्थस् त्वेकतालो, वीणा तु वह्नकी ॥

४ त्रिपञ्चकी, सा तु तन्त्रीभिः सप्तभिः परिवादिनी ।

ततं वीणाऽऽदिकं वायमानद्वं मुरजाऽऽदिकम् ॥

1 A Drum or tympanum.

१ A wind instrument.

५ वंशाऽऽदिकं तु सुधिरं, कास्य-तालाऽऽदिकं घनम् ।

१ A cymbal bell.

२ A musical instrument. चतुर्विधभिदं वायं वादित्राऽतोद्य-नामकम् ॥

२ Drums and tabours.

६ मृदङ्गा मुरजा, भेदास् त्वद्विष्टलिङ्गयोर्धकास् त्रयः ।

१ Three sorts of drums.

स्याद् यशः पटहो ढका, भेरी छी दुन्दुभिः पुमान् ॥

२ A double drum.

2 A kettle drum.

२ A large kettle drum.

७ आनकः पटहो छी स्यात्, कोणो वीणाऽऽदि-वादनम् ।

१ The quill, or bow.

वीणाधण्डः प्रवालः स्यात् कुम्भम् तु प्रसेवकः ॥

२ The neck of a lute.

2 The belly below the neck.

- 1 The body of the lute. 1 the tie. 1 Other instrument.
- 2 A female dancer. 1 Slow, quick, and mean time. 1 Beating time. 1 Equal time in music and dance. 6 Dancing.
- 2 Symphony. 3 A male dancer in woman's apparel. 1 A courtesan. 1 A sister's husband. 1 A learned man. 1 A father. 2 A prince. 2 A king. 1 A princess. 1 A queen. 1 Any wife of a king. 1 Sacred. 1 king's brother in-law. 1 A mother. 2 A young girl. 1 venerable person. 1 An eldest sister. 1 Appropriate vocatives, for female servants. 2 Gesture. 2 Indication of passion. 2 two sorts of tokens.
- 1 Taste, or sentiment. 3 Love. 2 Heroism. 7 Tender-ness. 3 Laughter. 2 Disgust.
- ८ कोलम्बकसू तु कायोऽस्या, उपनाहो निबन्धनम् ।
वाद्य-प्रभेदा— डमरु-मङ्ग-डिप्पिम-झर्णराः ॥
- ९ मर्दलः पणवो इन्ये च, नर्तकी-लासिके समे विलभितं द्रुतं मध्यं तत्त्वमोघो घनं क्रमात् ॥
- १० तालः काल-क्रिया-मानं, लयः साम्यमथाऽक्रियाम् ।
ताण्डवं नटनं नाट्यं लास्यं नृत्यं च नर्तने ॥
- ११ तौर्यत्रिकं नृत्य-गीत-वाद्यं नाट्यमिदं त्रयम् ।
भ्रकुंसश् च भ्रकुंसश् च भ्रकुंसश् चेति नर्तकः ॥
- १२ ली-वेष-धारी पुरुषो, नाट्योक्तौ—गणिका ऽज्जुका ।
भगिनी-पतिरावुत्तो, भावो विद्वानथाऽस्तुकः ॥
- १३ जनको, युव-राजस् तु कुमारो भर्तुदारकः ।
राजा भट्टारको देवस्, तत्-सुता भर्तुदारिका ॥
- १४ देवी कृताऽभिषेकायामितरासु तु भट्टिनी ।
अ-ब्रह्मण्यम-वध्योक्तौ, राजश्यालस् तु राष्ट्रियः ॥
- १५ अम्बा माता, अथ बाला स्याद् वासूरार्यस् तु मारिषः ।
अतिका भगिनी ज्येष्ठा, निष्ठा-निर्वहणे समे ॥ २ The catastrophe.
- १६ हण्डे हञ्जे हलाऽहने नीचां चेटीं सर्कीं प्रति ।
अञ्जहारो ऽञ्जविक्षेपो, व्यञ्जकाऽभिनयौ समौ ॥
- १७ निर्वृते त्वञ्ज-सत्त्वाभ्यो द्वं त्रिष्वाङ्गिक-सात्त्विके ।
शृङ्खार-बीर-करुणाऽद्भूत-हास्य-भयानकाः ॥
- १८ वीभत्स-रौद्रौ च रसाः, शृङ्खारः शुचिरुज्ज्वलः ।
उत्साहवर्धनो बीरः, कारुण्यं करुणा घृणा ॥ ३ Pity.
- १९ कृपा दया उनुकम्पा स्यादनुक्रोशोऽप्यथो हसः ।
हासो हास्यं च, वीभत्सं विकृतं त्रिष्विदं द्रव्यम् ॥

4 Surprise or wonderful.	२० विस्मयोऽद्भुतमाश्रयं चित्रमध्यथ भैरवम् ।
9 Horror or terrific.	दारुणं भीषणं भीष्मं घोरं भीमं भयानकम् ॥
2 Wrath, or angry.	२१ भयङ्करं प्रतिभयं, रौद्रं तृप्रममी त्रिषु ।
6 Fear, or terror.	चतुर्दशा, दरस् त्रासो भीतिर् भीः साध्वसं भयम् ॥
1 Sentiment or passion.	२२ विकारो मानसो भावो, उनुभावो भाव-बोधकः ।
1 Indication of it.	गवें उभिमानोऽहङ्कारो मानश् चित्तसम्भ्रूतिः ॥
5 Pride.	२३ 'दर्पोऽवलोकोऽवष्टमश् चित्तोद्रेकः स्मयो मदः' । २।
6 Arrogance.	अनादरः परिभवः परीभावस् तिरस्किया ॥
9 Disrespect.	२४ रीढा उमानना उज्ज्वा उवहेलनमसूक्षणम् ।
5 Modesty or shame.	मन्दाक्षं हीम् त्रपा ग्रीढा लज्जा, सा उपत्रपा उन्यतः ॥
1 Bashfulness.	२५ क्षान्तिस् तितिङ्गा, उभिध्या तु परस्य विषये स्पृहा ।
2 Patience, forbearance.	अक्षान्तिरीर्ष्या, उसुया तु दोषाऽरोपो गुणेष्वपि ॥
1 Coveting another's property.	१ Detraction. २ Envy.
3 Enmity	२६ वैरं विरोधो विद्वेषो, मन्यु-शोकौ तु शुक् लियाम् ।
3 Grief or sorrow.	२७ कोप-क्रोधाऽमर्ष-रोष-प्रतिधा रुद-कुर्धौ लियौ ।
3 Repentance.	पश्चात्तापो उनुतापश् च विप्रतीसार इत्यपि ॥
7 Wrath, or rage.	२८ प्रेमा ना प्रियता हार्दं प्रेम स्नेहो, उथ दोहदम् ।
1 Good conduct.	इच्छा काङ्क्षा स्पृहेहा रुद् वाञ्छा लिप्सा मनोरथः ॥
2 Madness.	शुचौ तु चरिते शीलमुन्मादश् चित्तविभ्रमः ।
5 Affection or kindness.	२९ कामोऽभिलाषस् तर्षश् च, सोऽत्यर्थं लालसा द्वयोः ।
1 Desire or longing.	उपाधिर् ना धर्मचिन्ता, पुस्याधिर् मानसी व्यथा ॥
11 Wish or desire.	३० स्यात् चिंता स्मृतिराध्यानमुक्तण्ठोक्तलिके समे ।
1 Virtuous reflexion.	उत्साहोऽध्यवसायःस्यात्, स वीर्यमति-शक्ति-भाक् ॥
1 Ardent desire.	३१ कपटोऽस्त्री व्याज-दम्भोपधयश् छश्च-कैतवे ।
1 Anxiety.	कुसृतिर् निकृतिः शाळ्यं, प्रमादो उनवधानता ॥
3 Recollection.	
2 Missing.	
2 Perseverance.	
1 Fortitude.	
9 Deceit, or fraud.	
2 Inadvertency or mistake.	

4 Eagerness.	३२ कौतूहलं कौतुकं च कुतुकं च कुतूहलम् ।
1 Dalliance or blandishment.	लीणां विलास-विव्वोक-विभ्रमा ललितं तथा ॥
6 Sport or amusement.	३३ हेला लीलेत्यभी हावाः कियाः शृङ्खार-भाव-जाः । द्रव-केलि-परीहासाः कीडा लीला च नर्म च ॥
3 Disguise.	३४ व्याजोऽपदेशो लक्ष्यं च, कीडा खेला च कूर्दनम् ।
3 A play or game.	घर्मो निदाधः स्वेदः स्यात्, प्रलयो नष्टचेष्टता ॥
3 Sweat.	
2 Fainting.	
2 Dissimulation.	३५ अवाहित्याऽकारगुप्तिः, समौ संवेगसंभ्रमौ ।
2 Hurry.	स्यादाच्छुरितकं हासः सोत्प्रासः, स मनाकृ स्मितम् ॥
I A horse-laugh.	
1 A smile.	
1 A laugh.	३६ मध्यमः स्याद् विहसितं, रोमाङ्गो रोमर्घणम् ।
1 Horripilation.	क्रन्दितं रुदितं कुष्ठं, जृम्भस् तु त्रिषु जृम्भणम् ॥
3 Weeping.	
1 Gaping.	
2 Disappointing.	३७ विप्रलम्भो विसंवादो, रिङ्गं स्वलनं समे ।
2 Creeding or tumbling.	स्यान् निद्रा शयनं स्वापः स्वप्नः संवेश इत्यपि ॥
5 Sleep.	
2 Lassitude.	३८ तन्द्री प्रमीला, भ्रुकुटिर् भ्रुकुटिर् भ्रुकुटिः लियाम् ।
3 A frown.	अहृष्टिः स्याद्-सौम्ये ऽक्षिण, संसिद्धि-प्रकृती त्विमे ॥
1 A look of displeasure.	
5 The natural state.	३९ स्वरूपं च स्वभावशू च निसर्गशू चाऽथ वेपथुः ।
2 A tremour.	कम्पो, ऽथ क्षण उद्धर्षो मह उद्धव उत्सवः ॥
5 A festival.	इति नाथ्य-वर्गः ६, अत्र मूलश्लोकाः ३७॥० क्षेत्रे १३

अथ पातालमोगि-वर्गः ७

5 the infernal region.	१ अधोतुवन-पातालं बलिसद्या रसातलम् ।
11 A hole or vacuity.	नागलोको, ऽथ कुहर सुषिरं विवरं विलम् ॥
2 A hole in the ground.	२ छिद्रं निर्भयनं रोके रन्द्रं श्वर्वं वपा सुषिः ।
1 Perforated, or full of holes.	गर्ताऽवटौ भुवि श्वरे, स-रन्द्रे सुषिरं त्रिषु ॥

5 Darkness.

1 Universal dark-
ness. 1 Imperfect
darkness.

2 The NAGAS.

2 Their chief.

2 Vasuki.

2 Sort of snake.

3 A Boa, or large
serpent.

2 A water snake.

2 Amphisbæna.

2 A variegated
serpent.2 A snake, that has
cast his slough.33 A snake or
serpent.

1 His boly.

2 Jaws.

1 Belonging to a snake.

2 His expanded head.

2 His skin.

3 His venom.

1 Nine sorts of
fixed poison.1 A dealer in
antidotes.

2 A snake-catcher.

३ अन्धकारो इनियां ध्वानं तमिक्षं तिमिरं तमः ।

ध्वाने गाढे उन्धतमसं, क्षीणे उवतमसं, तमः ॥

४ विष्वक् संतमसं, नागाः काद्रवेयास्, तदीश्वरे ।

शेषो उन्नतो, वासुकिस तु सर्पराजो, उथ गोनसे ॥

५ तिलित्सः स्यादजगरे शयुर् वाहस इत्युभौ ।

अलगदो जलव्यालः समौ राजिल-कुण्ड्हभौ ॥

६ मालुधानो मातुलाहिर्, निर्मुको मुक्तकच्छुकः ।

सर्पः पृदाकुर् भुजगो भुजङ्गो उहिर् भुजङ्गमः ॥

७ आशीविषो विषधरश् चक्री व्यालः सरीसूपः ।

कुण्डली गृद्धाच् चक्षुःश्वाः काकोदरः फणी ॥

८ दर्वीकरो दीर्घपृष्ठो दन्तशूको विलेशयः ।

उरगः पञ्चगो भोगी जिह्वागः पवनाशनः ॥

९ 'लेलिहानो द्विरसनो गोकर्णः कञ्चुकी तथा । १ ।

कुम्भीनसः फणधरो हरिर् भोगधरस् तथा ॥

१० अहे: शरीरं भोगः स्यादाशीरप्यहिंदृष्टिका । १ । २ ।

त्रिलोहये विषाऽस्यादि, स्फटायां तु फणा दयोः ॥

११ समौ कञ्चुक-निर्मोक्षौ, द्वेषस् तु गरलं विषम् ।

पुंसि छीवे च काकोल-कालकूट-हलाहलाः ॥

१२ सौराश्रिकः शौष्ठिकेयो ब्रह्मपुत्रः प्रदीपनः ।

दारदो वत्सनामश् च विष-भेदा अमी नव ॥

१३ विषवैद्यो जाङ्गलिको, व्यालप्राणहितुण्डिकः ।

इति पातालभोगि-वर्गः ७, अत्र मूलशोकाः ११, क्षेत्र १॥.

अथ नरक-वर्गः ८

४ Hell.
Various hells.

स्यान् नारकस् तु नरको निरयो दुर्गतिः लियाम् ॥

१ तद्-भेदास्— तपनाऽवीचि-महारौरव-रौरवाः ।

संघातः कालसूत्रं चेत्याऽस्याः, सत्वास् तु नारकाः ॥

२ Departed souls.

१ The river of hell.

१ Misfortune or misery.

१ Throwing in hell.

२ प्रेता, वैतरणी सिन्धुः स्याद्, लक्ष्मीस् तु निर्झतिः ।

विष्टिराजूः, कारणा तु यातना तीव्रवेदना ॥ ३ Agony.

४ Mental halu.

२ Pain of labor.

३ Corporeal pain.

३ पीडा बाधा व्यथा दुःखमा, मनस्यं प्रसूतिजम् ।

स्यात् कष्टं कृच्छ्रमाभीर्ल, त्रिष्वेषां भेद्य-गामि यत् ॥

इति नरकवर्गः ८, अत्र मूलश्लोकाः ३ ॥, क्षे०.

अथ वारि-वर्गः ९

१५ The sea or ocean.

१ समुद्रो ऽबिधरकूपारः पारावारः सरित्पतिः ।

उदन्वानुदधिः सिन्धुः सरस्वान् सागरो ऽर्णवः ॥

२ रत्नाकरो जलनिधिर् यादः पतिरपाम्पतिः ।

तस्य प्रमेदाः—क्षीरोदो लवणोदस् तथा ऽपरे ॥

२ Particular seas.

३ आपः क्षी भूत्रि, वार् वारि सलिलं कमलं जलम् ।

पयः कीलालममूर्तं जीवनं भुवनं बनम् ।

४ कवन्धमुदकं पाथः पुष्करं सर्वतोमुखम् ।

अम्भोर्णस् तोय-पानीय-नीर-क्षीराऽम्बु-शम्बरम् ॥

२ Watery.

५ मेघपुर्ष्यं धनरसस्, त्रिषु द्वे आप्यमम्मयम् ।

भङ्गस् तरङ्गं ऊर्मिर् वा लियां वीचिरथोर्मिषु ॥

४ A wave.

६ महत्सूलोल-क्लोलौ, स्यादावतोऽभसां भ्रमः ।

२ A surge or billow.

पृष्ठन्ति विन्दु-पृष्ठताः पुमांसो विप्रुषः लियाम् ॥

१ A whirlpool.

४ A drop of water.

- 2 A winding descent of water.
2 A drain.
5 A shore or bank.
1 The bed.
2 An island.
1 One formed by alluvion.
2 A sand bank.
5 Mud or clay.
2 Inundation.
2 A temporary well, fountain.
1 Navigable. 3 A boat.
3 A raft or float.
1 A natural stream.
2 Fare or freight.
2 An oval basin.
2 A voyaging merchant.
2 The pilot or helmsman.
2 The oar.
2 The rudder.
2 A scraper or shovel.
2 A bucket.
- 1 The boat's half.
1 Landed from a boat.
2 Clear, transparent.
3 Deep.
1 shallow.
3 A fisherman.
2 A net.
2 Packthread.
2 A fish basket.
2 Goad.
8 A fish.
2 Sheat fish.
2 A porpoise.
2 Sort of sprat.
2 A sort of carp.
- ७ चक्राणि पुटभेदाः स्युर्, भ्रमाश् च जलनिर्गमाः ।
कूलं रोधश् च तीरं च प्रतीरं च तटं त्रिषु ॥
- ८ पाराऽवारे पराऽर्बाची तीरे, पात्रं तदन्तरम् ।
द्वीपो ऽखियामन्तरीयं यदन्तर् वारिणस् तटम् ॥
- ९ तोयोस्थितं तत् पुलिनं, सैकर्तं सिकतामयम् ।
निषद्वरम् तु जम्बालः पङ्को ऽखी शाद-कर्दमौ ॥
- १० जलोच्छासाः परीवाहाः, कूपकाम् तु विदारकाः ।
नाव्यं त्रिलिङ्गं नौ-तार्ये, खियां नौस् तरणिस् तरिः ॥
- ११ उडुपं तु पूबः कोलः, स्लोतो ऽभु-सरणं स्वतः ।
आतरस् तरपण्यं स्याद्, द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिनी ॥
- १२ सांयात्रिकः पोतवणिक्, कर्णधारस् तु नाविकः ।
नियामकाः पोतवाहाः, कूपको गुणवृक्षकः ॥ २ The crew.
२ The mast.
- १३ नौकादण्डः क्षेपणी स्यादरित्रं केनिपातकः ।
अन्धिः रुदी काष्ठकुहालः, सैकपात्रं तु सेचनम् ॥
- १४ छीबे ऽर्धनावं नावो ऽर्खे, ऽतीतनौके ऽतिनु त्रिषु ।
त्रिष्वागाधात्, प्रसञ्जोऽच्छः, कलुषोऽनच्छ आविलः ॥ ३ Turbid water.
- १५ निझं गम्भीरं गम्भीरमुत्तानं तद्-विपर्यये ।
अगाधमतलस्पर्शे, कैवर्ते दाश-धीवरौ ॥
- १६ आनायः पुंसि, जालं स्याच्छणसूत्रं पवित्रकम् ।
मत्स्याधानी कुवेणी स्याद्, बद्धिं मत्स्यवेधनम् ॥
- १७ पृथुरोमा ज्ञषो मत्स्यो मीनो वैसारिणोऽण्डजः ।
विसारः शकुली चाय गडकः शकुलर्भकः ॥
- १८ सहस्रदण्डः पाठीन, उलूपी शिष्युकः समौ ।
नलमीनश् चिलिचिमः, प्रोष्टी तु शफरी द्रयोः ॥

- १ Small fry.
१ Various sorts
of fish.
- २ Aquatic
animals.
Various sorts.
- २ A crab.
२ A shark.
२ A crocodile.
३ A worm.
२ A gangetic
alligator.
३ A leech.
२ A pearl oyster.
२ A conch.
२ small shell.
२ A bivalve shell.
- ६ A frog.
२ A small worm.
२ A female frog.
२ A female turtle.
- १ Sort of sheet-fish.
२ A cockle.
२ A lake or pond.
१ A deep lake.
- ४ A well.
१ The wooden
frame for the rope.
- १ The cover or
facing of a well.
२ A square or a
large pond.
- ५ One deep enough
for the lotus.
२ A basin.
२ Well.
२ A moat or ditch.
१ A dike.
३ A basin round
the foot of a tree.
- १९ क्षुद्राऽण्ड-मत्स्य-संघातः पोताधान, मथो शषाः—।
रोहितो मदगुरः शालो राजीवः शकुलस् तिमिः ॥
- २० तिमिङ्गिलाऽऽदयश् चाथ यादांसि जलजन्तवः ।
तद्-भेदाः—शिशुमारोद्र-शङ्खाचो मकराऽऽदयः ॥
- २१ स्यात् कुलीरः कर्कटकः, कूर्मे कमठ-कच्छपौ । <sup>३ A turtle
or tortoise.</sup>
प्राहोऽवहारो, नक्षत्र तु कुम्भीरो, ईथ महीलता ॥
- २२ गण्डपदः किञ्चुलको, निहाका गोधिका समे ।
रक्षपा तु जलौकायां लियां भूमि जलौकसः ॥
- २३ मुरकास्फोटः लिया शुक्तिः, शङ्खः स्यात् कम्बुर-लियौ ।
शुद्रशङ्खः शङ्खनखाः, शम्बूका जलशुक्तयः ॥
- २४ भेदे मण्डूक-वर्षाभू-शालूर-पूवन्दर्दुराः ।
शिली गण्डपदी, भेदी वर्षाभ्वी, कमठी हुलिः ॥
- २५ मदुरस्य प्रिया शृङ्खी, दुर्नामा दीर्घकोशिका ।
जलाशया जलाधारास्, तत्राऽगाष-जलो हृदः ॥
- २६ आहावस् तु निपानं स्यादुपकूप-जलाशये । <sup>२ A trough
near a well.</sup>
पुंस्येवाऽन्युः प्रहिः कूप उद्पानं तु पुंसि वा ॥
- २७ नेमिस् त्रिकाऽस्य, बीनाहो मुख-बन्धनमस्य यत् ।
पुष्करिण्यां तु खातं स्यादखातं देवखातकम् ॥ <sup>२ A natural
pond.</sup>
- २८ पद्माकरस् तडागो उल्ली कासारः सरसी सरः ।
वेशन्तः पत्वलं चाऽस्यसरो, वापी तु दीर्घिका ॥
- २९ खेयं तु परिखा, स्याधारस् त्वम्भसा यत्र धारणम् ।
स्यादालवालमावालमावापो, ईथ नदी सरित् ॥
- ३० तरङ्गिणी शैवलिनी तटिनी हादिनी धुनी ।
स्रोतस्विनी द्वीपवती स्वनन्ती निश्चगाऽस्यगा ॥

३१ ' कूलङ्कुषा निर्शरिणी रोधोवक्ता सरस्वती ' । १ ।

8 The Ganges.

गङ्गा विष्णुपदी जन्हुतनया सुरनिन्नगा ॥

4 The Yamunā.

३२ भागीरथी त्रिपथगा त्रिस्रोता भीष्मसूरपि ।

4 The Narmadā.

कालिन्दी सूर्यतनया यमुना शमनस्वसा ॥

2 The Karatbyā.

३३ रेवा तु नर्मदा सोमोद्वा मेकलकन्यका ।

2 The Bāhudā.

करतोया सदानीरा, बाहुदा सैतवाहिनी ॥

2 The Satadru

३४ शतद्रुम् तु शुतुद्रिः स्याद्, विपाशा तु विपाद् खियम् ।

2 The Vipādā.

शोणो हिरण्यवाहः स्यात् कुल्याङ्गपा कृत्रिमा सरित् ॥

2 The Sōna.

1 A canal.

Various rivers.

३५ शरावती वेत्रवती चन्द्रभागा सरस्वती ।

1 The mouth of
a river.

कावेरी सरितो उन्याश च, संभेदः सिन्धुसंगमः ॥

1 An issue from
a pond.

३६ द्वयोः प्रणाली पर्यः पदब्यां, त्रिषु तृतीयौ ।

belonging to
certain Rivers.

देविकायां सरव्यां च भवे दाविक-सारवौ ॥

2 White water lily. ३७ सौगन्धिकं तु कल्हारं, हल्कं रक्तसंध्यकम् ।

1 A red one.

स्यादुत्पलं कुबलयमथ नीलाम्बुजन्म च ॥

2 A water lily.

३८ इन्दीवरं च नीलेऽस्मिन्, सिते कुमुद-कैरवे । २ The esculent
white sort.

1 The root of
a water lily.

शालूकमेषां कल्दः स्याद्, वारिपर्णी तु कुम्भका ॥

2 Pistia stratiotes.

3 Vallisneria.

३९ जलनीली तु शैवालं शैवलो, उथ कुमुद्वती ।

2 A place abound-
ing in water-lilies.

कुमुदिन्यां, नलिन्यां तु बिसिनी-पश्चिनी-मुखाः ॥

3 An assemblage
of lotus flowers.

16 A lotus.

४० वा पुंसि पद्मं नलिनमरविन्दं महोत्पलम् ।

सहस्रपत्रं कमलं शतपत्रं कुशोशयम् ॥

४१ पञ्चलहं तामरसं सारसं सरसीरुहम् ।

विसप्रसून-राजीव-पुष्कराऽम्भोरहाणि च ॥

2 A white lotus.

४२ पुण्ड्रीकं सिताम्बोजमय रक्तसरोरहे ।

3 A red lotus.

रक्तोत्पलं कोक्करं, नालो नालमथाऽखियाम् ॥

2 The stalk of
a water-lily.

2 The film or fibres
attendent on it. ४३ मृणालं विसमब्जादि-कदम्बे खण्डमस्त्रियाम् । १ Assemblage
of water lilies

2 The root of a
water-lily.

2 A filament.

2 A new leaf of
a water-lily.

करहाटः शिफाकन्दः, किञ्जलकः केसरोऽलियाम् ॥

४४ संवर्तिका नवदलं, बीजकोशो वराटकः ॥ २ The seed
of the lotus.

इति वारि-वर्गः ९, अत्र मूलश्लोकाः ४३, क्षेत्र० ॥.

४५ उक्तं स्वर-च्योम-दिक्-काल-धी-शब्दादि स-नाट्यकम् ।
पातालभोगि-नरकं वारि चैषां च संगतम् ॥

४६ इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।

स्वरादि-काण्डः प्रथमः साऽङ्ग एव समर्थितः ॥

इति प्रथमः स्वरादि-काण्डः समाप्तः ।

अत्र मूलश्लोकाः २८१ ॥, क्षेत्र० श्लो० १८, सर्वे च मिलित्वा । २९९ ॥.

अथ द्वितीयं भूम्यादि काण्डम् ।

१ वर्गा:-पृथ्वी-पुर-क्षमाभृद-वनौषधि-मृगादि-भिः ।
 नृ-त्रृष्णा-क्षत्र-विट-शूद्रैः साङ्गोपाङ्गैरिहोदिताः ॥

२ भूर् भूमिरचला उनन्ता रसा विश्वस्मरा स्थिता ।
 धरा धरित्री धरणिः क्षोणिर् ज्या काश्यपी क्षितिः ॥

३ सर्वसहा वसुमती वसुवोर्वा वसुन्धरा ।
 गोत्रा कुः पृथिवी पृथ्वी क्षमा उवनिर् मेदिनी मही ॥

४ 'विपुला गङ्गारी धात्री गौरिला कुम्भनी क्षमा । १ ।
 भूतधात्री रत्नगर्भा जगती सागराम्बरा ' ॥

- 2 Soil.
 2 An excellent soil.
 1 Fertile with every crop.
 1 A spot with salt soil.
 2 A region devoid of water.
 2 Untilled or waste.
 5 A world.
- 1 INDIA.
 1 The eastern region.
 1 The northern region.
 2 A country of barbarians.
 2 The region of sanctity.
 2 An inhabited country.
- 3 One abounding in reeds;
 2 -in water lilies.
 2 -in ratans;
- ५ मृत् मृत्तिका, प्रशस्ता तु मृत्सा मृत्खा च मृत्तिका ।
 उर्वरा सर्व-सस्याऽऽव्याया, स्यादूषः क्षारमृत्तिका ॥ २ Salt ground.
- ६ उषवानूषरो द्वावप्यन्य-लिङ्गौ, स्थलं स्थली । १ A place, or firm spot.
 समानौ मर्ह-धन्वानौ, द्वे खिलाऽप्रहते समे ॥
- ७ त्रिष्वयो जगती लोको विष्ट्रिपं भुवनं जगत् ।
 लोको उयं भारतं वर्षं, शारावत्यास् तु यो उवेः ॥
- ८ देशः प्राग्-दक्षिणः प्राच्य, उदीच्यः पश्चिमोत्तरः ।
 प्रत्यन्तो म्लेच्छदेशः स्यान्, मध्यदेशस् तु मध्यमः ॥ २ The middle region.
- ९ आर्यावर्तः पुण्यभूमिर् मध्यं विन्ध्य-हिमालयोः ।
 नीवृज् जनपदो, देश-विषयौ तूऽपवर्तनम् ॥ ३ Any country.
- १० त्रिष्वागोष्ठान्, नडग्राये नह्वान् नहुल इत्यपि ।
 कुमुद्वान् कुमुदप्राये, वेतस्वान् बहुवेतसे ॥

2 -in green grass. ११ शाद्रुलः शाद्रुरिते, सजम्बाले तु पद्मिलः । २ Clayey and muddy.

3 Watery, or wet. १ Contiguous to water. जलप्रायमनूपं स्थात् पुंसि कच्छस् तथाविषः ॥

2 Full of stony or १२ ली शर्करा शर्करिलः, शार्करः शर्करावति । २ Sandy. similar nodules.

देश एवाऽऽदिमावेवमुज्जेयाः सिकतावति ॥

1 Watered (viz. its १३ देशो नद्यम्बु-वृष्टयम्बु-संपन्न-ब्रीहि-पालितः ।
rice) from a river.

1 Or by rain.

1 Ruled by a just १४ सु-राजि देशो राजन्वान्, स्थात् ततो उन्यत्र राजवान् ।
king.

1 Governed by a १५ गोष्ठे गोस्थानकं, तत् तु गौष्ठीनं भूत-पूर्वकम् ॥
monarch.

2 A fold for kine.

1 The site of a former one.

2 Contiguous ground. १५ पर्यन्तभूः परिसरः, सेतुरालौ स्त्रियां पुमान् । २ Bridge.

3 An anthill. वामलूरश्च च नाकुडा च वल्मीकिं पुन्न-नुंसकम् ॥

12 A road, path or १६ अयनं कर्म मार्गाऽध्य-पन्थानः पदवी सृतिः ।
way.

सरणिः पद्मतिः पद्या वर्तन्येकपदीति च ॥

3 A good road. १७ अतिपन्थाः सुपन्थाश्च च सत्पथश्च चाऽर्चिते ऽध्यनि ।

5 A bad road. ठाध्वो दुरध्वो विपथः कदध्वा कापथः समाः ॥

2 The want of a १८ अपन्थास् त्वपथं तुल्ये, शृङ्खाटक-चतुर्ष्वथे । २ Meeting of
road.

1 A long and १९ प्रान्तरं दूर-शृङ्खो ऽचा, कान्तारं वर्त्म दुर्गमम् ॥ १ A diffi-
lonesome way. lonesome way.

2 A league.

2 A furlong.

2 A highway.

1 A street.

5 Heaven and earth २० ' शावापृथिव्यौ रोदस्यौ शावाभूमी च रोदसी । २ ।

3 Salt-sea. दिवस्पृथिव्यौ, गजा तु रुमा स्याल् लवणाकरः' ॥

इति भूमि-वर्गः १, अत्र मूलश्लोकाः १८, क्षेत्र २.

अथ पुर-वर्गः २

- 7 A town or city. १ पूः स्त्री पुरी-नगर्यौ वा पत्तनं पुटभेदनम् ।
 1 A suburb. स्थानीयं निगमो, उन्यत् तु यन् मूल-नगरात् पुरम् ॥
- 2 The abode of
harlots. २ तच्छास्त्रानगरं, वेशो वेश्याजनसमाश्रयः ।
 2 A market. आपणस् तु निषद्यायां, विपणिः पण्यवीथिका ॥
- 2 A shop. ३ रथ्या प्रतोली विशिखा, स्याच् चयो वप्रमखियाम् ।
 3 A high street. ३ आकारो वरणः सालः, प्राचीनं प्रातन्तो वृतिः ॥
- 2 Heap of earth. ४ भित्तिः स्त्री कुड्यमेहूकं यदन्तर-न्यस्त-कीकसम् ।
 3 A rampart. गृहं गेहोदवसितं वेशम् सद्ग निकेतनम् ॥
- 1 A bound hedge. ५ निशान्तं-पस्त्य-सदनं भवनाऽगार-मन्दिरम् ।
 2 A wall. गृहाः पुंसि च भूम्येव निकाश्य-निलयाऽस्तुलयाः ॥
- 1 One built with
rubbish. ६ वासः कुटी द्रयोः शाला सभा, संजवनं त्विदम् ।
 16 A house. चतुःशालं, मुनीनां तु पर्णशालोटजो उभियाम् ॥
- 4 Audiance hall. ७ चैत्यमायतनं तुल्ये, वाजिशाला तु मन्दुरा । २ A stable.
 2 A cluster of
four houses. आवेशनं शिल्पिशाला, प्रपा पानीयशालिका ॥
- 2 A hut made of leaves. ८ मठश् छात्राऽस्तुलिदि-निलयो, गङ्गा तु मदिरागृहम् ।
 2 Buddhisti. गर्भागारं वासगृहमरिष्टं सूतिकागृहम् ॥ room.
 2 A working house. ९ 'कुट्टिमो उल्ली निवद्वा भूषा, चन्द्रशाला शिरोगृहम्' । १।
 2 A place of re-
freshment. १० हर्म्याऽस्तुलिदि धनिनां वासः, प्रासादो देव-भूमुजाम् ।
 1 A college १ A royal residence. सौधो उल्ली राजसदनमुपकार्योपकारिका ॥ ४ A king's
 2 A tavern. house.
 2 Middle of a
house. ११ स्वस्तिकः सर्वतोभद्रो नन्दावर्ताऽस्तुलयो उपि च ।
 1 Pavement. १२ विन्दुन्दकः प्रभेदा हि भवन्तीऽश्वर-सद्गनाम् ॥
 2 Terrace. १३
- 2 A window or airhole. १४
- 2 A temporary hall.
- 1 The abode of
the wealthy. १५
- 1 A royal residence. १६
- 4 Its varities. १७

4 The queen's apartment.	१२ स्त्र्यऽगारं भूभुजामन्तःपुरं स्यादवरोधनम् ।
2 An airy room, a top of the house.	शुद्धान्तश् चाऽवरोधश् च, स्याददृः क्षौमम्-स्त्रियाम् ॥
3 A terrace before the house-door.	१३ प्रघाण-प्रघणाऽलिन्दा बहिर्-द्वार-प्रकोष्ठके ।
2 The threshold.	गृहावप्रहणी देहस्यङ्गं चत्वराऽजिरे ॥
3 A court or yard.	
1 The lower threshold of door.	१४ अधस्ताद् दारुणि शिला, नासा दारुपरि स्थितम् । ¹ Upper
threshold.
2 A private door.	प्रच्छन्नमन्तद्वारं स्यात्, पक्षद्वारं तु पक्षकम् ॥
2 A back door.	
2 The edge of the thatch.	१५ वलीक-नीधे पटल-प्रान्ते, उथ पटलं छदि: । 2 Roof.
2 The wood of a thatch.	गोपानसी तु वलभी छादने वक्र-दारुणि ॥
2 A dovecot.	१६ कपोतपालिकायां तु विटङ्कं पुन्-नपुसकम् ।
3 A door, or gate.	खी द्वार् द्वारं प्रतीहारः, स्याद् वितर्दिस् तु वेदिकः ॥
2 A covered terrace in the yard.	
2 Decoration of the gatepost.	१७ तोरणो खी बहिर्द्वारं, पुरद्वारं तु गोपुरम् । ¹ A city
gate.
1 A raised place over the gate.	कृटं पूर्-द्वारि यद्वस्तिनखसू तस्मिन्नथ त्रिषु ॥
2 A door.	१८ कपाटमररं तुल्ये, तद्-विक्षम्भो उर्गलं न ना ।
1 Its bolt or bar.	आरोहणं स्यात् सोपानं, निश्रेणिम् त्वधिरोहिणी ॥
2 Stairs.	
2 A ladder.	
2 A broom.	
2 Dust, or sweepings.	१९ संमार्जनी शोधनी स्यात्, संकरो उवकरस् तथा ।
2 The entrance of a house.	क्षिते, मुखं निःसरणं, संनिवेशो निकर्षणम् ॥
2 A village.	2 An open space in a town.
2 The site of a habitation.	२० समौ संवसथ-ग्रामौ, वेश्मभूर् वास्तुर-स्त्रियाम् ।
2 Space near a village, etc.	ग्रामान्त उपशत्यं स्यात्, सीम-सीमे वियामुभे ॥
2 Astation of herdsmen.	2 A boundary or limit.
2 An abode of the lowest men.	२१ घोष आभीरपल्ली स्यात्, पक्षणः शब्दालयः ।
	इति पुर-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः २०, क्षेपक्ष्लोऽ० ॥

अथ शैल-वर्गः ३

- 13 A mountain. १ महीधे शिखरि-क्षमाभृदहार्य-धर-पर्वताः ॥
अद्रि-गोत्र-गिरि-ग्रावाऽचल-शैल-शिलोचयाः ।
- 2 A range, surrounding the earth. २ लोकालोकश् चक्रवालम्, त्रिकूटस् त्रिकुण्ठ समौ ॥
2 A hill with three peaks.
अस्तम् तु चरमक्षमाभृदुदयः पूर्वपर्वतः । २ The eastern mountain.
- 2 The western mountain. ३ हिमवान् निषधो विन्ध्यो माल्यवान् पारियात्रिकः ॥
गन्धमादनमन्ये च हेमकूटाऽदयो नगाः ।
- 1 Divers mountains. ४ पाषाण-प्रस्तर-मावोपलाऽङ्गमानः शिला दृष्ट् ॥
- 7 A stone or rock. कूटो उल्ली शिखरं शृङ्गं, प्रपातस् त्वतटो भृगुः ।
- 3 A peak or summit. ५ कट्टो उल्ली नितम्बो उद्देः, स्नुः प्रस्थः सानुर-खियाम् ॥
- 3 A precipice. ६ दरी तु कन्दरो वा ल्ली, देव-खात-बिले गुहा ॥
- 1 The side of a mountain. २ अवहरं, गण्डशैलाम् तु च्युताः स्थूलोपला गिरेः ।
3 Table land. ३ 'दन्तकास् तु बहिस् तिर्यक्-प्रदेशान् निर्गता गिरेः' ॥ १
- 2 A fountain. ७ खनिः खियामाकरः स्यात्, पादाः प्रत्यन्तपर्वताः ।
- 3 A cascade. ८ उपत्यका उद्द्रेरासन्ना भूमिरुच्वमधित्यका ॥ १ Land on it.
- 2 An artificial cave. ८ धातुर् मनःशिलाद्यद्रेर् गैरिकं तु विशेषतः । १ Red chalk.
- 2 A natural cave. निकुञ्ज-कुञ्जौ वा क्लीबे लताऽदिपि-हितोदरे ॥
- 2 Rocks fallen from a mountain. इति शैल-वर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः ८, क्षेत्र० ॥.
- 1 Rocks fallen slanting. १ अटव्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ।
- 2 A mine. २ महारण्यमरण्यानी, गृहारामास् तु निष्कुटाः ॥
- 2 Hills near a mountain. ३
- 1 Land near a mountain. ४
- 1 A fossil, or mineral. ५
- 2 A place overgrown with creepers, &c. ६

अथ वनौषधि-वर्गः ४

- 6 A forest or grove. १ अटव्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ।
- 2 A large forest. २ महारण्यमरण्यानी, गृहारामास् तु निष्कुटाः ॥

- 2 Garden.
- 1 One planted by a state minister, &c.
- 2 A royal public one.
- 1 Queen's pleasure ground.
- 5 A row or range.
- 2 A continuous line.
- 2 A multitude of groves.
- 2 A germin.
- 13 A tree.
- 1 One fructifying from blossoms.
- 1 One without apparent blossoms
- 1 An annual plant.
- 3 Barren.
- 3 Bearing fruit.
- 8 Blown, as a flower.
- 3 The trunk of a lopped tree.
- 1 A small tree.
- 3 A shrub.
- 3 Creeper.
- 3 A spreading one.
- 3 Height of a tree, hill, &c.
- 2 The trunk.
- 2 A branch.
- 2 A large branch.
- 2 A fibrous root.
- 1 From a radicant branch.
- 2 The top of a tree
- 3 Its root.
- 2 The pith.
- 3 The bark.
- २ आरामः स्यादुपवनं कृत्रिमं वनमेव यत् ।
अमात्य-गणिका-गेहोपवने वृक्षवाटिका ॥
- ३ पुमानाक्रीड उद्यानं राज्ञः साधारणं वनम् ।
स्यादेतदेव प्रमदवनमन्तःपुरोचितम् ॥
- ४ वीश्यालिरावलिः पद्मःश्रेणी, लेखासू तु राजयः ।
वन्या वनसमूहे स्यादङ्कुरो ऽभिनवोद्भूदि ॥
- ५ वृक्षो महीरुहः शाखी विटपी पादपम् तरः ।
अनोकहः कुटः शालः पलाशी द्रु-द्रुमाऽगमा: ।
- ६ वानस्पत्यः फलैः पुष्पात्, तैर-पुष्पाद् वनस्पतिः ।
ओषधयः फल-पाकाऽन्ताः स्युर-वन्धयः फलेग्रहिः ॥
- ७ वन्ध्योऽफलोऽवकेशी च, फलवान् फलिनः फली ।
प्रफुल्लोत्कुल-संफुल-व्याकोश-विकच-स्फुटाः ॥
- ८ फुलशू चैते विकसिते, स्युरवन्ध्याऽदयस् त्रिषु ।
स्थाणुर् वा ना ध्रुवः शङ्कुर्, हस्व-शाखा-शिफः क्षुपः ॥
- ९ अप्रकाण्डे स्तम्ब-गुल्मौ, वली तु ब्रततिर् लता ।
लता प्रतानिनी वीरुद् गुल्मिन्युलप इत्यपि ॥
- १० नगाऽद्याऽरोह उच्छ्रय उत्सेधश चोच्छ्रयशू च सः ।
अ-स्त्री प्रकाण्डः स्कन्धः स्यान् मूलाच्छाखाऽवधिस् तराः ॥
- ११ समे शाखा-लते, स्कन्धशाखा-शाले, शिफा-जटे ।
शाखा-शिफा ऽरोहः स्यान्, मूलाच् चाऽग्रं गता लता ॥
- १२ शिरोग्रं शिखरं वा ना, मूलं द्रुग्नोऽङ्गिनामकः ।
सारो मज्जा नरि, त्वक् ऋ वल्कं वल्कलम-लियाम् ॥
- 1 Scandent fibres.

- 2 Wood. १३ काष्ठं दार्विन्धनं वेध इधमसेधः समिन् लियाम्। 2 Samidhs.
- 3 Fuel. २ निष्कुहः कोटरं वा ना, वल्लरिर् मञ्जारिः लियौ ॥
- 2 The hollow of a tree. २ A compound pedicel. १४ पत्रं पलाशं छदनं दलं पर्णं छदः पुमान् ।
- 2 A leaf. १५ पलवो उखी किसलयं, विस्तारो विटपो उलियाम् ॥
- 2 A sprout or shoot. १ त्रीष्वाम् विष्वाम् विष्वाम् ॥
- 1 The branch and its shoot. १६ वृक्षाऽऽदीनां फलं सस्यं, वृन्तं प्रसवबन्धनम् ।
- 1 Fruit. १७ आमे फले शलादुः स्यात्, लुके वानमुभे त्रिषु ॥
- 2 The foot stalk. १८ अमे फले शलादुः स्यात्, लुके वानमुभे त्रिषु ॥
- 1 Raw fruit. १९ वृक्षाऽऽदीनां फलं सस्यं, वृन्तं प्रसवबन्धनम् ।
- 1 Dry. २० अमे फले शलादुः स्यात्, लुके वानमुभे त्रिषु ॥
- 2 A bud or a germ. १६ क्षारको जालकं छीवे, कलिकः कोरकः पुमान् ।
- 2 An unblown flower. २१ स्याद् गुच्छकम् तु स्तवकः, कुड्डालो मुकुलो उलियाम् ॥
- 2 A cluster of blossoms. २२ स्याद् गुच्छकम् तु स्तवकः, कुड्डालो मुकुलो उलियाम् ॥
- 2 An opening bud. १७ द्विहीनं प्रसवे सर्वं, हरीतक्याऽऽदयः लियाम् ।
- 5 A flower. १८ द्विहीनं प्रसवे सर्वं, हरीतक्याऽऽदयः लियाम् ।
- 2 Its nectar or honey. १९ आश्वत्थ-वैणव-पूष्प-नैयग्रोधैङ्गुदं फले ॥
- 1 Fruits of certain plants. २० बाहर्तं च, फले जम्बा जम्बूः खी जम्बु जाम्बवम्, ।
- 3 Fruit of the Eugenia. २१ बाहर्तं च, फले जम्बा जम्बूः खी जम्बु जाम्बवम्, ।
- 1 Hedyosarum Gangeticum. २२ उदुम्बरो जन्तुफलो यज्ञाङ्गो हेमदुर्घकः ।
- 1 Blossom of the Bignonia. २३ कोविदारे चमरिकः कुड्डालो युगपत्रकः ।
- 5 Holy figtree. २४ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
- 7 Elephant, or wood apple. २५ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
- 4 Glomerous fig-tree. २६ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
- 4 Mountain ebony. २७ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
- 4 Echites. २८ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
- 8 Cassia fistula. २९ आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
- 5 A lemon or citron. ३० आरेवत-ज्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।

5 Tapia.	२५ वरुणो वरणः सेतुस् तिक्तशाकः कुमारकः ।
5 Punnag.	पुञ्जागे पुरुषस् तुङ्गः केसरो देववल्लभः ॥
4 Coral tree.	२६ पारिभद्रे निम्बतरु मन्दारः पारिजातकः ।
7 Tinis.	तिनिशे स्यन्दनो नेमी रथद्वारतिमुक्तकः ॥
3 Spondias.	२७ वज्जुलश् चित्रकच्च चाऽथ द्वौ पीतनक-पीतनौ ।
5 Bassia.	आग्रातके, मधूके तु गुडपुष्प-मधुद्रुमौ ॥
1 Water Bassia.	२८ वानप्रस्थ मधुष्टीलौ, जलजेऽत्र मधूलकः ।
3 Pilu.	पीलौ गुडफलः संसी, तसिंस्तु गिरि-संभवे ॥
2 Walnut.	२९ अक्षोट-कन्दरालौ द्वा, वङ्कोटे तु निकोचकः ।
2 Alangium.	
4 Butea frondosa.	पलाशे किंशुकः पर्णो वातपोथो, ऽथ वेतसे ॥
7 Bayas, or Bēnt.	३० रथाऽब्रपुष्प-विदुर-शीत-वानीर-वज्जुला ।
4 The same growing in water.	द्वौ परित्याध-विदुलौ नादेयी चाऽन्तुवेतसे ॥
5 Morunga.	३१ सौभाज्ञने शिशु तीक्ष्णगन्ध-काक्षीव-मोचकाः ।
1 A red variety of the same.	रक्तोऽसौ मधुशिशुः स्या, दरिष्ठः फेनिलः समौ ॥ ^{2 Soap berry.}
5 Marmelos.	३२ वित्वे शाण्डिल्यशैलूषौ मालूर-श्रीफलावपि ।
3 Waved leaved figtree.	पूक्षो जटी पर्कटी स्यान्, न्यग्रोधो बहुपाद् वटः ॥
3 Indian figtree.	
6 Loqhra. The pale sort.	३३ गालवः शावरो लोभ्रस् तिरीटस् तित्व-मार्जनौ ।
3 Mango.	आग्राश चूतो रसालो, इसौ सहकारो ऽति-सौरभः ॥
5 A very fragrant mango.	३४ कामाङ्गो मधुदूतश्च मार्कदः पिकवल्लभः ।
5 Bdellium.	कुम्भोलूखलकं छीवे कौशिको गुण्णुलः पुरः ॥
5 Sebesten.	३५ शेलुः श्वेषमातकः शीत उद्धालो बहुवारकः ।
4 Piya.	राजादने प्रियालः स्यात् सञ्जकद्वार् धनुःपटः ॥
7 Gambhari.	३६ गम्भारी सर्वतोभद्रा काश्मरी मधुपर्णिका ।
3 Jujube.	श्रीपर्णी भद्रपर्णी च काश्मर्यशू चा, प्यथ द्रयोः ॥

6 The fruit.	३७ कर्कन्धूर् बदरी कोलिः, कोलं कुवल-फेनिले ।
3 Plumb tree.	सौबीरं बद्रं घोण्टाऽप्यथ स्यात् स्वादुकण्टकः ॥
5 <i>Buinchī.</i>	३८ विक्कहतः सुवावृक्षो ग्रन्थिलो व्याघ्रपादपि ।
4 Orange.	ऐरावतो नागरङ्गो नादेयी भूमिजम्बुका ॥
4 Sort of ebony.	३९ तिन्दुकः स्फूर्जकः कालस्कन्धश्च शितिसारके ।
4 Another sort.	काकेन्दुः कुलकः काकतिन्दुकः काकपीलुके ॥
5 <i>Ghantāpātali.</i>	४० गोलीढो झाटलो घण्टापाटलिर् मोक्ष-मुष्ककौ ।
3 <i>Tilā.</i>	तिलकः क्षुरकः श्रीमान्, समौ पिचुल-ज्ञावुकौ ॥
2 <i>Tamarix.</i>	
5 <i>Kayap'hal.</i>	४१ श्रीपर्णिका कुमुदिका कुम्भी कैर्टर्य-कटफलौ ।
4 Red <i>Lōdhra.</i>	क्रमुकः पट्टिकाख्यः स्यात् पट्टी लाक्षाप्रसादनः ॥
6 Mulberry.	४२ तदम् तु यूपः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदाह च ।
4 <i>Nauclea orientalis.</i>	तूलं च, नीप-प्रियक-कदम्बास् तु हरिप्रियः ॥
4 Marking nut.	४३ वीरवृक्षोऽरुष्करोऽग्निमुखी भङ्गातकी त्रिषु ।
5 <i>Pārsipipal.</i>	गर्दभाण्डे कन्द्राल कपीतन सुपार्षेकाः ॥
3 Tamarind.	
6 <i>A san.</i>	४४ पूक्षश्च च, तिन्तिढी चिङ्गाऽग्निलिका, तथो पीतसारके ।
	सर्जकाऽसन-बन्धूकपुष्प-प्रियक-जीवकाः ॥
5 <i>Sak'hwa or Sal.</i>	४५ साले तु सर्ज-काश्याऽश्वकर्णिकाः सस्यसम्बरः ।
5 <i>Kahuā.</i>	नदीसर्जो वीरतरुनिन्द्रुः ककुभोऽर्जुनः ॥
3 <i>Khirani.</i>	४६ राजादनः फलाध्यक्षः क्षीरिकायामय द्वयोः ।
1 <i>Inhud.</i>	इङ्गुदी तापसतरुर्, भूर्जे चर्मि-मृदुत्वचौ ॥
3 <i>Bhōjpatr.</i>	
5 Silk-cotton.	४७ पिञ्चिला पूरणी मोचा स्थिरायुः शाल्मलिर् द्वयोः ।
2 Its gum.	पिञ्चात् तु शाल्मलीवेष्टे, रोचनः कूटशाल्मलिः ॥
2 Another black silk-cotton.	४८ चिरविल्वो नक्तमालः करजश्च च करञ्जके । 4 <i>Caranji.</i>
4 Gray bonduc.	प्रकीर्यः पूतिकरजः पूतिकः कलिमारकः ॥

- 2 Other sorts. ५९ करञ्ज—भेदाः षडग्रन्थो मर्कञ्चज्ञारवल्ली ।
- 4 Rōhin. रोही रोहितकः प्रीहशत्रु॒ दाढिमपुष्पकः ॥
- 4 Khayar. ५० गायत्री बालतनयः खदिरो दन्तधावनः ।
- 2 A fetid Mimosa. अरिमेदो विश्वदिरे, कदरः खदिरे सिते ॥
- 2 A white sort. ५१ सोमवल्कोऽथ, य व्याघ्रपुच्छं गन्धर्वहस्तकौ ।
- 11 Palma christi. एरण्ड उरुवूकश् च रुचकश् चित्रकश् च सः ॥
- 5२ चञ्चुः पञ्चाङ्गलो मण्ड-वर्धमान-व्यडम्बकाः ।
- 1 A variety of the *Sami*. अल्पा शमी शमीरः स्याच्छमी सकुफला शिवा ॥³ *Sami*
or *saen*.
- 6 Mayan. ५३ पिण्डीतको मरुबकः श्रसनः करहाटकः ।
शल्यश् च मदने, शक्रपादपः पारिभद्रकः ॥ ७ *Déodar*.
- ५४ भद्रदारु दुकिलिमं पीतदारु च दारु च ।
पूतिकाष्ठं च सप्त स्युर देवदारुण्यथ द्वयोः ॥
- 7 Trumpet flower. ५५ पाटलिः पाटलाऽमोघा काचस्थाली फलेरुहा ।
- 12 Priyangu. कृष्णवृन्ता कुबेराशी, इयामा तु महिलाऽह्या ॥
- ५६ लता गोवनिन्दनी गुन्द्रा प्रियङ्गुः फलिनी फली ।
विष्वक्सेना गन्धफली कारम्भा प्रियकश् च सा ॥
- 12 Sōñapati. ५७ मण्डूकपर्ण-पत्रोर्ण-नट-कटुङ्ग-दुण्डुकाः ।
स्योनाक-शुकनास-क्षी-दीर्घवृन्त-कुटन्टाः ॥
- ५८ शोणकश् चा उरलौ, तिष्यफला त्वा ऽमलकी त्रिषु ।
अमृता च वयःस्था च, त्रि-लिङ्गस् तु विभीतकः ॥
- 4 Emblic myro-
balan. ५९ नाक्षम् तुषः कर्षफलो भूतावासः कलिद्रुमः ।
- 6 Beleric myro-
balan. अभया त्वच्यथा पथ्या कायस्था पूतनाऽमृता ॥
- 11 Yellow myro-
balan. ६० हरीतकी हैमवती चेतकी श्रेयसी शिवा ।
- ३ *Sural*.
३ *Caniyār*. पीतङ्गुः सरलः पूतिकाष्ठं चाथ द्रुमोत्पलः ॥

3 Barahal.	६१ कर्णिकारः परिव्याधो, लकुचो लिकुचो ढहुः ।
2 Bread fruit or Jack tree. 3 Hijjal.	पनसः कण्टकिफलो, निचुलो हिज्जलो अम्बुजः ॥
3 Opposite leaved figtree.	६२ काकोदुम्बरिका फल्नुर्-मलयूर् जघनेफला ।
6 Nimb.	अरिष्टः सर्वतोभद्र-हिङ्गनिर्यास-मालकाः ॥
3 Sisō.	६३ पिचुमन्दश् च निम्बे, उथ पिञ्छिला अगुह-शिशपा ।
1 Another sort.	कपिला भस्मगर्भा सा, शिरीषस् तु कपीतनः ॥
3 Siris.	
3 Champā.	६४ भणिलो उथ चाम्पेयश् चम्पको हेमपुष्पकः ।
1 Its flower.	एतस्य कलिका गन्धफली स्यादथ केसरे ॥
2 Mul-sari.	
2 Asōc.	६५ बकुलो, बञ्जुलो शोके, समौ करक-दाढिमौ ।
2 Pomegranate.	चाम्पेयः केसरो नागकेसरः काञ्चना अह्न्यः ॥
4 Nāgkesar.	
5 Jainti.	६६ जया जयन्ती तर्कारी नादेयी वैजयन्तिका ।
5 Ganiykhāri.	श्रीपर्णमस्मिमन्थः स्यात् कणिका गणिकारिका ॥
4 Coratya.	६७ जयो, उथ कुटजः शक्रो वत्सको गिरिमङ्गिका ।
3 Its seed.	एतस्यैव कलिङ्गेन्द्रयवभद्रयवं फले ॥
4 Carōnda.	६८ कृष्णपाकफलाऽविग्र-सुषेणाः करमर्दके ।
3 Tamāl.	कालस्कन्धम् तमालः स्यात् तापिञ्छो उथ सिन्दुके ॥
5 Séduāri.	६९ सिन्दुवारेन्द्रसुरसौ निर्गुण्डीन्द्राणिकेत्यपि ।
5 Dēotār.	वेणी गरा गरी देवताहो जीमूत इत्यपि ॥
2 Siriāri.	
4 Arabian Jasmin.	७० श्रीहस्तिनी तु भूरुण्डी, तृणशून्यं तु मङ्गिका ।
1 A wild variety.	भूपदी शीतभीरुश् च, सेवाऽस्फोटा बनोद्धवा ॥
4 Nébāri.	७१ शेफालिका तु सुबहा निर्गुण्डी नीलिका च सा ।
2 The white Sort.	सिताऽसौ श्रेतसुरसा भूतवेश्यथ मागधी ॥
4 Jasmin.	
1 Yellow Jasmin.	७२ गणिका यूथिकाऽम्बष्टा, सा पीता हेमपुष्पिका ।
5 Mālati latā.	अतिमुक्तः पुण्ड्रकः स्याद् वासन्ती माधवी लता ॥

3 Great flowered Jasmin.	७३ सुमना मालती जातिः, सप्तला नवमालिका ।	2 Double Jasmin.
2 Many flowered Jasmin.	माध्यं कुन्दं, रक्तकस् तु बन्धूको बन्धुजीवकः ॥	3 Dophariya.
3 Aloë.		
2 Globe amaranth.	७४ सहा कुमारी तरणि-म्लानस्तु महासहा ।	
1 The crimson sort.	तत्र शोणे कुरबकस्, तत्र पीते कुरण्टकः ॥ १ The yellow variety.	
3 Blue barleria.	७५ नीली शिण्टी द्वयोर् बाणा दासी चाऽर्तगलश् च सा ।	
2 J'hinti.		
2 A purple sort.	सैरेयक्ष्म् तु शिण्टी स्यात्, तस्मिन् कुरबकोऽरुणे ॥ १ A Red sort.	
1 A yellow sort.	७६ पीता कुरण्टको शिण्टी तस्मिन् सहचरी द्वयोः ।	
2 China rose.	ओण्डुपुष्पं जपा, पुष्पं वज्रपुष्पं तिलस्य यत् ॥ १ The blossom of sesamum.	
5 Oleander.	७७ प्रतिहास-शतप्रास-चण्डात्-हयमारकाः ।	
3 Caril.	कर्वीरे, करीरे तु क्रकर-ग्रन्थिलातुभौ ॥	
7 Thorn apple.	७८ उन्मत्तः कितबो धूर्तो धन्तूरः कनकाऽङ्ग्रह्यः ॥ मातुलो मदनश् चाऽस्य फले मातुलपुत्रकः ॥ १ Kuit	
4 Citron.	७९ फलपूरो बीजपूरो रुचको मातुलुङ्के ।	
5 Maruā.	समीरणो मरुबकः प्रस्थपुष्पः फणिज्जकः ॥	
3 Parnās.		
1 The white sort.	८० जम्बीरो, अप्यथ पण्ासे कठिञ्जर-कुठेरकौ ।	
3 Lead wort.	सिते उर्जको उत्र, पाठी तु चित्रको वह्नि-संशकः ॥	
7 Swallow wort.	८१ अर्काऽङ्ग-वसुकाऽस्फोट-गणरूप-विकीरणाः ।	
1 The white sort.	मन्दारश् चाऽर्णपर्णो, उत्र शुक्र उलर्क-प्रतापसौ ॥	
5 Bakapushpa.	८२ शिवमली पाशुपत एकाष्टीलो बुको वसुः ।	
4 A parasite plant.	वन्दा वृक्षादनी वृक्षारुहा जीवन्तिकेत्यपि ॥	
9 Guricha.	८३ वत्सादनी छिरुहा गुहूची तन्त्रिका उमृता । जीवन्तिका सोमवली विशलया मधुपण्येष्वि ॥	
10 Aletris.	८४ मूर्वा देवी मधुरसा मोरटा तेजनी स्त्रा । मधूलिका मधुश्रेणी गोकर्णी पीलुपण्येष्वि ॥	

- 10 *Akanādi.* ८५ पाठा उम्बष्टा विद्धकर्णी स्थापनी श्रेयसी रसा ।
एकाष्टीला पापचेली प्राचीना वनतिकिका ॥
- 8 *Katuki.* ८६ कदुः कटम्भरा उशोकरोहिणी कदुरोहिणी ।
मत्स्यपिता कृष्णभेदी चक्राङ्गी शकुलादनी ॥
- 9 *Kawach or Cowitch.* ८७ आत्मगुप्ता उजहा उव्यण्डा कण्डूरा प्रावृषायणी ।
ऋध्यप्रोक्ता शूकशिर्स्विः कपिकच्छुश् च मर्कटी ॥
- 10 *Musalt.* ८८ चित्रोपचित्रा न्यग्रोधी द्रवन्ती शम्बरी वृषा ।
प्रत्यक्षेणी सुतश्रेणी रण्डा मूषिकपण्यपि ॥
- 8 *Apāmarga.* ८९ अपामार्गः शैवरिको धामार्गव-मयूरकौ ।
प्रत्यक्षपर्णी केशपर्णी किणिही खरमञ्जरी ॥
- 9 *Bamanaiṣhi.* ९० हञ्जिका ब्राह्मणी पद्मा भार्गी ब्राह्मणयष्टिका ।
अङ्गारवल्ली बालेयशाक-बर्बर-वर्धकाः ॥
- 9 Madder. ९१ मञ्जिष्टा विकसा जिङ्गी समझा कालमेषिका ।
मण्डूकपर्णी मण्डीरी भण्डी योजनवल्लथपि ॥
- 10 *Jawāsā.* ९२ यासो यवासो दुःस्पर्शो धन्वयासः कुनाशकः ।
रोदनी कच्छुरा उनन्ता समुद्रान्ता दुरालभा ॥
- 9 *Chākuliya.* ९३ पृथिविणी पृथक्पर्णी चित्रपण्यकृष्णिवल्लिका ।
क्रोष्टुविन्ना सिंहपुच्छी कलशी धावनी गुहा ॥
- 10 prickly nightshade. ९४ निदिगिधिका स्पृशी व्याघ्री वृहती कण्टकारिका ।
प्रचोदनी कुली क्षुद्रा दुःस्पर्शा राश्ट्रिकेत्यपि ॥
- 11 Indigo. ९५ नीली काला छीतकिका प्रामीणा मधुपर्णिका ।
रञ्जनी श्रीफली तुस्था द्रोणी दोला च नीलिनी ॥
- 8 *Sōmrāj.* ९६ अवल्म्युजः सोमराजी सुवल्लिः सोमवल्लिका ।
कालमेषी कृष्णफली बाकुची पूतिफल्यपि ॥

10 Long pepper.	१७ कृष्णोपकुल्या वैदेही मागधी चपला कणा ।
5 Another Sort.	उषणा पिप्पली शौण्डी कोला, उथ करिपिप्पली ॥
2 The same.	१८ कपिवल्ली कोलवल्ली श्रेयसी वशिरः पुमान् ।
3 Rettī.	चठयं तु चविका, काकचिङ्गी-गुञ्जे तु कृष्णला ॥
7 Gōc'haru.	१९ पलङ्घा त्विष्टुगन्धा श्वदंष्ट्रा स्वादुकण्टकः । गोकण्टको गोक्षरको बनशृङ्खाट इत्यपि ॥
8 Atis.	२०० विश्वा विषा प्रतिविषा उतिविषोपविषाऽरुणा ।
2 Dugdhi.	शृङ्गी महौषधं, चाथ क्षीरावी दुग्धिका समे ॥
10 Satāvari.	२०१ शतमूली बहुसुता उभीहरिन्दीवरी वरी । ऋण्यप्रोक्ता उभीहरुपत्री-नारायण्यः शतावरी ॥
7 Dāru haldi.	२०२ अहेरुथ पीतहु-कालीयक-हरिद्रिवः । दार्वी पचम्पचा दारुहरिद्रा पर्जनीत्यपि ॥
5 Orris root.	२०३ वचोग्रगन्धा षट्प्रन्था गोलोमी शतपर्विका । शुङ्खा हैमवती, वैद्यमातृ-सिंहौ तु वाशिका ॥
1 A white sort.	२०४ वृषो उटरुषः सिंहास्यो वासको वाजिदन्तकः । आसफोटा गिरिकर्णी स्याद् विषुक्रान्ताऽपराजिता ॥
8 Justicia.	२०५ इक्षुगन्धा तु काण्डेशु-कोकिलाक्षेशुर-क्षुराः । शालेयः स्याच्छीतशिवश् छत्रा मधुरिका मिसिः ॥
4 Clitoria.	२०६ मिश्रेया, उप्यथ सीहुण्डो वज्रः स्नुक् ली स्नुही गुडा । समन्तदुरुग्धा, उथो वेळममोघा चित्रतण्डुला ॥
5 Barleria.	२०७ तण्डुलश् च कृमिन्नश् च विडङ्गं पुन-नपुंसकम् । बला वाट्यालका, घटारवा तु शणपुष्पिका ॥
6 Anethum.	२०८ मृद्धीका गोत्तनी द्राक्षा स्वाद्वी मधुरसेति च । सर्वानुभूतिः सरला त्रिपुटा त्रिवृता त्रिवृत् ॥
6 Euphorbia.	
6 Bābreng.	
2 Sida.	
2 Crotalaria.	
5 A grape.	
7 Tēōri : the white sort.	

७ The black sort. १०९ त्रिभण्डी गेचनी, श्यामा-पालिन्दौ तु सुषेणिका ।
काला मसूरविदला उर्धचन्द्रा कालमेषिका ॥

4 Liquorice. ११० मधुकं क्षीतकं यष्टिमधुकं मधुयष्टिका ।

3 *Bhuinkaonrā* the
white sort. विदारी क्षीरशुक्रेभुगन्धा, क्रोम्ही तु या उसिता ॥

4 Another sort dark. १११ अन्या क्षीरविदारी स्यान् महाश्वेतक्षीरगन्धिका ।

4 *Kancharā*. लाङ्गली शारदी तोयपिण्डी शकुलादनी ॥

5 *Celosia*. ११२ खराश्वा कारवी दीयो मयूरो लोचमस्तकः ।

5 *Syām-latā*. गोपी श्यामा शारिवा स्यादनन्तोत्पलशारिवा ॥

4 *Riddhi*. ११३ योग्यमृद्धिः । सिद्धि-लक्ष्म्यौ, वृद्धेरयाह्वया इमे ।

4 *Vridḍhi*. कदली वारणबुसा रम्भा मोचांशुगुमत्फला ॥

6 A banana. ११४ काशीला, मुद्रपर्णी तु काकमुद्रा सहेत्यपि ।

3 *Mugāni*. वार्ताकी हिङ्गुली सिंही भण्टाकी दुष्प्रधर्विणी ।

5 Egg plant. ११५ नाकुली सुरसा राहा सुगन्धा गन्धनाकुली ।
नकुलेष्टा भुजङ्गाक्षी छत्राकी सुवहा च सा ॥

5 *Sälparni*. ११६ विदारिगन्धांशुगुमती सालपर्णी स्थिरा ध्रुवा ।

4 Cotton. तुण्डिकेरी समुद्रान्ता कार्पासी बदरेति च ॥

1 Wild cotton. ११७ भारद्राजी तु सा वन्या, शृङ्गी तु ऋषभो वृषः ।

3 *Rishobha*. गाङ्गेरुकी नागबला झापा हस्वगवेधुका ॥

4 *Gōrakha*.

2 *Ghōshā* with
white flowers.

1 With yellow flowers. ११८ धामार्गवो घोषकः स्यान्, महाजाली स पीतकः ।

3 A small cucumber. ज्योत्स्नी पटोलिका जाली, नादेयी भूमिजम्बुका ॥

2 *Bhumijāmb*.

2 *Lārgalika*.

2 *Cāc-janghi*.

2 *Cissus*.

2 *Musal*.

2 *Mérāstringī*.

2 *Gōgi*.

3 *Betel*.

6 *Rēnuca*.

११९ स्याल्-लाङ्गलिक्यमिशिला, काकाङ्गी काकनासिका ।

गोधापदी तु सुवहा, मुसली तालमूलिका ॥

१२० अजशृङ्गी विषाणी स्याद्, गोजिहा दार्विके समे ।

ताम्बूलवली ताम्बूली नागबलघप्यथ द्विजा ॥

		१२१ हरेण रेणुका कौन्ती कपिला भस्मगन्धिनी ।
५ Elābāluca.		एलावालुकमैलेयं सुगन्धिं हरिवालुकम् ॥
४ Cunduru.		१२२ बालुकं, चाथ पालङ्कयां मुकुन्दः कुन्द-कुन्दुरु ।
५ Balā.		बालं ह्लीबेर-बर्हिष्ठोदीच्यं केशाऽम्बु नाम च ॥
५ Benzooin or Shilajit.		१२३ कालानुसार्य-वृद्धाऽश्मपुष्प-शीतशिवानि तु ।
५ Murā.		शैलेयं, तालपर्णी तु दैत्या गन्धकुटी मुरा ॥
८ Salāt.		१२४ गन्धनी, गजभक्ष्या तु सुवहा सुरभी रसा ।
		महेरुणा कुन्दुरुकी सलकी ह्लादिनीऽति च ॥
४ Lythrum.		१२५ अग्रिजवाला-सुभिक्षे तु धातकी धातुपुष्पिका ।
५ Large Carda- moms.		पृथ्वीका चन्द्रवालैला निष्कुटिर् बहुला, ५थ सा ॥
५ Small Carda- moms.		१२६ सूक्ष्मोपकुञ्चिका तुत्या क्लोरझी त्रिपुटा त्रुटिः ।
६ Cūr, or Cūt'h.		व्याधिः कुष्टं पारिभावयं वायं पाकलमुत्पलम् ॥
३ Chór-cāntā.		१२७ शक्तिनी चोरपुष्पी स्यात् केशिन्यथ वितुञ्जकः ।
६ Bhūmiāmālāci.		झटामला ऽज्ञटा ताली शिवा तामलकीऽति च ॥
२ Pundariya.		१२८ प्रपौण्डरीकं पौण्डर्यमथ तुञ्जः कुबेरकः ।
६ Tunna.		तुणिः कच्छः कान्तलको नन्दिवृक्षो, ५थ राक्षसी ॥
६ Chór : sort of perfume.	१२९	चण्डा धनहरी क्षेम-दुष्पत्र-गणहासकाः ।
४ Nac'hi.		व्याहायुधं व्याघ्रनखं करजं चक्रकारकम् ॥
७ Nali.		१३० सुषिरा विद्मलता कपोताक्षिं नटी नली ।
७ Another perfume.		धमन्यञ्जनकेशी च, हनुरू हृष्विलासिनी ॥
७ Nac'hi.		१३१ शुकिः शङ्खः सुरः कोलदलं नखमथाऽङ्की ।
६ Tūbarī.		काक्षी मृत्स्ना तुवरिका मृत्तालक सुराष्ट्रजे ॥
८ Cyperus rotun- dus.	१३२	कुटबटं दाशपुरं वानेयं परियेलवम् ।
		पूष-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च

5 <i>Gant'hala.</i>	१ ३३ ग्रन्थिपर्णं शुकं बर्हपुष्पं स्थौणेय-कुकुरे ।
10 <i>Piring or Asparac.</i>	मरुन्माला तु पिशुना स्पृक्का देवी लता लघुः ॥
5 Spikenard.	१ ३४ समुद्रान्ता वधूः कोटिवर्षा लङ्घोपिकेत्यपि । तपस्विनी जटामांसी जटिला लोमशामिर्षी ॥
6 Woody Cassia.	१ ३५ त्वक्पत्रमुत्कटं भृङ्गं त्वचं चोचं वराङ्गकम् ।
4 Zerumbet or zedoary.	कर्चूरको द्राविडकः काल्पको वेधमुख्यकः, ॥
1 A herb, or deciduous plant. Any esculent plant.	१ ३६ ओषध्यो जाति-मात्रे स्युर-जातौ सर्वमौषधम् । १ A drug, or simple १ Amaranth.
5 A sort of potherb.	शाकाऽर्थ्यं पत्र-पुष्पा अदि, तण्डुलीयो अस्पमारिषः ॥
5 Another sort.	स्याद्वृग्गन्धा छगलात्वयावेगी वृद्धदारकः ॥
4 The moonplant.	१ ३८ जुङ्गो, ब्राह्मी तु मत्स्याक्षी वयःस्था सोमवल्लरी ।
4 A medicinal sort.	पटुपर्णी हैमवती स्वर्णक्षीरी हिमावती ॥
4 <i>Mashāni.</i>	१ ३९ हयपुच्छी तु काम्बोजी माषपर्णी महासहा ।
5 <i>Telācuchā.</i>	तुण्डिकेरी रक्तफला बिभिन्नका पीलुपर्णर्यपि ॥
9 <i>Barbarā.</i>	१ ४० बर्बरा कबरी तुङ्गी खरपुष्पा अजगन्धिका ।
4 <i>Elāni.</i>	एलापर्णी तु सुवहा रान्ना युक्तरसा च सा ॥
5 Wood Sorrel.	१ ४१ चाङ्गेनी चुक्रिका दन्तशठाऽम्बष्टाऽम्ललोणिका ।
4 Sorrel.	सहस्रवेधी चुक्रो अम्लवेतसः शतवेध्यपि ॥
4 A sensitive plant.	१ ४२ नमस्कारी गण्डकारी समङ्गा खदिरेत्यपि ।
5 <i>Jiyati.</i>	जीवन्ती जीवनी जीवा जीवनीया मधुस्त्रवा ॥
5 <i>Jivaca.</i>	१ ४३ कूर्चशीर्षी मधुरकः शृङ्ग-हस्ताङ्ग-जीवकाः ।
3 Sort of Gentian.	किराततिक्को भूनिम्बो अनार्यतिक्को, अथ सप्तला ॥
5 <i>Charmaghas.</i>	१ ४४ विमला शातला भूरिफेना चर्मकषेत्यपि ।
3 <i>Cäcoli.</i>	वायसोली स्वादुरसा वयःस्था, अथ मकूलकः ॥

5 Danti.	१४५ निकुम्भो दन्तिका प्रत्यक्षेण्युदुम्बरपर्यपि ।
4 Carui.	अजमोदा त्रयगन्धा ब्रह्मदर्भा यवानिका ॥
3 Ajwaen.	
3 Costus.	१४६ मूले पुष्कर-काइमीर-पद्मपत्राणि पौष्करे ।
5 St'halpadma	अङ्गथाऽतिचरा पद्मा चारटी पद्मचारिणी ॥
5 Sundā-róchanī.	१४७ काम्पिल्यः कर्कशश चन्द्रो रक्ताङ्गो रोचनीऽत्यपि ।
6 Cassia.	प्रपुञ्जादम् त्वेणगजो ददुम्बश् चक्रमर्दकः ॥
1 Onion.	१४८ पद्माट उरणाख्यश् च, पलाण्डुम् तु सुकन्दकः ।
2 A green onion.	लतार्क-दुदुम्हौ तत्र हरिते, स्थ महौषधम् ॥
6 Garlick.	१४९ लशुनं गृज्जनाऽरिष्ट-महाकन्द-रसोनकाः ।
2 Hogweed.	पुनर्नवा तु शोथनी, वितुन्नं सुनिषण्णकम् ॥
2 A sort of potherb.	
4 Asan-parni.	१५० स्याद् वातकः शीतलोऽपराजिता शणपर्यपि ।
5 Heart-pea.	पारावताङ्गधिः कटभी पण्या उयोतिष्मती लता ॥
4 Trāyamāṇa.	१५१ वार्षिकं त्रायमाणा स्यात् त्रायन्ती बलभट्रिका ।
5 Vārāhi or chāmārālu.	विश्वक्सेनप्रिया-गृष्ठिर् वाराही बद्रेत्यपि ॥
4 Bhrin-gariva.	१५२ मार्कवो भृङ्गराजः स्यात्, काकमाची तु वायसी ।
2 A potherb.	शतपुष्पा सितच्छत्राऽतिच्छत्रा मधुरा भिसिः ॥
7 Sōnph.	
5 Gand'habhādā- liyā.	१५३ अवाकपुष्पी कारबी च, सरणा तु प्रसारिणी । तस्यां कटम्भरा राजबला भद्रबलेत्यपि ॥
6 Chacawai.	१५४ जनी जतूका रजनी जतुकृच् चक्रवर्तिनी ।
5 Ambahaldī.	संस्पर्शा, स्थ शटी गन्धमूली षड्घनिथेत्यपि ॥
3 Momardica charantia.	१५५ कच्चोरोऽपि पलाशो, स्थ कारबेलः कठिल्लकः ।
4 Trichosanthes.	सुषबी चा, स्थ कुलकं पटोलम् तिक्ककः पदुः ॥
2 A pumpkin gourd.	१५६ कूष्माण्डकस् तु कर्काहर्वीहः कर्कटी लियौ । २ A sort of cucumber.
2 A bitter gourd.	
2 A long gourd sweet.	इक्षवाकुः कदुतुम्ही स्यात्, तुम्ब्यलाबूरुमे समे ॥

- 3 Another sort of cucumber. १५७ चित्रा गवाक्षी गोडुम्बा, विशाला स्विन्द्रवारुणी ।
- 1 Coloquintida.
- 3 An esculent root. अर्शोन्नत्रः सूरणः कन्दो, गण्डीरस् तु समष्टिला ॥
- 2 A potherb.
- 5 Various sorts of pot-herbs. १५८ कलम्ब्युपोदिका स्त्री तु मूलकं हिलमोचिका ।
- 6 Bent grass. वास्तुकं शाक-भेदाः स्युर्, दूर्वा तु शतपर्विका ॥
- 4 A similar grass with white blossoms. १५९ सहस्रवीर्या-भार्गव्यौ रुहाऽनन्ताऽथ सा सिता ।
गोलोमी शतवीर्या च गण्डाली शकुलाक्षका ॥
- 4 A fragrant grass. १६० कुरुविन्दो मेघ-नामा मुस्ता मुस्तकम-लियाम् ।
- 2 Another sort.
- 3 A different kind. स्याद् भद्रमुस्तको गुन्द्रा, चूडाला शक्रलोक्षटा ॥
- 10 A bamboo. १६१ वंशे त्वक्सार-कर्मार-त्वचिसार-तृणध्वजाः ।
शतपर्वा यवफलो वेणु-मस्कर-तेजनाः ॥
- 1 The same rattling or whistling. १६२ वेणवः कीचकास् ते स्युर् ये स्वनन्यनिलोद्धताः ।
- 3 A knot or joint.
- 3 Sarahari.
- 3 A reed.
- 3 Cās.
- 1 Bugai.
- 2 Sugarcane. Varieties of the same. १६४ रसाल इक्षुस्, तद्-भेदाः पुण्ड्र-कान्तारकाऽदयः ।
- 2 A fragrant grass. स्याद् वीरणं वीरतरं, मूले उस्योशीरम-लियाम् ॥
- 10 Its root. A gramineous plant. १६५ अभयं नलदं सेवयममृणालं जलाशयम् ।
लामजकं लघुलयमवदाहेष्टकापथे ॥
- १६६ नलाऽदयस् तृणं गर्मुच्छामाक-प्रमुखा अपि ।
- 4 Sacrificial grass.
- 6 A fragrant grass. १६७ पौर-सौगन्धिक-ध्याम-देवजग्धक-रौहिष्यम् ।
- 3 A mushroom.
- 2 Andropogon.
- 2 Young grass.
- 2 Meadow grass.
- 1 Abundance of grass.
- 2 Grass in general.

- 1 Plamyla.
 2 Coconut.
 5 Faufel.
 1 Its nut, called
 Betel-nut.
 1 Pandanus.
 1 Carypha.
 1 Wild date tree.

१६९ तृणराजाह्यस् तालो, नालिकेरस् तु लाङ्गली ।
 घोटा तु पूगः क्रमुको गुवाकः खपुरो, इस्य तु ॥
 १७० फलमुद्वेगभेते च हिन्ताल-सहितास् त्रयः । ३ Marshy
 खर्जूरः, केसरी, ताली, खर्जूरी, च तृणद्रुमाः ॥ १ A Palm.
 इति वनौषधि-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः १७० ॥, क्षे०.

अथ सिंहादि-वर्गः ५

14 A lion.

१ सिंहो मृगेन्द्रः पञ्चास्यो हर्यक्षः केसरी हरिः ।

‘कण्ठीरवो मृगरिपुर् मृगादिष्य् मृगाशनः ।

पुण्डरीकः पञ्चनख-चित्रकाय-मृगद्विषः ॥ १ ॥ ’

शार्दूल-द्वीपिनौ व्याघ्रे, तरक्षुस् तु मृगादनः ॥

12 A hog.

२ वराहः सूकरो घृष्णिः कोलः पोत्री किरिः किटिः ।
 दंश्री घोणी स्तब्धधरोमा क्रोडो भूदार इत्यपि ॥

9 A monkey or ape.

३ कपि-पूवङ्ग-पूवग-शाखामृग-वलीमुखाः ।

मर्कटो वानरः कीशो वनौका, अथ भल्लुके ॥

4 A bear.
 3 A rhinoceros.

४ ऋक्षाऽच्छुभल्ल-भल्लुका, गण्डके खङ्ग-खङ्गिनौ ।

5 A buffalo.

लुलायो महिषो वाहद्विषन्-कासर-सैरिभाः ॥

10 A shakal.

५ लियां शिवा भूरिमाय-गोमायु-मृगधूर्तकाः ।

शृगाल-बज्जुक-क्रोष्टु-फेरव-जम्बुकाः ॥

5 A cat.

६ ओतुर् बिढालो मार्जारो वृषदंशक आखुभुक् ।

3 An iguana.

त्रयो गौधेर-गौधार-गौधेया गोधिकाऽत्मजे ॥

2 A porcupine.

७ श्वावित् तु शस्यस्, तल-लोक्नि शलली शललं शलम् ।

3 His quills.

वातप्रमीर् वातमृगः, कोकम् त्वीहामृगो वृकः ॥

2 A swift antelope.

८ मृगे कुरङ्ग-वातायु-हरिणाऽजिनयोनयः ।

3 A wolf.

एणेयमेष्याश् चर्माऽस्यमेणस्यैषमुभे त्रिषु ॥ १ Belonging
 to a buck.5 A deer or
 antelope.1 Belonging to a
 doe.

- 1 Sorts of deer, of which the hides are used. ९ कदली कन्दली चीनशू चमूरु-प्रियकावपि ।
समूरुशू चेति हरिणा अमी अजिनयोनयः ॥
- 1 Various sorts of deer. १० कृष्णसार-रुह-न्यह्यकु-रङ्कु-शम्वर-रैहिषाः ।
गोकर्ण-पृष्ठतैण-इर्य-रोहिताशू चमरो मृगाः ॥
- 1 Various animals. ११ गन्धर्वः शरभो गमः सृमरो गवयः शशः ।
इत्यास्तदयो मृगेन्द्रास्तदा गवास्तदा: पशुजातयः ॥
- 8 A rat. 'अधोगान्ता तु खनको बृकः पुन्वज उन्दुरः ॥'
- 2 A mouse, or small rat. १२ उन्दुरुर् मूषकोऽयाखुर्, गिरिका बालमूषिका ।
छुछुन्दरी गन्धमुखी दीर्घतुण्डी दिवान्धिका ॥
- 2 A lizard, chameleon, &c. १३ सरटः कृकलासः स्यान्, मुसली गृहगोधिका । २ A small house-lizard.
- 4 A spider. लूता खीं तन्तु शयोर्णनाभ-मर्कटकाः समाः ॥
- 2 An insect. १४ नीलङ्गम् तु कृमिः, कर्णजलौकाः शतपद्मे ।
- 1 A centipede. वृश्चिकः शुककीटः स्यादलि-दुण्णौ तु वृश्चिके ॥
- 2 A caterpillar. ३ A scorpion.
- 3 A dove or pigeon. १५ पारावतः कलरवः कपोतो, इथ शशादनः ।
- 3 A hawk or falcon. पत्री इयेन, उलूकस् तु वायसाराति-पेचकौ ॥
- 8 An owl. 'दिवान्धः कौशिको धूको दिवाभीतो निशाटनः ॥२॥'
- 2 A sky-lark. १६ व्याघ्राटः स्याद् भरद्वाजः, खञ्जरीटस् तु खञ्जनः ।
- 2 A wagtail. २ A heron.
- 2 A blue jay. ३ The forktailed shrike. १७ कलिङ्ग-भृङ्ग-धूम्याटा, अथ स्याच्छुतपत्रकः । २ A wood-pecker.
- 3 *Pipihā.* दावीघाटो, इथ सारङ्गः स्तोककश् चातकः समाः ॥
- 4 A gallinaceous fowl. १८ कृकवाकुस् ताम्रचूडः कुकुटश् चरणायुधः ।
- 2 A sparrow. १९ चटकः कलविङ्गः स्यात्, तस्य खीं चटका, तयोः ।
- 1 Its female. Their offspring १ male and १ female. पुमपत्ये चाटकैरः, स्त्र्यपत्ये चटकैव सा ॥

2 Numidian crane.	२० कर्केदुः करेदुः स्यात्, कृकण-क्रकरौ समौ । २ Cāer.
4 The black cuckoo.	वनप्रियः परभृतः कोकिलः पिक इत्यपि ॥
13 A crow.	२१ काके तु करटाऽरिष्ट-बलिपुष्ट-सकृत्प्रजाः । ध्वाक्षाऽस्त्वं घोष-परभृद्-बलिभुग्-वायसा अपि ॥ ' स एव च चिरञ्जीवी चैकट्टिश् च मौकुलिः ॥'
2 A raven.	२२ द्रोणकाकम् तु काकोलो, दात्यूहः कालकण्ठकः ।
2 A gallinule.	आतापि चिलौ, दाक्षाय्य-गृध्रौ, कीर-शुक्रौ समौ ॥
2 A kite. 2 A vulture.	२३ कुड्हकौञ्चो, उथ बकः कहूः, पुष्कराऽह्स तु सारसः ।
2 A parrot.	कोकश् चकश् चकवाको रथाङ्गाऽह्य-नामकः ॥
2 A curlew.	२४ कादम्बः कलहंसः स्यादुक्लोश-कुररौ समौ ।
2 A crane. 2 The Indian crane.	हंसास् तु श्वेतगरुतश् चक्राङ्गा मानसौकसः ॥
4 The ruddy goose.	२५ राजहंसास् तु ते चञ्चु-न्वरणैर् लोहितैः सिताः ।
2 A drake.	मलिनैर् मलिकाक्षाम् ते, धार्तराष्ट्राः सितेतैः ॥
2 An osprey.	२६ शरारिराटिराढिश् च, बलाका विसकण्ठिका ।
4 Geese.	हंसस्य योषिद् वरटा, सारसस्य तु लक्ष्मणा ॥ ¹ A female Indian crane.
1 Varieties of geese.	२७ जतुका उजिनपत्रा स्यात्, परोष्णी तैलपायिका ।
3 Sarali.	वर्वणा मधिका नीला, सरघा मधुमक्षिका ॥
2 A small crane. Female duck or goose.	२८ पतञ्जिका पुत्तिका स्याद्, दंशस् तु वनमक्षिका ।
2 A bat.	दंशी तज-जातिरत्पा स्याद्, गन्धोली वरटा दयोः ॥
2 A cock-roach.	२९ भृङ्गारी झीरुका चीरी शिलिका च समा इमाः ।
2 A blue fly.	समौ पतञ्जशलभौ, खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ॥
2 Bee.	३० मधुव्रतो मधुकरो मधुलिण्-मधुपाऽलिनः ।
2 A small bee.	द्विरेफ-पुष्पलिह-भृङ्ग-षट्पद-भ्रमराऽलयः ॥
2 A gadfly.	३१ मयूरो बार्हिणो वर्ही नीलकण्ठो मुजङ्गमुक् ।
2 A smaller sort of gadfly. 2 A wasp.	शिखावलः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि ॥
4 A cricket.	
2 A grass-hopper.	
2 A firefly.	
11 A large black bee.	
9 A peacock.	

- 1 His cry.
2 His crest.
3 His tail.
27 A bird in general.

13 Various birds.

- 6 A wing.
2 Its root.
2 The beak.
3 Acts of flying.
3 An egg.
2 A nest.
7 Young of any animal.
3 A couple, male and female.
22 A flock or multitude.

- 1 A multitude of similar things.
1 Of homogeneous animals.
1 Of other beings (men, etc.)
1 Of persons practising like duties.

- ३२ केका वाणी मयूरस्य, समौ चन्द्रक-मेचकौ । 1 The eye of his tail.
शिखा चूडा, शिखण्डस् तु पिञ्छु-बहें न-पुंसके ॥
- ३३ खगे विहङ्ग-विहग-विहङ्गम्-विहायसः ।
शकुनित-पक्षि-शकुनि-शकुन्त-शकुन-द्विजाः ॥
- ३४ पतत्रि-पत्रि-पतग-पतत्-पत्ररथाऽण्डजाः ।
नगौको-वाजि-विकिर-वि-विष्णिकर-पतलत्रयः ॥
- ३५ नीडोद्धवा गहत्मन्तः पित्सन्तो नभसंगमाः ।
तेषां विशेषा—हारीतो मद्दुः कारण्डवः पृवः ॥
- ३६ तित्तिरिः कुकुभो लावो जीवञ्जीवश च कोरकः ।
कोयष्टिकृष्ट टिट्टिभको वर्तको वर्तिकाऽऽदयः ॥
- ३७ गहत्-पक्ष्मच्छदाः पत्रं पतत्रं च तनूरहम् ।
स्त्री पक्षतिः पक्षमूलं, चञ्चुस् त्रोटिरभे लियौ ॥
- ३८ प्रदीनोद्दीन-संदीनान्येताः खग-नगति-क्रियाः ।
पेशी कोशो द्वि-हीनेऽण्डं, कुलायो नीडम-लियाम् ॥
- ३९ पोतःपाकोऽर्भको द्विम्भः पृथुकः शावकः शिशुः ।
स्त्रीपुंसौ मिथुनं द्वन्द्वं, युग्मं तु युगुलं युगम् ॥ 2 A pair or brace.
- ४० समूहे निवह-च्यूह-संदोह-विसर-ब्रजाः ।
स्तोमैघ-निकर-न्रात-बार-संघात-संचयाः ॥
- ४१ समुदायः समुदयः समवायश चयो गणः ।
लियां तु संहतिर वृन्दं निकुरम्बं कदम्बकम् ॥
- ४२ वृन्द-भेदाः—समैर वर्गः, संघ-सार्थो तु जन्मुभिः । 1 Of animals.
सजातीयैःकुलं, यूथं तिरश्चां पुन्-नपुंसकम् ॥ 1 Of birds and beasts.
- ४३ पश्चात्समजो, उन्येषां समाजो, उथ सधर्मिणाम् ।
स्यान् निकायः, पुञ्ज-राशी तत्करः कूटमलियाम् ॥ 4 A heap of grain, etc.

Flocks of various animals. ४४ कापोत-शौक-मायूर-तैत्तिराऽदीनि तद्-गणे ।
 2 Domesticated (a bird or beast). गृहाऽसक्ताः पक्षि-मृगाश् छेकाम् ते गृहकाश् च ते ॥
 इति सिंहादि-वर्गः ५, अत्र मूलश्लोकाः ४४, क्षेत्रे २॥

अथ नृवर्गः ६

6 Man : mankind.	१ मनुष्या मानुषा मर्त्या मनुजा मानवा नराः ।
5 Man ; or male.	स्युः पुमांसः पञ्चजनाः पुरुषाः पूरुषा नरः ॥
11 A woman ; or female.	२ ऋषि योषिद्वला योषा नरी सीमन्तिनी वधुः ।
प्रतीपदर्शिनी वामा वनिता महिला तथा ॥
12 Various descriptions of women.	३ विशेषास् त्वञ्जना भीरुः कामिनी वामलोचना ।
2 A passionate woman.	प्रमदा मानिनी कान्ता ललना च नितम्बिनी ॥
4 An excellent woman.	४ सुन्दरी रमणी रामा, कोपना सैव भामिनी ।
वरारोहा मत्तकाशिन्युत्तमा वरवार्णिनी ॥
1 A queen.	५ कृताऽभिषेका महिषी, भोगिन्योऽन्या रूप-स्त्रियः ।
1 Other wives of a king.	पत्नी पाणिगृहीती च द्वितीया सहधर्मिणी ॥
6 A wife or wedded woman.	६ भार्या जायाऽय पुम्-भूत्रिदाराः, स्यात् तु कुटुम्बिनी ।
पुरन्धी, सुचरित्रा तु सती साध्वी पतिव्रता ॥
2 A matron.	७ कृतसापत्निका ऽध्यूढा ऽधिविदा, ऽथ स्वयंवरा
4 A virtuous faithful wife.	पतिवरा च वर्या, ऽय कुलस्त्री कुलपालिका ॥ २ A chaste woman.
3 A superseded wife.	८ कन्या कुमारी, गौरी तु नप्त्रिका ऽनागतात्त्वा ।
3 A bride choosing her husband.	स्यान् मध्यमा हष्ट्ररजासू, तरुणी युवतिः समे ॥ २ A young woman.
2 A maiden.	९ समाः स्नुषा-जनी-बध्वशा, चिरिण्टी तु सुवासिनी ।
3 A girl.	१० इच्छावती कामुका स्याद्, वृषस्थन्ती तु कामुकी ॥
2 One arrived at puberty.	२ One amorous or lustful
3 A daughter-in-law.	
2 A woman staying in her father's house.	
2 A woman desirous of any thing.	

- 1 One who goes to ^{१०} कान्ताऽर्थिनी तु या याति संकेतं सा अभिसारिका ।
an assignation.
- 2 A disloyal or
unchaste woman. पुश्चली धर्षिणी बन्धक्यसती कुलटेत्वरी ॥
- 1 A childless
woman. ११ स्वैरिणी पांशुला च, स्यादशिश्वी शिशुना विना ।
- 1 One who has nei-
ther husband nor son. अवीरा निष्पतिसुता, विश्वस्ता-विधवे समे ॥ 2 A widow.
- 3 A woman's
female friend. १२ आलिः सखी वयस्या, अथ पतिवर्ती सभर्तृका ।
2 A woman whose husband is living.
- 2 Old or greyhaired. वृद्धा पलिकी, प्राज्ञा तु प्रज्ञा, प्राज्ञा तु धीमती ॥
- 2 Intelligent. 2 Wise. १३ शूद्री शूद्रस्य भार्या स्यान्नूद्रा तज्-जातिरेव च । १ A woman
of the Sudra.
1 The wife of the १३ शूद्री शूद्रस्य भार्या स्यान्नूद्रा तज्-जातिरेव च । १ A woman
of the Sudra.
2 A milk-woman. आभीरी तु महाशूद्री जाति-पुं-योगयोः समा ॥ ^{Sūdrā} tribe.
2 A woman of the १४ अर्याणी स्वयमर्या स्यात्, क्षत्रिया क्षत्रियाण्यपि ।
Vaisya tribe.
2 One of the Kshatriya tribe.
- 1 A female teacher. उपाध्यायाऽप्युपाध्यायी, स्यादाचार्याऽपि च स्वतः ॥
2 A spiritual instructress.
- 1 The wife of a spi-
ritual preceptor. १५ आचार्यानी तु पुं-योगे, स्यादर्यी, क्षत्रियी तथा ।
1 Wife of a Veisya. 1 Wife of a Kshatriya.
- 2 Wife of a tutor.
- 1 A masculine woman. उपाध्यायान्युपाध्यायी, पोटा ल्ली-पुंस-लक्षणा ॥
- 2 Hero's wife. १६ वीरपत्नी वीरभार्या, वीरमाता तु वीरसूः ।
2 A hero's mother.
- 4 A woman who
has borne a child. जातापत्या प्रजाता च प्रसूता च प्रसूतिका ॥
- 1 A naked woman. १७ ल्ली नग्निका कोटवी स्याद्, दूती-संचारिके समे ।
2 A female messenger or go-between.
- 1 A middle-aged
widow. कात्यायन्यर्थ-वृद्धा या काषाय-वसना अधवा ॥
- 1 A female artisan
in another's
house. १८ सैरन्ध्री पर-वेशम-स्था स्व-वशा शित्प-कारिका ।
- 1 A female servant.
- 4 A courtesan or
harlot. १९ वारल्ली गणिका वेश्या रूपाजीवा, अथ सा जनैः ।
- 1 The head of a
set of harlots. संकृता वारमुख्या स्यात्, कुट्टनी शम्भला समे ॥
2 A bawd or procuress.
- 3 A fortune-teller. २० विग्रामिका त्वीक्षणिका दैवज्ञा, अथ रजस्वला ।
- 8 A woman in her
courses. ल्लीघर्मिण्यविरात्रेयी मलिनी पुष्पवत्यपि ॥

- 3 The courses. २ १ ऋतुमत्यप्युदक्याऽपि, स्याद् रजः पुष्पमार्तवम् ।
 2 Longing, as in pregnancy. श्रद्धालुर् दोहदवती, निष्कला विगतार्तवा ॥ २ Part child-bearing.
- 4 Pregnant. २ २ आपन्नसत्त्वा स्याद् गुर्विण्यन्तर्वल्नी च गर्भिणी ।
- 1 An assemblage of harlots. गणिकाऽस्त्रेस् तु गाणिकयं, गार्भिणं, यौवतं गणे ॥
 1—of pregnant women. 1—of young women.
- 2 A twice married woman. २ ३ पुनर्भूर् दिधिष्पूरुडा द्विस् तस्या दिधिषुः पतिः ।
 1 Her second husband.
- 1 One in whose family she presides. स तु द्विजोऽप्रेदिधिषुः सैव यस्य कुद्धिभिर्नी ॥
- 2 Son of an unmarried woman. २ ४ कानीनः कन्यकाजातः सुतो, अथ सुभगासुतः ।
- 2 Son of an auspicious mother. सौभागिनेयः स्यात्, पारखैणेयस् तु पर-लियाः ॥
 1 Son by another's wife.
- 1 Paternal aunt's son. २ ५ पैतृष्वसेयः स्यात् पैतृष्वसीयश् च पितृ-व्यसुः ।
 1 Maternal aunt's son. सुतो, मातृ-व्यसुश् चैव, वैमात्रेयो विमातृजः ॥
- 1 Step-mother's son. २ ६ अथ बान्धकिनेयः स्याद् बन्धुलश् चाऽसतीसुतः ।
- 5 A bastard. कौलटेरः कौलटेयो, भिक्षुकी तु सती यदि ॥
- 1 A son of a female beggar. २ ७ तदा कौलटिनेयोऽस्याः कौलटेयोऽपि चाऽस्तमजः ।
 5 A son. आत्मजस् तनयः सूनुः सुतः पुत्रः, खियां त्वमी ॥
- 5 A daughter. २ ८ आहुर् दुहितं सर्वे, अपत्यं तोकं तयोः समे ।
 2 A legitimate son. स्व-जाते ल्वौरसोरस्यौ, तातम् तु जनकः पिता ॥
 3 Father. २ ९ जनयित्री प्रसूर् माता जननी, भगिनी स्वसा ।
- 4 Mother. २ १० जनयित्री प्रसूर् माता जननी, भगिनी स्वसा ।
 2 Sister. ननान्दा तु स्वसा पत्नुर्, नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥
- 1 Husband's sister. 1 Husband's brother's wife. ननान्दा तु स्वसा पत्नुर्, नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥
- 3 Grand-daughter. 1 Brother's wife. ननान्दा तु स्वसा पत्नुर्, नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥
- 1 Husband's brother's wife. २ ११ पति-पल्योः प्रसूः श्वशूः, श्वशुरम् तु पिता तयोः ।
 1 Father's wife. १ Father-in-law. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥
- 2 Maternal uncle's wife. १ Paternal uncle. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥
- 1 Mother-in-law. १ Maternal uncle. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥

- 1 Wife's brothers. ३२ इयालाः स्युर् भ्रातरः पल्याः, स्वामिनो देवृ-देवरौ ।
 2 Husband's brother. १ स्वस्त्रीयो भागिनेयः स्याज्, जामाता दुहितुः पतिः ॥
 2 Sister's son. १ Daughter's husband. ३३ पितामहः पितृपिता, तत्-पिता प्रपितामहः ।
 2 Father's father. १ His father. १ Maternal grandfather. ३४ मातुर् मातामहाऽस्यवै, सपिष्ठास् तु सनाभयः ॥² Kinsmen.
- 4 A brother of the whole blood. ३५ समानोदर्य-सोदर्य-सगम्र्य-सहजाः समाः ।
 6 A distant kinsman. सगोत्र-बान्धव-ज्ञाति-बन्धु-स्व-स्वजनाः समाः ।
- 1 Relationship. ३५ ज्ञातेर्यं, बन्धुता, तेषां क्रमाद् भाव-समूहयोः । 1 An aggregate of kinsmen.
 4 A husband. धवः प्रियः पतिर् भर्ता, जारस् तृपतिः समाः ॥
 1 A paramour. १ An adulterine. ३६ अ-मृते जारजः कुण्डो, मृते भर्तरि गोलकः ।
 1 A widow's bastard. १ A brother's son. २ आत्रीयो आत्रजो, आत्रभगिन्यौ आतरात्रुमौ ॥
 2 Brother and sister. ३७ मातापितरौ पितरौ मातरपितरौ प्रसूजनयितारौ ।
 शशूशशुरौ शशुरौ, पुत्रौ उत्रश्च च दुहिता च ॥ 1 Son and daughter.
- 4 Father and mother. ३८ दम्पती जम्पती जायापती भार्यापती च तौ ।
 2 Husband's or wife's father and mother. गर्भाशयो जरायुः स्यादुत्त्वं च कललो उक्तियाम् ॥
 4 Husband and wife. ३९ सूतिमासो वैजननो, गर्भो भ्रूण इमौ समौ ।
 2 The womb. २ Amnion. २ A fetus. नृतीयाप्रकृतिः षण्डः क्षीबः पण्डो नर्पुसके ॥
 5 A eunuch. ४ Childhood. ४० शिशुत्वं शैशवं बाल्यं, तारुण्यं यौवनं समे । 2 Youth or man-hood.
 3 Old age. २ An assemblage of old men. स्यात् स्थाविरं तु वृद्धत्वं, वृद्धसंघे उपि वार्धकम् ॥
 1 Greyness of hair. ४१ पलितं जरसा शौक्लयं केशादौ, विक्षसा जरा ।
 2 Decrepitude. ४२ स्यादुत्तानशया डिम्भास्तनपा च स्तनन्धयी ॥
 4 An infant. २ A child. ३ A young man. ४३ बालम् तु स्यान् माणवको, वयःस्थम् तरणो युवा ।
 6 An old man. प्रवयाः स्थविरो वृद्धो जीनो जीर्णो जरस्ति ॥

3 One very aged.	४३ वर्षीयान् दशमी ज्यायान्, पूर्वजसू त्वग्नियोऽग्रजः ।
3 Elder brother ; first born.	४४ जगन्नयजे स्युः कनिष्ठ-यवीयोऽवरजानुजाः ॥
5 Younger brother.	४५ अमांसो दुर्बलश् छातो, बलवान् मांसलोऽसलः ।
3 Feeble ; thin.	४६ तुन्दिलम् तुन्दिभम् तुन्दी बृहत्कुक्षिः पिचिष्ठिलः ॥
3 Strong ; lusty.	४७ अवटीटोऽवनाटश् चा अवन्नटो नतनासिके । ² Flaccid.
5 Corpulent ; pot-bellied.	४८ केशवः केशिकः केशी, वलिनो वलिभः सर्मी ॥
4 Flat-nosed.	४९ विकलाङ्गसू त्वपोगण्डः, खर्वो हस्वश् च वामनः ।
3 Having much, or fine, hair.	५० खरणाः स्यात् खरणसो, विग्रस् तु गतनासिकः ॥
2 Deformed.	५१ खुरणाः स्यात् खुरणसः, प्रज्ञुः प्रगतजानुकः । ² Bandy-legged.
3 A dwarf.	५२ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Sharp-nosed.	५३ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Noseless.	५४ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Having a nose like a hoof.	५५ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Long shanked.	५६ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Knock-kneed.	५७ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Deaf.	५८ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Hump-backed.	५९ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Small, short, or thin.	६० उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Squint-eyed.	६१ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Lame	६२ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 A freckle or mark.	६३ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 A mole or spot.	६४ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Health.	६५ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Physicking.	६६ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
5 Medicament.	६७ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
7 A disease.	६८ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Pulmonary consumption.	६९ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Catarrh.	७० उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Sneezing.	७१ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Cough.	७२ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Intumescence.	७३ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Kibe.	७४ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Blotch.	७५ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
4 Scab.	७६ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Itch.	७७ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Boil.	७८ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
3 Sore or wound.	७९ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
1 Ulcer.	८० उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 Ringworm.	८१ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥
2 White Leprosy.	८२ उर्ध्वज्ञुरुर्ध्वजानुः स्यात्, संज्ञुः संहतजानुकः ॥

2 Constipation.	५५ आनाहस् तु निबन्धः स्याद्, प्रहणीरुक् प्रवाहिका ।
2 Diarrhea.	
3 Vomiting.	प्रच्छादिका वमिश् च वी पुमांस्तु वमथुः समाः ॥
Various diseases.	५६ व्याधि-भेदा-विद्रधिः स्त्री ज्वर-मेह-भगन्दराः ।
1 Abscess.	
2 Elephantitis.	१ Fever. Diabetes. Fistula.
2 Baldness.	‘श्रीपदं पादवल्मीकं, केशप्लम् त्विन्द्रलुपकः ॥’
2 Stone.	अद्दमरी मूत्रकृच्छ्रं स्यात्, पूर्वे शुक्राऽवधेस् त्रिषु ॥
1 Stricture.	
5 A Physician.	५७ रोगहार्यगदङ्कारो भिषग्-वैद्या चिकित्सके ।
4 Recovered from sickness.	वार्तो निरामयः कल्य उद्घाषो निर्गतो गदात् ॥
2 Emaciated or weak.	५८ ग्लान-ग्लास्नू, आमयावी विकृतो व्याधितोऽपदुः ।
7 Diseased.	आतुरोऽभ्यमितोऽभ्यान्तः, समौ पामन-कन्धुरौ ॥
2 Scabby.	
2 Afflicted with herpes.	५९ दनुणो ददुरोगी स्यादशोरोगयुतो श्वसः । ^{2—with hemorrhoids.}
2 Afflicted with gout or rheumatism.	वातकी वातरोगी स्यात्, सातिसारो श्विसारकी ॥ ^{2—with dysentery.}
4 Blear-eyed.	६० स्युः क्षिक्षाक्षे चुल्ल-चिल्ल-पिण्डाः, क्षिञ्च श्विष्ण चाप्यमी ।
2 Insane.	
3 Phlegmatic.	उन्मत्त उन्मादवति, श्वेष्मलः श्वेष्मणः कफी ॥
1 Gibbous from disease.	६१ न्युद्धजो सुग्रे रुजा, वृद्धनाभौ तुन्दिल-तुन्दिभौ । ^{2 Having an elevated navel.}
2 Having blotsches.	
2 Blind.	किलासी सिध्मलो, अन्धोऽश्व, मूर्च्छाले मूर्तमूर्च्छितौ ॥
3 Fainting.	
6 Seed.	६२ शुक्रं तेजो-रेतसी च बीज-वीर्येन्द्रियाणि च ।
2 Bile. 2 Phlegm.	
2 The skin.	मायुः पित्तं, कफः श्वेष्मा, श्वियां तु त्वगस्मृग्धरा ॥
6 Flesh.	६३ पिशितं तरसं मांसं पललं क्रयमाभिषम् ।
3 Dry flesh.	उत्तमं शुष्कमांसं स्यात् तत् वल्लूरं त्रि-लिङ्गकम् ॥
7 Blood.	६४ रुधिरे उस्त्रा-लोहितास्त्र-क्षतज-शोणितम् ।
2 The heart.	
3 Fat.	बुक्काऽप्रमांसं, हृदयं हृन्, मेदस् तु वसा वसा ॥
1 Muscles at the nape of the neck.	६५ पश्चाद्-ग्रीवा-शिरा मन्या, नाडी तु धमनिः शिरा । ^{3 A nerve tendon or gut.}
2 Lungs. 2 The brain.	तिलकं क्लोम, मस्तिष्कं गोदै, किट्ठ मलोऽबिख्याम् ॥
2 An excretion.	

2 Entrails.

2 The spleen.

2 A tendon or muscle.

3 Saliva.

1 Rheum of the eyes.

2 Dirt of nose.

1 Cerumen.

2 Urine.

9 Faeces.

६६ अन्त्रं पुरीतन्, गुलमस् तु प्लीहा पुंस्यथ वल्सा ।

लायुः लियां, कालखण्ड-यकृती तु समे इमे ॥ ² The liver.

६७ सृषिका स्यन्दिनी लाला, दूषिका नेत्रयोर् मलम् ।

'नासामलं तु सिङ्घाणं, पिष्ठूं कर्णयोर्मलम् ।' (१)

मूत्रं प्रस्त्राव, उच्चाराऽवस्करौ शमलं शक्त् ॥

६८ पुरीषं गूथ-वर्चस्कम-बी विष्ट्रा-विशौ लियौ ।

2 The skull; cranium.

3 Any bone.

2 The skeleton.

2 The back-bone.

2 The skull; or bones of the head.

4 A limb or member.

12 The body.

स्यात् कर्परः कपालोऽब्री, कीकसं कुल्यमस्थि च ॥

६९ स्याच्छ्रुतीरास्थि कद्धालः, प्रष्टास्थिन् तु कश्चेरुका ।

शिरोश्थनि करोटिः बी, पार्ष्वास्थनि तु पर्शुका ॥ 2 A rib.

७० अङ्गं प्रतीकोऽवयवोऽपघनो, ऽथ कलेवरम् ।

गात्रं वपुः संहननं शरीरं वर्षम् विग्रहः ॥

७१ कायो देहः ल्लीब-पुंसोः लियां मूर्तिस् तनुम् तनूः ।

पादाम्रं प्रपदं, पादः पदद्विघश् चरणोऽलियाम् ॥

७२ तद्-ग्रन्थी घुटिके गुलफौ, पुमान् पार्ष्विस् तयोरधः ।

जङ्घा तु प्रस्रता, जानूरुपर्वाऽष्ट्रीवद-लियाम् ॥

2 Point of the foot.

4 A foot.

2 The ankles.

1 A heel.

2 A leg.

3 A knee.

2 A thigh.

1 The pubis.

3 The anus.

1 The abdomen.

5 The hip and loins.

1 A woman's buttocks.

1 Mons veneris.

1 Cavities of the loins.

2 The buttocks.

1 Parts of generation.

2 Vulva.

4 Penis.

3 The scrotum.

1 Osmnominaturm

5 The belly.

2 The paps.

2 A nipple.

5 The bosom.

७३ सकिथ क्लीबे पुमानूरुस्, तत्-संधिः पुंसि वद्धक्षणः । ¹ The groin.

गुदं व्यपानं पायुर् ना, वस्तिर् ना भेरधो द्रयोः ॥

७४ कटा ना श्रोणिफलकं, कटिः श्रोणिः कदुद्धती ।

पश्चान् नितम्बः ल्ली-कव्याः, क्लीबे तु जघनं पुरः ॥

७५ कूपकौ तु नितभ्य-स्थौ द्रय-हीने कुकुन्दरे ।

लियां रिफचौ कटिप्रोक्षावुपस्थो वश्यमाणयोः ॥

७६ भगं योनिर् द्रयोः, शिश्रो मेण्ड्रो मेहन-शोफसी ।

मुष्कोऽण्डकोशो वृषणः, पृष्ठ-वंशाऽधरे त्रिकम् ॥

७७ पिचण्ड-कुक्षी जठोदारं तुन्दं, स्तनौ कुचौ ।

चूचुकं तु कुचाप्रं स्यान्, न ना क्रोहं भुजान्तरम् ॥

- 1 The back. ७८ उरो वत्सं च वक्षश्च च, पृष्ठं तु चरमं तनोः ।
- 3 A shoulder; scapula. स्कन्धो भुजशिरोऽसोऽक्षी, संधी तस्यैव जनुणी ॥
- 1 The collar bones. २१ वाहुमूले उभे कक्षी, पार्श्वम-क्षी तयोरधः ।
- 2 The arm-pits. १९ मध्यमं चा ऽवलम्बं च मध्योऽक्षी, द्वौ परौ द्वयोः ॥
- 1 A side. ३३ मध्यमं चा ऽवलम्बं च मध्योऽक्षी, द्वौ परौ द्वयोः ॥
- 3 The waist. ४० भुज-ब्राहू प्रवेष्टो दोः, स्यात् कफोणिस् तु कूर्परः ।
- 4 An arm. ४१ अस्योपरि प्रगण्डः स्यात्, प्रकोष्ठस् तस्य चाप्यधः ॥
- 3 An elbow. ४२ मणि-बन्धादा-कनिष्ठं करस्य करभो वहिः ।
- 1 Humerus. ४३ पञ्चशाखः शयः पाणिस्, तर्जनी स्यात् प्रदेशिनी ॥
- 1 A fore-arm. ४४ अङ्गुलयः करशाखाः स्युः, पुंस्यङ्गुष्ठः प्रदेशिनी ।
- 1 Metacarpus. ४५ मध्यमाऽनामिका चापि कनिष्ठा चेति ताः क्रमात् ॥
- 3 A hand. ४६ पुनर्भवः कररुहो नखोऽक्षी नखरोऽक्षियाम् ।
- 2 A fore finger. ४७ प्रादेश-ताल-नोकर्णाम् तर्जन्याऽऽदि-युते तते ॥
- 2 Fingers. ४८ अङ्गुष्ठं स-कनिष्ठे स्याद् वितस्तिर् द्वादशाङ्गुलः ।
- 1 The several fingers. ४९ पाणौ चपेट-प्रतल-प्रहस्ता विस्तृताऽङ्गुलौ ॥
- Thumb and others. ५० द्वौ संहतौ संहतलः प्रतलौ वाम-दक्षिणौ ।
- 4 A nail. ५१ पाणिर् निकुञ्जः प्रसृतिस्, तौ युतावञ्जलिः पुमान् ॥
- 1 A short span of three kinds. ५२ प्रकोष्ठे विस्तृत-करं हस्तो, मुष्ट्या तु बद्धथा । १ Both such palms joined.
- 2 A long span. ५३ अङ्गुष्ठ-विस्तृत-करं हस्तो, मुष्ट्या तु बद्धथा । १ Both such palms joined.
- 3 The palm with extended fingers. ५४ स रत्निः स्यादरत्निस् तु निष्कनिष्ठेन मुष्टिना ॥
- 1 Both such palms joined. ५५ व्यामो वाहोः स-करयोस् ततयोस् तिर्यगन्तरम् ।
- 1 The palm bent. ५६ ऊर्ध्व-विस्तृत-दोष-पाणि-नृ-माने पौरुषं त्रिषु ॥
- 1 A cubit. ५७ कण्ठो गलो, ऽथ श्रीवायां शिरोधिः कन्धेरेत्यपि ।
- 1 A short cubit. ५८ कम्बुमीवा त्रि-रेखा सा, ऽवदुर् घाटा कृकाटिका ॥
- 1 An intermediate one. ५९ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥
- 1 A fathom. ६० वक्षाऽस्ये वदनं तुण्डमाननं लपनं मुखम् ।
- 1 The measure of a man's reach. ६१ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥
- 2 The throat. ६२ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥
- 3 The neck. ६३ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥
- 1 One streaked with three lines. ६४ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥
- 7 Face. ६५ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥
- 5 The nose. ६६ लीवे श्राणं गन्धवाहा घोणा नासा च नासिका ॥

- 4 The lips. १० ओष्ठाऽधरौ तु रदनच्छदौ दशनवाससी ।
 1 The chin. अधस्ताच्च चिवुकं, गण्डौ कपोलौ, तत्-परा हनुः ॥ १ The
 2 The checks. जव.
- 4 Teeth. ११ रदना दशना दन्ता रदास्, तालु तु काकुदम् ।
 2 The palate. १२ ललाटमालिकं गोधिरुद्धे दग्धां भ्रवौ द्वियौ ।
 3 The tongue. १३ लोचनं नयनं नेत्रमीक्षणं चक्षुरक्षणी ।
 1 The corners of the mouth. रसज्ञा रसना जिह्वा, प्रान्तावोष्ठस्य सृक्षिणी ॥
 3 The forehead. १४ अपाङ्गो नेत्रयोरन्तर्मां, कटाक्षो उपाङ्ग-दर्शने । १ A glance
 1 The eyebrows. १५ उत्तमाङ्गं शिरः शीर्षं मूर्धा ना मस्तकोऽस्त्रियाम् ।
 1 Space between १६ चिकुरः वृन्तलो वालः कचः केशः शिरोरुहः ॥
 the eye-brows. कर्ण-शब्दग्रहौ श्रोत्रं श्रुतिः खी श्रवणं श्रवः ॥
 8 An eye. १७ तद्-वृन्दे कैशिकं कैश्यमलकाश् चूर्णकुन्तलाः । २ Curls.
 5 A tear. १८ ते ललाटे भ्रमरकाः, काकपक्षः शिखण्डकः ॥ २ Locks, left
 1 The outer cor- or sidelook-
 ners of the eyes. १९ विश्वा चूडा केशपाशी, व्रतिनस् तु सटा जटा ॥
 6 An ear. २० वेणि: प्रवेणी, शीर्षण्य-शिरस्यौ विशदे कन्ते ।
 5 The head. २१ पाशः पश्चश् च हस्तश् च कलापार्थाः कचात् परे ॥
 6 Hair. २२ आकल्प-वेषौ नेपश्यं प्रतिकर्म प्रसाधनम् ॥
 2 Hair-collection २३ तनूरुहं रोम लोम, तद्-वृद्धौ इमश्च पुम-मुखे ।
 of hair. २४ दशैते त्रिष्वलङ्घताऽलङ्घरिष्णुश् च, मण्डितः ।
 1 The same on the २५ प्रसाधितो लङ्घतश् च भूषितश् च परिष्कृतः ॥
 forehead. २६ विभ्राद् भ्राजिष्णु-रेचिष्णू, भूषणं स्यादलङ्घिया ।
 2 A braid or tress. २७ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 1 Braided hair. २८ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 3 A lock left on the २९ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 crown of the head. ३० अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 2 Unornamented ३१ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 hair. ३२ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 2 Clean and un- ३३ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 entangled hair. ३४ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 3 Hair of the body. ३५ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 1 The beard. ३६ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 5 Dress or embel- ३७ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 lishment. ३८ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 5 Adorned. ३९ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 2 Act of adorning. ४० अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 3 Elegant. ४१ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 5 Ornaments; ४२ अलङ्घारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 jewels or trinkets.

2 A crest.

3 A gem on the crest.

1 A trinklet for the hair.

2—for the ear.

2 An ear-ring.

2 A collar.

2 A necklace.

1 A golden one.

1 One of Pearls.

2 A garland of pearls etc.

Garlands of various sorts.

1 A single string.

1 One containing 27 pearls.

4 A bracelet.

2 Ornament of the arm.

2 A finger-ring.

1 A seal ring.

2 Ornament of the wrist.

5 A woman's girdle.

6 Ornament of the feet.

2 Bells or tinkling ornaments.

1 Materials of cloth.

1 Made of bark.

3 Made of cotton.

1 Silken.

1 Woolen.

4 New and un-bleached cloth.

1 A pair of bleached cloth.

1 Bleached silk.

2 Wove silk.

2 A veil or mantle.

१०२ मण्डनं चाथ मुकुटं किरीटं पुन-नपुंसकम् ।

चूडामणिः शिरोरत्नं, तरलो हार-मध्य-गः ॥

1 The middle gem of a string.

१०३ वालपाश्या पारितश्या, पत्रपाश्या ललाटिका ।—^{for}
कणिका तालपत्रं स्यात्, कुण्डलं कर्णवेष्टनम् ॥^{fore-}
^{head.}

१०४ ग्रैवेयकं कण्ठभूषा, लम्बनं स्याद् ललाटिका ।

स्वर्णः प्रालम्बिका, श्वेरःसूत्रिका मौक्तिकैः कृता ॥

१०५ हारो मुक्तावली, देवच्छुन्दो उसौ शत-यष्टिका ।

1 One composed of 100 strings.

हार-भेदा—यष्टि-भेदाद् गुच्छ-गुच्छार्ध-गोस्तनाः ॥

१०६ अर्धहारो माणवक, एकावल्येक-यष्टिका ।

सैव नक्षत्रमाला स्यात् सप्तविंशति—मौक्तिकैः ॥

१०७ आवापकः पारिहार्यः कटको वलयो उख्याम् ।

केयूरमङ्गलं तुल्ये, अङ्गुलीयकमूर्मिका ॥

१०८ साऽक्षरा उद्युलिमुद्रा स्यात्, कङ्कणं करभूषणम् ।

१ आ seal ring.

२ Ornament of the wrist.

५ A woman's girdle.

१०९ छीवे सारसनं चा उथ पुंस-कटयां शृङ्खलं त्रिषु । १ A
पादाङ्गदं तुलाकोटिर् मञ्जीरो नूपुरो उख्याम् ॥ man's
belt.

११० हंसकः पादकटकः, किङ्किणी क्षुद्रघण्टिका ।

त्वक्-फल-कृमि-रोमाणि वस्त्रयोनिर्, दश त्रिषु ॥

१११ बालं क्षीमाऽऽदि, फालं तु कार्पासं बादरं च तत् ।

कौशेयं कृमिकोशीयं, राङ्गवं मृग-रोम-जम् ॥

११२ अनाहतं निष्पवाणि तन्त्रकं च नवाम्बरे ।

तत् स्यादुद्गमनीयं यद् धौतयोर् वस्त्रयोर् युगम् ॥

११३ पत्रोर्णि धौत-कौशेयं बहु-मूल्यं महाधनम् । १ Any thing
precious.

क्षीमं दुकूलं स्याद्, द्वे तु निवीतं प्रावृतं त्रिषु ॥

- 2 Ends of a cloth. ११४ स्त्रियां वहुन्वे वस्त्रस्य दशाः स्युर् वस्तयो द्वयोः ।
 3 Length.
 2 Width.
- 2 Old cloth. ११५ पटश्चरं जीर्णवस्त्रं, समौ नक्तक-कपेटौ ॥² Dirty or tat-
ered cloth.
- 6 Cloth.
 2 Fine cloth.
 2 Coarse cloth.
 2 A cover or
wrapper.
- 4 Lower garment. ११७ अन्तरीयोपसंञ्यान-परिधानान्यधोऽशुके ।
 5 Upper garment. द्वौ प्रावारोत्तरासङ्गा समौ बृहतिका तथा ॥
- 2 A bodice.
 1 A warm cloak.
- 1 A petti-coat.
 1 A dress reaching
to the feet.
- 2 An awning.
 1 A tent.
- 3 A screen or wall
of cloth.
- 2 Embellishment
of person.
- 3 Cleaning of it.
 2 Cleaning with
perfumes.
- 3 Perfuming.
 2 Reviving a
fragrancy.
- 2 Painting the
person.
- 4 A circle on the
fore-head.
- 11 Saffron.
- 6 Lac.
 2 Cloves.
 3 A yellow fragrant
wood.
- ११६ सुचेलकः पटोऽल्ली स्याद्, वराशिः स्थूलशाटकः ।
 निचोलः प्रच्छदपटः, समौ रखक-कम्बलौ ॥² A
blanket.
- ११८ संञ्यानमुत्तरीयं च, चोलः कूर्पासकोऽलियाम् ।
 नीशारः स्यात् प्रावरणे हिमाऽनिल-निवारणे ॥
- ११९ अधोरुकं वर-खीणां स्याच् चण्डातकम-स्त्रियाम् ।
 स्यात् त्रिष्वाप्रपदीनं तत् प्राप्नोत्याप्रपदं हि यत् ॥
- १२० अ-स्त्री वितानमुलोचो, दूष्याऽस्यं वस्त्र-वेशमनि ।
 प्रतिसीरा जवनिका स्यात् तिरस्करिणी च सा ॥
- १२१ परिकर्माऽङ्गसंस्कारः, स्यान् मार्षिर् मार्जना मृजा ।
 दद्वत्नोत्सादने दे समे, आप्नाव आप्नवः ॥³ Bathing.
- १२२ रुनां, चर्चा तु च। चिक्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।
 अनुबोधः, पत्रलेखा पत्राङ्गुलिरिमे समे ॥
- १२३ तमालपत्र-तिलक-चित्रकार्णि विशेषकम् ।
 द्वितीयं च तुरीयं च न स्त्रियामय ऊङ्गमम् ॥
- १२४ काश्मीरजन्माऽग्निशिखं वरं बाह्यक-पीतने ।
 रक्त-संकोच-पिण्डुनं धीरं लोहितचन्दनम् ॥
- १२५ लाक्षा राक्षा जतुङ्गीवे यावोऽलक्षो मुमामयः ।
 लवण्डं देवकुसुमं श्री-संशमय जायकम् ॥

7 A gallochum.	१२६ कालीयकं च कालानुसार्यं चाथ समार्थकम् । वांशिकाऽगुरु-राजाह-लोहं कृमिज-जोड़कम् ॥	
2 A black kind.	१२७ कालागुर्वगुरु स्यात् तु मङ्गल्या मल्लि-गनिष्ठ यत् । ^{1 A} यक्षधूपः सर्जरसो राल-सर्वरसावपि ॥ ^{very} ^{fragrant} ^{sort.}	
5 Resin.	१२८ बहुरूपो उप्यथ वृकधूप-कृत्रिमधूपकौ ।	
2 Compounded perfume.	तुरुष्कः पिण्डकः सिंहो यावनो उप्यथ पायसः ॥	
4 Incense.	१२९ श्रीवासो वृकधूपो उपि श्रीवेष्ट-सरलद्रवौ ।	
5 Terpentine.	मृगनाभिर् मृगमदः कस्तूरी चाथ कोलकम् ॥	
3 Musk.	३० कङ्कोलकं कोशफलमय कर्पूरम-लियाम् ।	
3 Bdellium.	घनसाराश् चन्द्र-संजः सिताभ्रो हिमवालुका ॥	
5 Camphor.	१३१ गन्धसारो मलयजो भद्रशीश् चन्द्रनो उल्लियाम् ।	
4 Sandal wood Varieties of sandal wood.	तैलपर्णिक-गोशीर्षे हरिचन्दनम-लियाम् ॥	
5 Red sanders.	१३२ तिलपर्णी तु पत्राङ्गं रञ्जनं रक्तचन्दनम् ।	
2 Mace.	कुचन्दनं चाथ जातीकोश-जातीफले समे ॥	
1 Perfumed paste.	१३३ कर्पूराऽगुरु-कस्तूरी-कङ्कोलैर् यक्षकर्दमः ।	
4 Perfume for the person.	गात्रानुलेपनी वर्तिर् वर्णकं स्याद् विलेपनम् ॥	
2 Powder.	१३४ चूर्णानि वासयोगाः स्युर, भावितं वासितं त्रिषु ।	
2 Perfumed.	संस्कारो गन्ध-माल्याऽउद्यैर् यः स्यात् तदधिवासनम् ॥	
1 Adjusting with perfumes.	१३५ माल्यं माला-स्त्रौ मूर्त्ति, केश-मध्ये तु गर्भकः । ^{1 One} ^{worn in} 3 A chaplet. 1 One suspended from the middle lock.	^{the hair.}
1 Or hung round the neck.	प्रभ्रष्टकं शिखा-लभ्वि, पुरो-न्यस्तं ललामकम् ॥ ^{1 Or falling over the forehead.} १३६ प्रालम्बमूजु-स्त्रिय स्यात् कण्ठाद्, वैकक्षिकं तु तत् । ^{1 Or worn as a scarf.}	
2 completion or fullness.	१३७ रचना स्यात् परिस्थन्द, आभोगः परिपूर्णता । ^{2 Or tied} ^{on the} 2 A pillow. 3 A bed.	^{crown.}
	उपधानं तपवर्हः, शश्यायां शयनीय-बत् ॥	

4 A bedstead.	१३८ शयनं, मञ्च-पर्यङ्क-पल्यङ्काः खट्या समाः ।	२ Decoration of hair.
2 A ball to play with.	गेन्दुकः कन्दुको, दीपः प्रदीपः, पीठमासनम् ॥	
2 A lamp.		
2 A chair or stool.	१३९ समुद्रकः संपुटकः, प्रतिग्राहः पतद्रहः ।	
2 A casket.		
2 A spitting pot.	प्रसाधनी कङ्कतिका, पिष्टातः पटवासकः ॥	२ Perfumed powder.
2 A comb.		
3 A mirror.	१४० दर्पणे मुकुराऽदर्शौ, व्यजनं तालवृन्तकम् ।	
2 A fan.	इति नृवर्गः ६, अत्र मूलश्लोकाः १३९ ॥, क्षे. श्लो. १.	

अथ ब्रह्म-वर्गः ७

9 Race or lineage.	१ संततिर् गोत्र-जनन-कुलान्यभिजनाऽन्वयौ ।	
	वंशोऽन्वयायः संतानो, वर्णाः स्युर् ब्राह्मणाऽदद्यः ॥	
1 Tribes or classes.	२ विप्र-क्षत्रिय-विष्णुदाश चातुर्वर्ण्यमिति स्मृतम् ॥	
2 Sprung from any family.	राजबीजी राजवंशयो, वीज्यस् तु कुलसंभवः ॥	२ Sprung from a royal house.
6 Of honourable parentage.	३ महाकुल-कुलीनाऽस्य-सभ्य-सज्जन-साधवः ॥	
1 The four orders.	ब्रह्मचारी गृही वानप्रस्थो भिक्षुश् चतुष्ये ॥	
1 An order, or religious state.	४ आश्रमो श्री, द्विजात्यग्रजन्म-भूदेव-वाढवाः ॥	६ A man of the sacerdotal tribe.
1 One, practising the six-allowed acts.	विप्रश्च च ब्राह्मणो, उसां षट्कर्मा यागाऽदिभिर् वृतः ॥	
22 Wise or learned.	५ विद्वान् विपश्चिद् दोषज्ञः सन् सुधीः कोविदो बुधः ॥	
	धीरो मनीषी ज्ञः प्राज्ञः संख्यावान् पण्डितः कविः ।	
2 A priest conversant with scripture.	६ धीमान् सूरिः कृती कृष्टिर् लङ्घवर्णो विचक्षणः ॥	
2 Mimansaka.	दूरदर्शी दीर्घदर्शी, श्रोत्रियच्छान्दसौ समौ ।	
2 Brahmadandin.	‘मीमांसको जैमिनीये, वेदान्ती ब्रह्मवादिनि ॥ ॥ ॥	
2 Vaisheshika.	वैशेषिके स्यादौलूक्यः, सौगतः शून्यवादिनः ।	
2 Buddha.	‘नैयायिकस् त्वक्षपादः स्यात्, स्याद्वादिक आर्हकः ।	
2 Logicians.	चार्वाक-लौकायितिकौ, सत्कार्ये सांख्य-कापिलौ’ ॥ २ ॥	
2 Jain.		
2 Nihilist.		
3 Sankhyas.		

2 Teacher.

1 A spiritual parent

1 An instructor in
holy writ.1 Sacrificer in
soma.2 One who sacri-
fices in due form.1 Who does so in
a certain form.1 Who has bestow-
ed all his wealth.1 Who is complete-
ly learned.1 Who has taken leave
of his preceptor.

3 A pupil.

2 Novices.

1 Fellow students.

1 Spiritual bre-
thren.2 Traditional in-
struction.1 Untaught know-
ledge.

7 A sacrifice.

1 The great sacra-
ments.9 An assembly or
meeting.1 A room in front
of the offerings.

1 By-standers.

4 Members of the
assembly.1 Reciters of the
prayers.

2 Officiating priest.

७ उपाध्यायोऽध्यापको, ८ स्यान् निषेकाऽस्त्रिदि-कृद् गुरुः ।

मन्त्र-व्याख्या-कृदाचार्य, आदेष्टा त्वध्वरे ब्रती ॥ ३ Sacri-
ficer.

८ यष्टा च यजमानश् च, स सोमवति दीक्षितः ।

इज्याशीलो यायजूको, यज्वा तु विधिनेष्टवान् ॥

1 One who frequently sacrifices.

९ स गीष्ठतीष्ट्या स्थपतिः, सोमपीथी तु सोमपाः ।

2 Who has drunk the juice of acid Asclepias.

सर्ववेदाः स येनेष्टो यागः सर्व-स्व-दक्षिणः ॥

१० अनूचानः प्रवचने साऽङ्गे उधीती, गुरोऽ तु यः ।

लब्धाऽनुजः समावृत्तः, सुत्वा त्वभिष्वे कृते ॥

1 Who has made ablutions.

११ छात्राऽन्तेवासिनौ शिष्ये, शैक्षाः प्राथमकस्तिपकाः ।

एक-ब्रह्म-व्रताऽस्त्रिचारा मिथः सब्रह्माचारिणः ॥

१२ सतीर्थ्यामू ल्वेक-गुरवश्, चित्तवान्तभिमग्निचित् । १ Cha-
yanaपारम्पर्योपदेश स्यादैतिहामितिहाऽन्ययम् ॥ Sacri-
ficer.१३ उपज्ञा शानमाद्यं स्याज्ञात्वा ऽस्त्रम् उपक्रमः । १ Delibe-
rate com-यज्ञः सबो ऽध्वरो यागः सप्ततन्तुर् मखः क्रतुः ॥ mence-
ment.

१४ पाठो, होमश्, चाऽतिथीनां सपर्या, तर्पणं, बलिः ।

एते पञ्च महायज्ञा ब्रह्मयज्ञाऽस्त्रिदि-नामकाः ॥

१५ समज्या परिषद् गोष्ठी सभा-समिति-संसदः ।

आस्थानी छीत्रमास्थानं ली-नपुंसकयोः सदः ॥

१६ प्राग्वंशः प्राग्विर-गेहात्, सदस्या विधि-दर्शिनः ।

सभासदः सभास्ताराः सभ्याः सामाजिकाश् च ते ॥

१७ अध्वर्यद्वात्-होतारो यजुः-सामन्त-विदः क्रमात् ।

आमीत्राऽस्त्रिया घनैर् वार्या ऋत्विजो याजकाश् च ते ॥

- 1 The altar. १८ वेदिः परिष्कृता भूमिः, समे स्थणिडल-चत्वरे ।
 2 Sacrificial ground. १९ यूपाग्रं तर्म, निर्मन्त्य- दासणि त्वरणिर् द्वयोः । १ Wood
 2 A ring on the post. चषालो यूपकटकः, कुम्बा सुगहना दृतिः ॥ for
 1 An enclosure. ३ दक्षिणामिर् गार्हपत्याऽहवनीयौ त्रयोऽग्रयः ॥ lighting a fire.
- 2 Top of the post. २० अग्नि-त्रयमिदं त्रेता, प्रणीतिः संस्कृतोऽनलः । १ Fire con-
 fires. २१ यो गार्हपत्यादानीय दक्षिणाऽग्निः प्रणीयते ॥ secratated by
 Sacrificial fire. ३ Sort of sacred fire. समूद्घाः परिचार्योपचार्यावग्नौ प्रयोगिणः ॥ prayers.
- 3 The wife of fire. तस्मिन्नानान्यो, ऽथाऽग्नायी स्वाहा च हुतभुक्तिप्रया ॥
- 2 Prayer uttered to excite fire. २२ ऋक् सामिधेनी धाय्या च या स्यादग्नि-समिन्धने ।
- 1 Metre. गायत्री-प्रसुखं छन्दो, हव्य-पाके चरुः पुमान् ॥
- 1 Curd of two milk whey. २३ आमिक्षा सा शृतोणे या क्षीरे स्याद् दधिन्योगतः । १ A prepared oblation for the gods.
- 1 A leather fan. धवित्रं व्यजनं तद् यद् रचितं मृग-चर्मणा ॥
- 1 Oblation of butter and curds. २४ पृष्ठदाज्यं स-दध्याऽ ज्ये, परमान्नं तु पायसम् । १—of rice.
 1 Food of the gods and manes. हव्य-कन्ये दैव-पित्रे अन्ने, पात्रं सुवाऽदिकम् ॥ Milk and sugar.
- 1 Various sorts. २५ भुवोपभृज्जहूर्, ना तु सुवो, भेदाः सुचः स्त्रियः ।
- 1 A victim. उपाकृतः पशुरसौ योऽभिमन्त्य क्रतौ हतः ॥
- 3 Slain or immolat-ed. २६ परंपराकं शमनं प्रोक्षणं च वधाऽर्थकम् ।
- 1 An intended oblation. वाच्य-लिङ्गाः प्रमीतोपसंपन्न-प्रोक्षिता हते ॥
- 1 Burnt as a sacrifice. २७ सान्नाय्यं हविरग्नौ तु हुतं त्रिषु वषट्कृतम् ।
- 1 An act of sacrifice. दीक्षाऽन्तोऽवभृथो यज्ञे, तत्-कर्माऽहं तु यज्ञियम् ॥
- 1 Supplemental sacrifice. १ Suitable to a sacrifice.
- 1 Act of Sacrifice. २८ त्रिष्वथ क्रतु-कर्मेष्ट, पूर्ति खाताऽदिकं कर्म यत् । १ of pious liberality.
- 1 Remains of a sacrifice or oblation. अमृतं विघसो यज्ञशेष-भोजनशेषयोः ॥

13 Gift or donation. २९ त्यागो विहापितं दानमुत्सर्जन-विसर्जने ।

विश्राणनं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनम् ॥

३० प्रादेशनं निर्वपणमपवर्जनमंहतिः ।

1 Obsequies of a deceased person.

मृताऽर्थं तदहे दानं त्रिषु स्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥

2 Gifts in honour of the deceased.

३१ पितृदानं निवापः स्याच्छ्राद्धं तत्-कर्म शाश्रतः । ¹ Funeral repast.

1 Monthly obsequies.

अन्वाहार्यं मासिकं, उद्यो ऽष्टमो ऽहः कुतपो ऽस्त्रियाम् ॥

2 Research or inquiry.

३२ पर्येषणा परीष्ठिश्च च अन्वेषणा च गवेषणा । ² Request or solicitation

4 Asking or begging.

सनिम् त्वध्येषणा, याङ्गाऽभिशस्तिर् याचनाऽर्थना ॥

1 A respectful oblation.

३३ पृथुं त्रिष्वद्यमर्घाऽर्थे, पादं पादाय बारिणि । ¹ Water for ablution of

1 Proper for a guest.

क्रमादातिथ्याऽतिथेये अतिथ्यर्थे ऽत्र साधुनि ॥ the feet.

6 A guest.

३४ स्युरावेशिक आगन्तुरतिथिर् ना गृहागते ।

‘प्राघूर्णिकः प्राघुणकश्च चाऽभ्युत्थानं तु गौरवम्’ ।

6 Worship.

पूजा नमस्याऽपचितिः सपर्याऽर्चाऽर्हणाः समाः ॥

4 Service.

३५ वरिवस्या हु शुशूषा परिचर्या ऽप्युपासना ।

ब्रज्या ऽटा ऽक्ष्या पर्यटनं, चर्या त्वीर्या-पथे रिथतिः ॥

¹ Perseverance in austerities.

2 Sipping.

३६ उपस्पर्शस् त्वाचमनमय मौनमभाषणम् । ² Silence.

4 Valmiki.

‘प्राचेतसश्च चाऽदिकविः स्यान् मैत्रावरुणिश्च सः ॥ ३ ॥

3 Viswamitra.

बाल्मीकिश्च चाऽथ गाधेयो विश्वामित्रश्च कौशिकः

4 Vyāsa.

व्यासो द्वैपायनः पाराशर्यः सत्यवतीसुतः ॥ ४ ॥

5 Order, method.

आनुपूर्वी खिर्या वा ऽवृत्-परिपाटी अनुक्रमः ।

3 Neglect.

३७ पर्यायश्च च ऽतिपातस् तु स्यात् पर्यय उपात्ययः ।

2 Meritorious act.

नियमो ब्रतम-स्त्री, तच् चोपवासाऽदिपुण्यकम् ॥

2 A fast.

३८ औपवस्तं तृप्वासो, विवेकः पृथग्ाऽत्मता ।

1 Discrimination.

स्याद् ब्रह्मवर्चसं वृत्ताऽध्ययन-द्विरथा ऽज्ञिः ॥

1 Joining both hands while reading the Vedas.

- 1 Sanctified saliva. ३९ पाठे ब्रह्माञ्जलिः, पाठे विप्रुषो ब्रह्मविन्दवः ।
 1 Holiness. १ ध्यान-योगाऽऽसने ब्रह्मासनं, कल्पे विधि-क्रमौ ॥
- 1 A holy posture. २ ध्यान-योगाऽऽसने ब्रह्मासनं, कल्पे विधि-क्रमौ ॥
- 3 A sacred precept. ३ एतद्विषयं विधिः ॥
- 1 A chief injunction. ४० मुख्यः स्यात् प्रथमः कल्पोऽनुकल्पस् तु ततो ऽधमः ।
 1 A secondary one. १ अप्यनुकल्पस् तु ततो ऽधमः ॥
- 1 Holy study. २ संस्कार-पूर्वं ग्रहणं स्यादुपाकरणं श्रुतेः ॥
- 2 Obeisance. ४१ समे तु पादग्रहणमभिवादनमित्युमे ।
- 5 A mendicant. ३ भिक्षुः परिव्राद् कर्मन्दी पाराशार्येषि मस्करी ॥
- 3 An ascetic. ४२ तपस्वी तापसः पारिकाङ्क्षी, वाचंयमो मुनिः ।
 2 A holy sage. १ तपः क्लेश-सहो दान्तो, वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥
- 1 Patient of austerity. २ Religious students. २ तपः क्लेश-सहो दान्तो, वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥
- 2 Saints. ४३ ऋषयः सत्यवचसः, स्नातकस् चाप्तुतो व्रता । १ Animati-
 2 Sages with sub- ३ ये निर्जितेन्द्रिय-ग्रामा यतिनो यतयश्च ते ॥ house-
 dueed senses. holder.
- 2 One who sleeps on ४४ यः स्थणिडले व्रत-वशाच्छेते स्थणिडलशाययतौ ।
- the bare ground. २ Men perfectly ४५ पवित्रः प्रयतः पूतः, पाखण्डाः सर्वलिङ्गिनः । २ Heretics
 virtuous. १ A purified per- and im-
 son. १ A student's staff. ४६ पालाशो दण्ड आषाढो व्रते, राम्भस् तु वैणवः ॥ postors.
 १ One cut from a Bambu.
- 2 His waterpot. ४७ अ-स्त्री कमण्डलः कुण्डी, व्रतिना साऽऽसनं बृषी ।
 1 His cushion. ३ A hide used by ४८ अजिनं चर्म कृत्तिः स्त्री, भैक्षं मिक्षा-कदम्बकम् ॥
- him. १ Aggregate of alms.
- 2 Reading or mut- ४९ स्वाध्यायः स्याज् जपः, सुत्या ऽभिषवः सवनं च सा ।
 tering of prayers. २ Religious bath- ५० सर्वैनसामपव्यंसि जप्यं त्रिष्वघमर्घणम् ॥
- ing. १ An expiatory ५१ दर्शश्च च पौर्णमासश्च च यागौ पक्षाऽन्तयोः पृथक् ॥
- prayer. १ A perpetual duty. ५२ शरीर-साधनाऽपेक्षं नित्यं यत् कर्म तद् यमः । १ Half-monthly sacrifice.
- १ A voluntary one. ५३ नियमस् तु स यत् कर्म नित्यमागन्तु-साधनम् ॥
- ४ Shaving. ५४ 'क्षौरं तु भद्राकारणं मुण्डनं वपनं त्रिषु ।
- २ Robe. ५५ कक्षापटी च कौपीनं शाटी च स्त्रीति लक्ष्यतः' ॥ ५ ॥
- १ Petticoat.

५० उपवीतं ब्रह्म-सूत्रं प्रोढृते दक्षिणे करे । १ The cord passed over the left shoulder.

1 Over the right shoulder. प्राचीनावीतमन्यस्मिन्, निवीतं कण्ठ-लभितम् ॥
1 Suspended over the neck.

1 Part of the hand sacred to the gods. ५१ अङ्गुल्यग्रे तीर्थं दैवं, स्वत्पाऽङ्गुल्योर् मूले कायम् ।

1 Part of the hand sacred to the creator.

1—to the manes. मध्ये ॐङ्गुष्ठाङ्गुल्योः पित्र्यं, मूले त्वङ्गुष्ठस्य ब्राह्मम् ॥

3 Deified state. ५२ स्याद् ब्रह्मभूयं ब्रह्मत्वं ब्रह्मसायुज्यमित्यपि ।

1—to the *Vedas*.

1 Inferior deification. देवभूयाऽऽदिकं तद्-वत्, कृच्छ्रं सांतपनाऽऽदिकम् ॥

1 Penance

1 Fasting to die. ५३ सन्यासवत्यनशने पुमान् प्रायो, ऽथ वीरहा ।

1 One who has left his sacred fire. नष्टामिः, कुहना लोभान् मिश्येया-पथ-कल्पना ॥ १ Hypocrisy.

1 An uninitiated person. ५४ ब्रात्यः संस्कार-हीनः स्यादस्वाध्यायो निराकृतिः ।

2 One who has not made his studies.

2 A hypocrite or impostor. धर्मध्वजी लिङ्गवृत्तिरवकीर्णि क्षत्रब्रतः ॥ २ A violator of his vow.

1 One who is asleep at sunset, or at sunrise. ५५ सुते यस्मिन्नस्तमेति सुते यस्मिन्नुदति च ।

अंशुमानभिनिर्मुक्ताऽभ्युदितौ च यथा-क्रमम् ॥

1 One married before his elder brother. ५६ परिवेत्ता ऽनुजो ऽनूदे ज्येष्ठे दार-परिग्रहात् ।

1 The unmarried elder brother. परिवित्तिसू तु तज्-ज्यायान्, विवाहोपयमौ समौ ॥

6 Marriage. ५७ तथा परिणयोद्वाहोपयामाः पाणिपीडनम् ।

5 Copulation. वयवायो ग्राम्यधर्मो मैथुनं निधुवनं रतम् ॥

3 Three human pursuits. ५८ त्रिवर्गो धर्म-कामाऽर्थेण, चतुर्वर्गः स-मोक्षकैः । १ Four objects.

1 The same equally potent. स-बलैस् तैश् चतुर्भुद्रं, जन्याः किञ्चा वरस्य ये ॥

1 The bridegroom's friends.

इति ब्रह्म-वर्गः ७, अत्र मूलस्तोकाः ५८, क्षेत्रं क्षेत्रो ५.

अथ क्षत्रिय-वर्गः ८

- ५ A man of the military tribe. १ मूर्धाभिषक्तो राजन्यो बाहुजः क्षत्रियो विराद् ।
७ A king. राजा राट् पार्थिव-क्षमाभृन्-नृप-भूप-महीक्षितः ॥
- १ An emperor. २ राजा तु प्रणताऽशेष सामन्तः स्यादधीश्वरः ।
२ A universal monarch. चक्रवर्तीं सार्वभौमो, नृपोऽन्यो मण्डलेश्वरः ॥
- १ A paramount. ३ येनेष्टं राजसूयेन मण्डलस्येश्वरश् च यः । १ Any other prince.
१ An assemblage of princes. शास्ति यश् चाऽस्त्रया राज्ञः स सम्राट्य राजकम् ॥
- of soldiers. ४ राजन्यकं च नृपति-क्षत्रियाणां गणे क्रमात् ॥
३ A minister or counsellor. मन्त्री धीसचिवोऽमात्यो, अन्ये कर्मसचिवासु ततः ॥
१ Other ministers.
- २ The king's companions. ५ महामात्राः प्रधानानि, पुरोधास् तु पुरोहितः । २ The priest
२ The judge. द्रष्टरि व्यवहाराणां प्राणिवाकाऽक्षदर्शकौ ॥ or chaplain.
- ५ The warden or porter. ६ प्रतीहारो द्वारपाल-द्वाःस्थ-द्वाःस्थित-दर्शकाः ।
२ An armed guard. रक्षिवर्गस् त्वनीकस्थो, अथाऽध्यक्षाऽधिकृतौ समौ ॥
२ A superintendent. ७ स्थायुकोऽधिकृतो ग्रामे, गोपो ग्रामेषु भूरिषु ।
१ An overseer of a village. १ An inspector of a district.
- २ The treasurer. ८ अन्तःपुरे त्वधिकृतः स्यादन्तर्वेशिको जनः ।
२ The master of the mint. भौरिकः कनकाध्यक्षो, रूप्याध्यक्षस् तु नैष्ठिकः ॥
- १ The chamberlain. ४ अन्तःपुरे त्वधिकृतः क्षम्बुकिनः स्थापत्याः सौविदाश् च ते ॥
४ Attendants of the women. ९ षण्ठो वर्षवरस् तु ल्यौ, सेवकाऽर्थ्यनुजीविनः ।
२ A eunuch. १० उदासीनः परतरः, पार्थिणप्राहस् तु पृष्ठतः । १ An enemy
३ A servant. ११ द्विष्ट-विष्टक्षाऽहिताऽमित्र-दस्यु-शात्रव-शात्रवः ।
१ A foe. १ A stranger or neutral. अभिघाति-पराऽराति-प्रत्यर्थि-परिपन्थिनः ॥
- १ A stranger. १९ Any enemy.

- 3 A friend and con-temporary. १२ वयस्यः स्त्रियः सवया, अथ मित्रं सखा सुहृत् । ^{3 A friend.}
- 2 Friendship. सख्यं सामपदीनं स्यादनुरोधो ज्ञुवर्तनम् ॥
- 2 Complaisance. १३ यथार्हवर्णः प्रणिधिरपसर्पण् चरः स्पशः ।
- 7 A spy. चारण् च गृष्ठपुरुषश्च चाऽस्म-प्रत्ययितौ समौ ॥
- 2 Trusted ; confidential. १४ सांवत्सरो ज्यौतिषिको दैवज्ञ-गणकावपि ।
- 8 An astrologer. स्वरूपौदृतिक-मौदृत्त-ज्ञानि-कार्तन्तिका अपि ॥
- 2 A man versed in any science. १५ तान्त्रिको ज्ञातसिद्धान्तः, सत्री गृहपतिः समौ ॥ ^{2 A generous}
- 4 A scribe. लिपिङ्करोऽक्षरचणोऽक्षरचञ्चुश्च च लेखके । ^{householder.}
- 4 Scripture or writing. १६ लिखिताऽक्षरसंस्थाने लिपिर् लिपिरभे स्त्रियौ ।
- 2 A messenger or ambassador. स्यात् संदेशहरो दूतो, दूत्यं तद्-भाव-कर्मणी ॥
- 5 A traveller. १७ अध्वनीनोऽध्वगोऽध्वन्यः पान्थः पथिक इत्यपि ॥
- 1 The requisites of regal administration. १८ स्वाभ्यमात्य-सुहृत्-कोश-राष्ट्र-दुर्ग-बलानि च ।
- 1 Including citizens. राज्याङ्गानि, प्रकृतयः, पौराणां ऐणयोऽपि च ॥
- 1 Six expedients of defence. १९ संधिर् ना विग्रहो यानमासनं द्वैषमाश्रयः ।
- 1 Power. षड् गुणाः, शक्तयस् तिक्षः प्रभावोऽसाह-मन्त्र-जाः ॥
- 1 Threefold object. २० क्षयः स्थानं च दृद्धिश्च च त्रिवर्गो नीति-वेदिनाम् ।
- 2 Majesty. स प्रतापः प्रभावण् च यत् तेजः कोश-दण्ड-जम् ॥
- 1 Four means of success. २१ साम-दाने भेद-दण्डावित्युपाय-चतुष्यम् ।
- 3 Punishment. साहसं तु दमो दण्डः, साम सान्त्वयथो समौ ॥
- 2 Conciliation. २२ भेदोपजापावृपथा धर्माऽस्यैर् यत् परीक्षणम् ॥
- 2 Disunion. २३ पञ्च त्रिष्वषडक्षीणो यस् तृतीयाऽस्य-गोचरः ।
- 1 Secret. विविक्त-विजनच्छुभ्र-निःशलाकास् तथा रहः ॥
- 7 Solitary, or private. २४ रहश्चोपांशु चाऽलिङ्गे, रहस्यं तद् भवे त्रिषु । ^{1 Occurring in private.}
- 2 Trust or confidence. समौ विसंभ-विश्वासौ, भ्रेषो भ्रेषो यथोचितात् ॥
- 1 Deviation from right.

- 5 Propriety or fitness. २५ अभ्रेष-न्याय-कल्पास् तु देशरूपं समज्जसम् ।
- 6 Right, fit or proper. युक्तमौपयिकं लभ्यं भजमानाऽभिनीत-बत् ॥
- 2 Deliberation. २६ न्याय्यं च श्रिषु षट्, संप्रधारणा तु समर्थनम् ।
- 6 An order or command. अववादस् तु निर्देशो निदेशः शासनं च सः ॥
- 4 Continuance in the right way. २७ शिष्टिश्चाऽङ्गा च, संस्था तु मर्यादा धारणा स्थितिः ।
‘सुधारणा सुधारा ली सुस्थितिः सुदशोक्तिः’ ॥
- 4 Reform.
- 3 Offence or transgression. आगो उपराधो मनुश्च, समे तद्वान-बन्धने ॥² Binding.
- 1 Double penalty.
- 3 Royal revenue. २८ द्विपाद्यो द्वि-गुणो दण्डो, भागधेयः करो बलिः ।
- 1 Toll. षट्ठाऽऽदि-देयं शुल्को उली, प्राभृतं तु प्रदेशनम् ॥
- 6 A present. २९ उपायनमुपप्राह्ममुपहारम् तथोपदा ।
- 2 A special gift. यौतकाऽऽदि तु यद् देयं सुदायो हरणं च तत् ॥
- 2 Present time.
- 1 Future time.
- 1 Immediate consequence. ३० तत्कालस् तु तदात्वं स्यादुत्तरः काल आयतिः ।
सांहष्टिकं फलं सद्यः, उदर्कः फलमुत्तरम् ॥¹ Future consequence.
- 1 Causal and un-seen danger. ३१ अहृष्टं वहिन्तोयाऽऽदि, हृष्टं स्व-पर-चक्र-जग्म ।¹ Obvious danger.
- 1 Latent danger. महीभुजामहिभयं स्व-पक्ष-प्रभवं भयम् ॥
- 2 Bearing of royal insignia. ३२ प्रक्रिया त्वधिकारः स्याच्, चामरं तु प्रकीर्णकम् ॥² A cow tail.
- 2 A throne.
- 1 One made of gold.
- 2 A parasol.
- 1 A royal one.
- 2 An auspicious jar.
- 2 A golden vase.
- 2 A camp.
- 2 A sentry or guard.
- 1 Component part of an army.
- 15 An elephant. ३४ निवेशः शिविरं षण्डे, सज्जनं तूपरक्षणम् ।
- ३५ दन्ती दन्तावलो हस्ती द्विरदो उनेकपो द्विषः ।
मतङ्गजो गजो नागः कुञ्जरो वारणः करी ॥
- 2 The leader of a wild herd. ३६ इभः स्तम्बेरभः पद्मी, यूथनाथस् तु यूथपः ।
- 2 A rutting elephant.
- मदोत्कटो मदकलः, कलमः करिशावकः ॥¹ A young elephant.

3 A furious elephant.	३७ प्रभिन्नो गर्जितो मत्तः, समौ उद्धान्त-निर्मदौ ।	2 An elephant out of rut.
2 A herd of elephants.	हासितकं गजता दुन्दे, करिणी धेनुका वशा ॥ ३ A female elephant.	
2 The temples.	३८ गन्धः कटो, मदो दानं, वमथुः करशीकरः ।	
	2 The temporal juice. 2 Water emitted from the elephant's trunk.	
1 His frontal globes.	कुम्भौ तु पिण्डौ शिरस्स, तयोर् मध्ये विदुः पुमान् ॥	
1 His forehead.	३९ अवग्रहो ललाटं स्यादीषिका लक्षि-कूटकम् ।	
1 His eyeball.		
1 The hollow between them.	अपाङ्ग-देशो निर्याणं, कर्ण-मूलं तु चूलिका ॥ ४ Root of his ear.	
1 Corner of his eye.		
1 Part below the frontal globes.	४० अधः कुम्भस्य वाहित्थं, प्रतिमानमधो इस्य यत् ।	1 Under that ; between the tusks.
1 His withers.	आसनं स्कन्ध-देशः स्यात्, पद्मकं विन्दु-जालकम् ॥	1 Marks on his face and trunk.
1 His side or flank.	४१ पार्श्व-भागः पक्षभागो, दन्तभागस् तु यो इत्रः ।	
1 His front.		
1 His shoulder and thigh.	द्वौ पूर्व-पश्चाजङ्घाऽदिदि-देशौ गात्राऽवरे क्रमात् ॥	
1 Pike to drive him.	४२ तोत्रं वेणुकमालानं बन्ध-स्तम्भे, इथ शृङ्खलेऽ ।	1 Post to which he is secured. 2 Chain for his feet.
2 Hook to guide him.	अन्दुको, निगडोऽब्री-स्यादद्वुशोऽब्री सूणिः लियाम् ।	
2 Leather girt.	४३ चूपाकक्षया वरत्रा स्यात्, कल्पना सञ्जना समे ॥ ५ Dressing an elephant.	
4 His trappings.	प्रवेण्यास्तरणं वर्णः परिस्तोमः कुथो द्रयोः ॥	
1 Unfit for riding.	४४ वीतं त्वसारं हस्त्यऽश्वं, वारी तु गजबन्धनी ।	2 An elephant-stable.
13 A horse.	घोटके पीति-तुरग-तुरङ्गाऽश्व-तुरङ्गमाः ॥	
	४५ वाजि-वाहाऽर्व-गन्धर्व-हय-सैन्धव-सप्तयः ।	
1 Horses of a good breed.	आजानेयाः कुलीनाः स्युर्, विनीताः साधु-वाहिनः ॥	1—trained for the manege.
1 Horses of certain local breeds.	४६ वनायुजाः पारसीकाः काम्बोजा वालिहका हयाः ।	
1 A horse fit for sacrifice.	ययुरश्वोऽश्वमेधीयो, जवनम् तु जवाऽधिकः ॥	1 A fleet horse ; a courser.

- 2 A pack horse. ४७ पृष्ठुष्टः स्थौरी, सितः कर्को, रथ्यो बोढा रथस्य यः ।
 1 A white horse. 1 A chariot-horse.
- 1 A colt. वालः किशोरो, वाम्यश्वा वडवा, वाडवं गणे ॥ 1 A stud.
 3 A mare.
- 1 A day's journey for a horse. ४८ त्रिष्वाश्वीनं यदश्वेन दिनेनैकेन गम्यते ।
- 1 A horse's flank. कश्यं तु मध्यमश्वानां, हेषा हेषा च निस्वनः ॥
- 2 Neighing.
- 1 The throat. ४९ निगालम् तु गलोदेशो, दृन्दे त्वश्वीयमाश्व-बत् । १ A multitude of horses.
- 5 A horse's paces. आस्कन्दितं धौरितकं रोचितं बलितं प्लुतम् ॥
- 1 His paces generally. ५० गतयोऽमूः पञ्च धारा, घोणा तु प्रोथमस्त्रियाम् । १ His nose.
- 2 The bit of the bridle. कविका तु खलीनोऽब्री, शफं छीबे खुरः पुमान् ॥
- 2 A horse's hoof.
- 5 His tail. ५१ पुच्छोऽब्री लूम-लाङ्गूले बालहस्तश् च बालधिः ।
- 2 A horse rolling himself. त्रिषुपावृत्त-लुठितौ परावृत्ते मुहुर् भुवि ॥
- 3 A war chariot. ५२ याने चकिणि युद्धाऽर्थे शताङ्गः स्यन्दनो रथः ।
- 1 Any other car. असौ पुष्परथश् चक्र-यानं न समराय यत् ॥
- 3 A covered car. ५३ कर्णीरथः प्रवहणं दयनं च समं त्रयम् ।
- 2 A cart. १ A carriage drawn by oxen. छीबे ऽनः शकटोऽब्री स्याद्, गन्त्री कम्बलि-बाह्यकम् ॥
- 2 A litter. २ A hammock or swing. १४ शिविका याप्ययानं स्याद्, दोला प्रेक्षाऽदिकाः स्त्रियाम् ।
- 2 A car covered with tigerskin. उभौ तु द्वैप-वैयान्नौ द्विपि-चर्माऽवृते रथे ॥
- 1—with white woolen cloth. ५५ पाण्डु-कम्बल-संवीतः स्यन्दनः पाण्डुकम्बली ।
- 1—with blanket or cloth, etc. रथे काम्बलवास्त्राऽद्याः कम्बलादिभिरावृते ॥
- 2 A multitude of cars. ५६ त्रिषु द्वैपाऽदयो, रथ्या रथकह्या रथ-न्रजे ।
- 2 Fore-part of a carriage. धूः ब्री छीबे यानमुखं, स्याद् रथाङ्गमपस्करः ॥
- 2 Any part of a carriage.
- 2 A wheel. ५७ चक्रं रथाङ्गं, तस्याऽन्ते नेभिः ब्री स्यात् प्रधिः पुमान् ।
- 2 Its periphery. १ The pin of the axle. पिण्डिका नाभिरक्षाग्र-कीलके तु द्वयोरणिः ॥
- 2 Its nave. २ The fender of a carriage. ५८ रथगुप्तिर् वरुथो ना, कूबरम् तु युगंधरः । २ The pole.
- 1 The bottom of a carriage. अनुकर्षो दार्वचःस्थं, प्रासंगो ना युगाद्युगः ॥
- 1 A separate yoke.

- 5 Any vehicle. ५९ सर्वं स्थाद् वाहनं यानं युग्यं पत्रं च धोरणम् ।
- 1 A mediate one. परम्परा-वाहनं यत् तद् वैनीतकम्-बियाम् ॥
- 4 Elephant drivers. ६० आधोरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निषादिनः ।
- 8 A charioteer. नियन्ता प्राजिता यन्ता सूतः क्षत्ता च सारथिः ॥
- ६१ सठ्येष्ट-दक्षिणस्थौ च संज्ञा रथ-कुटुम्बिनः ।
- 2 Warriors in cha riots. रथिनः स्यन्दनारोहा, अश्वारोहास् तु सादिनः ॥
- 2 Horsemen. ३ Warriors gene-
rally. ६२ भटा योधाश् च योद्धारः, सेनारक्षाम् तु सैनिकाः ।
- 2 Guards or sentinels.
- 2 Arrayed troops. सेनायां समवेता ये सैन्याम् ते सैनिकाश् च ते ॥
- 2 A thousand strong. ६३ बलिनो ये सहस्रेण साहस्राम् ते सहस्रिणः ।
- 2 A guard or attendant. परिधिस्थः परिचरः, सेनानीर् वाहिनीपतिः ॥
- 2 A general. ६४ कञ्चुको वारबाणो ऽब्री यत् तु मध्ये स-कञ्चुकाः ।
- 2 Armour ; hawberk. ६५ बधन्ति तत् सारसनाधिकाङ्गे, ऽथ शीर्षकम् ॥ ^{3 A hel-}
^{met.}
- 2 The girdle over the coat of mail. ६५ शीर्षणं च शिरखे, ऽथ तनुत्रं वर्म दंशनम् ।
- 7 Mail. उरझ्छदः कङ्कटको जागरः कवचो ऽबियाम् ॥
- 4 Clothed, or ac-
coutred. ६६ आमुक्तः प्रतिमुक्तश् च पिनद्वश् चाऽपिनद्व-वत् ।
- 5 Armed or mailed सञ्चदो वार्मितः सञ्जो दंशितो व्यूढकङ्कटः ॥
- 1 Multitude of
soldiers mailed. ६७ त्रिष्वामुक्ताऽदयो, वर्मभृतां कावचिकं गणे ।
- 7 A foot-soldier. पदाति-पत्ति-पदग-पादातिक-पदातयः ॥
- 1 Infantry. ६८ पदश् च पदिकश् चाऽथ पादातं पत्ति-संहतिः ।
- 4 A soldier by pro-
fession. शस्त्राजीवे काण्डसपृष्ठाऽयुधीयाऽयुधिकाः समाः ॥
- 3 Skilled in archery ६९ कृतहस्तः सुप्रयोगविशिखः कृतपुङ्खव-वत् ।
- 3 Unskilled ; miss-
ing the butt. ७० अपराद्वपृष्ठलोऽसौ लक्ष्याद् यश् च्युत-सायकः ॥
- 6 An archer or
bowman. धन्वी धनुष्मान् धनुष्को निषङ्गयस्ती धनुर्धरः ।
- 2 One fighting only
with arrows. स्थात् काण्डवांस्तु काण्डीरः, शार्कीकः शक्तिहेतिकः ॥
- 2 A warrior armed with an iron lance.

७१ यष्टीक-पारश्वधिकौ यष्टि-परशु-हेतिकौ ।

2—with a club, or
a battle-axe. नैस्तिकिशिको ऽसिहेतिः स्यात्, समौ प्रासिक-कौन्तिकौ ॥

2—with a sword. 2—with a spear.

2—bearing a shield. ७२ चर्मा फलकपाणिः स्यात्, पताकी वैजयन्तिकः ।

2 A standardbearer.

4 A companion or
follower. अनुप्लवः सहायश् चा ऽनुचरो ऽनुचरोऽभिचरः समाः ॥

7 A leader.

७३ पुरोगाऽग्रेसर-प्रष्टाऽप्रतःसर-पुरःसराः ।

2 Marching slow. पुरोगमः पुरोगामी, मन्दगामी तु मन्थरः ॥

2 Marching fast. ७४ जङ्घालोऽतिजवस् तुस्यौ, जङ्घाकरिक-जाङ्घधिकौ ।

2 A runner express.

6 Runner. तरस्वी त्वरितो वेगी प्रजस्वी जवनो जवः ॥

2 Able to conquer.
Fit for conquest. ७५ जर्यो यः शक्यते जेतुं, जेयो जेतव्य-मात्रके ।

1 A conqueror. जैत्रस् तु जेता, यो गच्छत्यलं विद्विषतः प्रति ॥

3 One who ably
faces the foe. ७६ सो ऽभ्यमित्रयो ऽभ्यमित्रीयोऽप्यभ्यमित्रीण इत्यपि ।

2 Strong ; power-
ful. ऊर्जस्वलः स्यादूर्जस्वी य ऊर्जोऽतिशयाऽन्वितः ॥

2 Broad-chested. ७७ स्यादुरस्वानुरासिलो, रथिको रथिरो रथी । 2 The owner
of a car.

2 One who goes as
he lists. कामगाम्यनुकामीनो, हृत्यन्तीनस् तथा भृशम् ॥

2 One who moves much.

3 A hero. ७८ शूरो वीरश् च विकान्तो, जेता जिष्युश् च जित्वरः ।

3 Victorious ; used to conquer.

1 Skilled in war. सांयुगीनो रणे साधुः, शङ्खजीवाऽदयस् त्रिषु ॥

11 An army ; or ७९ ध्वजिनी वाहिनी सेना पृतनाऽनीकिनी चमूः ।

forces. वरुथिनी बलं सैन्यं चक्रं चाऽनीकम-स्त्रियाम् ॥

1 Array of troops. ८० व्यूहस् तु बल-विन्यासो भेदा—दण्डाऽदयो युधि ।

1 Different forms of array.

1 The rear.

2 Reserve.

प्रत्यासारो व्यूहपाणिः, सैन्यपृष्ठे प्रतिप्रहः ॥

1 A platoon.

८१ एकेमैक-रथा अद्यश्वा पत्तिः पञ्च-पदातिका ।

1 Greater bodies.

पत्त्यज्ञैस् त्रिगुणैः सर्वैः क्रमादाख्या यथोत्तरम् ॥

८२ सेनामुखं, गुल्म-गणौ, वाहिनी, पृतना, चमूः, ।

1 A complete army. अनीकिनी, दशाऽनीकिन्यक्षीहिण्यथ संपदि ॥

3 Success or prosperity. ८३ संपत्तिः श्रीशूच लक्ष्मीशूच, विपत्त्यां विपदापदौ ।

3 Adversity

4 A weapon. आयुधं तु प्रहरणं शस्त्रमस्त्रमयाऽस्त्रियो ॥

7 A bow. ८४ धनुशूचापौ धन्वं-शरासन-कोदन्त-कार्मुकम् ।

1 The bow of Karna. इष्वासो उप्यथ कर्णस्य कालपृष्ठं शरासनम् ॥

2 That of Arjuna. ८५ कपि-ध्वजस्य गाण्डीव-गाण्डवौ पुन्-नपुंसकौ ।

1 Notched extremity of a bow. कोटिरस्याऽटनी, गोधा-तले ज्या-धात-वारणे ॥

1 Leathern fence for the arm.

2 Middle of the bow. ८६ लस्तकसूतु धनुर्मध्यं, मोर्वी ज्या शिखिनी गुणः ।

4 The bow-string. १ द्वयात् प्रत्यालीढमालीढमित्याऽऽदि स्थान-पञ्चकम् ॥

1 Two attitudes in shooting. स्यात् प्रत्यालीढमालीढमित्याऽऽदि स्थान-पञ्चकम् ॥

3 A butt or mark. ८७ लक्ष्यं लक्ष्यं शरव्यं च, शराभ्यास उपासनम् ।

2 Archery.

12 An arrow. पुष्टक-ज्ञाण-विशिखा अजिष्ठग-खगाऽग्नुगाः ॥

८८ कलम्ब-मार्गण-शराः पत्री रोप इषुर् द्रयोः ।

2 Iron arrows.

2 Feather of an arrow. प्रक्षेत्रेनास् तु नाराचाः, पक्षो वाजस्, त्रिषूतरे ॥

1 Shot as an arrow. ८९ निरस्तः प्रहिते वाणे, विषाऽक्ते दिग्ध-लिप्तकौ ।

2 Poisoned arrow.

6 Quiver. तूणोपासंग-तूणीर-निषङ्गा इषुधिर् द्रयोः ॥

9 A scimitar. ९० तूण्यां, खड्डे तु निषिंश-चन्द्रहासाऽसि-रिष्यः ।

कौश्येयको मण्डलाग्रः करवालः कृपाण-वत् ॥

1 A hilt or handle. ९१ त्सरुः खड्डाऽसि-मुष्टौ स्यान्, मेखला तन-निवन्धनम् ।

1 A sword knot.

3 A shield.

1 A gripe of a shield.

3 A mallet. ९२ दुधणो मुद्र-घनौ, स्यादीली करवालिका ।

2 A cudgel.

2 A short arrow. भिन्दिपालः सृगम् तुल्यौ, परिघः परिघातिनः ॥

2 A bludgeon.

4 An axe. ९३ द्रयोः कुठारः स्वधितिः परशुश्च परश्वधः ।

- 4 A knife. स्याञ्छुल्लिं चाऽसिपुत्री च छुरिका चाऽसिधेनुका ।
- 2 A javelin. १४ वा पुंसि शत्यं शङ्कुर् ना, सर्वला तोमरोऽलियाम् ।
- 2 An iron crow. 2 A bearded dart. प्रासस् तु कुन्तः, कोणस् तु ख्रियः पाल्यश्री-कोटयः ॥
4 Sharp edge of a sword.
- 3 Assembling of a complete army. १५ सर्वाभिसारः सर्वैषः सर्वसञ्ज्ञनाऽर्थकः ।
- 1 Lustration of arms. लोहाभिसारोऽस्त्रभृतां राजां नीराजना-विधिः ॥
- 1 March to repel an enemy. १६ यत् सेनया ऽभिगमनमरौ तदभिषेणनम् ।
- 6 March of an assailant. यात्रा ब्रज्या ऽभिनिर्याणं प्रस्थानं गमनं गमः ॥
- 2 Surrounding a foe. १७ स्यादासारः प्रसरणं, प्रचक्रं चलिताऽर्थकम् ।¹ An army in motion.
- 1 A gallant attack. अ-हितान् प्रत्य-भीतस्य रणे यानमभिक्रमः ॥
- 2 Awakeners. १८ वैतालिका बोधकराश्, चाक्रिका घाण्टिकाऽर्थकाः ।
- 2 Bards in throngs. 2 Bards by birth. स्युर् मागधास् तु मगधा, बन्दिनः स्तुतिपाठकाः ॥
- 2 Panegyrists. 2 Chosen soldiers. १९ संशापकास् तु समयात् संग्रामाद-निवर्तिनः ॥
- 4 Dust. १०० रेणुर् द्रयोः ख्रियां धूलिः पांसुर् ना न द्रयो रजः ।
- 2 Powder. चूर्णे क्षोदः, समुत्पिञ्ज-पिञ्जलौ भृशमाकुले ॥
2 An army in great disorder.
- 4 A flag or banner. १०१ पताका वैजयन्ती स्यात् केतनं ध्वजम-ख्रियाम् ।
- 1 The post of danger. सा वीराशंसनं युद्ध-भूमिर् या ऽति-भय-प्रदा ॥
- 1 Emulative onset. १०२ अहं पूर्वमहं पूर्वमित्यहंपूर्विका ख्रियाम् ।
- 1 Boasting. आहोपुरुषिका दर्पद् या स्यात् संभावना ४५मनि ॥
- 1 Conceit of superiority. १०३ अहमहमिका तु सा स्यात् परस्परं यो भवत्यहङ्कारः ।
- 10 Strength or power. द्रविणं तरः सहो-बल-शौर्योणि स्थाम शुष्मं च ॥
- 2 Great power. १०४ शक्तिः पराक्रमः प्राणो, विक्रमस् त्वतिशक्तिता ।
- 1 Drink of warriors. वीरपाणीं तु यत् पानं वृत्ते भाविनि वा रणे ॥
- 31 War, battle, combat. १०५ युद्धमायोधनं जन्यं प्रधनं प्रविदारणम् ।
मृधमास्कन्दनं संख्यं समीके सांपरायिकम् ॥

१०६ अ-स्त्रियां समराऽनीक-रणाः कलह-विग्रहौ ।

संप्रहाराऽभिसंपात-कलि-संस्फोट-संयुगाः ॥

१०७ अभ्यामर्द-समाधात-संग्रामाऽभ्यागमाऽहवाः ।

समुदायः स्त्रियः संयत-समित्याऽजि-समिद्-युधः ॥

2 Close fight; struggle.	१०८ नियुद्धे बाहुयुद्धे, उथ तु मुलं रणसंकुले ।	२ Mingled combat.
2 War-Whoop.	३ वेदा तु सिंहनादः स्यात्, करिणां घटना घटा ॥	
2 Troops-of elephants.	१०९ क्रन्दने योधसंरावो, बृंहितं करिगर्जितम् ।	२ Roaring of elephants.
2 Mutual defiance of combatants.		
1 Twang of a bow.	११० विस्फारो धनुषः स्वानः, पटाहाऽङ्गम्बरौ समौ ॥	
2 Drum used in battle.		
3 Violence.	११० प्रसभं तु बलाकारो हठो, उथ स्वालितं छलम् ।	२ Fraud ; strategem ; circumvention.

3 A portent.

अजन्यं छीबमुत्पात उपसर्गः समं त्रयम् ॥

3 Fainting.

१११ मूर्ढा तु कश्मलं मोहो उत्यवर्मदस् तु पीडनम् ।

2 Devastation.

अभ्यवस्कन्दनं त्वभ्यासादनं, विजयो जयः ॥

2 Striking to disable the foe.

3 Revenge.

११२ वैरगुद्धिः प्रतीकारो वैरनिर्यातनं च सा ।

8 Flight ; retreat.

प्रद्रावोद्राव-संद्राव-संदावा विद्रवो द्रवः ॥

1 Defeat.

११३ अपकमो उपयानं च, रणे भङ्गः पराजयः ।

2 Defeated ; vanquished.

पराजित-परामृतौ, त्रिषु नष्ट-तिरोहितौ ॥

२ Missing, lost having vanquished.

30 Slaughter.

११४ प्रमापणं निर्बहूणं निकारणं विशारणम् ।

प्रवासनं परासनं निषूदनं निहिंसनम् ॥

११५ निर्वासनं संज्ञपनं निर्ग्रन्थनमपासनम् ।

निस्तहूणं निहननं क्षणनं परिवर्जनम् ॥

११६ निर्वापणं विशासनं मारणं प्रतिघातनम् ।

उद्वासन-प्रमथन-क्रथनोज्जासनानि च ॥

११७ आलम्भ-पिञ्ज-विशर-घातोन्माथ-वधा अपि ।

स्यात् पञ्चता कालधर्मो दिष्टान्तः प्रलयोऽत्ययः ॥

10 Death.

११८ अन्तो नाशो द्वयोर् मृत्युर् मरणं निधनो ऽखियाम् ।

७ Dead ; having expired. परासु-प्राप्तपञ्चत्व-परेत-प्रेत-स्थिताः ॥

३ A funeral pile. ११९ मृत-प्रमीतौ त्रिष्वेते, चिता चित्या चितिः लियाम् ।

१ A headless trunk. कबन्धो ऽखी क्रिया-युक्तमपमूर्ध-कलेवरम् ॥

२ A cemetery. १२० इमशानं स्यात् पितृवनं, कुणपः शवमल्लियाम् ।

२ A dead body.

२ A prisoner.

२ A prison or jail.

२ Breath. १२१ पुंसि भूम्यसवः प्राणाश् चैवं, जीवो ऽसुधारणम् ।

२ Life.

२ Age ; duration of life.

आयुर् जीवितकालो, ना जीवातुर् जीवनौषधम् ॥

2 Drug to revive the dead.

इति क्षत्रिय-वर्गः ८, अत्र मूलश्लोकाः १२१, क्षेत्रं श्लो० १

अथ वैश्य-वर्गः ९

६ Men of the third tride. १ ऊरव्या ऊरुजा अर्या वैश्या भूमिस्पृशो विशः ।

६ Livelihood ; profession. आजीवो जीविका वार्ता वृत्तिर् वर्तन-जीवने ॥

१ Various professions. २ खियां कृषिः पाशुपाल्यं वाणिज्यं चेति वृत्यः ।

२ Service. सेवा श्ववृत्तिरनृतं कृषिरुच्छ-शिलं त्वृतम् ॥ २ Gleaning.

२ Agriculture.

१ Alms solicited ; or unsolicited. ३ द्वे याचिताऽयाचितयोर् यथा-संख्यं मृताऽमृते ।

२ Traffic ; commerce.

३ Profession of usury. ४ सत्यानृतं वणिगभावः, स्याहृणं पर्युदञ्चनम् ॥ ३ Debt.

१ A thing borrowed for use.

५ उत्तमर्णाऽधमर्णौ द्वौ प्रयोक्तु-ग्राहकौ क्रमात् ।

४ A usurer. कुसीदिको वार्धुषिको वृद्धयाजीवश् च वार्धुषिः ॥

४ A husbandman. ६ क्षेत्राजीवः कर्षकश्च कृषिकश्च च कृषीवलः ।

१ (Field) fit for corn and rice. क्षेत्रं बैहेय-शालेयं त्रीहि-शाल्यद्वाचोचितम् ।

- 1 —producing barley, &c.
2 —producing seamum, &c.
1 —fit for other grain as pulse, &c
2 Fit for vegetation.
2 (Land) ploughed after sowing.
- 4 Thrice ploughed.
5 Twice ploughed.
1 Sown with certain measures of seed.
3 A field.
4 A multitude of fields.
2 Clods of earth.
2 A harrow.
3 A goad.
2 A spade or hoe.
2 A sickle.
3 The tie of the yoke.
5 The ploughshare.
4 A plough.
2 The pin of yoke.
2 The pole or shaft of the plough.
1 Post of the threshing floor.
3 Rice ripening in the rains.
1 Green or unripe barley.
4 Peas.
2 Sort of grain.
2 Lentil.
3 Mustard seed.
- ७ यद्यं यवक्यं यष्टिक्यं यवाऽऽदि-भवनं हि यत् ।
तिल्य-तैलीन-वन् मापोमाऽणु-भज्ञा-द्विषता ॥
- ८ मौद्रीन-कौद्रीवीणाऽऽदि शेष-धान्योद्भव-क्षमम् ।
'शाक-क्षेत्राऽऽदिके शाकशाकटं शाकशाकिनम्' ॥ १ ॥
- बीजाकृतं तूमकृष्टे, सीत्यं कृष्टं च हस्य-वत् ॥
3 Land any how ploughed or tilled.
- ९ त्रिगुणाकृतं तृतीयाकृतं त्रिहस्यं त्रिसीत्यमपि तस्मिन् ।
द्विगुणाकृते तु सर्वे पूर्वे शम्बाकृतमपीह ॥
- १० द्रोणाऽऽदकाऽऽदि-वापाऽऽदौ द्रौणिकाऽऽदकिकाऽऽदयः
खारी-वापस् तु खारीक, उत्तमर्णाऽऽदयस् त्रिषु ॥
- ११ पुन्-नपुंसकयोर् वप्रः केदारः क्षेत्रमस्य तु ।
कैदारकं स्यात् कैदार्यं क्षेत्रं कैदारिकं गणे ॥
- १२ लोष्टानि लेष्टवः पुंसि, कोटिशो लोष्टभेदनः ।
प्राजनं तोदनं तोत्रं, खनित्रमवदारणे ॥
- १३ दात्रं लवित्रमावन्धो योत्रं योक्त्रमथो फलम् । १ The body of
निरीषं कुटकं फालः कृषको, लाङ्गलं हलम् ॥ २ A plough.
१४ गोदारणं च सीरो, ५ थ शम्या लीयुगकीलकः ।
ईषा लाङ्गलदण्डः स्यात्, सीता लाङ्गलपद्धतिः ॥ २ A furrow.
१५ उंसि मेधिः खले दारु न्यस्तं यत् पशु-चन्चने ।
आशुर् त्रीहिः पाटलः स्यान्तितशूक-यवौ समौ ॥ २ Barley.
- १६ तोक्मस् तु तत्र हरिते, कलायस् तु सतीनकः ।
हरेणु-रेणुकौ चाऽस्मिन्, कोरदूषस् तु कोद्रवः ॥
- १७ मङ्गल्यको मसूरो, ५ थ मकुष्टक-मयुष्टकौ । ३ Sort of kidney bean.
वनमुद्रे, सर्षपे तु द्वौ तन्तुभ-कदम्बकौ ॥

- 1 The white sort. १८ सिद्धार्थस् त्वेष धवलो, गोधूमः सुमनः समौ ।
 2 Wheat.
- 2 Half ripe barley. स्याद् यावकस् तु कुलमापश्, चणको हरिमन्थकः ॥
 2 Chich pea.
- 2 Barren sesamum. १९ द्वौ तिले तिलपेजश् च तिलपिञ्जश् च निष्फले ।
- 5 Black mustard. क्षवः क्षुताभिजननो राजिका कृष्णिकाऽसुरी ॥
- 2 Panic seed. २० स्नियो कहगु-प्रियहगू द्वे, अतर्सी स्यादुमा क्षुमा ।
 3 Lin; and linseed.
- 2 Hemp. मातुलानी तु भङ्गायां, ब्राह्मि-भेदस् त्वणुः पुमान् ॥
 1 Chind.
- 2 Beard of corn. २१ किंशारः सस्यशूकं स्यात्, कणिशं सस्यमञ्जरी ।
 2 Ear or spike.
- 3 Corn or rice.
- 1 Clump of grass. &c. धान्यं ब्रीहिः स्तम्बकरिः, स्तम्बो गुच्छस् तृणादिनः ॥
- 2 Stalk or culm. २२ नाढी नालं च काण्डोऽस्य, पलालोऽखी स निषफलः ।
 1 Straw.
- 2 Chaff.
- 2 Husk of rice or corn.
- 1 An awn.
- 2 A legume or pod. २३ शूकोऽखी श्लश्ण-तीक्ष्णाऽये, शमी शिम्बा, त्रिषूत्रे ।
 2 Stored, as grain. ऋद्धमावसितं धान्यं, पूतं तु बहुलीकृतम् ॥
- 2 Threshed out and winnowed.
- 1 Grain in pods. २४ माघाऽदयः शमीधान्ये, शूकधान्ये यवाऽदयः ।
 1 Bearded corn.
- 1 Rice.
- 2 Wild grains.
- 2 Coix.
- 2 A pestle for cleaning rice.
- 2 A winnowing basket.
- 2 A sack.
- 2 A granary.
- 3 A kitchen.
- 1 Overseer of the kitchen.
- 3 A baker.
- 5 A furnace or fire-place.
- 4 A portable furnace.
- शालयः कलमाऽद्याश् च षष्ठिकाऽद्याश् च, पुंश्यमी ॥
 २५ तृणधान्यानि नीवाराः, खी गवेधुर् गवेधुका ।
 अयोग्रं मुसलोऽखी स्यादुदूखलमुलखलम् ॥ 2 A mortar.
 २६ प्रस्फोटनं शूर्पमखी, चालनी तितडः पुमान् । 2 A sieve
or crible.
स्यूत-प्रसेवौ, कण्डोल-पिटौ, कट-किलजुकौ ॥ 2 A mat.
 २७ समानौ, रसवत्यां तु पाकस्थान-महानसे ।
 पौरोगवस् तदध्यक्षः, सूपकारास् तु बलवाः ॥ 7 Cooks.
 २८ आरालिका आन्धसिकाः सूदा औदनिका गुणाः ।
 आपूपिकः कान्दविको भक्ष्यकार, इसे त्रिषु ॥
 २९ अद्दमन्तमुद्धानमधिश्रयणी चुलिरन्तिका ।
 अङ्गारधानिकाऽङ्गारशकङ्गपि हसन्त्यपि ॥

1 A fire.	३० हसन्यप्यथ न र्ली स्यादङ्गारो, श्लातमुलमुकम् ।
2 Fire brand	
2 A frying pan.	
2 An iron plate or pan.	ह्लीवेऽम्बरीवं भ्राष्ट्रौ, ना कन्दुर् वा स्वेदनी स्त्रियाम् ॥
2 A jar.	
3 A pitcher.	३१ अलिञ्जरः स्थान् मणिकं, कर्कर्यालुर् गलन्तिका ।
4 A pot.	
4 A waterpot.	पिठरः स्थाल्युखा कुण्डं, कलशस् तु त्रिषु दयोः ॥
	३२ घटः कुट-निपाव-स्त्री शरावो वर्धमानकः । २ A lid.
2 A seether or boiler.	ऋजीयं पिष्टपचनं, कंसो ऽस्त्री पानभाजनम् ॥
2 A goblet.	
1 A leather bottle for oil.	३३ कुतूः कृत्तेः स्त्रेह-पात्रं, सैवाऽल्पा कुतुपः पुमान् । ^{1 A small one.}
5 Any vessel.	सर्वमावपनं भाण्डं पात्राऽमत्रे च भाजनम् ॥
3 A ladle or spoon.	३४ दर्विः कम्बिः खजाका च, स्यात् तहर् दारुहस्तकः ।
2 A wooden ladle.	
3 A potherb.	अ-स्त्री शाकं हरितकं शिशुरस्य तु नाडिका ॥
2 Its stalk.	३५ कलम्बश्च च कटम्बश्च च, वेषवार उपस्करः । ^{2 A condiment.}
3 Acid seasoning.	तिनितिडीकं च चुक्रं च वृक्षाम्लमथ वेळजम् ॥
6 Pepper.	
4 Cumin.	३६ मरीचं कोलकं कृष्णभूषणं धर्मपत्तनम् ।
6 Calónji.	जीरको जरणो ऽजाजी कणाः कृष्णे तु जीरके ॥
2 Ginger.	३७ सुषबी कारवी पृथ्वी पृथुः कालोपकुञ्जिका ।
‡ Coriander.	आर्द्रकं शृङ्गबेरं स्यादथ छत्रा वितुन्नकम् ॥
5 Dry ginger.	३८ कुस्तुम्बरु च धान्याकमथ शुण्ठी महौषधम् ।
8 Sour gruel.	स्त्री-नयुसकयो च विश्वं नागरं विश्रभेषजम् ॥
5 Assa foetida.	३९ आरनालक-सौवीर-कुल्माषाऽभिषुतानि च ।
5 Hingupatri.	अवन्तिसोम-धान्याम्ल-कुखलानि च काञ्जिके ॥
5 Turmeric.	४० सहस्रवेधि जतुकं बाल्हीकं हिङ्गु रामठम् ।
2 Sea salt.	तत्-पत्री कारवी पृथ्वी बाष्पिका कवरी पृथुः ॥
	४१ निशास्त्रया काञ्जनी पीता हरिद्रा वरवर्णिनी ।
	सामुद्रं यत् तु लवणमक्षीवं वशिरं च तत् ॥

4 Rock salt.	४२ सैन्धवोऽत्री शीतशिवं माणिमन्थं च सिन्धुजे ।
2 Another sort.	
2 Factitious salt.	रौमकं वसुकं, पाकयं बिंदं च कृतके द्रवम् ॥
3 Sôchal salt:white.	४३ सौवर्चले ऽक्ष-हृचके, तिलकं तत्र मेचके ।
1 The same : black.	
1 Raw sugar.	मत्स्यण्डी, फाणितं, खण्डविकारे, शर्करा सिता ॥
1 Refined sugar.	
2 Inspissated milk.	४४ कूर्चिका क्षीरविकृतिः स्याद्रसाला तु मार्जिता ।
	2 Curds with sugar and spices.
2 Sauce or condiment.	स्यात् तेमनं तु निष्ठानं, त्रि-लिङ्गा वासिताऽधेः ॥
3 Roasted on a spit.	४५ शूलाकृतं भटित्रं च शूल्यमुख्यं तु पैठरम् । 2 Boiled in a caldron.
2 Dressed.	प्रणीतमुपसंपन्नं, प्रयस्तं स्यात् सुसंस्कृतम् ॥ 2 Seasoned.
2 Sauce mixed with rice-gruel.	४६ स्यात् पिञ्चिलं तु विजिलं, संमृष्टं शोधितं समे । 2 Strained.
3 Bland, soft.	चिक्कणं मसृणं स्निग्धं, तुल्ये भावित-वासिते ॥ 2 Scented.
3 Food half dressed.	४७ आपकं पौलिरभ्यूपो, लाजाः पुम्-भूमि चाऽक्षताः । 2 Fried grain.
2 Rice, &c. flattened.	पृथुकः स्यात् चिपिटको, धाना भृष्टयवे त्रियः ॥
2 Fried barley or rice.	
3 Cake.	४८ पूपोऽपूपः पिष्टकः स्यात्, करम्भो दधिसक्तवः ।
2 —mixed with curds.	भिस्सा व्री भक्तमन्धोऽन्नमोदनोऽत्री स दीदिविः ॥
6 Boiled rice.	
2 The same scorched.	४९ भिस्सटा दधिका, सर्व-रसाऽग्रे मण्डम-त्रियाम् । 1 Scum.
3 Scum of boiled rice.	मासराऽचाम-निकावा मण्डे भक्त-समुद्दवे ॥
5 Rice gruel.	५० यवाग्रूहिणिका श्राणा विलेपी तरला च सा ।
	‘म्रक्षणाऽभ्यञ्जने तैलं, कृसरस् तु तिलौदनः’ ॥(१)
1 Belonging to a cow.	गवयं त्रिषु गवां सर्वं, गोविद् गोमयम-त्रियाम् ॥ 2 Cow-dung.
1 Dry cowdung.	५१ तत् तु शुकं करीषोऽत्री, दुर्गं क्षीरं पयः समम् ।
3 Milk.	
1 Prepared from milk.	पयस्यमाज्य-दध्याऽसदि, त्रप्स्यं दधि धनेतरत् ॥
1 Thin or diluted curds.	
4 Clarified butter.	५२ वृतमाज्यं हविः सर्पिर्, नवनीतं नवोद्घृतम् ।
2 Fresh butter.	
1 Butter of yesterday's milk.	तत् तु हैयज्ञवीनं यत् हो-गो-दोहोद्ध्रवं घृतम् ॥

4 Butter-milk.	५३ दण्डाहतं कालशेयमरिष्टमपि गोरसः ।
1 —with proportions of water.	तक्रं शुद्धश्चिन् मथितं पादाम्बवधाम्बु निर्जलम् ॥
1 Whey of curds.	५४ मण्डं दाधि-भवं मस्तु, पीयूषो उभिनवं पयः ।
3 Hunger.	१ Milk of a cow which lately calved.
2 A mouthful.	अशनाया बुभुक्षा क्षुद्र, ग्रासस् तु कवलः पुमान् ॥
2 Drinking together.	५५ सपीतिः ख्री तुत्यपानं, सग्धिः ख्री सहभोजनम् ।
2 Eating together.	
4 Thirst.	उदन्या तु पिपासा तृट् तर्षो, जग्धिसू तु भोजनम् ॥
7 Food.	
3 Satiety.	५६ जेमनं लेह आहारो निघासो न्याद् इत्यपि ।
2 Outs, leavings.	सौहित्यं तर्पणं त्रूपिः, फेला भुक्तसमुज्जितम् ॥
6 Voluntarily.	५७ कामं प्रकामं पर्याप्तं निकामेष्टं यथेष्टितम् ।
6 Herdsman.	गोपे गोपाल-गोसंख्य-गोधुगाभीर-बल्हवाः ॥
1 Stock of cattle.	५८ गो-महिष्याऽस्तिकं पादवन्धनं, द्वौ गवीश्वरे ।
3 Owner of kine.	
2 A herd.	गोमान् गोमी, गोकुलं तु गोधनं स्याद् गवां व्रजे ॥
1 Formerly grazed by cattle.	५९ त्रिष्वाशितंगवीनं तद् गावो यत्राऽशिताः पुरा ।
9 A bull or ox.	उक्षा भद्रो बलीवर्दं ऋषभो वृषभो वृषः ॥
2 A herd of kine.	६० अनद्वान् सौरभेयो गौरक्षणा संहतिरौक्षकम् । १ A herd of oxen.
1 A large bull or ox.	गठया गोत्रा गवां, वत्स-घेन्वोर् वात्सक-धैनुके ॥
2 An old bull.	१ —of calves, and milch cows.
1 A bullock.	
1 A newborn calf.	
2 A calf.	६१ उक्षा महान् महोक्षः स्याद्, वृद्धोक्षस् तु जरद्रवः ।
2 A steer.	उत्पन्न उक्षा जातोक्षः, सद्यो जातस् तु तर्णकः ॥
2 One fit to be set free.	६२ शकृत्करिस् तु वत्सः स्याद्, दम्य-वत्सतरौ समौ ।
2 A bull at liberty.	आर्षभ्यः षण्डतायोग्यः, षण्डो गोपतिरिट्चरः ॥
1 A bull's shoulder.	६३ स्कन्ध-देशो त्वस्य वहः, साक्षा तु गलकम्बलः ।
2 His dewlap.	
2 An ox, with a rein through his nose.	स्थान् नस्तितस् तु नस्योतः, प्रष्टवाद् युगपार्थगः ॥
	2 Young cattle in training.

3 Cattle yoked &c.	६४	युगाऽऽदीनां तु बोढारो युग्य-प्रासंग्य-शाकटाः ।
2 Ploughman ; plough-cattle,&c.		खनति तेन तद् बोढा ऽस्येदं हालिक-सैरिकौ ॥
5 Cattle for burden.	६५	धूर्वहे धुर्य-धौरेय-धुरीणाः स-धुरन्धराः ।
3 Cattle for spe- cial burden.		उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे ॥
1—for any carriage.	६६	स तु सर्वधुरीणः स्याद् यो वै सर्व-धुराऽवहः ।
9 A cow.		माहेयी सौरभेयी गौहस्त्रा माता च शृङ्खिणी ॥
1 An excellent one.	६७	अर्जुन्यद्वया रोहिणी, स्यादुत्तमा गोपु नैचिकी ।
1 Cows bridle, white, &c.		वर्णाऽऽदि-भेदात् संज्ञाः स्युः शबली-धवलाऽऽदयः ॥
1 A heifer two years old.	६८	द्विहायनी द्वि-वर्णा गौरेकाऽबदा त्वेकहायनी । ^{1—one} ^{year old.}
1—four years old.		चतुरबदा चतुर्हाण्येवं च्यबदा त्रिहायनी ॥ ^{1—three} ^{years old.}
2 A barren cow.	६९	वशा वन्ध्या, द्वतोका तु स्ववद्भार्मा, स्थ संधिनी ।
2 A cow miscarrying by accident.		1 One which has gone to the bull.
2 Miscarrying from going unseasonably.		आक्रान्ता वृषभेणाथ वेहद् गर्भोपघातिनी ॥
1 Fit for the bull.	७०	काल्योपसर्या प्रजने, प्रष्टौही बालगर्भिणी । ^{1 A pre-} ^{gnant heifer.}
2 A tractable cow.		स्यादच्चण्डी तु सुकरा, बहुसूतिः परेषुका ॥ ^{2 A cow bearing} ^{many claves.}
2 One which has lately calved.	७१	चिरप्रसूता बछकयणी, धेनुः स्यान् नवसूतिका ।
2 Easily milked.		सुब्रता सुखसंदोद्या, पीनोश्ची पीवरस्तनी ॥
2 With a large udder.		७२ द्रोणक्षीरा द्रोणदुर्घाः, धेनुष्या वन्धके स्थिता । ^{1 Stand-} ^{ing at the}
1 Yielding a <i>drōṇa</i> of milk.		समांसमीना सा यैव प्रति-वर्षं प्रसूयते ॥ ^{dairy.}
1 Calving every year.		
2 An udder.	७३	ऊधस् तु क्लीबमापीनं, समौ शिवक-कीलकौ ।
2 A pillar.		न पुंसि दाम संदाने, पशुरज्जुस् तु दामनी ॥
2 A rope or cord.		
2 A string or tie.		
5 A churningstick.	७४	वैशाख-मन्थ-मन्थान-मन्थाने मन्थदण्डके ।
2 A post round which its string winds.		कुठरो दण्डविष्कम्भो, मन्थनी गर्गीरी समे ॥ ^{1 A churn.}
4 A camel.	७५	उष्ट्रे क्रमेलक-मय-महाङ्गाः, करभः शिशुः ।
1 A young one.		
1 Young camels clogged.		करभाः स्युः शृङ्खलका दारवैः पाद-बन्धनैः ॥

2 A she-goat.

5 A he-goat.

7 A ram.

1 Herd of camels;
flock of sheep
and goats.

5 An ass.

8 A trader.

2 A vender.

2 A buyer.

2 Traffic.

3 Price.

3 Capital;
principal.

4 Barter.

2 A deposit.

1 The return of it.

1 Exposed for sale.

2 Purchasable.

3 Vendible.

3 Ratification of a
bargain.

2 Contract of sale.

1 Numerals.

3 Measure.

1 Of three sorts.

1 A *Másha*.1 Sixteen times as
much.2 A *karsha* of gold.1 A *pala* of gold.1 100 *Palas*.1 Twenty times as
much.

1 Ten times the last.

७६ अजा छागी, शुभन्द्याग-वस्तन्द्यगलका अजे ।

मेढोरध्रोरणोर्णायु-मेष-वृष्णय पङ्के ॥

७७ उष्ट्रोरभ्राऽज-वृन्दे स्यादौप्रकौरध्रकाऽजकम् ।

चक्रीवन्तस् तु वालेया रासभा गर्दभा: खराः ॥

७८ वैदेहकः सार्थवाहो नैगमो वाणिजो वणिक् ।

पण्याजीवो ह्यापणिकः क्रयविक्रयिकश् च सः ॥

७९ विक्रेता स्याद् विक्रयिकः, क्रायिक-क्रयिकौ समौ ।

वाणिज्यं तु वणिज्या स्यान्, मूल्यं वस्त्रोऽप्यवक्रयः ॥

८० नीवी परिपणो मूलधनं, लाभो ऽधिकं फलम् ।¹ Gain;
परिदानं परीवर्तो नैमेय-निमयावपि ॥

८१ पुमानुपनिधिर् न्यासः, प्रतिदानं तदर्पणम् ।

क्रये प्रसारितं क्रयं, क्रेयं क्रेतन्य-मात्रके ॥

८२ विक्रेयं पणितव्यं च पण्यं, क्रयाऽदयस् त्रिषु ।

झीवं सत्यापनं सत्यद्वारः सत्याकृतिः लियाम् ॥

८३ विपणो विक्रयः, संख्याः संख्येये ह्यादश त्रिषु, ।

विशत्याऽद्याः सदैकत्वे सर्वाः संख्येय-संख्ययोः, ॥

८४ संख्याऽर्थे द्विवहुत्वे स्तस्, तासु चाऽनवते: त्रियः ।

पद्म्नेः शत-सहस्राऽदि क्रमाद् दश-गुणोत्तरम् ॥

८५ यौतवं द्रुवयं पाण्यमिति मानाऽर्थकं त्रयम् ।

मानं तुलाऽङ्गलि-प्रस्थर्, गुञ्जाः पञ्चाऽद्यमाषकः, ॥

८६ ते पोडशाऽक्षः कर्षोऽखी, पलं कर्ष-चतुष्प्रथम्, ।¹ Four
times much.सुवर्ण-बिस्तौ हेत्रोऽक्षे, कुरुविस्तस् तु तत्-पले, ॥² the
last.

८७ तुला लियां पल-शतं, भारः स्याद् विशतिस् तुलाः, ।

आचितो दश भाराः स्युः, शाकटो भार आचितः, ॥

2 A *karsha* of silver. ८८ कार्षापणः कार्षिकः स्यात्, कार्षिके तास्रिके पणः

2 A *pana* of copper. ८९ कुडवः प्रस्थ इत्याऽद्याः परिमाणाऽर्थकाः पृथक् ।

1 Various measures
of capacity. अ-खियामाढक-द्रोणौ खारी वाहो निकुञ्जकः ॥

१ A quarter. ९० कुडवः प्रस्थ इत्याऽद्याः परिमाणाऽर्थकाः पृथक् ।

१3 Substance,
thing or wealth. ९१ द्रवयं वित्तं स्वापतेयं रिकथमृक्यं धनं वसु ।

हिरण्यं द्रविणं द्युमनमर्थ-रै-विभवा अपि ॥

2 Wrought and un-wrought gold, &c. ९२ स्यात् कोशश्च च हिरण्यं च हेम-रूप्ये कृताऽकृते ।

1 Base metals

1 Bullion.

ताभ्यां यदन्यत् तत् कुप्यं, रूप्यं तद् द्रव्यमाहतम् ॥

4 An emerald

९३ गारुत्मतं मरकतमश्मगभो हारंन्माणः ।

3 A ruby.

शोणरत्नं लोहितकः पद्मरागो, ५थ मौक्तिकम् ॥

2 A pearl.

९४ मुक्ता, ५थ विद्रुमः पुंसि प्रवालं पुन्-नपुंसकम् । २ Coral

2 Any gem.

रत्नं मणिर् द्वयोरश्म-जातौ मुक्ताऽदिके ५पि च ॥

19 Gold.

९५ स्वर्णं सुवर्णं कनकं हिरण्यं हेम हाटकम् ।

तपनीयं शातकुम्भं गाङ्गेयं भर्म कर्वुरम् ॥

९६ चामीकरं जातरूपं महारजत-काञ्चने ।

रुक्मं कर्त्तस्वरं जाम्बूनदमष्टापदो ५खियाम् ॥

1 Gold for ornament.

९७ अलङ्कार-सुवर्णं यच्छृङ्खीकनकमित्यदः ।

5 Silver.

दुर्वर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ॥

2 Brass.

९८ रीतिः खियामारकूटो न खियामथ ताम्रकम् । ६ Copper.

शुल्बं म्लेष्मुखं द्रव्यष्ट-वरिष्ठोदुम्बराणि च ॥

7 Iron.

९९ लोहो ५क्षी शस्त्रं तीक्ष्णं पिण्डं कालायसाऽयसी ।

2 Rust of iron.

अश्मसारो, ५थ मण्डूरं सिंहाणमपि तन्-मले ॥

1 Any thing
metallic.

१० सर्वं च तैजसं लौहं, विकारस् ल्वयसः कुशी । १ Wrou-

2 Glass.

ग्नेशः काचो, ५थ चपलो रसः सूतश्च पारदे bar

4 Quicksilver.

iron.

1 Buffalo's horn.	१०० गवलं माहिधं शुङ्गमन्त्रकं गिरिजाऽमले ।	3 Tale.
4 Antimony.	स्रोतोज्ञनं तुः-सौवीरं कापोताज्ञन-यामुने ॥	
5 Blue vitriol.	१०१ तुथाज्ञनं शिखिश्रीवं वितुन्नक-मयूरके ।	
3 Collyrium.	कर्परी, दार्विका-काशोद्धर्वं तुथं रसाज्ञनम् ॥	
3 Another sort.	१०२ रसगर्भं ताक्ष्यशैलं, गन्धाशमनि तु गन्धिकः ।	
3 Sulphur.	सौगन्धिकश्च च, चक्षुष्या-कुलाल्यौ तु कुलत्थिका ॥	
3 A blue stone used as a collyrium.	१०३ रीतिपुष्पं पुष्पके तु पुष्पकं कुसुमाज्ञनम् ।	
4 Calx of brass.	पिञ्चरं पीतनं तालमालं च हरितालके ॥	
5 Yellow orpiment.	१०४ गैरेयमर्यं गिरिजमश्मजं च शिलाजतु ।	
5 Red chalk.	बोल-गन्धरस-प्राण-पिण्ड- गोपरसाः समाः ॥	
5 Myrrh.		
3 Cuttle fish bone.	१०५ डिण्डीरोऽविधिकः फेनः, सिन्दूरं नागसंभवम् ।	
2 Minium, or red lead.	नाग-सीसक-योगेष्ट्र-वप्राणि, त्रिपु पिच्छट्टम् ॥ 4 T.in.	
4 Lead.		
2 Cotton.	१०६ रङ्ग-वङ्गे, अथ पिचुस् तूलो, ५थ कमलोत्तरम् ।	
4 Safflower ; carthamus.	स्यात् कुसुमम् वहिशिखं महारजनमित्यपि ॥	
2 A woollen blanket	१०७ मेषकम्बलं उर्णायुः, शशोर्णं शशलोमनि ।	
		2 Hare's or rabbit's hair.
2 Honey.	मधु श्लोद्रं माश्मिकाऽदि, मधूच्छिष्टं तु सिक्थकम् ॥	
2 Wax.		
4 Red arsenic.	१०८ मनःशिला मनोगुमा मनोह्ना नागजिह्विका ।	
3 Nitre ; saltpetre.	नैपाली कुनटी गोला, यवझारो यवाग्रजः ॥	
3 Natron ; alkali.	१०९ पाक्यो, ५थ सर्जिकाक्षारः कापोतः सुखर्वर्चकः ।	
2 Manna of bamboos.	सौवर्चलं स्याद् रुचकं, त्वक्शीरी वंशरोचना ॥	
2 Seed of morunga.	११० शिमुजं श्वेतमारिचं, मोरटं मूलमैक्षवम् ।	1 Root of sugarcane.
3 Root of long pepper.	ग्रन्थिकं पिपलीमूलं चटिकाशिर इत्यपि ॥	
2 Root of sweet flag.	१११ गोलोमी भूतकेशो ना, पत्राङ्गं रक्तचन्दनम् ।	
2 Red-wood		
3 Three spices.	त्रिकटु च्यूषणं व्योषं, त्रिफला तु फलत्रिकम् ॥	
2 Three myro-balans	इति वैश्य-वर्गः ९, अत्र मूलश्लोकाः १११, क्षेत्र० ६.	

अथ शूद्र-वर्गः १०

- ४ Men of the fourth tribe.
१ Men of mixed origin.
१ A scribe.
१ Ambasta.
१ An *Ugra*.
१ A bard.
१ A *Máhishya*.
१ A *Kshattri*.
१ A charioteer.
१ A trader.
१ A charmaker.
१ A *Chandala*.
२ An artisan.
२ One eminent by birth.
२ A florist.
२ A potter.
२ A weaver.
२ A tailor.
२ A painter.
२ An armourer.
२ A shoemaker.
२ An ironsmith.
४ A goldsmith.
२ A shellcutter.
२ A coppersmith.
५ A carpenter.
१ One working for the village.
५ A barber.
२ A washerman.
२ A distiller.
- ? शूद्राश् चाऽवरवर्णाश् च वृषलाश् च जघन्यजाः ।
आ-चण्डालात् तु संकीर्णा अभ्यष्ट-करणाऽऽदयः ॥
- २ शूद्रा-विशोस् तु करणो, अब्यष्टो वैश्या-द्विजन्मनोः, ।
शूद्रा-क्षत्रिययोरुप्रो, मागधः क्षत्रिया-विशोः, ॥
- ३ माहिषो दर्या-क्षत्रिययोः, क्षत्ता दर्या-शूद्रयोः सुतः, ।
ब्राह्मणां क्षत्रियात् सूतस्, तस्यां वैदेहको विशः, ॥
- ४ रथकारस् तु माहिष्यात् करण्यां यस्य संभवः, ।
स्याच् चण्डालस् तु जनितो ब्राह्मणां वृपलेन यः ॥
- ५ कारुः शिल्पी, संहतैस् तैर् द्रयोः श्रेणिः स-जातिभिः ।
१ A company of artists.
- कुलकः स्यात् कुलश्रेष्ठी, मालाकारस् तु मालिकः ॥
- ६ कुम्भकारः कुलालः स्यात्, पलगण्डस् तु लेपकः ।
२ A bricklayer or plaisterer.
तन्तुवायः कुविन्दः स्यात्, तुन्तुवायस् तु सौचिकः ॥
- ७ रङ्गाजीवश् चित्रकरः, शखमार्जोऽसिधावकः ।
पादूकूच् चर्मकारः स्याद्, व्योकारो लोहकारकः ॥
- ८ नाडिन्धमः स्वर्णकारः कलादो रुक्मकारकः ।
स्याञ्छाङ्गिखकः काम्बविकः, शौलिकस् ताप्रकृदृकः
- ९ तक्षा तु बद्धोक्तेस् त्वष्टा रथकारश् च काष्ठतद् ।
ग्रामाऽधीनो ग्रामतक्षः, कौटतक्षोऽनधीनकः ॥^१ One independent.
- १० क्षुरी मुण्डी दिवाकीर्ति-नापिताऽन्तावसायिनः ।
निर्णेजकः स्याद् रजकः, शौण्डिको मण्डहारकः ॥

- 2 A goatherd. ११ जावालः स्यादजाजीवो, देवाजीवस् तु देवलः ।
2 An attendant on an idol.
- 2 A female juggler. स्यान् माया शाम्बरी, मायाकारस् तु प्रतिहारकः ॥
- 2 A juggler. १२ शैलालिनस् तु शैलूषा जायाजीवाः कृशाश्रिनः ।
- 6 Dancers and tumblers. २ Dancers and mimics. भरता इत्यपि नटाश्, चारणास् तु कुशीलवाः ॥
- 2 Dancers and mimics. २ Players on drums. १३ मार्दङ्गिका मौरजिकाः, पाणिवादास् तु पाणिघाः ।
- 2 Players on the flute. २ —on the lute. वेणुध्माः स्युर् वैणविका, वीणावादास् तु वैणिकाः ॥
2 Striking with their hands only.
- 2 A fowler or bird-catcher. १४ जीवान्तकः शाकुनिको, द्वौ वासुरिक-जालिकौ ।
2 A hunter using nets.
- 3 A vender of flesh-meat. वैतंसिकः कौटिकश् च मांसिकश् च समं त्रयम् ॥
- 4 A hireling ; a servant or labourer. १५ भृतको भृतिभुक् कर्मकरो वैतनिको ऽपि सः ।
- 2 A chandler. ३ A porter. वार्तावहो वैवधिको, भारवाहस् तु भारिकः ॥
- 10 A low man. १६ विवर्णः पामरो नीचः प्राकृतश् च पृथग्जनः ।
निहीनो ऽपसदो जात्मः क्षुलुकश् चेतरश् च सः ॥
- 11 servant or slave. १७ भृत्ये दासेर-दासेय-दास-गोप्यक-चेटकाः ।
नियोजय-किङ्कर-प्रैष्य-भुजिष्य-परिचारकाः ॥
- 4 One nourished by a stranger. १८ पराचित-परिस्कन्द-परजात-परैधिताः ॥
- 6 A lazy man. १९ मन्दस् तुन्दपरिमृज आलस्यः शीतकोऽलसोऽनुष्ठः ।
दक्षे तु चतुर-पेशल-पटवः सूत्थान उष्णश् च ॥
- 6 A dexterous person. २० चण्डाल-पूव-मातङ्ग-दिवाकीर्ति-जनङ्गमाः ।
निषाद-श्रपचावन्तेवासि-चाण्डाल-पुक्साः ॥
- 10 A Chandala. २१ भेदाः—किरात-शबर-पुलिन्दा म्लेच्छजातयः ।
व्याधो मृगवधाजीवो मृगयुर् लुब्धको ऽपि सः ॥
- 1 Barbarians.
- 4 A hunter, or deer-killer.

7 A dog.	२२ कौलेयकः सारमेयः कुञ्जकुरो मृगदंशकः ।
1 A mad dog.	शुनको भपकः श्वा स्यादलर्कस् तु स योगितः ॥
9 A dog trained for
for chase.	२३ श्वा विश्वकद्रुग् मृगया-कुशलः, सरमा शुनी । २ A bitch.
9 A village hog.	विट्ठरः सूकरो ग्राम्यो, वर्करस् तरुणः पशुः ॥
1 Any young animal.	
4 Chase ; hunting.	२४ आच्छोदनं मृगव्यं स्यादाखेटो मृगया खियाम् ।
1 A deer wounded
on its right side.	दक्षिणाऽरुर् लुध्य-योगाद् दक्षिणेमा कुरड़कः ॥
10 A thief or
robber.	२५ चौरैकागारिक-भत्तेन-दम्भुन्तस्कर-भोषकाः ।
प्रतिरोधि-पराम्बकन्दि-पाटच्चर-भलिम्लुचाः ।
4 Theft, robbery.	२६ चौरिका स्तैन्य-चौर्ये च स्तेयं, लोचनं तु तद्-धने ।
1 Booty.	
1 A net, chain, or
cage.	वीतंसम् तूपकरणं बन्धने मृग-पक्षिणाम् ॥
2 A snare or trap.	२७ उन्माथः कूटयन्त्रं स्याद्, वागुरा मृगबन्धनी ।
2 A net.	
5 A cord, rope or
string.	शुल्बं वराटकं स्त्री तु रज्जुस् त्रिषु वटी गुणः ॥
2 Rope and bucket
of a well.	२८ उद्घाटनं घटीयन्त्रं सलिलोद्वाहनं प्रहेः ।
2 A loom.	
2 Threads.	पुंसि वेमा वायदण्डः, सूत्राणि नरि तन्तवः ॥
2 Weaving.	
1 Plastering.	२९ वाणिर् व्यूतिः ख्रियौ तुल्ये, पुस्तं लेष्याऽसदि-कर्मणि ।
1 A doll or puppet.	पाञ्चालिका पुत्रिका स्याद् बृह-दन्ताऽसदिभिः कृता ।
' जतु-त्रु-विकारे तु जातुषं त्रापुषं त्रिषु ' ॥ १ ॥
4 A basket.	३० पिटकः पेटकः पेटा-मञ्जूषा, अथ विहङ्गिका ।
2 A peg.	
1 Its string.	भारयष्टिस्, तदाऽसलभिं शिक्षं काचो, अथ पादुका ॥
3 A shoe.	
1 A boot.	३१ पादूरुपानत् स्त्री, सैवाऽनुपदीना पदाऽस्यता ।
3 A thong.	नदूध्री वर्धी वरत्रा स्यादशाऽदेस् ताडनी कशा ॥
1 A whip.	
3 A vulgar lute.	३२ चाण्डालिका तु कण्डोल वीणा चण्डालवल्की ।
2 Goldsmith's scales.	
3 A touchstone.	नाराची स्यादेषणिका, शाणस् तु निकषः कषः ॥

2 An iron chisel.	३३ ब्रश्नः पत्रपरशुरीपिका तूलिका समे ।	2 A pencil or brush.
2 A crucible.		तैजसावर्तनी मूषा, भूषा चर्मप्रसेविका ॥
2 Bellows.		
2 A gimlet or auger.	३४ आस्फोटनी वेधनिका, कृपाणी कर्तरी समे ।	2 Scissors or shears.
2 A carpenter's chisel.	वृक्षादनी वृक्षभेदी, टङ्कः पापाणदारणः ॥	2 A hatchet.
2 A saw.	३५ क्रकचो ऽब्री करपत्रमारा चर्मप्रभेदिका ।	2 Shoemaker's knife.
3 An image of iron.	३६ प्रतिमानं प्रतिविस्त्रं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया	
1 An art.	प्रतिकृतिर्चां उंसि प्रतिनिधिरुपमोपमानं स्यात् ।	
8 An image ; statue or picture.	३७ वाच्य-लिङ्गाः समस् तुत्यः सदृशः सदृशः सदृक् ।	
2 Resemblance.	साधारणः समानश् च स्युक्तर-पदे त्वमी ॥	
12 Like, similar. (In composition)	३८ निभ-संकाश-नीकाश-प्रतीकाशोपमाऽदयः ।	
Like.	कर्मण्या तु विधा-भृत्या-भृतयो भर्म वेतनम् ॥	
11 Wages or hire.	३९ भरण्यं भरणं मूल्यं निर्वेशः पण इत्यपि ।	
13 Spirituous liquor.	सुरा हलिप्रिया हाला परिस्तुद वरुणात्मजा ॥	
2 Eating what excites thirst.	४० गन्धोत्तमा-प्रसन्नेरा-कादम्बर्यः पारेसुता ।	
2 A tavern.	मदिरा कद्य-मद्ये चाप्यवदंशस् तु भक्षणम् ॥	
2 Tippling.		
4 Spirit, distilled from Bassia.	४१ शुण्डापानं मदस्थानं, मधुवारा मधुक्रमा ।	
3 Rum.	मध्वासवो माधवको मधु माध्वीकम-द्वयोः ॥	
2 Distillation.		
2 Ferment.	४२ मैरेयमासवः सीधुर्, मंदको जगलः समौ ।	2 Vinous liquor for
2 Yeast, barm; froth.	संधानं स्यादभिषवः, किञ्चं उंसि तु नप्रहृः ॥	distilling.
2 A drinking vessel.	४३ कारोत्तरः सुरामण्ड, आपानं पानगोष्ठिका ।	2 Place where people drink together.
	चषको ऽब्री पानपात्रं, सरको अप्यनुतर्षणम् ॥	

5 A gamester.	४४ धूर्तोऽधूर्देवी कितबोऽधूर्दुर्तोऽदूतकृत् समाः ।
2 Sureties.	स्युर् लग्नकाः प्रतिभुवः, समिका दूतकारकाः ॥ 2 Keepers of gaming houses.
4 Gaming.	४५ दूतोऽखियामक्षवती कैतवं पण इत्यपि ।
3 Dice.	पणोऽक्षेषु ग्लहो, ऽक्षास् तु देवनाः पाशकाश् च ते ॥
9 Moving a piece at play.	४६ परिणायस् तु शारीणां समन्तात् नयनेऽखियाम् ।
2 A checkered board or cloth.	अष्टुपदं शारिफलं, प्राणिवृत्तं समाह्यः ॥
2 A matsh of cocks, &c.	४७ उक्ता भूरि-प्रयोगत्वादेकस्मिन् ये ऽत्र यौगिकाः, । ताद्वर्म्यादन्यतो वृत्तावृत्या लिङ्गाऽन्तरे ऽपि ते ॥ इति शूद्रवर्गः १०, अत्र मूलश्लोकाः ४६ ॥, क्षेत्र० ॥. इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने । द्वितीयः काण्डो भूम्याऽदिःसाऽङ्ग एव समार्थितः
अत्र मूलश्लोकाः ७३५ ॥, क्षेत्र० क्षेत्र० १४ ॥; सर्वे च मिलित्वा ७५०.	
प्र. काण्डे मू. क्षेत्र० २८१ ॥; क्षेत्र० क्षेत्र० १८ सर्वे मि. २९९ ॥.	
एवं मू. क्षेत्र० १०१७; क्षेत्र० क्षेत्र० ३२ ॥; सर्वे मिलित्वा १०४९ ॥.	

तृतीयं सामान्य—काण्डम् ।

१ विशेष्य-नित्रैः संकीर्णेर् नानाऽर्थं रथ्य यैसपि ।

लिङ्गाऽऽदिसंग्रहैर् वर्गाः सामान्ये वर्ग-संश्रयाः ॥

२ स्त्री-दाराऽऽवैर् यद् विशेष्यं यादृशैः प्रस्तुतं पैदैः ।

गुण-द्रव्य-क्रिया-शब्दास् तथा स्युस् तस्य भेदकाः ॥

३ सुकृती पुण्यवान् धन्यो, महेन्द्रस् तु महाशयः ।

2 Magnanimous.

3 Fortunate, well-fated.

2 Good-hearted.

2 Perseverant, diligent.

10 Skilful, conversant.

2 Venerable.

2 Dubious.

3 Meriting a fee or reward.

4 Munificent.

2 Long-lived.

2 Acutely investigating.

4 Joyful, cheerful.

3 Ssd, perplexed.

2 Regretting.

3 Sincere, candid.

3 Diligent, attentive.

2 Zealously active.

6 Known, celebrated, famous.

2 Noted for good qualities.

3 Opulent, wealthy.

द्वदयालुः सुहृदयो, महोन्साहो महोद्यमः ॥

४ प्रवीणे निपुणाऽभिज्ञ-विज्ञ-निष्ठात-शिक्षिताः ।

वैज्ञानिकः कृतमुखः कृती कुशल इत्यपि ॥

५ पूज्यः प्रतीक्ष्यः, सांशयिकः संशयापन्नमानसः ।

दक्षिणीयो दक्षिणार्हस् तत्र दक्षिण्य इत्यपि ॥

६ स्युर् वदान्य-स्थूललक्ष्य-दानशौण्डा बहुप्रदे ।

जैवात्रुकः स्यादायुष्मानन्तर्वाणिस् तु शाखाविन् ॥

2 Skilled in sacred sciences.

७ परीक्षकः कारणिको, वरदस् तु समर्ढकः । 2 Granting a prayer.

हर्षमाणो विकुर्वाणः प्रमना हृष्टमानसः ॥

८ दुर्मना विमना अन्तर्मनाः, स्यादुत्क उन्मनाः ।

दक्षिणे सरलोदारौ, सुकलो दारुभोक्तरि ॥

2 Liberal in giving and using.

९ तत्परे प्रसिताऽसक्ताविष्टार्थोद्युक्त उत्सुकः ।

प्रतीते प्रथित-ख्यात-वित्त-विज्ञात-विश्रुताः ॥

१० गुणैः प्रतीते तु कृतलक्षणाऽहतलक्षणौ ।

इभ्य आढथो धनी, स्वामी त्वीश्वरः पतिरीशिता ॥

10 An owner or master.

११ अधिभूत् नायको नेता प्रभुः परिवृद्धो उधिषः ।

2 Every way happy. अधिकर्थिः समृद्धः स्यात्, कुदुम्बव्याप्रतस् तु यः ॥

3 Attentive to ^{1२} his family. स्यादभ्यागारिकस् तस्मिन्नुपाधिग्र च पुमानयम् ।

1 Handsome and well-shaped. वराऽङ्गं-रूपोपेतोऽयः सिंहसंहननो हि सः ॥

1 Acting fearlessly. १३ निर्वार्यः कार्य-कर्ता यः संपन्नः सत्त्व-संपदा ।

2 Dumb. अवाचि मूर्को, ५थ मनोजवसः पितृसंनिभः ॥

2 Giving a girl in marriage. १४ सत्कृत्याऽलङ्कृतां कन्यां यो ददाति स कूकुदः ।

4 Prosperous, happy. लक्ष्मीवाँल् लक्ष्मणः श्रीलः श्रीमान्, लिङ्गधस् तु वत्सलः ॥
2 Affectionate.

4 Compassionate. १५ स्याद् दयालुः कारुणिकः कृपालुः सूरतः समाः ।

5 Unrestrained. स्वतन्त्रो ऽपायुतः स्वैरी स्वच्छन्दनो निरवग्रहः ॥

4 Dependent. १६ परतन्त्रः पराधीनः परवान् नाथवानपि ।

5 Docile. अधीनो निन्न आयतो ऽस्वच्छन्दो गृहाको ऽप्यसौ यः ॥

2 A sweeper. १७ खलपूः स्याद् बहुकरो, दीर्घसूत्रश्च चिरक्रियः ।

2 Dilatory, slow. १८ कर्मक्षमो ऽलङ्कर्मीणः, क्रियावान् कर्मसूच्यतः ॥
2 Acting inconsiderately. जाल्मोऽसमीक्ष्यकारी स्यात्, कुण्ठो मन्दः क्रियासु यः ॥
1 Indolent.

2 Competent to an act. १९ भरण्यमुक् कर्मकरः, कर्मकारस् तु तत्-क्रियः ॥
1 Engaged in a business.

2 Laborious. स कार्मः कर्मशीलो यः, कर्मशूरस् तु कर्मठः ॥
2 Finishing carefully.

2 Working for hire. २० अपल्लातो मृतल्लात, आमिषाशी तु शौष्कुलः ॥
1 Working without wages.

2 Bathing after mourning. अपल्लातो मृतल्लात, आमिषाशी तु शौष्कुलः ॥
2 Eating fish and flesh.

4 Hungry. २१ बुभुक्षितः स्यात् क्षुधितो जिघत्सुरशनायितः ।

2 Feeding at another's cost. परान्नः परपिण्डादो, भक्षको घस्मरोऽद्वारः ॥
3 Gluttonous.

3 Shamelessly voracious. २२ आदूनः स्यादौदरिको विजिगीषा-विवर्जिते ।

2 Selfishly voracious. उभौ त्वात्मम्भरिः कुक्षिम्भरिः स्वोदर-पूरके ॥

2 Eating every body's.	२२ सर्वान्नीनस् तु सर्वान्नभोजी, गृघ्रुस् तु गर्धनः ।
5 Covetous, greedy.	लुध्वोऽभिलाषुकस् तृष्णक्, समौ लोलुप-लोलुभौ ॥
3 Very covetous.	
2 Mad ; insane.	२३ सोन्मादस् तून्मदिष्णुः स्यादविनीतः समुद्धतः ।
2 Misbehaving.	मत्ते शौण्डोत्कट-क्षीबाः, कासुके कमिता ऽनुकः ॥
4 Drunk.	
9 Lustful.	
4 Compliant.	२४ कप्रः कामयिता ऽभीकः कमनः कामनोऽभिकः ।
2 Governable.	विधेयो विनयग्राही वचनेस्थित आश्रवः ॥
3 Modest.	
3 Impudent, shameless.	२५ वश्यः प्रणेयो, निभृत-विनीत-प्रश्रिताः समाः ।
	धृष्टे धृष्टणग् वियातश्च, प्रगल्भः प्रतिभान्विते ॥
2 Ashamed.	२६ स्यादधृष्टे तु शालीनो, विलक्षो विस्मयान्विते ।
2 Astonished.	अधीरे कातरस्, त्रस्ते भीरु-भीरुक-भीरुकाः ॥
2 Confused.	
4 Timid.	
2 Wishing bles-sings.	२७ आशंसुराशंसितरि, गृहयालुर् ग्रहीतरि । ^{2 Disposed to take.}
1 Faithful; believing.	श्रद्धालुः श्रद्धया युक्ते, पतयालुस् तु पातुके ॥
2 Habitually falling.	
2 Bashful.	२८ लज्जाशीले ऽपत्रपिष्णुर्, वन्दारुरभिवादके ।
2 Civil; polite.	
3 Mischievous.	शरारुर् घातुको हिंसः, स्याद् वर्द्धिष्णुस् तु वर्द्धनः ॥
2 Thriving; growing.	
2 Jumping up.	२९ उत्पतिष्णुस् तृत्पतिता, ऽलङ्करिष्णुस् तु मण्डनः ।
	2 Inclined to ornament.
3 Faring well.	भूष्णुर् श्वविष्णुर् भविता, वर्तिष्णुर् वर्तनः समौ ॥
2 Stationary.	
3 Obstructive.	३० निराकरिष्णुः क्षिप्तुः स्यात्, सान्द्रलिङ्गधस् तु मेदुरः ।
2 Very smooth,wet.	
3 Knowing; intelligent.	ज्ञाता तु विदुरो विन्दुर्, विकासी तु विकस्वरः ॥
2 Expanding.	
4 Flowing or creeping.	३१ विसृत्वरो विसृमरः प्रसारी च विसारिणि ।
6 Patient, content.	सहिष्णुः सहनः क्षन्ता तितिक्षुः क्षमिता क्षमी ॥
3 Passionate;	३२ क्रोधनो ऽमर्षणः कोपी, चण्डस् त्वत्यन्तकोपनः ।
wrathful.	2 Very passionate.
2 Wakeful.	जागरुको जागरिता, घूर्णितः प्रचलायितः ॥
2 Snoring, as in sleep.	

3 Sleepy, Sluggish. ३३ स्वप्रकृति शयालुर् निद्रालुर्, निद्राण-शयिताँ समौ ।

2 Asleep.

2 Averting the face.

2 Down-looked.

1 Adoring deities. ३४ देवानञ्चति देवद्युङ्, विष्वद्युङ् विष्वगञ्चति ।

1 Going every-where.

1 Accompanying.

1 Moving tortuously.

3 Speaking sensibly. ३५ बदो बदावदो बक्ता, वागीशो वाक्पतिः समौ ।

2 Eloquent.

4 Speaking much.

4 Talking non-sense.

3 Foul-mouthed, scurrilous.

2 Lispings.

2 Speaking ill.

2 Censorious, detracting.

यः सहाऽञ्चति सघथङ् स, स तिर्यङ् यस् तिरोऽञ्चति ॥

बदो बदावदो बक्ता, वागीशो वाक्पतिः समौ ।

वाचोयुक्तिपद्मर् वाग्मी, वावदूकोऽतिवक्तरि ॥

३६ स्याज् जल्पाकम् तु वाचालो वाचाटो बहुर्हावाक् ।

दुर्मुखे मुखराऽबद्धमुखौ, शङ्कः प्रियंवदे ॥² Speaking civilly.

३७ लोहलः स्यादस्फुटवाग्, गर्ह्यवादी तु कद्वदः ।

समौ कुवाद-कुचरौ, स्यादसौम्यस्वरोऽस्वरः ॥

2 Having a bad voice.

2 Sonorous.

३८ रवणः शब्दनो, नान्दीवादी नान्दीकरः समौ ।² Speaker of a pro-

2 Idiot, stupid.

जडोऽज्ञा, एङ्मूकम् तु वक्तुं श्रोतुम-शिक्षिते ॥¹ logue.

1 Deaf and dumb.

३९ तूष्णीशीलस् तु तूष्णीको, नमोऽवासा दिग्भवरे ।

2 Silent.

निष्कासिंतोऽवकृष्टः स्यादपव्यस्तस् तु धिकृतः ॥

3 Naked.

४० आत्तगर्वोऽभिभूतः स्याद्, दापितः साधितः समौ ।¹

2 Expelled.

² Condemned ; or adjudged.

2 Cursed.

प्रत्यादिष्टो निरस्तः स्यात् प्रत्याख्यातो निराकृतः ॥

2 Humbled : subdued.

४१ निकृतः स्याद् विप्रकृतो, विप्रलब्धस् तु वक्त्रितः ।

4 Removed ; set aside.

मनोहतः प्रतिहतः प्रतिबद्धो हतश् च सः ॥

2 Pale.

४२ अधिक्षिप्तः प्रतिक्षिप्तो, बद्धे कीलित-संयतौ ।

2 Deceived, tricked.

आपन्नः आपत्प्राप्तः स्यात्, कान्दिशीको भयद्रुतः ॥

4 Disappointed.

४३ आक्षारितः क्षारितोऽभिज्ञास्ते, संकसुकोऽस्थिरे ।

2 Turned away.

त्यसनातोपरक्तो द्वौ, विहस्त-न्याकुलौ समौ ॥

3 Confined.

² Confounded, perplexed.

2 Distressed.

2 Put to flight.

3 Calumniated.

2 Unsteady.

2 Afflicted by vice.

2 Overcome by fear, &c.	४४ विछुवो विहळः, स्यात् तु विवशो ऽरिष्टदुष्टधीः । 2 Apprehensive of death.
2 Deserving a whipping. कश्यः कश्यार्हेः, सन्द्रेत्वा तातायी वधोद्यते ॥ 1 Murderous ; a felon.	४५ द्वेष्ये वक्षिगतो, वध्यः शीर्षन्त्वेद्य इमौ समौ । 2 Meriting beating. 1 Meriting death by poison.
2 Hateful, detestable.	४५ द्वेष्ये वक्षिगतो, वध्यः शीर्षन्त्वेद्य इमौ समौ । 2 Meriting beating.
2 Innocent.	४६ शिश्विदानो ऽकृष्णकर्मा, चपलश्च चिकुरः समौ ।
2 Inconsiderately guilty.	दोषैकद्वक् पुरोभागी, निकृतस्त्वन्तुः शठः ॥ 3 Wicked ; perverse.
2 Malevolent and censorious.	४७ कर्णेजपः सूचकः स्यात्, पिशुनो दुर्जनः खलः । नृशंसो धातुकः क्रूरः पापो, धूर्तम् तु वक्षकः ॥ 2 Fraudulent ; crafty.
2 Informer.	४८ अज्ञे मूढ-यथाजात-मूर्ख-वैधेय-बालिशाः ।
3 Mischiefmaker.	कदर्ये कृपण-क्षुद्र-किम्पचान-मितम्पचाः ॥ 5 Poor; indigent.
4 Destructive, mischievous.	४९ निःस्वस् तु दुर्विधो दीनो दरिद्रो दुर्गतोऽपि सः । वनीयको याचनको भारणो याचकाऽर्थिनौ ॥
6 Idiot.	५० अहङ्कारवानहंयुः, शुभंयुस् तु शुभान्वितः ।
5 Miser ; avaricious.	दिव्योपपादुका देवा, नृ-गवाऽस्या जरायुजाः ॥ 1 Of divine origin.
5 Beggar ; mendicant.	५१ स्वेदजाः कृमि-दंशाऽस्या:, पक्षि-सर्पाऽदयोऽण्डजाः । 1 Viviparous.
2 Proud.	इति प्राणि-वर्गः, अत्र मूलशोकाः ५०॥; क्षे. ल्लो. ०
2 Happy.	उद्भिदस् तर्श-गुल्मास्या, उद्भिदुद्भिज्जमुद्भिदम् । 1 Engendered by damp.
1 Vegetables.	उद्भिदस् तर्श-गुल्मास्या, उद्भिदुद्भिज्जमुद्भिदम् । 3 Sprouting ; germinating.
17 Beautiful or pleasing.	५२ सुन्दरं हृचिरं चारु सुषमं साधु शोभनम् । कान्तं मनोरमं हृचयं मनोश्च मञ्जु मञ्जुलम् ॥ 'रम्यं मनोहरं सौम्यं भद्रकं रामणीयकम् ।' ११। L. B. S No. 2011 Academy of Administration, Mussoorie A/c Acc. No.

1 Charming.	५३ तदासेचनकं तुमेर् नास्त्यन्तो यस्य दर्शनात् ।
6 Beloved, desired.	अभीष्टे ऽभीप्सितं हृदयं दयितं वह्नभं प्रियम् ॥
13 Inferior ; low.	५४ निकृष्ट-प्रतिकृष्टाऽर्ब-रेफ-यायाऽवमाऽधमाः । कुपूर्य-कुसिताऽवद्य-खेट-गहर्णाऽणकाः समाः ॥
4 Foul, dirty.	५५ मलीमसं तु मलिनं कच्चरं मलदूषितम् ।
3 Purified.	पूर्तं पवित्रं मेधयं च, वीधं तु विमलाऽर्थकम् ॥
2 Clean.	५६ निर्णितं शोधितं मृष्टं निःशोध्यमनवस्करम् ।
5 Cleansed.	असारं फल्गु, शून्यं तु वशिकं तुच्छ-रित्के ॥
2 Pithless.	
4 Void, empty.	
17 Chief ; cipal.	५७ क्लीबे प्रधानं प्रमुख-प्रवेकाऽनुत्तमोत्तमाः । मुख्य-वर्य-वरेण्याश् च प्रवर्होऽनवराध्य-वत् ॥
5 Excellent.	५८ पराधीयोऽप्र-प्राप्तहर्य-प्राप्तयाऽप्रयायाऽप्रीयमप्रियम् । श्रेयान् श्रेष्ठः पुष्कलः स्यात् सत्तमश् चाऽतिशोभने ॥
7 Pre-eminent (in comp).	५९ स्युरुत्तर-पदे व्याघ्र-पुङ्खव-र्यम-कुञ्जराः । सिंह-शार्दूल-नागाऽव्याः पुंसि श्रेष्ठाऽर्थ-गोचराः ।
3 Secondary, sub- ordinate.	६० अप्राग्रथं द्रव्य-हीने द्रे अप्रधानोपसर्जने । विशंकटं पृथु वृहद् विशालं पृथुलं महत् ॥
9 Great.	६१ वडोरु-विपुलं, पीन-पीत्री तु स्थूल-पीवरे । ^{4 Fat ; large.}
11 Little, small.	स्तोकाऽल्प-क्षुलकाः, सूक्ष्मं शक्षणं द्रवं कृशं तनु ॥
5 Very small.	६२ लियां मात्रा त्रुटिः पुंसि लव-लेश-कणाऽणवः ।
12 Much, many.	अत्यल्पे ऽल्पष्टमलपीयः कनीयोऽणीय इत्यपि ॥
1 Countless.	६३ प्रभूतं प्रचुरं प्राज्यमद्रवं बहुलं बहु । पुरुहः पुरु भूयिष्ठं स्फारं भूयश च भूरि च ॥
	६४ परःशताऽव्याश् ते येषां परा संख्या शताऽदिकात् ॥

2 Numerable.

2 Numbered,
counted.

14 All ; entire.

3 Coarse.

3 Delicate, fine.

15 Near, proximate.

3 Adjoining, contiguous.

2 Very near.

3 Distant.

3 Very remote.

2 Long.

3 Round.

2 Uneven; wavy.

6 High, tall.

3 Bending,
stooping.

11 Crooked.

3 Straight.

3 Confounded.

5 Eternal.

3 Permanent, firm.

1 Uniform; per-

petually the same.

6 Moveable.

3 Shaking; moving.

7 Fickle.

2 Exceeding.

2 Strong knit.

9 Hard; solid.

६५ गणनीये तु गणेयं, संख्याते गणितमथ समं सर्वम् ।

विश्वमशेषं कृत्स्नं समस्त-निरिलाऽविलानि निःशेषम् ।

६६ समग्रं सकलं पूर्णमव्यण्डं स्यादनूनके ।

घनं निरन्तरं सान्द्रं, पेलवं विरलं तनु ॥

६७ समीपे निकटाऽसंसन्धि-संनिकृष्ट-सनीढ-वत् ।

सदेशाऽभ्याश-सविध-समर्थाद-सवेशा-वत् ॥

६८ उपकण्ठाऽन्तिकाऽभ्यर्णाऽभ्यग्रा अप्यभितोऽव्ययम् ।

संसक्ते त्वद्यवहितमपदान्तरमित्यपि ॥

६९ नेदिष्टमन्तिकतमं, स्याद् दूरं विप्रकृष्टकम् ।

दीर्घयश् च दीर्घिष्ठं च सुदूरं, दीर्घमायतम् ॥

७० वर्तुलं निस्तलं वृत्तं, बन्धुरं तञ्चतानतम् ।

उच्च-प्रांशुश्वतोद्गोच्छ्रुतास् तुङ्गे, ५थ वामने ॥५ Short.

७१ न्यून्नीच-खर्व-हस्वाः स्युरवाग्रेऽवनताऽनतम् ।

अरालं वृजिनं जिह्वामूर्मिमत् कुञ्चितं नतम् ॥

७२ आविद्धं कुटिलं भुमं वेलितं वक्रमित्यपि ।

ऋजावजिह्वा-प्रगुणौ, व्यस्ते लप्रगुणाऽकुलौ ॥

७३ शाश्वतस् तु ध्रुवो नित्य-सदातन-सनातनाः ।

स्थास्तुः स्थिरतरः स्थेयानेक-रूप-तया तु यः ॥

७४ काल-व्यापी स कूटस्थः, स्थावरो जड्मेतरः । ^{2 Im-}^{moveable.} चरिष्णु जड्म- चरं त्रसमिङ्गं चराचरम् ॥

७५ चलनं कम्पनं कम्पं, चलं लोलं चलाचलम् ।

चक्षुलं तरलं चैव पारिपुव-पारिपुवे ॥

७६ अतिरिक्तः समधिको, हृषसंधिस् तु संहतः ।

खक्खटं कठिनं क्रूरं कठोरं निष्ठुरं हृषम् ॥

2 Material, corporeal.	७७ जरठं मूर्तिमन् मूर्ति, प्रवृद्धं प्रौढमेधितम् ।	3 Full-grown.
5 Old, ancient.	पुराणे प्रतन-प्रल-पुरातन-चिरन्तनाः ॥	
7 New.	७८ प्रत्यग्रो ऽभिनवो नवयो नवीनो नूतनो नवः ।	
4 Soft.	नूतनश्च, सुकुमारं तु कोमलं मृदुलं मृदु ॥	
4 Following.	७९ अन्वगन्वक्षमनुगे ऽनुपदं क्लीबमव्ययम् ।	
2 Perceptible.	प्रत्यक्षं स्यादैन्द्रियकमप्रत्यक्षमतीन्द्रियम् ॥	
2 Imperceptible.		
7 Closely attentive.	८० एकतानो ऽनन्यवृत्तिरैकाग्रैकायनावपि ।	
	अप्येकसर्गं एकाइयो ऽप्येकायनगतोऽपि सः ॥	
5 Prior; first; initial.	८१ पुंस्यादिः पूर्व-पौरस्य-प्रथमाऽद्या, अथाऽलियाम् ।	
6 Last, ultimate.	अन्तो जघन्यं चरममन्त्य-पाश्चात्य-पश्चिमाः ॥	
2 Vain, useless.	८२ मोघं निरर्थकं, स्पष्टं स्फुटं प्रव्यक्तमुल्बणम् ।	4 Appar- ent, evid- ent.
2 Common.	साधारणं तु सामान्यमेकाकी त्वेकं एककः ॥	
3 Alone, solitary.		
6 Other, different.	८३ भिन्नाऽर्थका अन्यतर एकस् त्वो ऽन्येतरावपि ।	
2 Various.	उच्चावचं नैकभेदमुच्छण्डमविलम्बितम् ॥	
2 Quick, expeditious.		
2 Sharp, corrosive.	८४ अरुन्तुदस् तु मर्मस्पृगवाधं तु निरर्गलम् ।	
2 Unobstructed.	प्रसव्यं प्रतिकूलं स्यादपसव्यमप्यु च ॥	
4 Contrary.		
1 Left.	८५ वामं शरीरे सव्यं स्यादपसव्यं तु दक्षिणम् ।	
1 Right,		
2 Narrow.	संकटं ना तु संबाधः, कलिलं गहनं समे ॥	
2 Impervious.		
3 Crowded, confused.	८६ संकीर्णे संकुलाऽस्कीर्णे, मुषिङ्कं तं परिवापितम् ।	2 Shaw- ed.
3 Strung; tied.	ग्रन्थितं संदितं हृव्यं, विसृतं विस्तृतं ततम् ॥	
3 Spread; diffuse.		
2 Forgotten.	८७ अन्तर्गतं विस्मृतं स्यात्, प्राप्त-प्रणिहिते समे ।	
2 Placed.	वेलित-प्रेषितवाऽधूत-चलिताऽकम्पिता धृते ॥	
6 Shaken.		
7 Thrown, cast, sent.	८८ नुत्त-नुज्ञाऽस्त-निष्ठयूताऽविद्ध-क्षिप्तेरिताः समाः ॥	
2 Intrenched.		
2 Stolen.	परिक्षिप्तं तु निवृत्तं, मूषितं मुषिताऽर्थकम् ॥	

2 Expanded; dispersed.	८५ प्रवृद्ध-प्रसुते, न्यस्त-निस्तृष्टे, गुणिताऽहते ।	2 Deposited. 2 Multiplied.
2 Plastered.	निदिग्धोपचिते, गृह्णनुमे, गुणित-रूपिते ।	2 Pound- ed.
2 Hidden.		
2 Melted.		
2 Raised, held up.	९० द्रुताऽवदीर्णे, उदग्रीण्यायते, काचित-शिक्षिते ।	2 Sus- pended
2 Smelled.		
2 Smeared; anointed.	ब्राण-ब्राते, दिग्ध-लिमे, समुदकोदृधृते समे ॥	in a swing. 2 Drawn; raised from a deep place.
5 Surrounded	९१ वेष्ठितं स्याद् बलयितं संबीतं रुद्धमावृतम् ।	
2 Bent; crooked.		
4 Sharpened, whetted.	रुणं भुग्ने, इथ निशित-क्षणुत-शातानि-तेजिते ॥	
2 Mature.	९२ स्याद् विनाशोन्मुखं पक्तं, हीण-हीतौ तुऽलज्जिते ।	
3 Ashamed.		
3 Chosen; appointed.	वृत्ते तु वृत्त-न्यावृत्तौ, संयोजित उपाहितः ॥	
2 Joined; annexed.		
3 Attainable.	९३ प्राप्यं गम्यं समासाद्यं, स्यन्नं रीणं स्नुतं सुतम् ।	
4 Flowing; dropping.		
2 Arranged, or heaped.	संगूदः स्यात् संकलितो, अवगीतः ख्यातगर्हणः ॥	
2 Detested.		
4 Various, multi- form.	९४ विविधः स्याद् बहुविधो नानारूपः पृथग्विधः ।	2 Cen- sured,
2 Coarsely pounded.	अवरीणो धिक्कृतश् चाप्यवध्वस्तो अवचूर्णितः ॥	blan- med.
1 Diluted decotion.	९५ अनायास-कृतं फाण्टं, स्वनितं ध्वनितं समे ।	2 Sounded; making a noise.
6 Bound.	बद्धे संदानितं मूतमुदितं संदितं सितम् ॥	
2 Decocted.	९६ निष्पक्ते कथितं, पाके क्षीराऽज्ञ-हविषां शृतम् ।	
1 Boiled.		
1 Departed.	निर्वाणो मुनि-वन्द्याऽदौ, निर्वातस् तु गतेऽनिले ॥	
1 Become calm.		
2 Mature, ripe.	९७ पक्तं परिणते, गूनं हञ्चे, मीढं तु मूत्रिते ।	2 Passed (as urine).
2 Passed (as ordure).		
2 Nourished.	पुष्टे तु पुषितं, सोढे क्षान्तमुद्धान्तमुद्धरते ॥	2 Vomited.
2 Borne.		
2 Tamed; sub- dued or trained.	९८ दान्तस् तु दमिते, शान्तः शमिते, प्रार्थिते अर्दितः ।	
	2 Pacified, appeased. 2 Asked, requested.	
2 Made known.	ज्ञप्तस् तु ज्ञपिते, छञ्चश् छादिते, पूजिते अस्त्रितः ।	
2 Covered.		2 Worshipped; revered.
2 Filled; full.	९९ पूर्णस् तु पूरिते, क्षिणिते, अवसिते सितः ।	
	1 Tired; fatigued. 2 Finished.	
4 Burnt.	मुष्ट-प्लुष्टोषिता दग्धे, तष्ट-तष्टौ तनूकृते ॥	3 Pared; made thin.

3 Pierced.	१०० वेधितच्छिद्रितौ विद्धे, विन्न-विन्तौ विचारिते ।
3 Gloomy. obscured.	निष्प्रभे विगताऽरोकौ, विलीने विद्रुत-द्रुतौ ॥ <small>3 Judged; discussed.</small>
3 Accomplished. 3 Split.	१०१ सिद्धे निर्वृत्त-निष्पन्नौ, दारिते भिन्न-भेदितौ ।
3 Woven.	उतं स्यूतमुतं चेति त्रितयं तनु-सन्तते ॥
6 Saluted; honoured.	१०२ स्यादर्हिते नमस्त्यत-नमस्तमपचायिताऽर्चिताऽ- पचितम् ।
4 Served; adored.	वरिवसिते वरिवसितमुपासितं चोपचरितं च ॥
5 Suffering pain.	१०३ संतापित-संतप्ती धूपित-धूपायितौ च दूनश् च ।
6 Pleased, glad, content.	हृष्टो मत्तस् तृप्तः प्रहृतः प्रमुदितः प्रीतः ॥
8 Cut.	१०४ छिन्नं छातं लूनं कृतं दातं दितं छितं वृक्णम् ।
7 Fallen.	स्नस्तं ध्वस्तं भ्रष्टं स्कन्नं पञ्चं च्युतं गलितम् ॥
6 Obtained.	१०५ लघ्वं प्राप्तं विन्नं भावितमासादितं च भूतं च ।
5 Sought.	अन्वेषितं गवेषितमन्विष्टं मार्गितं मृगितम् ॥
7 Wet; moistened.	१०६ आर्द्रं सार्दं क्लिनं तिमितं स्तिमितं समुज्जमुतं च ।
6 Preserved, saved, guarded.	त्रातं त्राणं रक्षितमवितं गोपायितं च गुप्तं च ॥
5 Disregarded, despised.	१०७ अवगणितमवमताऽवज्ञाते अवमानितं च परिभूते ।
6 Abandoned, left.	त्यक्तं हीनं विधुतं समुज्जितं धूतमुत्सृष्टे ॥
7 Spoken, said.	१०८ उक्तं भाषितमुदितं जल्पितमाख्यातमभिहितं लपितम्
7 Known, under- stood.	बुद्धं बुधितं मनितं विदितं प्रतिपन्नमवसिताऽवगते ॥
11 Promised.	१०९ उरीकृतमुरीकृतमङ्गीकृतमाश्रुतं प्रतिज्ञातम् ।
	संगीर्ण-विदित-संश्रुत-समाहितोपश्रुतोपगतम् ॥
12 Praised.	११० ईलित-शस्त-पणायित-पनायित-प्रणुत-पणित-प- नितानि । अपि गीर्ण-चर्णिताऽभिष्टुतेडितानि स्तुताऽर्थानि ॥

14 Eaten.

१११ भक्षित-चार्वित-लिप्त-प्रत्यवसित-गिलित-खादित-
प्सातम् ।

अभ्यवहृताऽन्न-जग्ध-ग्रस्त-ग्लस्ताऽशितं भुक्ते ॥

Certain irregular
Superlatives.

११२ क्षेपिष्ठ-क्षोदिष्ठ-प्रेष्ठ-चरिष्ठ-स्थविष्ठ-बंहिष्ठाः ।
1 Most quick ; 1 Smallest ; 1 Dearest, largest, 1 Most corpulent ;
1 Most numerous.

क्षिप्र-क्षुद्राऽभीप्सित-पृथु-पीवर-बहुल-प्रकर्षाऽर्थाः ॥

१ Hardest ;
1 Longest ;

११३ साधिष्ठ-द्राघिष्ठ-स्फेष्ठ-गरिष्ठ-हसिष्ठ-वृन्दिष्ठाः ।
1 Most firm. 1 Heaviest ; 1 Shortest ; 1 Most abundant.

बाढ-व्यायत-बहु-गुरु-वामन-वृन्दारकाऽतिशये ॥

इति विशेष्यनिप्त्त-वर्गः १, अत्र मूलश्लोकाः ११२॥, क्षेऽ० श्लो० ॥

अथ संकीर्ण-वर्गः २

१ प्रकृति-प्रत्ययाऽर्थाऽवैः संकीर्णे लिङ्गमुन्नयेत् ।

कर्म क्रिया, तत्-सातत्ये गम्ये स्युरपरस्परा : ॥

२ साकल्याऽसंग-वचने पारायण-परायणे । १ Adherence.
attachment;
यद्यच्छा स्वैरिता, हेतु-शून्या त्वास्था विलक्षणम् ॥

1 Vain and causeless state.

३ शमथस् तु शमः शान्तिर्, दान्तिस् तु दमथो दमः : ।
अवदानं कर्म वृत्तं, काम्यदानं प्रवारणम् ॥² A desire-
able gift.

४ वशक्रिया संवननं, मूलकर्म तु कार्मणम् । २ Magic.
विधूननं विधुवनं, तर्पणं प्रीणनाऽवनम् ॥

५ पर्याप्तिः स्यात् परित्राणं हस्तधारणमित्यपि ।
सेवनं सीवनं स्थूतिर्, विद्रः स्फुटनं भिदा ॥

६ आक्रोशनमभीषङ्कः, संवेदो वेदना न ना ।² Sensation,
perception.
संमूर्च्छनमभिव्याप्तिर्, याङ्गा भिक्षाऽर्थनाऽर्दना ॥

4 Begging.

- 2 Action.
- 1 Continual.
- 1 Tolality.
- 2 Wilfulness;
independence.
- 3 Quiet.
- 3 Self-command.
- 1 Approved
occupation.
- 2 Subduing by
charms.
- 2 Tremour.
- 3 Satisfaction.
- 3 Warding off a
blow.
- 3 Sewing.
- 3 Tearing, rending.
- 2 Curse, impre-
cation.
- 2 Co-extending;
pervading.

2 Cutting.	७ वर्धनं छेदने, स्थ द्वे आनन्दन-सभाजने ।	3 Courtesy; welcome or adieu.
2 Received doctrine.	आप्रच्छन्नमथाऽमनायः संग्रहायः, क्षये क्षिया ॥	
3 Loss.		
2 Taking.	८ ग्रहे ग्राहो, वशः कान्तौ, रक्षणस् त्राणे, रणः कणे ।	
2 Wish, desire.		2 Protection; defence. 2 Sound, noise.
2 Perforation, piercing.	व्यधो वेधे, पचा पाके, हवो हूतौ, वरो वृत्तौ ॥	
	2 Maturity. 2 Calling; challenging. 2 Engaging; appointing.	
2 Combustion; burning.	९ ओषः प्लोषे, नयो नाये, ड्यानिर् जीर्णो, भ्रमो भ्रमौ ।	
2 Guiding; directing.	२ Wearing, growing old. 2 Whirling; going round.	
2 Increase, growth.	स्फातिर् वृद्धौ, प्रथा रुयातौ, स्पृष्टिः पृक्तौ, लबः लबे ॥	
2 Fame, notoriety.		2 Touch, contact. 2 Dripping.
2 Thriving.	१० एधा समृद्धौ, स्फुरणे स्फुरणा, प्रभितौ प्रमा ।	2 True know-
2 Throbbing.		ledge.
2 Bringing forth (as young).	प्रसूतिः प्रसवे, इयोते प्राघारः, कृमथः कृमे ॥	2 Pouring forth; aspersion. 2 Fatigue.
2 Excellence.	११ उत्कर्षोऽतिशये, संधिः श्लेषे, विषय आश्रये ।	2 Refuge; asylum.
2 Union; junction.		
2 Sending; directing.	भ्रिपायां क्षेपणं, गीर्णिर् गिरौ, गुरणमुद्यमे ॥	2 Swallowing. 2 Effort, exertion.
2 Raising.	१२ उत्ताय उत्त्रये, श्रायः श्रयणे, जयने जयः ।	
		2 Reliance; taking refuge. 2 Conquest, victory.
2 Discourse, speech.	निगादो निगदे, मादो मद, उद्वेग उद्धमे ॥	2 Regret.
2 Pride.		
2 Trituration of perfumes.	१३ विमर्दनं परिमलो, अभ्युपपत्तिरनुग्रहः ।	2 Conferring of a benefit.
1 Disfavour.		
2 Attack, onset.	निग्रहस् तद्-विशदः स्यादभियोगस् त्वग्रिग्रहः ॥	
2 Clinching of the fist.	१४ मुष्टिबन्धस् तु संग्राहो, डिम्बे द्वमर-विपूवौ ।	3 Affray, assault.
3 Ligament. fetters.		
3 Morbid heat.	बन्धनं प्रसितिश चारः, स्पर्शः स्पष्टोपतप्तरि ॥	
3 Injury.		
3 Hint, sign, token.	१५ निकारो विप्रकारः स्यादाकारस् त्विङ्ग इङ्गितम् ।	
4 Change of form.	परिणामो विकारे, द्वे समे विकृति-विक्रिये ॥	
2 Loss.	१६ अपहारस् त्वपचयः, समाहारः समुच्चयः ।	
2 Assemblage.		
2 Abstraction.	प्रत्याहार उपादानं, विहारस् तु परिक्रमः ॥	2 Walking for pleasure.

- 2 Robbery.
2 Extraction.
2 Imitation.
1 Expenditure.
2 Stream.
6 Forbearance.
2 Incantation to destroy.
2 Obstacle; impediment.
2 Enjoyment.
2 Encompassing; surrounding.
2 Separation
2 Abridgment.
2 Contradiction.
2 Perambulation.
3 Stay.
2 Diffusion.
1 Prolixity.
2 Rubbing of the person.
2 Acquaintance.
2 Spreading.
2 Scarcity.
2 Proximity.
3 Reaping.
2 Occasion; opportunity.
2 First pregnancy of cows.
2 Intellectual faculty.
2 Difficult progress.
2 Act tending to a main object.
2 Haste. hurry.
2 Impediment.
2 Apprehension.
2 Smearing.
- १७ अभिहारो उभिग्रहणं, निहारो उभ्यवर्कर्षणम् ।
अनुहारो उनुकारः स्यादर्थस्याउपगमे व्ययः ॥
- १८ प्रवाहस् तु प्रवृत्तिः स्यात्, प्रवहो गमनं वहिः ।¹ Going forth;
वियामो वियमो यामो यमः संयाम-संयमौ ॥² issuing.
- १९ हिंसाकर्माउभिचारः स्याज्, जागर्या जागरा द्वयोः ।
विघ्नोउन्तरायः प्रत्यूहः, स्यादुपघ्नोउन्तिकाश्रये ॥
² Waking, watching.
² Contiguous support.
- २० निर्वेश उपभोगः स्यात्, परिसर्पः परिक्रिया ।
विघुरं तु प्रविश्वेषे, उभिप्रायश् छन्द आशयः ॥
³ Meaning; intention.
- २१ संक्षेपणं समसनं, पर्यवस्था विरोधनम् ।
परिसर्थी परीसारः स्यादास्या लासना स्थितिः ॥
- २२ विस्तारो विप्रहो व्यासः, स च शब्दस्य विस्तरः ।
संवाहनं मर्दनं स्याद्, विनाशः स्याददर्शनम् ॥² Disappearance.
- २३ संस्तवः स्यात् परिचयः, प्रसरस् तु विसर्पणम् ।
नीवाकस् तु प्रयामः स्यात्, संनिधिः संनिकर्षणम् ॥
- २४ लवो उभिलावो लवने, निष्पावः पवने पवः ।³ Winnowing; cleaning.
प्रस्तावः स्यादपसरस्, त्रसरः सूत्रवेष्टनम् ॥⁴ ing.
² A Shuttle.
- २५ प्रजनः स्यादुपसरः, प्रश्रय-प्रणयौ समौ ।² Affectionate solicitation.
- धीशक्तिर् निष्क्रमो, उल्ली तु संक्रमो दुर्गसंचरः ॥
- २६ प्रत्युक्तमः प्रयोगाउर्थः, प्रक्रमः स्यादुपक्रमः ।² Beginning.
स्यादभ्यादानमुद्धात आरम्भः, संभ्रमस् त्वरा ॥
- २७ प्रतिबन्धः प्रतिष्ठम्भो, उवनायस् तु निपातनम् ।
उपलभ्मस् लनुभवः, समालभ्मो विलेपनम् ॥² Causing to descend.

2 Separation of lovers.	२८ विप्रलभ्मो विप्रयोगो, विलभ्मस् त्वतिसर्जनम् । 2 Liberty.
2 Celebrity.	विश्रावस् तु प्रतिरुद्यातिरवेक्षा प्रतिजागरः ॥ ² Attention.
3 Reading lecture.	२९ निपाठ-निपठौ पाठे, तेम-स्तेमौ समुन्दने । ³ Wetness.
3 Distress from disease.	आदीनवास्त्रवौ ह्लेशे, मेलके संग-संगमौ ॥ 3 Meeting ; union.
5 Research.	३० संवीक्षणं विचयनं मार्गणं मृगणा मृगः ।
4 Embrace.	परिरम्भः परिष्वङ्गः संश्लेष उपगूहनम् ॥
5 Sight ; seeing ; looking.	३१ निर्वर्णनं तु निध्यानं दर्शनास्त्रलोकनेक्षणम् ।
4 Rejection ; disallowance.	प्रत्याख्यानं निरसनं प्रत्यादेशो निराकृतिः ॥
2 Watching alternately.	३२ उपशायो विशायश् च पर्याय-शयनाऽर्थकौ ।
4 Censure; reproach.	अर्तनं च ऋतीया च हृणीया च घृणाऽर्थकाः ॥
4 Contrariety ; opposition.	३३ स्याद् व्यत्यासो विपर्यासो उव्ययश् च विपर्यये ।
4 Transgression.	पर्ययोऽतिक्रमस् तस्मिन्नतिपात उपात्ययः ॥
1 Mission after calling.	३४ प्रेषणं यत् समाहृय तत्र स्यात् प्रतिशासनम् ।
1 Place where the priests stand.	स संस्तावः क्रतुषु या सुति-भूमिर् द्विजन्मनाम् ॥
1 A carpenter's work-bench.	३५ निधाय तक्षयते यत्र काष्ठे काष्ठं स उद्धनः ।
2 Tool for cutting corn and grass.	स्तम्बन्नस् तु स्तम्बघनः स्तम्बो येन निहन्यते ॥
1 An auger.	३६ आविधो विध्यते येन तत्र, विष्वकू-समे निधः ।
1 Round; circular	उत्कारश् च निकारश् च द्वौ धान्योत्क्षेपणाऽर्थकौ ॥
2 Winnowing of corn.	३७ निगरोद्वार-विक्षावोद्वाहास् तु गरणास्त्रिषु ।
1 Swallowing, etc.	आरत्यवरति-विरतय उपरामे, स्था अस्त्रियां तु निष्ठेवः ॥
4 Stopping, ceasing.	३८ निष्ठयूतिर् निष्ठेवन-निष्ठीवनभित्यभिज्ञानि ।
4 Spitting.	जवने जूतिः, सातिस् त्ववसाने स्यादथ ज्वरे जूर्तिः ॥ 2 Fever.
2 Speed.	
2 Conclusion.	

- 1 Driving of cattle. ३९ उद्जस् तु पशु-प्रेरणमकरणिरित्याऽऽदयः शापे ।
 1 Curse.
 1 Aggregate patronymic. गोत्राऽन्तेभ्यस् तस्य वृन्दभित्यौपगवकाऽऽदिकम् ॥
- 2 Multitude of loaves and pies. ४० आपूपिकं, शाष्कुलिकमेवमाद्यम-चेतसाम् ।
 1 Multitude of boys. माणवानां तु माणव्यं, सहायानां सहायता ॥
 1—of coadjutors.
 1—of ploughs.
 2—of priests.
 1—of ribs and back-bones.
 2—of threshing floors.
 1—of villages, etc. ४१ हस्या हलानां, ब्राह्मण्य-वाङ्मये तु द्विजन्मनाम् ।
 द्वे पृष्ठकानां पृष्ठानां पार्श्वं, पृष्ठमनुक्रमात् ॥
 ४२ खलानां खलिनी खस्याऽप्यथ मानुष्यकं वृणाम् । १—of men.
 ग्रामता, जनता, धूम्या, पाद्या, गल्या, पृथक्-पृथक् ॥
 1—of people. 1 Accumulation of smoke. 1 Abundance of fetters.
 1 Abundance of reeds, ropes and throats.
 1—of thousands, etc. ४३ अपि साहस्र-कारीष-वार्मणाऽऽथर्वणाऽऽदिकम् ।
 1 Abundance of dry cow dung. 1 Abundance of hides or shields.
 1 Collection of prayers.
 इति संकीर्ण-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः ४२॥, क्षे० क्षे०००.

अथ नानार्थ-वर्गः ३

- १ नानाऽर्थाः के ५पि कान्ताऽऽदि-वर्गेष्वेवाऽत्र कीर्तिताः ।
 भूरि-प्रयोगा ये येषु पर्यायेष्वपि तेषु ते ॥
- २ आकाशे त्रिदिवे नाको, लोकस् तु भुवने जने, । १ World.
 १ Heaven. १ People.
 १ Verse. पद्ये यशसि च ऋकः, शरे खड्गे च सायकः, ॥ १ Arrow.
 १ Glory. १ Shakal. १ Sword.
 १ God of water. ३ जम्बुकौ क्रोष्ट-वरणौ, पृथुकौ चिपिटाऽर्भकौ, ।
 १ Fried rice flattened. १ Infant.
- १ Sight. look. आलोकौ दर्शन-द्योतौ, भेरी-पटहमानकौ, ॥
 १ Light. १ A double drum. १ A large drum.
- १ Mark. १ Flank. ४ उत्सङ्घ-चिह्नयोरङ्कः, कलङ्को ५ङ्काऽपवादयोः, ।
 १ Spot. १ Defamation.
- १ The chief of snakes. तक्षको नाग-वर्द्धक्योरक्कः स्फटिक-सूर्ययोः, ॥
 १ A carpenter. १ Crystal; १ The sun.

1 Wind.	५ मारुते वेधसि ब्रज्ञे उंसि कः, कं द्यारोऽम्बुनोः, ।
1 Brahma.	१ Sun. १ Soul. १ Head. १ Water.
1 Shrivelled grain.	स्यात् पुलाकम् तुच्छ-धान्ये संक्षेपे भक्त-सिद्धके, ॥
1 Brevity.	१ Lump of boiled rice.
1 An owl.	६ उल्लके करिणः पुच्छ-मूलोपान्ते च पैचकः, ।
	१ Root of a tail of an elephant.
1 Water-pot.	कमण्डलौ च करकः, सुगते च विनायकः, ॥
1 A Buddha or saint.	७ किङ्कुर् हस्ते वितस्तौ च, शूक-कीटे च वृश्चिकः, ।
1 Cubit. 2 A span.	प्रतिकूले प्रतीकम् त्रिवेक-देशे तु पुंस्यम्, ॥
1 A Scorpion.	८ स्याद् भूतिकं तु भूनिम्बे कृष्णे भूस्तृणे ऽपि च, ।
1 An integrant part.	१ Another sort. १ Andropogon schoenanthus.
2 Contrary.	ज्योतिस्तिकायां च घोषे च कोशातक्यथ कटफले ॥
1 Gentiana.	१ Sorts of Cucurbitaceous plants. १ Kayaphal.
1 A fragrant grass.	९ सिते च खदिरे सोमवल्कः स्यादथ सिहके ।
1 Moon light night.	तिल-कल्के च पिण्याको, बाह्यीकं रामठे ऽपि च, ॥ Asafe-tida.
A white sort of Mimosa.	१० महेन्द्र-गुम्बुल्लक-व्यालग्राहिषु कौशिकः, । १ Owl.
1 Incense.	१ Snake-catcher.
1 Meal of seame.	१ Bdellium.
1 INDRA.	१ Disease. १ Pain.
1 Bdellium.	१ Fear. १ Small.
1 The moon.	१२ जैवातृकः शशाङ्के ऽपि खुरे ऽप्यश्वस्य वर्तकः, । A horse's hoof.
1 Long lived.	१ A quail.
1 A leopard.	१३ व्याघ्रे ऽपि पुण्डरीको ना, यवान्यामपि दीपकः, ॥
1 An aromatic seed.	१ An elephant to uphold the world.
1 Ape. 1 Shakal.	१२ शालावृकाः कपि-क्रोष्टु-ध्वनः, स्वर्णे ऽपि गौरिकम्, ।
1 Dog.	१ Gold. १ Red chalk.
1 Pain.	पीडा ऽर्थेऽपि व्यलीकं स्यादलीकं त्वप्रिये ऽवृते, ॥
1 Falsehood.	१ Any thing displeasing.
1 Disposition.	१३ शीलाऽन्वयावनूके दे, शलके शकल-वल्कले, ।
1 Race; family.	१ Part. १ Scale of a fish. १ Bark.
1 A weight.	साऽष्टे शते सुवर्णानां हेम्न्युरो-भूषणे पले ॥ १ Ornament on the breast.
1 Gold.	

1 Dirt 1 Sin.	१४ दीनारे १पि च निष्को १स्त्री, कल्को १स्त्री शमलैनसोः ।
1 Calamity.	
1 Fraud.	दग्भे १प्यथ पिनाको १स्त्री शूल-शङ्करधन्वनोः, ॥ १ Trident. १ SIVA's bow.
1 A female elephant.	१५ धेनुका तु करेष्वां च, मेव-जाले च कालिका ।
1 A milch cow.	१ Cloudiness. १ Multitude of clouds.
1 Agony.	कारिका यातना-वृत्त्योः, कर्णिका कर्ण-भूषणे ॥ १ An 1 Explanatory verse
१६ करि-हस्ते १ङ्गलौ पद्म-बीज-कोश्यां, त्रिषूत्तरे, ।	ear-ring
1 Tip of elephant's trunk.	१७ स्याद् दाम्भिकः कौकुटिको यश् चाऽदूरेरितेष्णः, ।
1 Handsome.	१ Never looking before but stepping with caution
1 Chief; Principal.	ललाटिकः प्रभोर् भाल-दर्शी कार्याऽक्षमश् च यः, ॥ ‘भूमृतिम्ब-वलय-चक्रेषु कटको १स्त्रियाम्, ॥ १ ॥
1 At'entive.	सूच्यमे क्षुद्र-शत्रौ च रोमहर्षे च कण्टकः, ॥ १ Hair on 2 Indolent.
1 Side of a hill.	पाकी पक्ति-शिशु, मध्य-रक्ते नेतरि नायकः, ॥ २ ॥
1 Bracelet. 1 Circle.	१ A child ; १ A Chief gem of a necklace. १ Leader.
1 A thorn. 1 Dip of a needle. 1 Paltry foe.	पर्यङ्कः स्यात् परिकरे, स्याद् व्याघ्रे १पि च लुधधकः, । पेटकस् त्रिषु दुन्दे १पि, गुरौ देश्ये च देशिकः, ॥ ३ ॥
1 Act of cooking;	खेटकी ग्राम-फलकौ, धीवरे १पिच जालिकः, । १ A fisher 2 Waist band.
1 Tiger. 1 Hunter.	मुष्प-रेणौ च किञ्चल्कः, शुल्को १स्त्री रुद्धने १पि च ॥ ४
1 Multitude;	१ Price. १ A Dowery.
1 Guru ; a guide.	स्यात् कहोले १प्युत्कलिका, वार्षकं भाव-वृन्दयोः, ।
1 A small village.	१ Old age. Group of old men.
1 Plank.	करिण्यां चापि गणिका, दारकौ वाल-भेदकौ, ॥ ५ ॥
1 Pollens.	१ Child. २ Tearing.
1 Wave	अन्धे १प्यनेहमूकः स्यात्, टङ्कौ दर्पाऽश्मदारणौ, ॥
2 Longing.	१ Pride. २ Chisel.
1 Female elephant.	मुद्धाण्डे १प्युष्टिका, मन्ये खजको रसदर्वके । ६ ।
2 Harlot.	१ A churning rod. १ A spoon.
1 Blind.	इति कान्ताः ।
2 Wreked.	
1 An earthen pot.	
1 She camel.	

1 Brightness.	१८ मयूखस् त्विद्-कर- ज्वालास्वलि-त्राणौ दिलीमुखौ, ।
2 Ray of light.	१ A bee. 2 An arrow.
3 Flame.	
1 An auriferous gem.	शङ्खो निघौ ललाटा४स्थन कम्बौ न रुदी,५निद्रये५पि खम्,॥
2 The bone on the forehead.	3 A conch. 4 Organ of sense. 5 Shell.
1 Ray of light.	१९ धृणि-ज्वाले अपि शिखे,
2 Flame.	इति खान्ताः ।
1 A mountain.	शैल-वृक्षौ नगावगौ ।
2 A tree.	
1 Wind.	आशुगौ वायु-विशिखौ, शरा५र्क-विहगाः खगाः, ॥
2 An arrow.	1 An arrow. 1 The sun. 1 A bird.
1 A bird. 2 The sun.	२० पतझौ पक्षि-सूर्यौ च, पूर्वः क्रमुक-वृन्दयोः, ।
3 A worth. 4 Corn.	1 Areca. 2 Multitude.
1 Cattle. 2 Deer.	पश्वो५पि मृगा, वेगः प्रवाह-जवयोरपि, ॥
1 Stream. 2 Speed.	
1 Pollen of flowers.	२१ परागः कौसुमे रेणौ स्त्रानीयादौ रजस्यपि, ।
2 Dust.	
1 An elephant.	गजे५पि नाग-मातङ्गावपाङ्गस्५तिलके५पि च, ॥
2 A chandala.	An outer corner of the eye. 2 A circlet on the forehead.
1 Nature.	२२ सर्गः स्वभाव-निर्मोक्ष-निश्चया५ध्याय-सृष्टिषु, ।
2 Relinquishment.	3 Certainty. 4 Chapter. 5 Creation.
1 Armour.	योगः संनहनोपाय-ध्यान-संगति-युक्तिषु, ॥
2 Means.	3 Meditation. 4 Union. 5 Junction.
1 Enjoyment.	२३ भोगः सुखे स्त्र्यादि-भृतावहेश च फण-काययोः, ।
2 Hire.	1 Hood of a serpent. 2 Body of a serpent.
1 Sort of bird.	चातके हरिणे पुंसि, सारङ्गः५शवले त्रिषु, ॥३ Antelope.
2 A deer.	४ Variegated.
An ape.	२४ कपौ च पूर्वगः, शापे त्वभिषङ्गः५पराभवे, ।
1 A curse.	
2 Defeat.	
1 A yoke.	२५ यानाऽस्यज्ञे युगः५पुंसि, युगं सुमे कृताऽस्यदिषु, ॥
2 A pair.	Meassure of fare enbitsa.
3 An age.	
1 Heaven.	२५ स्वर्गेषु-पशु-वाण-वज्र-दिङ्-नेत्र-धृणि-भू-जले ।
2 An arrow.	
3 A bull.	५ Thunderbolt. 6 Quarter. 7 An eye. 8 Ray of light.
4 Speech.	९ The earth. 10 Water. 11 The sun.
1 A mark.	लक्ष्य-दृष्ट्या लियां पुंसि गौर्, लिङ्गं चिह-शेफलोः, ॥
2 Privy part.	

1 Preferableness. २६ शृङ्गं प्राधान्य-सान्वोशं च, वराङ्गं मूर्ख-गुण्योः, ।
 2 Summit. 3 Horn. 4 Drinking pot.

1 The head. 2 Privy part.

1 Prosperity. भर्गं श्री-काम-माहात्म्य-वीर्य-यज्ञाऽर्क-कीर्तिषु, ॥
 2 Love or beauty; desire. 3 Excellence. 4 Strength. 5 Care.
 6 The sun. 7 The Moon. 8 Glory.

इति गान्ताः ।

1 Destruction. २७ परिघः परिघाते उखे, स्प्योघो वृन्दे उभसां रथे, ।
 2 An iron club. 3 A bolt.
 1 Multitude. 2 A current of water.
 1 Price. 2 Mode of adoration. मूल्ये पूजा-विधावर्धो, श्वेत-दुःख-व्यसनेष्वधम्, ॥
 1 Sin. 2 Pain. 3 Passion.

1 Pleasing. २८ त्रिष्विष्टे उत्पे लघुः,
 2 Small. 3 Quick. 4 Insignificant.

इति धान्ताः ।

1 Swing. 2 Glass. 3 Disease of the eye. काचाः शिक्य-मृद्देद-दग्धजः, ।
 1 Reverse Illusion. विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्चः, पावके शुचिः ॥ 1 Fire.
 2 Copiousness.

1 A tried minister. २९ मास्यमात्ये चाप्युपर्वे पुंसि मेष्ये सिते त्रिषु, ।
 2 A month Ashadha. 3 Sentiment of Love. 4 Pure. 5 White. 6 Hot season.
 1 Passion. 2 Desire. अभिष्वज्जे सृहायां च गमस्तौ च, रुचिः लियाम् ॥
 3 Ray of light. 4 Lustre.

इति चान्ताः ।

1 A bear. 2 Clear. ‘ प्रसन्ने भल्लुके उप्यन्धो, गुच्छः स्तबक-हारयोः, ।
 1 Hem of a garment. 2 Bank or shore. परिधानाऽचले कन्धो जल-प्रान्ते त्रि-लिङ्गकः ।’ । ७ ।

इति क्षेपकच्छान्ताः ।

1 A peacock. 2 VISHNU's bird. ३० केकि ताक्षर्यावहिभुजौ, दन्त-विप्राऽण्डजा द्विजाः, ।
 1 A tooth. 2 A regenerate man. 3 A bird.
 1 VISHNU. 2 SIVA. 3 A goat. अजा विष्णु-हर-च्छागा, गोष्ठाऽध्व-निवहा त्रजाः, ॥
 1 A cowpen. 2 A road. 3 A multitude.

1 A deified saint.	३१ धर्मराजौ जिन-यमौ, कुञ्जो दन्तेऽपि न लियाम्, ।
2 YAMA.	1 An elephant's tooth. 2 An Arbour.
1 A field.	बलजे क्षेत्र-पूद्वीरे, बलजा बलुदर्शना, ॥ 3 Pretty
2 A city-gate.	woman.
1 Even ground.	३२ समे क्षांडशे रणे इत्याजिः, प्रजा स्यात् संततौ जने, ।
2 War.	1 Progeny. 2 People.
3 Critical moment.	अद्वौ शङ्ख-शशाङ्खौ च, स्वके नित्ये निजं त्रिषु ॥
1 A conch.	1 Own. 2 Perpetual.
2 The moon.	
3 Lotus.	

इति जान्ताः ।

1 Soul.	३३ पुंस्यात्मनि प्रवीणे च क्षेत्रज्ञो वाच्य-लिङ्गकः, ।
2 Skilful.	
1 Thought.	संज्ञा स्याच् चेतना नाम हस्ताऽऽवैश् चार्य-सूचना ॥
2 Name. 3 Hint.	
1 A Physician.	‘दोषज्ञौ वैश्विदांसौ ज्ञो विद्रान् सोमजोऽपि च’ । ८।
2 A wise man.	1 Wise man. 2 Budha.

इति जान्ताः ।

1 A crow. 2 An elephant's cheek.	३४ काकेभगण्डौ करटौ, गजगण्ड-कटी कटौ, ।
	An elephant's cheek. 2 The hip.
1 Bald. 2 Without prepuce or A Leper.	शिपिविष्टस् तु खलतौ दुश्वर्मणि महेश्वरे, ॥ ३ Siva. 4 Vishnu.
1 Divine artist. 2 The sun.	

3 Carpenter.	३५ देवशिलिप्यन्यपि त्वष्टा, दिष्टं दैवे ऽपि न द्वयोः, ।
1 Pungency.	1 Destiny. 2 Time.
2 Improper act.	रसे कटुः, कटुकार्ये त्रिषु मत्सर-तीक्ष्णयोः, ॥ ३ Envy. 4 Fierce.
1 Happiness. 2 Ill luck. 3 Destruction.	३६ रिष्टं क्षेमाऽशुभाऽवेष्वरिष्टे तु शुभाऽशुमे, ।

1 Happiness. 2 Misery. 3 Butter milk. 4 Sign of Death.	१ Happiness. 2 Misery. 3 Butter milk. 4 Sign of Death.
5 Soapy fruit. 6 Liquor. 7 Crow. 8 Nimba tree.	5 Soapy fruit. 6 Liquor. 7 Crow. 8 Nimba tree.

1 Illusion.	माया-निश्चल-यन्त्रेषु कैतवाऽनृत-राशिषु ॥
2 Stationary.	
3 Trap. 4 Fraud. 5 Lie. 6 Assemblage.	

7 A hammer.	३७ अयो-घने शैल-शृङ्गे सीराऽक्षे कूटम-लियाम्, ।
8 Summit.	9 Body of a plough. 10 Sky.
1 Small cardamum.	
2 An instant. 3 Doubt.	सूक्ष्मैलायां त्रुटिः ली स्यात् कालेऽल्पे, संशयेऽपि सा, ॥

1 End of a bow.	३८ अर्तुकर्षाऽश्रयः कोङ्गो, मूले लग्न-कचे जटा, ।
2 Eminence.	
3 Edge of Weapon.	४ Angle. ५ Crore. १ A root. २ Clotted hair.
1 Consequence.	व्युष्टिः फले समृद्धौ च, दृष्टिरूपाने शक्षिण दर्शने, ॥
2 Opulence.	
3 Praise.	१ Knowledge. २ An eye. ३ Sight. ४ Memorable verse. .
1 Sacrifice.	३९ इष्टिरूपानेच्छयोः, सृष्टं निश्चिते वहुनि त्रिषु, ।
2 Desire.	१ Certain. २ Much. ३ Created. ४ Lost.
1 Painful.	
2 Difficult. ३ Ficree.	कष्टे तु कृच्छ्र-गहने, दक्षाऽमन्दाऽगदेषु तु ।
1 Diligent.	
2 Skilful. ३ Hale.	४० पटुर्, द्वौ वाच्य-लिङ्गौ च, ४ Salt.
1 Masculine woman.	‘ पोटा दासी द्विलिंगा च घृष्णी घर्षण-सूकरौ ॥ ८ ॥
2 Large Alligator.	१ Rubbing. २ Hog.
1 Collection.	
2 Troop of elephants.	घटा गोष्ठ्यां हस्तिपङ्क्तौ कृपीद्वादुरे जले । ९ ।
	१ Belly. २ Water.

इति ठान्ताः ।

1 SIVA.	२ A Peacock.	नीलकण्ठः शिवे शपि च, ।
1 Stomach.		
2 A granary.	पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठरं कुसूले ऽन्तर्गृहं तथा, । ३ An Apartment.	
1 Confirmation.	४१ निष्ठा निष्पत्ति-नाशाऽन्ताः, काष्ठोकर्षे रिथतौ दिशी, ।	
2 Destruction.		
3 Stop. ४ Steady Practice. ५ Asking. ६ End. ७ Moksha.		
1 The Eldest.	१ Excellence. २ Limit. ३ Region. ४ Time. ५ Wood.	
2 Pre-eminent. ३ Old.	त्रिषु इयेष्ठोऽतिशस्ते शपि कनिष्ठो श्विष्य-युवाऽल्पयोः, ॥ ११ ॥	
	१ Very young. २ Small.	
	इति ठान्ताः ।	
1 A staff.	२ Army.	४२ दण्डोऽख्ली लगुडे शपि स्थाद, गुडो गोलेश्वुपाकयोः, ।
3 Punishment.		
4 Yama.	५ Churning rod.	१ A globe or ball. २ Raw sugar. ३ Armour.
1 A serpent.		सर्प-मांसात्पश्य व्याढौ, गो-भू-वाचस् त्विङ्गा इलाः, ॥
2 A carnivorous		
beast.	३ Wicked man.	१ A cow. २ The earth. ३ Speech. ४ Wife of Budha.
1 A bambu rod.	४३ क्ष्वेङ्गा वंश-शलाका शपि, नाडी नाले शपि षट्-क्षणे, ।	
2 A Venom.		
3 War whoop.	४ A Roar.	१ A stalk. २ An Indian hour. ३ Pipe.
1 A stem.		४ Vim, Artery. ५ Guts.
2 An arrow.		
3 A horse.	४ A multitude.	काण्डोऽख्ली दण्ड-बाणाऽर्व-वर्गाऽवसर-वारिषु, ॥
5 Opportunity.		५ Opportunity. ६ Water. ७ Cluster. ८ Excellence.

1 Trappings of a horse. ४४ स्याद् भाष्टुमश्वाऽभरणे ५मत्रे मूल-बणिगु-धने।
2 Promise. २ A pot; ३ Stock or Capital; ४ Ornament.

इति दान्ताः।

1 Much.
2 Promise

भृश-प्रतिज्ञयोर् बाढं, प्रगाढं भृश-कृच्छ्रयोः; ॥
1 Much. 2 Difficult. 3 Firm.

1 Multitude. 2 Ball of rice. 3 Body.
1 Temple.
2 Boil.

‘ संघ्रातग्रासयोः पिण्डी द्रयोः पुंसि कलेवरे ॥ ९ ॥
गण्डौ कपोलविस्फोटौ मुण्डकस् त्रिषु मुण्डिते ।

1 Barber. 2 Shaved.

1 Section. 2 Variety of sugar-cane.

इक्षुमेदे १पि खण्डो २खी, शिखण्डो वृहन्तूडयोः ॥ १० ॥
1 Peacock's tail. 2 Crest, Lock of hair.

1 Able.
2 Bulky.
3 Firmly.

४५ शक्त-स्थूलौ त्रिषु दृढौ, व्यूढौ विन्यस्त-संहतौ।
1 Arranged. 2 Compact.

इति दान्ताः।

1 Child.
2 Human fetus.

भ्रूणो १मंके सैण-गर्भे, बाणो बलि-सुते शरे, ॥

1 Son of BALI. 2 An arrow. 3 Maid servant. 4 Yellow Amarnath.

1 A particle.
2 Eye of corn.

४६ कणो १ति-सूक्ष्मे वान्यां२शे, संघाते प्रमथे गणः; ।
1 Multitude. 2 Siva's attendants.

1 A stake at play.
2 Cock fight.

पणो चूता३दिष्ठूसुषे भृतौ मूल्ये धने ४पि च, ॥

3 Wages. 4 Price. 5 Wealth. 6 Commodity. 7 Business. 8 Weight of two tolas.

1 A bow string.
2 Quality.

४७ मौर्या४ द्रव्या५धिते सत्त्व-शौर्य-संध्या६दिके गुणः; ।

3 Truth. 4 Valour. 5 Rope. 6 Cook. 8 Limb. 9 Enjoyment.

1 State of being unemployed.

निर्व्यापार-स्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः; ॥
2 Moment. 3 festival. 4 Dance. 5 Wound.

1 Tribe.
2 Colour.

४८ वर्णो दिजाऽ२दौ शुक्लाऽ३दौ स्तुतौ वर्णं तु वा ४सरे, ।

3 Praise. 4 Alphabet. 5 Covering. 6 Musical sound. 7 Religious mendicant.

1 The sun.
2 Dark red.

अरुणो भास्करे ४पि स्याद् वर्ण-भेदे ५पि च त्रिषु, ॥

3 Charioteer of the sun.

1 SIVA. 2 A Post.
2 Crow. A raven.

४९ स्थाणुः शर्वो५प्यथ द्रोणः काके६प्याजौ रवे रणः; ।
1 A fight. 2 Sound.

1 A barber.
2 Excellent;

ग्रामणी८ नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामा७विपे त्रिषु, ॥ ३ A leader.

1 A bird.	५८ पक्षि-तास्यौ गरुत्मन्तौ, शकुन्तौ भास-पक्षिणौ, ।	1 The Indian culture. 2 A bird. 3 An insect.
2 VISHNU's bird.		
1 Fire.	अग्न्युत्पातौ धूमकेतू, जीमूतौ मेघ-पर्वतौ, ॥	1 A cloud. 2 A mountain.
2 A comet.		
1 A hand.	५९ हस्तौ तु पाणि-नक्षत्रे, मरुतौ पवनाऽमरौ, ।	1 Wind. 2 A deity.
2 The asterism.		
3 Multitude.		
1 An elephant driver.	यन्ता हस्तिपके सूते, भर्ता धातरि पोष्टिरि, ॥	1 A holder. 2 A nourisher. 3 Husband.
2 A charioteer.		
1 A boat.	६० यान-पात्रे शिशौ पोतः, प्रेतः प्राण्यन्तरे मृते, ।	1 Hell. 2 A departed soul.
2 A young animal.		
1 A moon's descending node.	ग्रह-भेदे ध्वजे केतुः, पार्थिवे तनये सुतः, ॥ १ A king. 2 A banner. 3 Ninth planet.	2 A son.
3 Sacrificer		
4 Chamberlain.		
1 An architect.	६१ स्थपतिः कारु-भेदे ऽपि, भूभृद् भूमिधरे रूपे, ।	1 A mountain. 2 A king.
2 Head carpenter.		
3 A minister.	मूर्धाभिषिक्तो भूपे ऽपि, ऋतुः स्त्री-कुसुमेऽपि च, ॥	
3 A Kshatriya.	३ Our born of a brahman and kshatriya woman. 5 Chief.	
4 Indistinct.		1 A woman's courses. 2 A season.
5 A fool.		
6 Nature.		
1 VISHNU.	६२ विष्णावायजिताऽऽयक्तौ, सूतस् त्वष्टरि सारथौ, ।	1 A cartwright. 2 A charioteer.
2 SIVA.		
3 Buddha.		3 Quick silver. 4 Born.
4 Indistinct.		
5 A fool.		
6 Nature.		
1 Wise; learned.	६३ क्षत्ता स्यात् सारथौ द्वाःस्ये क्षत्रियायां च शूद्रजे, ।	1 A science. 2 An example.
2 Clear.		
1 Charioteer.		
2 A porter.	३ One born of Kshatriya Woman and a Sudra.	
1 Topic.		
2 Mode.	वृत्तान्तः स्यात् प्रकरणे प्रकारे कात्स्ये-वार्तयोः, ॥	3 Whole ; 4 Right conclusion.
1 A war.	६४ आनर्तः समरे नृत्यस्थान-नीवृद्धिशेषयोः, ।	4 Water.
2 A stage.		
3 A chief place.		
1 YAMA.	३ Destinies.	१ Proof;
2 Proof;	४ Sin.	२ Destiny.
3 Sin.	३ Destiny,	४ Water.
	४ Sin.	

- 1 Phlegm ; Wind ; ६५ श्लेष्माऽऽदि रस-रक्ताऽऽदि महा-भूतानि तद्-गुणाः ।
Bile.
- 2 Blood, flesh, marrow. 3 The elements. 4 Their qualities. 5 The sense-organs. 6 Fossil. 7 Metal. 8 Root of words i.e. verbs.
- 9 Principle of the body. इन्द्रियाण्यशम-विकृतिः शब्द-योनिश्च धातवः, ॥
- 1 The seraglio. ६६ कक्षाऽन्तरे अपि शुद्धान्तो भूपस्याऽसर्वं-गोचरे, ।
2 A harem.
- 1 An iron spear. कासू-सामर्थ्योः शक्तिर्, भूर्तिः काठिन्य-काययोः, ॥
2 Power.
- 3 Energy of a divinity. १ Idol. 2 Matter. 3 Body. 4 Swoon.
- 1 Expansion. ६७ विस्तार-वल्लयेर् ब्रततिर्, वसती रात्रि-वेश्मनोः, ।
2 A creeping plant. १ Night. 2 A house.
- 1 Loss. क्षयाऽर्चयोरपचितिः, सातिर् दानाऽवसानयोः, ॥
2 Worship. १ Gift. 2 Destruction.
- 1 Pain. ६८ आर्तिः पीडा-धनुष्कोट्योर्, जातिः सामान्य-जन्मनोः, ।
2 End of a bow. १ Kind or sort. 2 Birth. 3 Sort of metre. 4 A Flower. 5 Family.
- 1 Usage. प्रचार-स्यन्दयो रीतिरीतिर् डिग्न-प्रवासयोः, ॥
2 Oozing. १ Calamity of season. 2 Journey.
- 1 Gain. ६९ उदये अधिगमे प्राप्तिस्, त्रेता त्रये युगे, ।
2 Obtaining. १ Three sacrificial fires. 2 The Treta Yuga.
- 1 A harp. 2 A harp of Narada with 100 strings. वीणा-भेदे अपि महती, भूतिर् भर्मनि संपदि, ॥
3 Greatness. १ Ashes. 2 Success. 3 Birth. 4 A house.
- 1 River of snakes. ७० नदी-नगर्योर् नागानां भोगवत्यथ संगरे । १ Combat.
2 City of serpents.
- 2 Company. संगे सभायां समितिः, क्षय-वासावपि क्षिती, ॥
3 Assembly. १ Wane, loss. 2 Abode. 3 The Earth.
- 1 Sun-beam, ७१ ख्वेरचिंश् च शख्लं च वह्नि-ज्वाला च हेतयः, । ३ Flame.
2 Weapon.
- 1 The world. जगती जगति छन्दो-विशेषो अपि क्षितावपि, ॥ ३ The
2 Sort of metre. अर्थ.
- 3 A metre. 2 Ten. ७२ पङ्क्षक्तिः छन्दोऽपि दशमं स्यात् प्रभावेऽपि चाऽयतिः, ।
3 Row, Line. १ Majesty or dignity. 2 Breadth. 3 Future time. 4 Restraint.
- 1 Motion. पत्तिर् गतौ च, मूले तु पक्षतिः पक्ष-भेदयोः, ॥
2 A foot soldier. १ Root of a wing. 2 First lunar day.

- 1 Origin. 2 Sex. ७३ प्रकृतिर् योनि-लिङ्गे च, कैशिक्याऽस्त्राश् च वृत्तयः, ।
 3 Natural dispositon. 4 Minister. 5 Subjects. 1 Style of composition.
 2 Livelihood. 3 Behaviour.
- 1 Sand. 2 Sugar. सिकता: सुर वालुका Sपि, वेदे श्रवणि च श्रुतिः, ॥
 3 Sandy place. 1 Holy scripture. 2 An ear. 3 Hearing. 4 Rumour. 5 Musical note.
- 1 Beloved woman. ७४ वनिता जनिता अत्यर्थाऽनुरागायां च योषिति, ।
 2 Begging.
- 1 A cavern. 2 A prison. 3 Protection. गुप्तिः क्षिति-व्युदासे Sपि, धृतिर् धारण-धैर्योः, ॥
 1 Holding. 2 Steadiness. 3 Pleasure.
- 1 An egg-plant. ७५ वृहती क्षुद्र-वार्ताकी छन्दो-भेदे महत्यपि, । 3 Greatness.
 2 A metre.
- 1 A woman. वासिता स्त्री-करिष्योश च, वार्ता इत्तौ जन-श्रुतौ, ॥
 2 A female elephant. 3 Cry of birds. 1 Livelihood. 2 Rumour. 3 Action.
- 1 Chaff. ७६ वार्तं फल्गुन्यरोगे च त्रिष्वसु च घृताऽमृते, ।
 2 Health.
- 3 Insignificant. 1 Water. 2 Nectar. 3 Liquid butter.
- 1 Silver. 2 Gold. कलधौतं रूप्य-हेमोर्, निमित्तं हेतु-लक्षणोः, ॥
 1 Cause. 2 Token.
- 1 Science. ७७ श्रुतं शास्त्राऽवधृतयोर्, युग-पर्यातयोः कृतम्, ।
 2 Heard story.
- 3 Hearing. 1 The golden age. 2 Enough. 3 Action.
- 1 Great dread. अत्याहितं महा-भीतिः कर्म जीवाऽनपेक्षि च, ॥
 2 Valiant act.
- 1 Proper. ७८ युक्ते क्षमाऽसदावृते, भूतं प्राप्यतीते समे त्रिषु, ।
 2 An element.
- 3 True. 1 Living being. 2 Past. 3 Like. 4 Ghost. 5 Birth.
- 1 Verse. वृत्तं पचे चरित्रे त्रिष्वतीते दृढ-निस्तले, ॥
 2 Conduct. 3 Past. 4 Firm. 5 Round.
- 1 Realm. 2 Great. ७९ महद् राज्यं चाऽवगीतं जन्ये स्याद् गर्हिते त्रिषु, ।
 3 Known.
- 4 Intellect. 1 Calumny. 2 Rumour. 3 Censured. 4 Wicked.
- 1 Silver. 2 White. श्वेतं रूप्येऽपि, रजतं हेत्रि रूप्ये सिते त्रिषु, ॥
 1 Gold. 2 Silver. 3 White.
- 1 Movable. loco-motive. ८० त्रिष्वितो, जगदिक्षेऽपि, रक्तं नीत्याऽसदि-रागि च, ।
 2 World. 1 Red. 2 Dyed, tinged. 3 Blood. 4 Pleasing.
- 1 White. अबदातः सिते पीते शुद्धे, बद्धाऽर्जुनौ सितौ, ॥ 1 Bound.
 2 Yellow. 3 Clean. 2 White.

१ Fit. 2 Excellent. ८१ युक्तेऽति-संस्कृते मर्विष्यभिनीतो, ५थ संस्कृतम् ।
 3 Patient.

3 Prepared.

4 Language grammatically correct.

1 Famous.

2 Glad.

3 Known.

1 Pure.

2 Desert.

1 Sour ; Vinegar.

2 Harsh.

1 True.

2 Right.

1 Revered.

2 Distressed by foes.

1 Secure. 2 Abode.

3 Calm. 4 Soft.

1 Produced.

2 High.

1 Increased.

2 Endeavouring.

3 Produced.

1 Group. 2 Born.

1 Waterfall.

2 Nocturnal combat.

1 Union. 2 Pattle

3 Holy sticks.

कृत्रिमे लक्षणोपेते ५प्यनन्तो ३नवधावपि, १ अनन्तम् ।
 1 Wrought, finished. 2 Excellent.
 1 Infinite. 2 Sesha.
 3 Vishnu. 4 Siva. 5 Sky. 6 The earth.

८२ ख्याते हृष्टे प्रतीतो, ५भिजातम् तु कुलजे बुधे, ।

विविक्तौ पूत-विजनौ, मूर्धितौ मृद्द-सोच्छ्रौयौ, ॥
 1 Noble. 2 Learned. 3 Bit.
 1 Foolish. 2 High, tall. 3 Insensible. 4 Swoon.

८३ द्वौ चाम्ल-परुषौ शुक्रौ, शिती धबल-मेचकौ, १ White.

१ द्वौ चाम्ल-परुषौ शुक्रौ, शिती धबल-मेचकौ, १ White.
 2 Black.

सरये साधौ विद्यमाने प्रशस्ते ५भ्यहिते च सत्, ॥

3 Existing. 4 Excellent. 5 Venerable.

८४ पुरस्कृतः पूजिते ५रात्याभियुक्ते ३ग्रतः कृते, । ३ Placed in front.

निवातावाश्रयाऽवातौ शब्दाऽभेदं च वर्म यत्, ॥

5 Armour.

८५ जातोन्नद्द-प्रवृद्धाः स्युरुच्छ्रूता, उत्थिताम् त्वमी ।

3 Increased. 4 Grown large.

वृद्धिमत्-प्रोद्यतोत्पन्ना, आहृतौ सादराऽचितौ, ॥

1 Respectful. 2 Respected.

‘समूहोत्पन्नयोर् जातमहिजिच् छ्रीपतीन्द्रयोः ।

1 Snake charmer. 2 Krishna. 3 Indra.

सौमिके ५पि प्रपातो ५यावपातावतटावटौ ॥ ११ ॥

1 Descent. 2 Precipice. 3 Pit.

समित् सङ्गे रणे ५पि ऋषी व्यवस्थायामपि स्थितिः ॥ १२ ॥

1 Stay. 2 Order. 3 Precipice.

इति तात्त्वाः ।

८६ अर्थो ५भिषेय-रै-वस्तु-प्रयोजन-निवृत्तिषु, ।

2 Wealth.

3 Thing. 4 Purpose. 5 Prohibition. 6 Object. 7 Cause. 8 Request.

1 Place of water.

2 Sacred science.

3 Holy place. 4 Water. 5 Holy instructor. 6 Sacrifice. 7 Saint.

निपानाऽगमयोस् तीर्थमृषि-जुष्टे जले गुरौ, ॥

१ Powerful. ८७ समर्थस् त्रिषु शक्ति-स्थे संबद्धाऽर्थे हिते ऽपि च, ।

2 Connected in sense. 3 Benevolent.

1 Impotent.
2 Very old.

दशमीस्थौ क्षीणराग-वृद्धौ, वीथी पदन्यपि, ॥

1 A road. 2 A shop. 3 Terrace in front of a house. 4 Line.

1 Assembly.

८८ आस्थानी-यन्योरास्था, प्रस्थो ऽल्ली सानु-मानयोः, ।

2 Care.

1 Side of a hill. 2 A measure.

3 Consideration. 4 State.

‘शास्त्र-द्रविणयोर् ग्रन्थः, संस्था SSधारे स्थितौ मृतौ’॥ १२ ॥

1 Science.
2 Wealth.

1 Support. 2 Stability. 3 Death.

इति थान्ताः ।

1 Meaning; opinion. अभिप्राय-वशौ छन्दावब्दौ जीमूत-वस्त्रौ, ॥ 1 A cloud.
2 Subjection. 2 A year.

1 Defamation.
2 Command.

८९ अपवादौ तु निन्दाऽस्त्रे, दायादौ मुत-बान्धवौ, ।

1 Son. 2 Kinsman.

1 A ray of light.

पादा रव्यहप्रितुर्याश, चन्द्राऽन्यकास् तमोनुदः, ॥

2 A foot. 3 A fourth

part. 4 A root. 5 A measure of a verse. 1 The moon. 2 Fire. 3 The Sun.

1 Ill report.

९० निर्वादो जनवादे ऽपि, शादो जग्माल-शष्पयोः, ।

2 Disregard.

1 Mud. 2 Young grass.

3 Controversy decided.

1 Cry. 2 Weeping. आरावे रुदिते त्रातर्याक्रन्दो दारुणे रणे, ॥
3 Protector. 4 Dreadful fight.

1 Favour.

९१ स्यात् प्रसादोऽनुरागेऽपि, सूदः स्याद् व्यञ्जनेऽपि च, ।

2 Tranquility.

3 Clearness. 4 Brightness. 5 Pleasure. 1 Sauce or condiment. 2 Cook.

1 A cowherd.

गोष्टाऽध्यक्षेऽपि गोविन्दो, हर्षेऽप्यामोद-वन् मदः, ॥

2 Krishna.

1 Joy. 2 Fragrance. 3 Intoxication. 4 Pride. 5 Liquor. 6 Rut of elephants.

1 Chief.

९२ प्राधान्ये राज-लिङ्गे च वृषाऽङ्गे ककुदो ऽखियाम्, ।

2 Royal insignia.

3 Hump of a bull. 4 Summit of a hill.

1 Knowledge.

खी संविज्ञान-संभाषा-क्रियाकाराऽजि-नामसु, ॥

2 Conversation.

3 Agreement. 4 War. 5 Name. 6 Pleasing. 7 Conduct. 8 Promise.

1 Religious and
moral merit.

९३ धर्मे रहस्युपनिषत्, स्यादतौ वत्सरे शरत्, ।

2 Privacy. 3 Vedanta. 4 Principle.

1 The sultry season. 2 A year.

1 Industry.

पदं व्यवसिति-त्राण-स्थान-लक्ष्माऽङ्गिष्ठ-वस्तुषु, ॥

2 Defence Resort.

3 Place. 4 Mark. 5 Foot. 6 Thing. 7 Footsteps. 8 Word. 9 Sound.

१ Spot frequented ९४ गोष्यदं सेविते माने, प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम्, ।
by kine.

२ A measure.

१ Dignity. २ Business. ३ Place.

१ Desired.

त्रिविष्ट-मधुरौ स्वादू, मृदू चातीक्षण-कोमलौ, ॥ १ Blunt.
२ Sweet.

२ Soft.

१ Foolish, dull. ९५ मूढाऽल्पाऽपुद्भिर्भास्या मन्दः स्युर्, द्वौ तु शारदौ ।

२ Little. ३ Slow sick. ४ Unluckily. ५ Gentle. ६ Deer. ७ Elephant. ८ Saturn.

१ New. २ Dissident.

३ Produced in autumn. ४ Purity. ५ A year. ६ Durga. १ Learned. २ Confident.

इति दान्ताः ।

१ A fathom. ९६ व्यामो वटश्च च न्यग्रोधावृत्सेधः काय उच्छतिः, ।

२ The Indian fig tree. ३ Measured by arms. १ Body. २ Height.

१ A yoke for burdens. पर्याहारश्च मार्गश्च च विवधौ वीवधौ च तौ, ॥

२ A highway. ३ Load. ४ Storing of Corn.

१ A branch of a tree at a sacrifice. ९७ परिधिर् यश्चिय-तरोः शाखायामुपसूर्यके, ।

२ Halo round The Sun. ३ Navel of a wheel.

१ A pledge.

बन्धकं व्यसनं चेतःपीडा उचिष्टानमाधयः, ॥

२ A calamity.

३ Mental agony. ४ Place.

१ A reconciling of differences. ९८ स्युः समर्थन-नीवाक-नियमाश्च समाधयः, ।

२ Silence. ३ Promise. ४ Meditation. ५ Perseverance.

१ Offence or guilt. दोषोत्पादे उनुबन्धः स्यात् प्रकृतस्याऽदिन-विनश्वरे ॥

२ Indictatory letters unsounded. ३ Elements of language.

३ A person follow- ९९ मुख्याऽनुयायिनि शिशौ प्रकृत्याऽनुवर्तने, । ५ Continuation.
ing an example. ४ Child.

१ VISHNU.

विघुर् विष्णौ चन्द्रमसि, परिच्छेदे विले उवधिः, ॥

२ The moon.

१ Limit. 2 A hole. 3 Attention. 4 Period. 5 Place.

१ Rule, form. १०० विधिर् विधाने दैवे उपि, प्रणिधिः प्रार्थने चरे, ।

२ Fate. ३ Time.

१ Request. 2 A spy. 3 Place.

४ Brahma. ५ Ritual. ६ Kind. ७ Command.

१ Learned.. २ Budha.

बुध-चुद्धौ पण्डिते उपि, स्कन्धः समुदये उपि च, ॥

३ Defied saint.

४ Old. ५ Increased.

१ Multitude. 2 A trunk of a tree. 3 A shoulder.

४ Part of the army. ५ King. ६ Chapter. ७ Five objects of sense.

1 Name of a country.	१०१ देशे नद-विशेषे संधौ सिन्धुर् ना सरिति लियाम्, । 2—of a river. 3 A sea. 4 A river.
1 Form or rule.	विधा विधौ प्रकारे च, साधू रम्ये अपि च त्रिषु, ॥
2 Manner, sort.	३ Fodder.
4 Prosperity.	१ Handsome, pleasing. 2 A saint. 3 Right. 4 Good.
1 A wife.	१०२ वधू जाया सुषा ली च, सुधा लेपोऽमृतं सुही, ।
2 Daughter-in-law.	१ Plaister. 2 Nectar. 3 Euphorbia Ternealli. 4 Head.
3 A woman. 4 A bridge.	
1 Promise.	संधा प्रतिशा मर्यादा, अद्वा संग्रयः सृहा, ॥
2 State, boundary.	१ Belief, confidence. 2 Fondness.
3 Joint.	
1 Ardent spirit.	१०३ मधु मद्ये पुष्प-से क्षोद्रे अप्यन्धं तमस्यपि, ।
2 Nectar of flowers.	५ Chaitra. 6 Bassia Latifolia. 7 Spring.
3 Honey. 4 A demon.	१ Darkness. 2 Blind. 3 Water.
1 Conceited of learning.	अतस् त्रिषु, समुद्रद्वौ पण्डितं मन्य-गर्वितौ, ॥
2 Proud. 3 Elevated.	
1 A reproachful appellative.	१०४ ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशे, अथाऽवलम्बितः ।
2 Indefinite appellation.	१ Relied on.
2 Near. 3 Wrapt up. 4 Bound.	अ-विदूरो अप्यवष्टुष्ठः, प्रसिद्धौ ख्यात-भूषितौ. ॥
1 Odour.	१ Notorious. 2 Adorned.
2 Sulphur.	
3 Little. 4 Arrogance.	
1 Prohibition.	‘लेशोऽपि गन्धः, संबाधो गुह्यसंकुलयोरपि ।
2 Pain. 3 Injury.	१ Female organ. 2 Throng. 3 Distress.
1 The Sun.	बाधा निषेधे दुःखे च, ज्ञातुचान्द्रिसुरा बुधाः’ ॥ १३ ॥
2 Fire.	१ A wise man. 2 Moon light. 3 Liquor.
1 BRAHMA.	इति धान्ताः ।
2 Body.	
1 A mountain.	१०५ सूर्य-वही चित्रभानू, भानू रसिम-दिवाकरौ, ।
2 A rock or stone.	१ Ray of light. 2 The Sun.
1 A tree.	भूतात्मानौ धातृ-देहौ, मूर्ख-नीचौ पृथगुजनौ, ॥
2 A mountain.	१ An ignorant man. 2 One of a low tribe.
1 A peacock.	१०६ ग्रावाणौ शैल-पाषाणौ, पत्रिणौ शर-पक्षिणौ, ।
2 A bird.	१ An arrow. 2 A bird. 3 A Falcon.
1 A tree.	तरु-शैलौ शिखरिणौ, शिखिनौ वहि-वहिणौ, ॥
2 A mountain.	१ Fire. 2 A peacock. 3 A tree. 4 Arrow. 5 Cock. 6 Gallineous fowl. 7 Crested.

- 1 Desire. १०७ प्रतियत्नावुभौ लिप्सोपग्रहावथ सादिनौ । 3 Comprehension.
- 2 Making prisoner. १०८ द्वौ सारथि-हयारोहौ, वाजिनो श्वेषु-पक्षिणः, ॥
- 1 Charioteer. 1 A horse. 2 An arrow. 3 A bird.
- 2 Horseman.
- 3 Elephant-rider. १०८ कुले अभिजनो जन्म-भूम्यामप्यथ हायनाः ।
- 1 Family. 1 A year. 2 Ray of light.
- 2 Native spot.
- 3 Noble born. ३ A kind of rice. वर्षा॒अर्चि॑-वीहि॒मेदाश्॒च, चन्द्राग्न्यर्का॒ विरोचनाः, ॥
- 1 Hair. 2 Skin. १०९ केशे॒ अपि॒ वृजिनो॒, विश्वकर्मा॒ श्वेषु-पक्षिणोः, ।
- 3 Sin. 1 The moon. 2 Fire. 3 The Sun. 4 Name of a Person.
- 1 Care. आत्मा॒ यलो॒ धृतिर्॒ बुद्धिः॒ स्वभावो॒ ब्रह्म॒ वर्मं॒ च, ॥
- 2 Firmness.
- 3 Intellect. 4 Disposition. 5 Brahman. 6 Body. 7 Soul. 8 Mind.
- 1 INDRA. 2 A vici- ११० शको॒ धातुक-मत्तेभो॒ वर्षुकाऽब्दो॒ घनाघनः, ।
ous elephant.
- 3 Monsoon. 4 Mischievous. 5 Collision.
- 1 Pride of wealth, अभिमानो॒ श्वेषु-पक्षिणोः, ॥
etc.
- 2 Knowledge. 3 Request 4 Killing.
- 1 A cloud. १११ घनो॒ मेघे॒ मूर्ति-गुणे॒ त्रिषु॒ मूर्ते॒ निरन्तरे, ।
- 2 Solidity. 3 Hard. ४ Thick. 5 Cyperus rotundus. 6 Iron club. 7 Assemblage. 8 Cymbal.
- 1 The Sun. इनः॒ सूर्ये॒ प्रमौ॒, राजा॒ मृगाङ्के॒ क्षत्रिये॒ नृपे॒, ॥
- 2 A master. 1 The moon. 2 A soldier by tribe. 3 A king.
- 1 A dancing girl. ११२ वाणिन्यौ॒ नर्तकी-दूसौ॒, स्वन्त्यामपि॒ वाहिनी॒, ।
- 2 A female mes- 1 A river. 2 An army. 3 Kind of Metre.
senger. 3 A clever woman
- 1 The thunderbolt. हादिन्यौ॒ वज्र-तडितौ॒, वन्दायामपि॒ कामिनी॒, ॥
- 2 Lightning. 1 A climbing plant. 2 A lady.
- 1 The skin. ११३ खग्-देहयोरपि॒ तनुः॒, सूना॒ श्वो-जिह्वा॒ क्षेपि॒ च, ।
- 2 Body.
- 3 Thin. 4 Small. 5 Separate. १ The uvulva. 2 A murder place.
3 Place of Slaughter such as Kitchen etc. 4 Delivery. 5 Flower.
- 1 A sacrifice. ब्रह्म-विस्तारशोरस्त्री॒ वितानं॒ त्रिषु॒ तुच्छके॒ ॥
- 2 Expansion. 3 Mean.
- 4 Slow. 5 Empty. ११४ मन्दे॒, अथ॒ केतनं॒ कृत्ये॒ केतावुपनिमन्त्रणे॒, ।
- 6 Canopy. १ Indispensable act. 2 A Banner. 3 Invitation.
- 1 Holy writ. वेदस्॒ तत्वं॒ तपो॒ ब्रह्मा॒, ब्रह्मा॒ विप्रः॒ प्रजापतिः॒, ॥
- 2 True knowledge.
- 3 A Penance. १ A priest by birth. 2 The creator.

- 1 Perseverance. ११५ उत्साहने च हिंसायां सूचने चाऽपि गन्धनम्, ।
 2 Destruction. ३ Indication. 4 Manifestation.
- 1 Calcining. आत्मनं प्रतीवाप-ज्वनाऽप्ययनाऽर्थकम्, ॥
 2 Speed. 3 Satisfaction. 4 Calamity.
- 1 A mark or token. ११६ व्यञ्जनं लाङ्घनं इमशु-निष्ठानाऽवयवेष्वपि, ।
 2 A beard. 3 Condiment. 4 Private part of a male or female. 5 A consonant.
- 1 Detraction. स्यात् कौलीनं लोक-नादे युद्धे पश्चहि-पक्षिणाम्, ॥
 2 A combat of animals, birds and serpents. 3 Rumeur.
- 1 Going forth, exit. ११७ स्यादुद्यानं निःसरणे वन-भेदे प्रयोजने, । 2 A garden.
 1 Leisure. 3 Purpose.
- 2 Place. 3 Stay. अवकाशे स्थितौ स्थानं, क्रीडाऽदावपि देवनम्, ॥
 1 Sport, play. 2 Grief. 3 Desire to surpass. 4 Lamentation. 5 Gambling.
- 1 Turning away. ११८ व्युत्थानं प्रतिरोधे च विरोधाऽचरणे ऽपि च, ।
 2 Opposition. 3 Independence.
- 1 Manly exertion. उत्थानं पौरुषे तन्ते संनिविष्टोद्भूमे ऽपि च, ॥
 2 Domestic affairs. 3 Getting up. 4 Motion.
- 1 Killing. 2 Obse-११९ मारणे मृत-संस्कारे गतौ द्रव्ये ऽर्थ-दापने । 4 Substance.
 quies. 3 Motion. 5 Repayment.
- 6 Accomplishing. निर्वर्तनोपकरणाऽनुवज्यामु च साधनम्, ॥
 7 Materials.
- 8 Accompaniment. 9 Means. 10 following. 11 Army. 12 Cause. 13 Sacrifice.
 14 Solitary place of debt.
- 1 Revenge. 2 Gift. १२० निर्यातनं वैर-शुद्धौ दाने न्यासाऽर्पणे ऽपि च, ।
 3 Delivery of a deposit. 4 Repayment.
- 1 Calamity. व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामज-कोपजे, ॥
 2 Fall.
- 3 Fault arising from desire or anger. 4 Sin. 5 Ardent desire. 6 Vain effort.
- 1 Eyelash. 2 Fila-१२१ पश्माऽक्षिलोक्षि किञ्जले तन्त्वाऽद्यंशोऽप्यणीयसि, ।
 ments of a flower.
- 3 A short thread. 4 Very small. 5 Wing.
- 1 Certain days of तिथि-भेदे क्षणे पर्व, वर्त्म नेत्रच्छदे ऽखनि, ॥
 the lunar month.
- 2 Introduction. 3 A festival. 4 Knot. 5 Book. 1 Eyelid. 2 A road.
- 1 Wrong or unfit १२२ अ-कार्य-गुणे कौपीनं, मैथुनं संगतौ रते, ।
 act. 2 Private part.
- 4 Covering of the privy part. 1 Union. 2 Copulation. 3 A marriage.
- 1 The supreme प्रधानं परमाऽत्मा धीः, प्रज्ञानं बुद्धि-चिह्नयोः, ॥
 soul. 2 Intellect.
- 3 Nature. 4 Elephant Driver. 5 Chief. 1 Knowledge. 2 A mark, token.

- 1 A blossom. १२३ प्रसूनं पुष्प-फलयोर्, निधनं कुल-नाशयोः, ।
 2 A fruit. 1 A family. 2 Disappearance. 3 Death.
- 1 Weeping. ३ ऋद्धने रोदनाऽऽहाने, वर्ष्म देह-प्रमाणयोः, ॥
 2 Lamenting. 1 Body. 2 Elevation, weight.
- 1 A house. 2 Body. १२४ गृह-देह-चिट्-प्रभावा धामान्यथ चतुर्थये । 4 Dignity.
 3 Light lustre.
- 1 Meeting of four roads. संनिवेशे च संस्थानं, लक्ष्म चिह्न-प्रधानयोः, ॥
- 2 Construction. 3 Form. 4 Death. 1 A mark, token. 2 Chief. 3 A target.
- 1 Covering, १२५ आच्छादने संविधानमपवारणमित्युभे, । 3 Concealment.
 2 Clothing.
- 1 Accomplishment. आराधनं साधने स्यादवासौ तोषणे ऽपि च, ॥³ Gratifying.
 2 Attainment.
- 1 A wheel. १२६ अधिष्ठानं चक्र-पुर-प्रभावाऽऽध्यासनेष्वपि, ॥
 2 A town.
- 3 Prowess. 4 Fixing. 5 Adjustment.
- 1 Excellent of its kind. २ A jewel. रत्नं स्व-जाति-श्रेष्ठे ऽपि, वने सलिल-कानने, ॥
 1 Water. 2 A forest.
- 1 Separate. १२७ तलिनं विरले स्तोके वाच्य-लिङ्गं, तथोत्तरे, ।
 2 Small. 3 Inferior.
- 1 Virtuous. समानाः सत्-समैके स्युः, पिशुनौ खल-सूचकौ, ॥
 2 Similar. 3 Same. 1 Wicked. 2 A whisper.
- 1 Deficient. १२८ हीन-न्यूनावून-गहाँ, वेगि-शूरौ तरस्त्वनौ, ।
 2 Blamable. 1 Swift. 2 Valiant.
- 1 Guilty. 2 Subdued. ३ अभिपन्नो ऽपराद्धो ऽभिग्रस्त-व्यापद्रतावपि, ॥
 3 Distressed.
- इति नान्ताः ।
- 1 An ornament. १२९ कलापो भूषणे वर्वे तृणारे संहतावपि, ।
 2 A string of bells. 3 An eye on Peacock's tail. 4 A quiver. 5 Multitude.
- 1 Furniture, ३ परिच्छदे परीवापः पर्युत्सौ सलिल-स्थितौ, ॥
 2 Sowing around. 3 Still water. 4 A tank.
- 1 A herdsman. १३० गोधुग्-गोष्टपती गोपौ, हर-विष्णु वृषाकपी, ।
 2 The head of a cowpen. 3 Superintendent of a village. 4 King. 1 SIVA. 2 VISHNU. 3 Fire.
- 1 Vapour. वाष्पमूष्माशु, कशिपु त्वन्नमाच्छादनं द्वयम्, ॥
 2 A tear. 1 Food. 2 Clothing.

1 A bed. १ ३१ तल्पं शश्याऽङ्ग-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपोऽखियाम्, ।

2 An upper story. १ ३१ तल्पं शश्याऽङ्ग-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपोऽखियाम्, ।

3 A wife. १ ३१ तल्पं शश्याऽङ्ग-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपोऽखियाम्, ।

1 Learned.

प्राप्तरूप-स्वरूपाऽभिरूपा बुध-मनोजयोः ॥

2 Pleasing.

१ ३२ भेद्य-लिङ्गा अमी, कूर्मी वीणा-भेदश्च कक्ष्यापी, ।

2 A sort of lute.

१ ३२ भेद्य-लिङ्गा अमी, कूर्मी वीणा-भेदश्च कक्ष्यापी, ।

1 A blanket of hair.

‘कुतपो मृग-रोमोत्थ-पटे चाहो ऽष्टमे ऽशके, ।

2 Eight of a day.

इति पान्ताः ।

1 Tuft of hair. 2 A river. ‘शिफा शिखायां सरिति मांसिकायां च मातरि ॥ १४ ॥

3 Water Lily. 4 A mother.

शफं मूले तरुणां स्याद् गवादीनां खुरेऽपि च ।

1 A root of a tree.

2 A hoof.

गुल्फः स्याद् गुम्फने वाहोरलंकारे च कीर्तिः ॥ १५ ॥

1 A Garland.

2 An ornament.

१ The letter इ. २ Bad. र-वर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्य-लिङ्गकः ॥ १६ ॥

इति फान्ताः ।

1 Spirit after death.

अन्तरा-भव-सत्त्वे ऽश्वे गन्धर्वो दिव्य-गायने, ॥

2 A horse. 3 A singer.

4 Celestial beings. 5 Sort of deer.

1 A ring.

१ ३३ कम्बुर् ना वलये शङ्के, द्विजिह्नौ सर्प-सूचकौ, ।

2 A conch or shell.

१ A serpent. २ A whisperer or informer.

1 Eastern. 2 Prior.

पूर्वोऽन्य-लिङ्गः प्रागाह पुम्-बहुत्वे ऽपि पूर्वजान् ॥

3 Forefathers. 4 First.

‘चित्रपुङ्गेऽपि कादम्बो नितम्बोऽद्रितटे कटौ’ ॥ १६ ॥

1 Arrow. 2 A plant.

१ Slope of a hill. २ A hip.

1 A ladle.

दर्वा फणाऽपि, विम्बोऽखी मण्डलेऽपि च” । १७ ।

2 Serpent-hood.

१ Disease. २ Circle.

इति बान्ताः ।

1 A jar. १ ३४ कुम्भौ घटेभमूर्धाशौ, दिम्भौ तु शिशु-बालिशौ, ।

2 A temple.

१ A child. २ An ignorant man.

3 The sign Aquarius.

स्तम्भौ सूर्णा-जडीभावौ, शम्भू ब्रह्म-त्रिलोचनौ, ॥

1 Post or pillar.

१ BRAHMA. २ SIVA. ३ Superior deity of Jainas.

2 Insensibility.

१ ३५ कुक्षि-भूणाऽर्भका गर्भा, विश्वम्भः प्रणये ऽपि च, ।

2 A fetus. 3 A child.

१ Acquaintance. २ Confidence. ३ Amorous solicitation.

4 Interior.

१ ३५ कुक्षि-भूणाऽर्भका गर्भा, विश्वम्भः प्रणये ऽपि च, ।

1 A large drum. 2 A die.

स्याद् भेर्यो दुन्दुभिः पुंसि, स्यादक्षे दुन्दुभिः खियाम्, ॥

3 A stake at play.

- 1 Safflower. 2 Gold. १ ३६ स्यान् महा-रजते ह्लीं कुसुमं करके पुमान्, ।
 3 Water-pot.
 1 A Kshatriya.
 2 An emperor.
 3 The nave of a wheel. 1 A cow. 2 Musk. 3 Spring. 4 Fragrant. 5 Pleasing.
- 1 An assembly. १ ३७ सभा संसदि सम्बे च, त्रिव्यक्षे अपि वल्लभः, ।
 2 One of a company. 3 Group. 4 House. 5 Gaming. 1 A superintendent.
 2 The chief headman. 3 A lover.
- इति भान्ताः ।
- 1 A ray of light. किरण-प्रग्रहौ रश्मी, कपि-भेकौ पूवङ्गमौ, ॥ 1 An ape.
 2 A rein. 2 A frog.
- 1 Desire. १ ३८ हच्छा-मनोभवौ कामौ, शक्त्युद्योगौ पराक्रमौ, ।
 2 Love, Cupid.
 4 Desirable. 5 Good. 1 Power. 2 Exertion. 3 Valour.
- 1 Moral and religious merit. धर्माः पुण्य-यम-न्याय-स्वभावाऽचार-सोमपाः, ।
 2 Yama. 3 Fitness. 4 Nature. 5 Usage. 6 Drinker of Soma.
 7 Father of Yudhishtira. 8 Religion. 9 Vedas. 10 A sacrifice.
- 1 Deliberate undertaking. १ ३९ उपाय-पूर्व आरम्भ उपधा चायुपक्रमः, ।
 2 A stratagem. 3 Valour.
- 1 A market. 2 A town. वणिक्-पथः पुरं वेदो निगमा, नागरो वणिक् ॥
 3 Holy writ, the Vedas.
 4 Trade. 1 A citizen, a townsman.
- 1 A trader. १ ४० नैगमौ द्वौ, वले रामो नील-चाह-सिते त्रिषु, ।
 2 The Vedas. 1 BALARAMA. 2 Parshuram. 3 Rama. 4 Black. 5 Pleasing. 6 White.
- 1 In comp. शब्दाऽदि-पूर्वौ दृन्दे अपि ग्रामः, क्रान्तौ च विक्रमः, ॥
 A multitude.
 2 A Village. 3 Octave in music. 1 Walking. 2 Power. 3 Valour.
- 1 Praise. १ ४१ स्तोमः स्तोत्रे अधरे दृन्दे, जिह्वास् तु कुटिले स्लसे, ।
 2 A Sacrifice.
 3 Multitude. 1 Crooked. 2 Idle.
- 1 Heat. 2 Sweat. उष्णे अपि धर्मश् चेष्टा लङ्घरे भ्रान्तौ च विभ्रमः, ॥
 1 Illusion. 2 Confussion. 3 Eye gestures.
- 1 A disease of the spleen. १ ४२ गुल्मा रक्त-स्तम्भ-सेनाश च, जामिः स्वसृ-कुलत्रियोः ।
 2 Clump of grass. 3 Army. 4 Fort. 5 Platoons. 6 Groop of Branches.
 1 A sister. 2 A chaste woman.
- 1 The earth.
 2 Patience.
 3 Proper. 4 Able. 5 Benevolent. 6 Forgiveness.

1 Green.	१४३ त्रिषु इयामौ हरित्-कृष्णौ, इयामा स्याच्छारिवा निशा,।
2 Black.	
3 A potherb.	४ Fragrant plant.
4 A mark on the fore-head.	५ Night.
5 A young woman.	६ A tail.
6 A horse.	७ A mark on the fore-head.
7 An ornament.	८ A chief.
8 A symbol.	९ A horse.
9 A horn.	१४४ सूक्ष्ममथात्मप्यादे प्रधाने प्रथमस् त्रिषु । १ First.
1 The supreme soul.	२ An atom.
2 Three.	३ Little.
4 Pleasant.	४ वामौ वल्यु-प्रतीपौ द्वावधमौ न्यून-कुसितौ,॥ १ Low.
5 Reverse, contrary.	६ Cupid.
6 Left.	७ Wealthy.
7 Udder.	८ Woman.
8 Mare.	९ A mare.
1 Old.	१४५ जीर्णं च परिमुक्तं च यातयाममिदं द्वयम्. ।
2 Used.	

इति मान्ताः ।

1 A horse.	तुरङ्ग-गरुडौ ताक्ष्यौ, निलयाऽपचयौ क्षयौ, ॥
2 VISHNU's bird.	१ A house.
	२ Loss.
	३ Destruction.
	४ Consumption.
	५ King's disease.
1 Husband's brother.	१४६ शशुर्यौ देवर-स्यालौ, आतृज-द्विषौ, ।
2 Wife's brother.	१ A brother's son
1 A thundercloud.	२ An enemy.
2 INDRA.	पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, स्यादर्यः स्वामि-वैश्ययोः, ॥
3 Rain.	१ A master.
4 Cloud.	२ A man of the 3rd tribe.
1 The 8th asterism.	३ Excellent.
2 The 4th age.	१४७ तिष्यः पुष्ये कलियुगे, पर्यायोऽवसरे क्रमे, ।
	१ Opportunity.
	२ Succession.
1 Subjected.	प्रत्ययोऽधीन-शपथ-ज्ञान-विश्वास-देतुषु ॥
2 Oath, ordeal.	३ Knowledge.
	४ Trust.
	५ Cause.
6 A hole.	१४८ रन्धे शब्दे, इथाऽनुशयो दीर्घद्वेषाऽनुतापयोः, ।
7 An Affix.	१ An old enmity.
8 Celebrity.	२ Repentance.
9 Usage.	
1 Incompleteness.	स्थूलोऽयस् त्व-साकल्ये नागानां मध्यमे गते, ॥
	१ An elephant's Path.
	२ A Tableland.
1 An oath.	१४९ समयाः शपथाऽचार-काल-सिद्धान्त-संविदः, ।
2 Usage.	३ Time.
3 Time.	४ Demonstrated conclusion.
4 Hint.	५ Bargain.
1 Vice.	६ Hint.
2 Ill fortune.	व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनयास् त्रयः, ॥
3 Calamity.	
1 Transgression.	१५० अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डे इप्यथाऽपदि ।
2 Distress.	
3 Fault.	४ Punishment.
2 War.	५ Calamity.
3 Futurity.	युद्धाऽस्यत्योः संपरायः, पूज्यस् तु शशुरेऽपि च, ॥
	१ A father-in-law.
	२ A teacher.
	३ Respected.

1 Rear guard.

2 Multitude.

1 Assemblage.

2 Vicinity.

3 A house.

2 Solicitation.

3 Love.

1 Frequented and
known region.

2 Object of Sense. 3 Country.

1 Infusion, extract. १५३ निर्यासे Sपि कषायो Sखी, सभायां च प्रतिश्रयः, ।

2 Exudation of a
tree. 3 Astringent. 4 Perfume rubbed on body.

1 Assembly. 2 Refuge. 3 House.

1 Abundance,
frequency.

2 Starving to death. 3 Similarity.

1 A secret.

2 Privy part.

1 Animal strength.

2 Dignity.

3 Valour. 4 Semen Viriles. 5 Splendour.

1 Right, fit. 2 Substance. 3 Wealth. 4 Drug. 5 Brass.

1 A place.

2 A house.

3 An Asterism. 4 Strength. 5 Fire.

1 A pignut.

2 Gold. 3 Bhisma.

१५६ वृषाकपायी श्री-गौरेऽरभिस्या नाम-शोभयोः, ।

LAKSHMI. 2 GAURI.

3 SWAHA. 4 INDRANI.

1 A name. 2 Beauty. 3 Glory.

1 Beginning,
undertaking.

2 Atonement. 3 Study. 4 Worship. 5 Disquisition.

6 Means. 7 Act. १५७ उपायः कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नव क्रियाः, ।

8 Bodily action.

9 Remedy. 10 Root. 11 Case relation. 12 Religious ceremony. 13 Obsequies.

1 Wife of the sun.

2 Beauty.

छाया सूर्य-प्रिया कान्तिः प्रतिबिम्बमनातपः, ॥

3 A reflected image. 4 A shade.

१५१ पश्चादवस्थायि बलं समवायश्च च सञ्जयौ, ।

संघाते संनिवेशे च संस्त्यायः, प्रणयास्त्वमी ॥

1 Acquaintance.

१५२ विश्वम्भ-याच्चा-प्रेमाणो, विरोधे Sपि समुच्छ्रुयः, ।

1 Enmity. 2 Elevation.

विषयो यस्य यो ज्ञात्स तत्र शब्दाऽसदिकेवपि, ॥

3 Country.

- 1 Enclosure of an १५८ कक्षया प्रकोष्ठे हर्म्याऽदेः काड्च्यां मध्येभ-बन्धने, ।
edifice.
- 2 A string of bells. 3 A rope round an elephant's body. 4 Effort. 5 Armpit.
- 1 An act. 2 A fierce कृत्या क्रिया-देवतयोस् त्रिषु भेदे धनाऽदिभिः, ॥
deity. 3 Pestilence.
- 4 Peace. 5 Bribery. 6 Anything to be done.
- 1 A rumour. १५९ जन्यः स्याज् जनवादेऽपि, जघन्योऽन्त्येऽधमेऽपि च, ।
2 Thing to be done.
- 3 fight. 4 Maid servant. 5 Parents. 1 Last, ultimate.
2 Low, vile. 3 Born of low origin.
- 1 Reprehensible. गर्हीऽधीनौ च वक्तव्यौ, कर्त्त्यै सज्ज-निरामयौ, ॥
2 Subject, dependent.
- 3 Fit to be said. 1 Ready, prepared. 2 Healthy. 3 Skilful. 4 Morning.
5 Auspicious speech. 6 Clouds. 7 Yesterday. 8 Tomorrow.
- 1 Intelligent. १६० आत्मवानपेतो शर्थाद्वर्यौ, पुण्यं तु चार्वपि, ।
2 Wealthy.
- 1 Beautiful. रूप्यं प्रशस्त-रूपे ऽपि, वदान्यो वल्मु-बागपि, ॥
2 Silver.
- 3 Wrought silver and gold. 1 Eloquent. 2 Generous.
- 1 Just, reasonable. १६१ न्याये ऽपि मध्यं, सौम्यं तु सुन्दरे सोम-दैवते, ।
2 Middle. 3 Low.
- 1 Handsome, 2 Sacred to the moon. 3 Mild. 4 Mercury.
- इति यान्ताः !
- 1 Multitude. निवहाऽवसरौ वारौ, संस्तरौ प्रस्तराऽध्वरौ, ॥
2 Occasion.
- 3 Service. 4 A day. 1 A bed of grass or bark. 2 A sacrifice.
- 1 BRIHASPATI. १६२ गुरु गीष्यति-पित्राचौ, द्वापरौ युग-संशयौ, ।
2 A parent.
- 3 A Venerable person. 4 Instructor. 5 Heavy. 6 Great.
1 The 3rd age. 2 Doubt.
- 1 difference. प्रकारौ भेद-सादश्ये, आकाराविज्ञिताऽङ्गृती, ॥
2 Similitude. 1 Hint. 2 Form.
- 1 Beard of corn. १६३ किंशालु धान्यशूकेषू, मरु धन्व-धराधरौ, ।
2 An arrow.
- 1 A country void of water 2 A mountain.
- 1 A tree. 2 A moun- अद्रयो द्रुम-शैलाऽर्काः, ऋस्तनाऽब्दौ पयोधरौ, ॥
tain. 3 The Sun.
- 1 Woman's breasts. 2 A cloud.
- 1 A Darkness. १६४ ध्वान्ताऽरि-दानवा वृत्रा, बलि-हस्तांशबः कराः, ।
2 A foe.
- 3 A demon. 4 Vritra. 1 Tax. 2 Hand. 3 Ray of light.
4 Hailstones. 5 Elephant trunk. 6 Hair.
- 1 Splitting fracture. प्रदरा भङ्ग-नारीरुक्त-वाणा, अस्त्राः कचा अपि, ॥
2 A feminine disease.
- 3 An arrow. 1 Hair. 2 A corner. 3 A tear. 4 Blood.

1 A hornless bull.	१६५	अ-जात-शृङ्खो गौः काले ५प्य-स्मश्रुर् ना च तूबरी, ।
2 A beardless man.		
1 Gold.	२	Wealth.
3 A cloud.		
स्वर्णं ३पि राः, परिकरः पर्यङ्ग-परिवारयोः, ॥		
1 A bed.	२	A dependent.
	३	Commencement.
	४	Group.
	५	Girding as for battle.
1 Elegance of a pearl.	१६६	मुक्ता-शृङ्खौ च तारः स्याच्छारो वायौ स तु त्रिषु ।
2 The pupil of the eye.	३	
1 Promise.		
2 War.	३	Bargain.
4 Calamity.	५	Praise.
5 Praise.	६	Charm.
7 Sami fruit.		
1 The prayers of the Vedas.	१६७	वेद-भेदे गुप्त-वादे मन्त्रो मित्रो रवावपि, ।
2 Consultation.	३	Incantation.
1 A sacrifice.	१	The sun.
2 An arrow.	२	A friend.
3 Shaving of sacrificial post.	३	
4 Thunderbolt.	४	
मल्लेषु यूपस्वण्डे ५पि स्वरूर् गुह्ये ५प्यवस्करः, ॥		
1 Part to be concealed.		
2 Excrement.	३	Sweeping.
1 Charge sounded by trumpets.	१६८	आढम्बरस् तर्यन्वे गजेन्द्राणां च गजिते, ।
2 Roaring of elephants.	३	Beginning.
1 A brisk assault.	४	Making show.
2 Robbery.	३	
3 Arming.	४	
1 An attendant.	१६९	अभिहारो ५भियोगे च चौर्ये संनहने ५पि च, ॥
2 A scabbard.		
3 Insignia of dignity.		
1 A tree.	२	
2 A handful of sacred grass.	३	
3 Stool or cushion.	४	
1 A door.	१७०	द्वारि द्वाःस्ये प्रतीहारः प्रतीहार्यप्यनन्तरे, ।
2 A porter.		१ A female porter.
1 A large ichneumon.		
2 VISHNU.	३	Siva.
4 Fire.	५	A sage.
5 A tawny.	६	Large.
1 Strength.	१७१	१७१ सारो बले रिथरांडशे च न्याये क्लीबं बरे त्रिषु, ।
2 Essence.	३	Just.
4 Prosperity.	५	Water.
5 Water.	६	Wealth.
1 A gamester.		
2 A stake.		
1 A forest.		
2 A difficult road.		
3 A sort of sugar cane.		
1 Envy.	१७२	महाऽरप्ये दुर्ग-पथे कान्तारं पुन्-नपुंसकम्, ।
2 Envious.		
3 Niggardly.	३	
4 Gnat.	४	
दुरोदरो शूतकारे पणे, शूते दुरोदरम् ॥ ३ Gambling		
मत्सरो ५न्य-शुभ-द्वेषे तद्वत्-कृपणयोस् त्रिषु, ॥		

- 1 A boon. १७३ देवाद् वृते वरः श्रेष्ठे त्रिषु छीं मनाक्-प्रिये, ।
 2 Excellent. 3 Indeed. 4 A little approved. 5 A husband.
- 1 Shoot of a bambu. वंशाऽङ्कुरे करीरो श्वी तरु-भेदे घटे च ना, ॥
- 2 A kind of tree. 3 A jar. 4 A sort of a plant.
- 1 Rearguard. 2 A string worn on the wrist at nuptials. 3 Counsel. 4 A servant. 5 Sacrifice.
- 1 YAMA. 2 Wind. 3 INDRA. यमाऽनिलेन्द्र-चन्द्राऽर्क-विष्णु-सिंहाऽशु-वाजिषु ॥
 4 The moon. 5 The sun. 6 Vishnu. 7 A lion. 8 A ray of light. 9 A horse.
- 10 A parrot. 11 A serpent. १७५ शुकाऽहि-कपि-भेकेषु हरिर् ना कपिले त्रिषु, ।
 12 An Ape. 13 A frog. 14 Tawny. 15 Green. 16 Yellow.
- 1 A potsherd. 2 A stony nodule. शर्करा कर्पराऽशे अपि, यात्रा स्याद् यापने गतौ, ॥
 3 A country abounding in Stones. 4 A disease. 5 Clayed sugar.
 1 Passing away time. 2 Livelihood. 3 Travelling. 4 Festival.
- 1 The earth. १७६ इरा भू-वाक्-सुराऽप्सु स्यात्, तन्द्री निद्रा-प्रमीलयोः ।
 2 Speech. 3 Ardent spirit. 4 Water. 1 Drowsiness. 2 Lassitude.
- 1 A nurse. 2 The earth. धात्री स्यादुपमाता अपि क्षितिरप्यामलक्यपि, ॥
 3 A Mother. 4 A myrobalan.
- 1 Wanting a limb. १७७ क्षुद्रा व्यङ्गा नटी वेश्या सरघा कण्टका रिका, ।
 2 A dancing girl. 3 A courtesan. 4 A bee. 5 An egg plant.
- 6 Cruel. 7 Low. ८ Small. 9 Miserly. १० Poor. त्रिषु कूरे अप्ये अप्ये अपि क्षुद्रं, मात्रा परिच्छलदे ॥
 1 Requisites, materials. 2 A little.
- 3 Quantity. 4 Measure. 5 The whole. 6 Only. 7 An earring. 8 An instant. 9 Half a short syllable. 10 Wealth.
- 1 Painting, delineation. आलेख्याऽश्वर्ययोश्च चित्रं, कलत्रं श्रोणि-भार्ययोः, ॥
 2 Wonder. 3 Variegated. 4 A circle. 5 Wonderful. 6 A star. 7 Subhadra.
- 1 The hip and loins. 2 A wife. 3 A strong hold.
- 1 Fit, capable. १७९ योग्य-भाजनयोः पात्रं पत्रं, वाहन-पक्षयोः, ।
 2 A vessel. 3 King's minister. 4 A river bed. 5 A vessel in sacrifice. 6 An Actor.
 1 A vehicle. 2 A wing. 3 A leaf. 4 Arrow feather.
- 1 Command. 2 Institutes of science. निदेश-ग्रन्थयोः शास्त्रं, शास्त्रमायुष्ण्लोहयोः, ॥
 1 A weapon. 2 Iron. 3 A knife.

- 1 Root of a tree. १८० स्वाज् जटांशुकयोर् नेत्रं, क्षेत्रं पक्षी-शरीरयोः, ।
 2 Wove silk
 bleached. 3 An eye. 4 The rope of a churn. 5 A car. 6 A guide.
 1 A wife. 2 Body. 3 A field. 4 A holy spot. 5 A Geometrical figure.
- 1 Snout of a hog. मुखाग्रे क्रोड-हलयोः पोत्रं, गोत्रं तु नात्रि च, ॥
 2 Forepart of a plough. 3 Sort of cloth. 1 Name. 2 A family. 3 Wealth.
 4 A mountain. 5 The earth. 6 A herd of kine.
- 1 Vesture. १८१ सत्रमाच्छादने यशे सदा-दाने वने Sपि च, ।
 2 A sacrifice.
 3 Constant alms. 4 A forest. 5 Fraud. 6 Means.
- 1 Object of perception. अजिरं विषये काये ४ प्यम्बरं व्योग्नि वाससि, ॥
 2 A body.
 3 A courtyard. 4 Wind. 1 Ether ; the sky. 2 Apparel. 3 Ambergris.
- 1 A realm. १८२ चक्रं राष्ट्रे ४ प्यम्बरं तु मोक्षे Sपि, क्षीरमप्सु च, ।
 2 A wheel.
 3 A sharp discus. 4 An army. 5 Multitude. 6 A mill. 7 A potter's wheel.
 8 A whirlpool. 9 Ruddy goose. 1 Exemption from transmigration.
 2 A letter. 3 Brahman. 4 Siva. 5 Unalterable. 1 Water. 2 Milk.
- 1 Gold. स्वर्णे Sपि भूरि-चन्द्रौ द्वौ, द्वार-मात्रे Sपि गोपुरम्, ॥
 2 Frequent numerous.
 3 Brahma. 4 Vishnu. 5 Siva. 6 Moon. 7 Camphor. 8 water.
 1 A door. 2 A town gate. 3 Sort of grass.
- 1 A cavern. १८३ गुहा-दम्भौ गङ्गरे द्वे, रहो Sन्तिकमुपहरे, ।
 2 Pride.
 3 A forest. 4 An Arbour. 1 Near. 2 Solitude.
- 1 Front, fore-part. पुरो Sधिकमुपर्यग्राणयगारे नगरे पुरम् ॥
 2 More.
 3 Top, summit. 4 Point. 5 Assemblage. 6 Four mouthfuls. 7 Chief.
 1 A house. 2 A town. 3 A body. 4 City of Patna.
- 1 A house. १८४ मन्दिरं चाथ राष्ट्रे Sखी विषये स्यादुपद्रवे, ।
 2 A town.
 3 The sea.
 1 A country, or realm. 2 Calamity.
- 1 Fear, dread.
 2 A hole in the ground. 3 Little. 4 A cavern. दरो Sखियां भये श्वेते, वज्रो Sखी हीरके पबौ, ॥
 1 A diamond. 2 The thunderbolt.
- 1 Chief. १८५ तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे, ।
 2 Right conclusion.
 3 A weaver's batten. 4 Raiment. 5 Responsibility of a Realm.
 6 Dependance. 7 A sacred book. 8 An excellent medicament.
- 1 Handle of a fan of cow's hair. औशीरश् चामरे दण्डे ४ प्यौशीरं शयनासने, ॥
 2 A bed. 3 Chair or stool. 4 Fragrant root.

- 1 Tip of an elephant's trunk. १८६ पुष्करं करि-हस्ताऽप्रे वाद्य-भाष्ट-मुखे जले ।
 2 Head of drum. 3 Water.
- 4 Sky. 5 Edge of a scimitar. व्योमि खड्ग-फले पद्मे तीर्थैषविष-विशेषयोः ॥
- 6 Lotus. 7 Holy place. 8 A Drug.
- 1 Interval. १८७ अन्तरमवकाशाऽवधि-परिधानान्तर्धि-भेद-तादर्थे ।
 2 Period.
- 3 Clothing. 4 Covering. 5 Difference. 6 Same. 7 A weak point.
- 8 A hole. 9 Own. १८८ छिद्राऽस्त्वयि-विना-बहिरवसर-मध्ये अन्तरात्मनि च, ॥
 10 Without. 11 Outside.
- 12 Opportunity. 13 Midst. 14 Supreme being. 15 Similar. 16 Other.
- 1 Fragrant root of grass. १८८ मुस्ते अपि पिठरं, राज-कशेरुष्पि नागरम्, ।
 2 Cyprus rohmdas. 3 A boiler.
- 1 Cyprus pertenuis. 2 Ginger. 3 Belonging to a city.
- 1 Very dark. शार्वरं त्वन्धतमसे घातुके भेद्य-लिङ्गकम्, ॥
 2 Mischievous, destructive. 3 Vicious elephant.
- 1 Pale red. १८९ गौरो अरणे सिते पीते, व्रणकार्यप्यरुष्करः, ।
 2 White. 3 Yellow.
- 4 Clean. 5 White mustard. 1 Sharp, corrosive. 2 Semecarpus macardium.
- 1 Hard. 2 Old. जठरः कठिने अपि स्यादधस्तादपि चाऽधरः ॥
 3 The belly.
- 1 Inferior, low. 2 The lip. 3 Less. 4 Difficult.
- 1 Unperplexed. १९० अनाकुले अपि चैकाग्रो, व्यग्रो व्यासक्त आकुले, ।
 2 Attentive.
- 1 Distracted. 2 Perplexed. 3 Frightened.
- 1 Superior, high. उपर्युदीच्य-ध्रेष्टेष्वप्युत्तरःस्यादनुत्तरः ॥
 2 Northern.
- 3 Excellent. 4 Answer. 5 Son of Virata.
- 1 Inferior. 2 Southern. 3 Worse. 4 Excellent. 5 Silent.
- 1 Distant, remote. १९१ एषां विपर्यये ध्रेष्टे, दूराऽनात्मोत्तमाः पराः, ।
 2 Other.
- 3 Preeminent. 4 Subsequent. 5 An enemy.
- 1 Sweet. स्वादु-प्रियौ च मधुरौ, कूरौ कठिन-निर्दयौ, ॥
 2 Pleasing.
- 3 Poison. 1 Hard. 2 Pitiless; cruel. 3 Destructive. 4 Terrible.
- 1 Generous. १९२ उदारौ दातृ-महतोरितरस् त्वन्य-नीचयोः, ।
 2 Great.
- 3 Gentle. 4 Unperplexed. 1 Other. 2 Low, vile.
- 1 Indolent. मन्द-स्वच्छन्दयोः स्वैरः, शुभ्रसुद्धास-शुक्लयोः ॥
 2 Independent, uncontrolled.
- 1 A Great shower. १९३ आसारो वेगदर्शं सैन्यप्रसरणं तथा ॥ १७ ॥

- 2 Incursion of an army. 3 Hail stones. 4 Excellence.
- 1 Beautiful. 2 Humble.
- 1 A pot. 2 An oblation.
- 1 Lock on the crown of the head.
- 2 A diadem. 3 Hair tied on the head. 4 Head.
- 1 The tree *Pilu*. 2 An elephant. 3 An arrow. 4 A Flower. 5 An Atom.
- 1 YAMA. 2 Measured time. 3 Death. 4 Infinite time. 5 Black.
- 1 A deer. 2 A lotus. 4 Laxmi. 5 An excellent woman.
- 2 Tax, revenue. 3 An oblation.
- 1 Wrinkle. 4 Bali.
- 1 Bulkiness. 3 Strength.
- 2 Army, forces. 4 A crow. 5 Balarama.
- 1 A whirlwind. 2 Rheumatic.
- 1 Wicked. 2 A tiger. 3 A serpent. 4 Vicious elephant.
- 1 Sin. 2 Filth. 3 Excretion. 4 Dregs. 5 Rust.
- 1 A lance. 2 A gnomon. 3 A stake. 4 A post. 5 Flame. 6 A blow on the breast. . 7 hollow above the hip. 3 Sharp edge. 4 Mark. 5 Arrow. 6 End. 7 Handful.
- धाराम्बुपाते चोत्कर्षे ४सौ कटाहे तु कर्परः ।
1 A fine pot. 2 Skull. 3 A pot sherd.
- बन्धुरं सुन्दरे नम्रे गिरिरु गेन्दुकशैलयोः ॥ १८ ॥
1 Yellow substance. 2 Mountain.
- चरुः स्थाल्यां हविःपक्ता ५वधीरः कातरे चले' ॥ १९ ॥
1 A fool. 2 Movable.
- इति रान्ताः ।
- स्थात् कुरञ्जे ४पि कमलः, प्रावारे ४पि च कम्बलः, ॥
1 A blanket. 2 A dewlop.
- स्थौल्य-सामर्थ्य-सैन्येषु बलं ना काक-सीरिणोः, ॥
3 Chief of serpents. 4 Water.
- पुंसि बलिः प्राप्यञ्जजे लियाम्, ।
1 A lance. 2 A weapon.
- स्थौल्य-सामर्थ्य-सैन्येषु बलं ना काक-सीरिणोः, ॥
3 Chief of serpents. 4 Water.
- वातूलः पुंसि वात्यायामपि वातासहे त्रिषु, । 3 Insane.
- भेद्य-लिङ्गः शठे व्यालः पुंसि श्वापद-सर्पयोः, ॥
- शङ्कावपि द्वयोः कीलः, पालिः स्त्र्यश्यञ्ज-पाण्डिक्षु, ॥
- 1 Colic. 2 A weapon.
- शङ्कावपि द्वयोः कीलः, पालिः स्त्र्यश्यञ्ज-पाण्डिक्षु, ॥
- 1 A corner. 2 The hollow above the hip. 3 Sharp edge. 4 Mark. 5 Arrow. 6 End. 7 Handful.

१ A mechanical art. २९८ कला शिल्पे काल-भेदे चास्सली सख्यावली अपि, ।
 २ A measure of time. ३ A part.

१ A companion. २ A row. ३ Calamity.
 ४ Digit of the moon. ५ Long note.

१ Tide. २ Time. ३ Limit. ४ Sea shore. अब्ध्यम्बु-विकृतौ वेला काल-मर्यादयोरपि, ॥

१ The Pleiades. २९९ बहुला: कृतिका गावो, बहुलो श्वौ शितौ त्रिषु, ।
 २ A cow.

३ Many. ४ Fire. ५ Black. ६ Cardamum. ७ The dark half of a month.

१ Sport. २ Gesture. लीला विलास-क्रिययोरपला शर्करा श्वपि च, ॥

१ A stony nodule. २ Manufactured sugar. ३ Stone. ४ A gem. ५ Sugarcane.

१ Blood. २ Water. २०० शोणिते श्वमसि कीलालं, मूलमादे शिफा-भयोः, ।
 १ Origin. २ Root. ३ An Asterism. ४ Wealth. ५ Water. ६ Corn.

१ A multitude. जालं समूह आनाय-गवाक्ष-क्षारकेष्वपि, ॥
 २ A net.

३ A window. ४ An unblown flower. ५ Pride. ६ Magic.

१ Disposition. २०१ शीलं स्वभावे सद्-वृत्ते, सर्वे हेतु-कृते फलम्, ।
 २ Good conduct. १ Fruit. २ Result. ३ Edge of a weapon. ४ Profit. ५ Nutmeg. ६ Pearl. ७ Shield.

१ A roof. २ A film over the eye. छदिर्-नेत्ररुजोः क्लीवं समूहे पटलं न ना, ॥

३ Multitude. ४ Retinue.

१ Bottom. २ Essen-२०२ अधः-स्वरूपयोरस्त्री तलं, स्याच् चामिषे पलम्, ।
 tial character.

३ Surface. ४ Palm with expended finger. ५ Span.

६ A guard for an archer's arm. १ Flesh. २ A measure of four Karshas.

१ Submarine fire. और्बाइनले श्वपि पातालं, चैलं बले श्वमे त्रिषु, ॥

२ The infernal regions. ३ Hole. १ Clothes, vesture. २ Low, inferior.

१ A hole filled with stakes. २०३ कुकूलं शङ्कुभिः कीर्णे श्व्रे ना तु तुषानले, ।

२ Conflagration of chaff.

१ Absolute, certain. २ Alone, sole. ३ Entire. निर्णीते केवलमिति त्रि-लिङ्गं त्वेक-कृत्योः, ॥

१ Adequacy. २०४ पर्याप्ति-क्षेम-पुष्येषु कुशलं शिक्षिते त्रिषु, । ४ Expert.
 २ Safety. ३ Virtue.

१ A shoot or sprout. प्रवालमङ्कुरे श्वस्त्री, त्रिषु स्थूलं जडे श्वपि च, ॥

२ Coral. ३ The neck of a lute. १ Stupid. २ Bulky.

- 1 Having projecting teeth. २०५ करालो दन्तुरे तुङ्गे, चारौ दक्षे च पेशलःः, ।
2 High.
- 3 Terrible. 4 Soft. 1 Beautiful. 2 Expert. 3 Soft.
- 1 Ignorant. मूर्खेऽभिकेऽपि बालः स्याल्, लोलश् चल-सतृष्णयोः ॥
- 2 Young, a child.
- 3 Hair. 4 Tail of a horse. 5 Perfume. 1 Tremulous. 2 Thirsty.
- 1 A house. 'कुलं गृहे' Sपि तालाङ्के कुवेरे चैककुण्डलः ।
2 Family.
- 3 High personage. 4 Kubera. 5 Group.
- 1 Woman-hood. ऋभावावज्ञयोर् हेला, हेलिः सूर्ये, रणे हिलिः ॥१९॥
2 Disrespect.
- 1 Plough. 2 King. 1 The sun. 1 A battle.
3 Wine. हालः स्यान् नृपतौ मध्ये, शकलच्छदयोर् दलम् ।
- 1 Brush. 1 A piece. 2 Cotton bed. 3 Cover. 3 Leaf.
2 Cotton bed.
- 1 Fierce. 2 Battle. तूलिश् चित्रोपकरणशालाका-तूलशय्ययोः ॥ २० ॥
तुमुलं व्याकुले शब्दे शश्कुली कर्णपात्यपि' । २१ ।
1 Ear of corn. 2 An ear disease.
- इति लान्ताः ।
- 1 A forest. २०६ दव-दावौ वनाऽरप्यवही, जन्म-हरौ भवौ, ।
2 Fire in a forest. 1 Birth. 2 SIVA. 3 Acquisition. 4 World. 5 Existence. 6 Safety.
- 1 A counsellor. मन्त्री सहायः सचिवौ, पति-शास्त्रिन्नरा धवाः, ॥
2 A companion.
- 1 A husband. 2 Lythrum fruticosum. 3 A man.
- 1 A mountain. 2 A २०७ अवयः शैल-मेषाऽर्का, आशाऽहानाख्वरा हवाः, ।
sheep. 3 The sun. 1 Command. 2 Call. 3 Sacrifice.
- 1 A living being. भावः सत्ता-स्वभावाऽभिप्राय-चेष्टाऽस्म-जन्मसु, ॥
2 Existence.
- 3 Nature. 4 Intension. 5 Substance. 6 Gesture. 7 Soul. 8 Birth.
9 Thing. 10 Pleasure. 11 Venerable. 12 Learned.
- 1 Production. २०८ स्यादुत्पादे फले पुष्पे प्रसवो गर्भ-मोचने, ।
2 Fruit. 3 Blossom.
- 4 Bringing forth. 5 Offspring.
- 1 Distrust. अ-विश्वासे ऽपहवे ऽपि निहृतावपि निहृवः, ॥ ३ Conceal-
2 Denial. ment.
- 1 Elevation. २०९ उत्सेकाऽमर्षयोरिच्छा-प्रसरे मह उत्सवः, ।
2 Impatience.
- 3 Formation of wish. 4 Festival.
- 1 Dignity, अनुभावः प्रभावे च सतां च मति-निश्चये, ॥
authority.
- 2 Firm opinion. 3 Certainty. 4 Hint.

- 1 Generative Cause. 2 Origin. 3 Source. 4 Strength.
- 1 Son of a Brahmana by a Sudra woman. 2 Battle axe. 3 A son born in adultery.
- 1 The polar star. 2 Certain. 3 Perpetual. 4 A stake. 5 Motionless. 6 Siva. 7 Burden of song.
- 1 A kinsman. 2 The soul. 3 One's own. 4 Wealth.
- 1 Knot round a woman's waist. 2 Mercantile stock. 3 A stake at play. 4 Prison.
- 1 GAURI. 2 A female jackal. 3 The yellow myrobalan. 4 Green herb. 5 Siva (m). 6 Welfare (n).
1 Dispute, quarrel. 2 A pair.
- 1 Substance. 2 Breath. 3 A function. 4 Vigour. 5 An animal. 6 Life. 7 Quality. 8 Strength.
- 9 Nature. 10 Demon. 11 Benefit. 12 Existence. 13 Essence.
- 1 Neuter gender. 2 An eunuch. 3 Weak. 4 Idle. 5 Important.

इति बान्ताः ।

- 1 Man of the commercial tribe. 2 A man in general. 3 A heap. 4 Solitude. 5 Display.
- 1 Spy. 2 War. 3 Conflict with a fierce animal. 4 A string.
- 1 A sign of the zodiac. 2 A sign. 3 A cultivator. 4 A slayer of cattle. 5 An ape.
- 1 A place or spot. 2 A butt. 3 A cause. 4 Fame.
- 1 Water. 2 Darbha grass. 3 Son of Rama. 4 Holy place. 5 Yoke. 6 Share of a plough.
- 1 Age, as youth, etc. 2 Wick of a lamp. 3 Border of a cloth. 4 Desires. 5 Breath. 6 Region, quarter.
- दशा ऽवस्था ऽनेकविधा ऽप्याशा तृष्णा ऽपि चाऽयता, ॥

१ A woman. २ A वशा ऋं करिणी च स्यात्, दृग् जाने शातरि त्रिषु, ।
female elephant.

३ A barren cow. ४ A daughter. ५ Subjection. ६ Wish. ७ Restraint.

८ Power. ९ Subject. १ Knowledge. २ Learned man. ३ Sight. ४ An eye.

१ Violent.

स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोराऽमसुणावपि, ॥

२ Hard.

३ Intangible. ४ Cruel. ५ Miserly.

१ Notorious.

२१८ प्रकाशो अति-प्रसिद्धे अपि, शिशावज्ञे च बालिशः, ।

२ Light.

३ Display. ४ Clear. १ Young. २ Ignorant.

१ Destruction.

'नाशः क्षये तिरोधाने, जीवितेशः प्रिये यमे ॥ २१ ॥

२ Disappearance.

१ Lover. २ Yama.

१ Wicked.

वृशंसखद्गौ निर्खिशावंशुः सूर्योऽशवः कराः ।

२ Sword.

१ The sun. २ The rays of the sun.

१ Fast. २ Rice.

आश्वाख्या शालिशीघ्रार्थे पादो बन्धनशख्योः ॥ २२ ॥

१ Net. २ Fetters. ३ Weapon.

इति शान्ताः ।

१ A god.

सुर-मत्स्यावनिमिषौ, पुरुषावात्म-मानवौ, ॥

२ A fish.

१ The soul. २ A man.

१ A crow. २ Any bird वृ१९ काक-मत्स्यात्-खगौ ध्वाङ्क्षौ, कक्षी च तृण-बीरुषौ, ।
which preys on fish.

३ A beggar.

१ Grass. २ A climbing plant.

३ A side. ४ Wall. ५ Sin. ६ Objection in Argument.

१ A halter or rein.

अभीषुः प्रग्रहे रस्मौ, त्रैषः प्रेषण-मर्दने, ॥

२ A ray of light.

१ Despatch, sending. २ Paining.

१ Partisan. २ Side. २२० पक्षः सहाये अप्युणीषः शिरोवेष्ट-किरीटयोः, ।

३ A braid of hair.

४ Fortnight. ५ Argument. ६ Army. ७ Wing. ८ Thesis. ९ Inference. १० Option.

१ A turban. २ A diadem.

१ Lustful.

शुक्रले मूषिके श्रेष्ठे सुकृते वृषभे वृषः, ॥

२ A rat.

३ Preeminent. ४ Virtue. ५ A bull. ६ Sign of zodiac. ७ Karṇa. ८ Shower.

१ A bud.

२२१ कोषो अर्णी कुञ्जले खड्ढ-पिधाने अर्थोऽधि-दिव्ययोः ।

२ A sheath.

३ Treasure. ४ Oath. ५ A sacrificial pot. ६ Eye ball. ७ Testicle. ८ Dictionary.

१ Gaming with dice.

चूते अक्षे शारि-फलके अप्याकर्षो, स्थाऽक्षमिन्द्रिये ॥

२ A die ३ A board for

playing. ४ Attraction. ५ Drawing of a bow. १ Organ of sense. २ A die.

३ A measure of 16 २२२ ना द्युताऽङ्गे कर्ष-चक्रे व्यवहारे कलि-द्रुमे, ।
karshas. 4 Wheel.

५ Law suit. 6 The bellerick myrobalan. 7 The base of the Ear.

१ Agriculture.

२ Fire with cowdung.

कर्षूर् वार्ता करीषाऽग्निः, कर्षः कुल्याऽभिधायिनी, ॥

३ A channel.

१ Virility.

२ Manly act.

३ Semen virile.

१ A bribe. 2 Flesh.

३ Food.

२२३ पुम्-भावे तत्-क्रियायां च पौरुषं, विषमप्सु च, ।

१ Water. 2 Poison.

उपादाने स्यामिषं स्यादपरावे ऽपि किल्बिषम्, ॥

१ An offence. 2 Sin.

१ Rain.

२ A

country. 3 A year.

४ Shower. 5 Eunuch.

२२४ स्याद् वृष्टौ लोक-धात्वंशे वत्सरे वर्षमन्त्रियाम्, ।

१ Dancing.

२ View.

३ Intellect.

प्रेक्षा नृत्तेक्षणं प्रजा, भिक्षा सेवा ऽर्थना भृतिः, ॥

१ Service. 2 Begging. 3 Hire, wages. 4 Alms.

१ Splendour.

२ Ray of light.

२२५ त्विद् शोभा ऽपि, त्रिषु परे, न्यक्षं कात्स्य-निकृष्टयोः, ॥

१ Entire. 2 Inferior.

१ Perceptible.

२ Superintendent.

प्रत्यक्षे ऽधिकृते ऽध्यक्षो, रूक्षस् त्वप्रेण्यचिक्षणे, ॥

१ Unfriendly. 2 Rough.

१ A lac.

३ Target;

‘व्याजसंख्याशरव्येषु लक्षं, घोषौ रवत्रजौ ।

१ A sound. 2 A multitude.

१ An ape. 2 Head.

३ Wall. 4 Horn.

कपिशीर्षं भित्तिशृङ्गे ऽनुतर्षद् चषकः मुरा ॥ २३ ॥

१ Vessel. 2 Wine.

१ Disease. 2 Fault ;

३ Night.

दोषो वातादिके, दोषा रात्रौ, दक्षो ऽपि कुक्षुटे ।

१ Prudent. 2 A Cock.

१ Tip of a trunk.

२ Sipping.

शुण्डाग्रभागे गण्डूषो द्वयोश्च च मुखपूरणे ॥ २४ ॥

इति शान्ताः ।

१ The sun.

२ A goose.

३ Vishnu. 4 Supreme being. 5 Soul. 6 Life. 7 Wind. 8 A sage.

१ A calf.

२ A year. 3 Breast.

४ Cuculus. 5 God. 3 Antelope. 4 Flamingo. 5 Elephant. 6 A bee.

वत्सी तर्णक-वर्षो द्वौ सारङ्गाश्च च दिवौकसः, ॥

Taste or sentiment in dramas. २२७ शृङ्गाराऽदौ विषे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रसः; ।
2 Poison. 3 Semen virile. 4 Quality. 5 Love. 6 Water.

7 Quick silver. 8 The earth. 9 Tongue.

1 An ear-ring.
2 A crest.

पुंसुत्तंसावतंसौ द्वौ कर्णपूरे ऽपि शेखरे, ॥

1 A class of deities. 2 Fire. २२८ देव-भेदे ऽनले रश्मौ वसू, रक्ते धने वसु, ।
3 Lustre. 4 Gem. 5 Wealth.
1 VISHNU. 2 Brahma. विष्णौ च वेधाः, स्त्री ल्वाशीर् हिताऽशंसाऽहि-दंष्ट्रयोः, ॥
3 A wise man.
4 Killing, murder. 1 Benediction. 2 Fang of a serpent. 3 Killing

1 Request.
2 Thirst.
1 Slaughter.
1 A mare.
2 Mother.

२२९ लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये, हिंसा चौर्याऽदि-कर्म च, ।
2 Injury, mischief, as robbery, etc.
प्रसूरशा ऽपि, भू-न्यावौ रोदस्यौ रोदसी च ते; ॥
2 Earth and sky.

1 Flame.
2 Light.
1 A star. 2 Light. 3 Pupil of the eye. 4 The sun. 5 Fire.
1 Sin. 2 An offence.

२३० ज्वाला-भासौ न पुंस्यर्चिर्, ज्योतिर् भ-न्योत-दृष्टिषु, ।
पापाऽपराघयोरागः, खग-बाल्याऽदिनोर् वयः, ॥
1 A bird. 2 Age.

1 Splendour.
2 Ordour.

२३१ तेजः-पुरीषयोर् वर्चो, महश् चोत्सव-तेजसोः, ।
1 A festival 2 Light.

1 Quality of passion. 2 Woman's menses. 3 Dust. 4 Pollen.

रजो गुणे च स्त्री-पुष्पे, राहौ ध्वान्ते गुणे तमः, ॥
1 Moon's ascending node. 2 Darkness. 3 Third quality. 4 Grief.

1 Poetical metre.
2 Desire. 3 Vedas.

२३२ छन्दः पदे ऽभिलाषे च, तपः कृच्छ्राऽदि-कर्म च, ।
1 Austerity, penance. 2 Vow. 3 Month of Magha.

1 Strength.
2 Month of Agraḥdyāna.

सहो वलं, सहा मार्गो, नमः खं, श्रावणो नमाः, ॥
1 The sky. 2 The month of Sravana.

1 A house.
2 Shelter.

२३३ ओकः-सद्माऽश्रयश् चौकाः, पयः क्षीरं पयोऽम्बु च, ।
1 Milk. 2 Water.

1 Splendour.
2 Strength.

ओजो दीप्तौ वले, छोत इन्द्रिये निम्रगा-रये, ॥
1 Organ of sense. 2 Stream of a river.

१ Dignity. २ Splen-२३४ तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रे अप्यतस् त्रिषु, ।
dour. ३ Strength.

४ Semen virile.

१ Intelligent.

विद्वान् विदंश्च, वीभत्सो हिंसो अप्यतिशये त्वमी, ॥

२ Learned.

३ Having a true knowledge of the Soul.

१ Mischievous, cruel. २ Envious. ३ Arjuna.

१ Very old.

२३५ वृद्ध-प्रशस्योर् ज्यायान्, कनीयांस्तु युवाऽल्पयोः, ।

२ Very excellent.

१ Very young. २ Very small.

१ Very great.

वरीयांस्तस्म-वरयोः, साधीयान् साधु-बाढयोः, ॥

२ Very excellent.

१ Very right. २ Very firm.

इति सान्ताः ।

१ A leaf.

२३६ दले अपि बहूं, निर्बन्धोपरागाऽकांडयो ग्रहाः, ।

२ Retinue.

३ A peacock's tail.

१ Seizure. २ An eclipse. ३ A planet.

१ A door.

द्वार्यापीडे काथ-रसे निर्यूहो नाग-दन्तके, ॥

२ A chaplet.

३ Wood jutting out of a wall. ३ A wooden peg.

१ The string

२३७ तुला-सूते अशाऽदिर-रस्मौ प्रभाहः प्रभ्रहो अपि च, ।
suspending a balance. २ A rein. ३ A prisoner. ४ Restraint. ५ An arm.

१ A wife, २ Family;
dependent.

पत्नी-परिजनाऽदान-मूल-शापाः परिभ्रहाः, ॥

३ Acceptance. ४ Origin, root.

५ Oath. ६ Quarrel.

१ A wife.

२३८ दारेषु च गृहाः, श्रोण्यामप्यारोहो वर-स्त्रियाः, ।

२ A house.

१ A woman's waist. २ Ascents of a climbing plant or a hill.
३ A rider. ४ Length. ५ Height.

१ A multitude.

व्यूहो वृन्देऽप्यहिर् वृत्रे अप्यग्नीन्द्रकांस् तमोपहाः, ॥

२ An array of troops.

३ Fabrication. ४ Reasoning. १ The demon *Vritra*. २ Serpent. ३ A rampart.

४ Fire. २ The moon. ३ The sun.

१ Retinue.

२३९ परिच्छदे नृपाहेऽथे परिबर्हो,

३ Insignia of Royalty. ४ Wealth.

इति हान्ताः ।

अव्ययाः-परे ।

Indeclinables.

१ A little.

आङ्गीषधर्थे अभिव्यासौ सीमाऽर्थे बातु-योग-जे, ॥

२ Until.

३ Boundary. ४ As a preposition.

5 Oh (remembering). 6 As a supplement. 1 Ah ! (angrily). 2 Alas (sorrowfully). 3 As a collection.

1 Sinful. 2 Bad. 3 A little. पाप-कुरुषेदर्थे कु, धिङ् निर्भत्सन-निन्दयोः ॥

1 Fy ? (menacingly). 2 Fy ! (reproachfully).

1 Moreover. 2 And. 2४१ चाऽन्वाचय-समाहारेतरेतर-समुच्चये, ।

3 Mutually. 4 Also.

5 Conversely. 6 Exclusively. 7 Forthwith. 8 Expletive.

1 Well (a benediction.) 2 Safe. स्वस्त्याशीः क्षेम-पुण्याऽस्त्रौ, प्रकर्षे लहूने पृथिति, ॥
1 Very. 2 Surpassing.

1 What ? (interrogatively). २४२ स्विन् प्रश्ने च वित्के च, तु स्याद् भेदेऽवधारणे, ।

2 (Doubtingly). 1 But (indicating difference). 2 Indeed. 3 And. 4 Again. 5 Expletive.

1 Together. 2 Once. 3 Always. सकृत् सहैकवारे चाप्याग्रद् दूर-समीपयोः, ॥ 1 Far. 2 Near.

1 Westward. 2 Behind. २४३ प्रतीच्यां चरमे पश्चादुत्ताऽप्यर्थ-विकल्पयोः, ।
1 Also. 2 What ? 3 Either or. 4 Doubt. 5 Expletive.

1 Again, often. 2 Always. पुनः-सहाऽप्ययोः शश्रवत्, साक्षात् प्रत्यक्ष-तुत्ययोः, ॥
3 Together. 4 Perpetually. 1 In presence, before. 2 As, like.

1 Also ! (Sorrow) २४४ खेदाऽनुकम्पा-संतोष-विस्मयाऽमन्त्रणे बत, ।
2 (Compassion). 3 Joy. 4 Surprise. 5 Vocative.

1 Oh (joy). 2 (Pity). 3 (Inceptive). 4 Alas ! 5 Gift. 6 Certainly. हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्याऽस्त्रमभ-विषादयोः, ॥

1 Instead. 2 Each, २४५ प्रति प्रतिनिधौ वीप्सा-लक्षणाऽस्त्रौ प्रयोगतः, ।
respectively. 3 Towards. 4 For. 5 Portion. 6 Exchange.

1 Therefore. 2 Thus. ३४६ इति हेतु-प्रकरण-प्रकर्षाऽस्त्रदि-समाप्तिषु, ॥
3 So, well known. 4 Election. 5 Even so. 6 Opinion. 7 Option. 8 So, of
this form of finis. 10 Presence. 11 Existence. 12 Determination.

1 Eastward. 2 Prior, first. २४६ प्राच्यां पुरस्तात् प्रथमे पुराऽप्येऽग्रत इत्यपि, ।
3 Formerly. 4 In front.

1 As असूः as (the
whole). 2 Until.
3 Number. 4 As much as there are. यावत् तावत् च साकल्ये सबौ मानेऽवधारणे, ॥

- 1 Auspicious particle. 2 After. २४७ मङ्गलाऽनन्तरारम्भ-प्रभ-कास्त्वयेष्वथो अथ, ।
 3 Beginning. 4 Question. 5 In detail. 6 Premissing. 7 Order.
 8 And. 9 Either or.
 1 In vain. २४८ वृथा निरर्थकाऽविघ्योर्, नानाऽनेकोभयाऽर्थयोः, ॥
 2 Wrong. 1 Many. 2 Both. 3 Without.
- 1 What? (interrogative). 2 Or. २४८ नु पृच्छायां विकल्पे च, पश्चात्-साहश्ययोरनु, ।
 3 Doubt. 1 After. 2 Like. 3 Each. 4 Along. 5 Under.
 1 Interrogative particle. प्रभा ऽवधारणा ऽनुजा ऽनुनया ३३मन्त्रणे ननु, ॥
 2 Certainly. 3 Assent. 4 Kind expression. 5 Vocative particle.
 6 Reproach. 7 Response.
- 1 Reprehensive particle. २४९ गर्हा-समुच्चय-प्रभ-शङ्खा-संभावनास्वपि, ।
 2 Even. 3 Interrogation. 4 Earnest desire. 5 Doubt. 6 Possibility.
 7 Seeking. 8 Corroberation. 9 Even. 10 Little.
 1 As like. २५० उपमायां विकल्पे वा, सामि त्वर्हे जुगुप्सिते, ॥
 2 Or, either. 3 Only. 1 Half. 2 Blameably.
 1 With together. 2 Near. २५० अमा सह समीपे च, कं वारिणि च मूर्धनि; ।
 1 Water. 2 Head. 3 Ill. 4 Ease.
 1 Like, as. 2 Thus. २५१ इवेत्थमर्थयोरेवं, नूनं तर्केऽर्थ-निश्चये, ॥ 1 Perhaps.
 3 Instruction. 2 Certainly.
 4 Command. 5 Certainty. 6 Consent. 3 Recollection.
 1 Silently. २५१ तूष्णिमर्थे सुखे जोषं, किं पृच्छायां जुगुप्सने, ।
 2 At ease. 1:What? (interrogative). 2 Bad ; ill.
 1 Evidently. नाम प्राकाश्य-संभाव्य-क्रोधोपगम-कुत्सने, ॥
 2 Possibly.
 3 Recollection. 4 Wrath. 5 Indignancy. 6 Reproach. 7 Pretence. 8 Surprise.
 1 Ornament. २५२ अलं भूषण-पर्यासि-शक्ति-नाराण-बाचकम्, ।
 2 Enough. 3 Able.
 4 Prohibition. 5 Uselessness.
 1 Indicative of doubt and reflection. हुं वितर्के परिप्रभे, समया ऽन्तिक-मध्ययोः, ॥
 2 Interrogation. 3 Yes. 4 Fear. 5 Reproach. 6 Dislike.
 1 Near. 2 Within, midst.
- 1 Again. 2 But, on the contrary. २५३ पुनर-प्रथमे भेदे, निर् निश्चय-निषेधयोः, ।
 1 Certainly. 2 Negation.
- 1 Ancient story. स्यात् प्रबन्धे चिराऽतीते निकटाऽगामिके पुरा, ॥
 2 Old. 3 Past.
 4 Near. 5 Future. 6 Proximity.

1 Expansion.	२५४ ऊर्ध्वरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, ।
2 Assent.	
1 Heaven.	
2 The next world.	स्वर्गे परे च लोके स्वर्, वार्ता-संभाव्ययोः किल्, ॥
3 Sky.	1 News : so reported. 2 Probably. 3 Inquiry. 4 Falsehood. 5 Displeasure.
1 Prohibition.	२५५ निषेध-वाक्याऽ लङ्कार-जिज्ञासाऽ नुनये रुलु, ।
2 Expletive.	
3 Inquiry. Conciliation.	
1 Near.	समीपोभयतः-शीघ्र-साकल्याऽभिमुखे ऽभितः, ॥
3 Quickly.	4 Entirely. 5 In front.
1 Name.	२५६ नाम-प्राकाशययोः प्रादुर्, मिथोऽन्योन्यं रहस्यपि, ।
2 Appearance.	1 Mutually. 2 In private.
1 Concealment.	तिरोऽन्तधौं तिर्यगर्थे, हा विषाद-शुगर्तिषु, ॥
2 Awry.	1 Alas ! (sorrow). 2 Grief. 3 (Regret).
3 Contempt.	
1 Indication of wonder.	२५७ अहहेत्यद्वते खेदे, हि हेताववधारणे, ।
2 Of pain or fatigue.	1 Because, for. 2 Indeed.
3 Length.	

इति नानाऽर्थ-वर्गः ३, अत्र मूलस्तोकाः २५६॥, क्षेत्रोऽस्त्रोऽ २४ ॥

अथाऽन्यय-वर्गः । ४

3 Long time.	१ चिराय चिररात्राय चिरस्याऽस्याश् चिराऽर्थकाः
5 Again and again ; frequently.	मुहुः पुनःपुनः शश्रदभीक्षणमसकृत् समाः ॥
7 Soon ; instantly.	२ स्ताग् इटित्यज्ञसा झाय द्राह् मङ्ग्लु सपदि द्रुते ।
6 Much ; very.	बलवत् सुष्टु किमुत स्वत्यतीव च निर्भरे ॥
6 Without ; except.	३ पृथग् विना ऽन्तरेणते हिरुह् नाना च वर्जने ।
4 Because ; therefore. 2 Some.	यत् तद् यतस् ततो हेताव-साकल्ये तु चिच् चन ॥
2 Sometimes.	४ कदाचिज् जातु, सार्वं तु साकं सत्रा समं सह ।
5 Together with.	आनुकूल्याऽर्थकं प्राथ्वं, व्यर्थके तु वृथा मुधा ॥
1 Conformity.	
2 In vain.	

6 Either, or (indicating deliberation).
6 Expletives.

2 By day.
2 By night.

2 Crooked, bent ; awry.

6 Vocative particles.
1 Near. 2 Midst.

1 Inconsiderately, suddenly.

4 Oblations to the gods.

3 A little.
2 In the next life.

6 As, like. 2 Ah! (indicating surprise).

2 Silently.
2 Instantly.

2 Indication of joy.
3 Between ; amidst.

1 Forcibly,
violently.

2 Properly.

4 No, not.

2 If.
2 Truly.

2 Apparent.
3 Yes.

4 Every way ; all around.

1 Willingly.

1 Be it so. 2 Indeed.

५ आहो उताहो किमुत विकल्पे किं किमूत च ।

तु हि च स्म हैं पाद-पूरणे, पूजने स्वति ॥

2 Particles of praise and reverence.

६ दिवा झीत्यथ दोषा च नर्त च रजनाविति ।

तिर्यगर्थे साचि तिरोऽप्यथ संबोधनाऽर्थकाः ॥

७ स्युः प्याद् पाढङ्ग है है भोः, समया निकषा हिरुक् ।

अ-तकिते तु सहसा, स्यात् पुरः पुरतो ऽप्रतः ॥

3 Before, in front.

८ स्वाहा देव-हविर्-दाने श्रौषट् वौषट् वषट्, स्वधा ।

1—to manes.

किञ्चिद्दीषन् मनागल्पे, प्रेत्याऽसुत्र भवाऽन्तरे ॥

९ व वा यथा तथेवैवं साम्ये, ऽहो हीति विस्मये ।

मौने तु तूष्णीं तूष्णीकां, सद्यः सपदि तत्-क्षणे ॥

१० दिष्ट्या समुपजोवं चेत्यानन्दे, ऽथा ऽन्तरे ऽन्तरा ।

अन्तरेण च मध्ये स्युः, प्रसद्य तु हठाऽर्थकम् ॥

११ युक्ते द्वे सांप्रतं स्थाने, ऽभीक्षणं शश्वदनारते ।

2 Continually, perpetually.

अ-मावे नहा नो नाऽपि, मा स्म मा ऽलं च बारणे ॥

3 Negative and prohibitive.

१२ पक्षाऽन्तरे चेद् यदि च, तत्ये लद्धा-ऽज्ञासा इयम् ।

प्राकाश्ये प्रादुराविः स्यादोमेवं परमं मते ॥

१३ समन्ततस् तु परितः सर्वतो विष्वगित्यपि ।

अ-कामाऽनुमतौ काममस्योपगमेस् तु च ॥

1 Indicating contradiction.

१४ ननु च स्याद् विरोधोक्तौ, कश्चित् काम-प्रवेदने ।

1 Introductory of a kind question.

2 Improperly ; unseasonably.

निष्पमं दुष्पमं गर्हें, यथास्वं तु यथायथम् ॥

2 As thereto appertaining.

2 Falsely.

१५ मृषा मिथ्या च वितये, यथार्थं तु यथातथम् ।

5 Properly, suitably.

स्युरेवं तु पुनर् वै वेत्यवधारण-वाचकाः ॥ 2 Indeed.

1 Before ; anterior.

१६ प्रागतीता ऽर्थकं, नूनमवश्यं निश्चये द्रव्यम् । 2 Certainly ; necessarily.

1 A year.

संवद् वर्षे, ऽवरे लव्वागामेवं, स्वयमात्मना ॥

1 Assent, consent, promise. 1 Self ; or himself.

2 Former, prior.

१७ अल्पे नीचैर्, महत्युक्तैः, प्रायो भूम्यन्दुते श्वानैः ।

1 Frequently ; generally. 1 Slowly.

1 Perpetually, ever.

सना नित्ये, बहिर् वाशे, स्मा ऽतीते, ऽस्तम-दर्शने ॥

1 Formerly. 1 Disappearance.

1 Present ; now, being. 1 Interjection, expressive of wrath. 1 Interrogative particle. 1 Encouraging vocative.

1 Particle indicating reflection.

हुं तर्के स्यादुषा रात्रेरवसाने, नमो नतौ ॥

1 Close of the night ; morn, break of day. 1 Hail ! salutation ; bow.

1 Again.

१८ अस्ति सत्त्वे, रुषोक्तावु, ऊं प्रभे, ऽनुनये त्वयि ।

1 Well.

१९ पुनरथे ऽङ्ग, निन्दायां दुष्टु, सुष्टु प्रशंसने ।

1 Evening, close of the day.

सायं साये, प्रगे प्रातः प्रभाते, निकषा ऽन्तिके ॥

2 Morning. 1 Near.

1 Favourably.

अमाऽनुगुण्ये, स्मरणे हुं, फह् विप्रनिराकृतौ ।

1 Well (showing remembrance).

Oh (to remove spells etc.)

1 Acceptingly.

अङ्गीकृतौ स्यादथे हुं हीनसंबोधते त्वरे ॥ १ ॥ 3 Hastily.

2 Callingly.

२० पहुत् परार्थेष्मो ऽब्दे पूर्वे, पूर्वतरे, यति ।

1 Last year ; penult, and present years.

अद्याऽत्राऽहयथ पूर्वे ऽहीत्यादौ पूर्वोत्तराऽपरात् ॥

2 A former day, etc.

1 To-day.

२१ तथा ऽधराऽन्याऽन्यतरेतरात् पूर्वेषुराऽदद्यः ।

1 Both days.

उभयद्युष् चोभयेषुः, परे त्वं परेद्यवि ॥

1 Next day.

१ Yesterday.
२ Tomorrow.

२ Then, at that time.

५ Now ; at this time.

१ East, North, West, etc.

२२ ह्यो गते, सनागते अहि श्वः, परश्वस् तु परे अहनि ।
१ The day after to-morrow.

तदा तदार्णीं, युगपदेकदा, सर्वदा सदा ॥

२३ एतहि संप्रतीऽदानीमधुना सांप्रतं तथा ।

दिग्-देश-काले पूर्वाऽदौ प्रागुदक्-प्रत्यगाऽदयः ॥

इत्यव्यय-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः २३, क्षेत्र० श्लो० १.

अथ लिङ्गाऽदि-संग्रह-वर्गः ५

१ स-लिङ्ग-शास्त्रैः सन्नाऽदि-कृत्-तद्वित-समाप्त-जैः ।

अनुस्तैः संग्रहे लिङ्गं संकीर्ण-वदिहोन्नयेत् ॥

२ लिङ्ग-शेष-विभिर् व्यापी विशेषैर् यद्य-बाधितः, ।

खियामीदूर्-विरामैकाऽच्, स-योनि-प्राणि-नाम च, ॥

(2) Names of female beings.

The following are feminine, viz.

(a) Monosyllables in ई or ऊ.

३ नाम विद्युन्-निशा-बल्डी-वीणा-दिग्-भू-नदी-हियाम्, ।
नight, creeper, Lute, Quarter, earth, river, modesty.

(c) A compound in अ with a numeral.

३ अदन्तैर् द्विगुरेकाऽर्थो, न स पात्र-युगाऽदिभिः, ॥
(2) Except those ending in पात्र of युग.

(d) A noun ending in the affixes

४ तल्-वृन्दे येनि-क्षय-त्रा, वैर-मैथुनिकाऽदि-वृन्, ।

तल् Showing Multitude ; in य, इति, क्षयत्, त्र; वृन् (Expressing group).

(e) Or in अनि.

५ खी-भावाऽदावनि-क्तिण्-षुल्-णन्च-णुच्-क्यव्-युजिज्ञ-

(imprecation). २ क्तिन् (abstract idea). ३ षुल् (disease). नि-शा:, ॥

४ णन्च् (reciprocity). ५ णुच् (state).

६ क्यव् (या)-abstract sense. ७ युज् (अना)-abstract sense. ८ इश् (इ)-question and reply. ९ अङ् (अ-आ)-abstract sense. १० नि-abstract

import. ११ शा (आ)-abstract sense.

- (f) Or in certain
उणास्सदिषु निरूरीश् च, डथाषूडन्तं चलं स्थिरम्, ।
undī affixes.
- (1) नि, ऊ, ई.
- (g) Or in a feminine termination.
तत् क्रीडायां प्रहरणं चेन्, मौष्ट्रा पालवा ण-दिक्, ॥
- (h) Or in ए etc. indicating a weapon at play.
1 Boxing. 2 Playing at fisty cuff.
- (i) Or in वे following घञ् implying place, time, circumstance
६ घजो ऋः सा क्रिया स्यां चेद्, दाण्डपाता हि फाल्युनी, ।
Stick-flowing festival.
- 1 Flying along like an eagle.
इयैनम्पाता च मृगया, तैलम्पाता स्वधेति दिक्, ॥
(1) Oil throwing.
- (j) Diminutives.
७ खी स्यात् काचिन् मृणाल्यास्सदिर् विवक्षासपचये यदि, ।
Formed by giving the feminine termination to a masculine noun. (1) Fibre of water lily.
- (k) And the particular nouns here enumerated.
लङ्का शेफालिका टीका धातकी पञ्जिका स्सढकी ॥
1 City. 2 Nyctanthes arbortristis. 3 Commentary, annotations ; a journal 4 Grislea tomentosa. 5 A calender. 6 Cytisus cajan.
- 7 Plant. 8 A bird.
८ सिंध्रका सारिका हिका प्राचिकोत्का पिपीलिका ।
9 Hiccough.
- 10 A gadfly.
११ Firebrand. 12 An Ant.
- 13 Diospyros melanoxylon.
तिन्दुकी कणिका भङ्गः सुख्खा-सूचि-माढयः ॥
- 14 Atom spark.
१५ Fracture Decapton ; Wave ; Irony. 16 Mine opening.
- 17 Needle.
१८ Young leaves.
- 19 Scum. Gum.
१९ पिञ्चावितण्डा-काविण्यश् चूर्णः शाणी दुणी दरत् ।
20 Criticising.
- 21 Measure.
२२ Selected argument. 23 Grindstone a curtain.
- 24 Centipede.
२५ Barbarian.
- 26 Extreme pain.
साति: कन्था तथा स्सन्दी नाभी राजसभा स्पि च ॥
Destruction.
- 27 A rug.
२८ Bed. 29 Navel. 30 The royal court.
- 31 Cymbals.
३० श्लूरी चर्चरी पारी होरा लद्वा च सिध्मला ।
32 Rejoicing.
- 33 Cup. 34 Rising of Zodiacial sign Astrology. 35 plant. 36 Leprosy.
- 37 Lac. 38 Nit.
३९ Mouthful water.
लाक्षा लिक्षा च गण्हषा गृधसी चमसी मसी. ॥
40 Gout. 41 Spoon. 42 Ink.
- इति खी-लिङ्ग-संग्रहः ।
- The following are १२ पुंस्त्वे स-मेदाऽनुचराः स-पर्यायाः सुराऽसुराः ।
masculine viz.
- (a) Nouns signifying gods, Demons.
Heaven, sacrifice,
. mountain, cloud,
Sea, tree, time, school, arrow, enemy.
- स्वर्ग-यागाऽद्रिमेघाऽन्धि-द्रु-कालाऽसि-शराऽर्यः ॥

- Ray of Light, १२ कर-गण्डोष्टु-दोर्-दन्त-कण्ठ-केश-नख-स्तनाः, ।
hand, check,
lip, arm, tooth, Throat, hair, nail, A pap.
- (b) Terms ending in अह or अह. अहाऽहाऽन्ताः, श्वेष-भेदा, रात्राऽन्ताः प्रागसंख्यकाः, ॥
- (c) Names of poisons. (d) Compound terms in रात्रि.
- (e) Resins and gums other exculations of trees. १३ श्रीबैष्टाऽस्याश् च निर्यासा, असन्नन्ता अ-वाधिताः, ।
- (f) Nouns in अस or अन्.
- (g) Nouns in तु or रु. कश्मेरु-जतु-वस्त्रनि हित्वा तु-रुविरामकाः, ॥
- 1 Root of scirpus maximus. 2 Lac. 3 A thing.
- (h) In अ with a penult क्, etc. १४ क-ष-ण-भ-म-रोपान्ता यद्यदन्ता अमी, अथ ।
- (i) Or with a penult ष्, etc. प-थ-न-य-स-टोपान्ता, गोत्राऽस्याश्, चरणाऽह्याः, ॥
- (j) Names of families. (k) Names of portions of the *Veda*.
- (l) Names in धञ्, १५ नाम्यकर्तरि भावे च धञ-जब्-नड्-ण-धाऽन्युचः, ।
- (m) In ल्यु, etc.
- (n) In इमनिच्; ल्युः कर्तरीमनिच् भावे को, धोःकिः प्रासदितोऽन्यतः, ॥
- (o) In क, क्ष. (p) ending in कि.
- (q) The compound term अश्वदव. १६ द्रन्देऽश्व-वदवावश्व-चदवा, न समाहते, ।
- (r) कान्ति in composition prefixed or suffixed. कान्तः सूर्येन्दु-पर्याय-पूर्वोऽयः-पूर्वकोऽपि च, ॥
- (s) The nouns here enumerated. १७ वटकश् चा अनुवाकश् च रङ्गकश् च कुडङ्गकः ।
- 1 Pulse. 2 Hymn of Vedas. 3 Deer ; eyelid.
4 Tree ; Root ; House ; Arrowhead.
- 5 Feather. 6 Sam veda. पुरुखो न्यूरुखः समुद्रश् च विट-पट्ट-धटा: खटा: ॥
7 Box. 8 Sodo-aite.
9 Cloth. 10 A balance. 12 Grass.
- 13 Townwell. १८ कोट्टार-घट्ट-हट्टाश् च पिण्ड-गोण्ड-पिचण्ड-वत् ।
14 A wharf.
15 A market. 16 Bump of food. 17 Mountaineers. 18 Abdomen.
- 19 Goitre. गद्धुः करण्डो लगुडो वरण्डश् च किणो घुणः, ॥
20 A box.
- 21 A staff. 22 Multitude. 23 Scar. 24 Insect.
- 25 Bellows. १९ दृति-सीमन्त-हरितो रोमन्थोद्रीथ-बुद्बुदाः ।
26 Dressing of hair.
27 Green colour. 28 Chewing the cud. 29 Samveda. 30 Bubble of water.
- 31 The plant.
32 Hundred कासमर्दोऽर्बुदः कुन्दः फेन-स्तूपौ स-यूपकौ ॥
million. 33 Lathe 34 Form. 35 Mound of Earth. 36 A post.

- 37 Sun shine. २० आतपः क्षत्रिये नाभिः कुणप-क्षुर-केदराः ।
 38 A soldier. 39 A spear. 40 A razor. 41 Plant.
 42 A wave. 43 Arrow. पूर-क्षुर-न्त्रुक्राश् च गोलन्हिकुल-पुदलाः ॥
 44 Sorrel. 45 Globe. 46 Vermilion. 47 Soul. Body.
 48 Ghost. २१ वेताल-भल-मलाश् च पुरोडाशो ऽपि पट्टिशः ।
 49 Javelin. 50 Wrestler. 51 Oblation. 52 Battle axe.
 53 A Dish of half
boiled rice. कुल्माशो रभसश् चैव स-कटाहः पतद्रहः ॥
 54 Joy. 55 Shallow boiler. 56 A spitting pot.

इति पुंलिङ्ग-शेष-संग्रहः ।

(A) The following २२ द्वि-हीने अन्यच् च खाऽरण्य-पर्ण-क्षम्ब-हिमोदकम् ।
 are neuter : viz.

(a) Nouns signifying शीतोष्ण-मांस-रुधिर-मुखाऽक्षिः-द्रविणं बलम् ॥
 sky, forest, leaf,
 hole, frost, water, cold, heat, flesh, blood, mouth, eye, wealth, army,
 fruit, gold, copper, २३ फल-हेम-शुल्ब-लोह-सुख-दुःख-शुभम् ।
 iron, pleasure,
 pain, good luck, ill luck.

Water, flower, salts,
 same, perfumes. जल-पुष्पाणि लबणं व्यञ्जनान्यनुलेपनम् ॥

(B) Numerals २४ कोऽयाः शताऽऽदि-संख्याऽन्या, वा लक्षा, नियुतं च तत्, ।
 above 100.

(b) Dissyllables in द्वयस्कमसिसुसन्नन्तं, यदनाऽन्तम-कर्त्तरि, || (c) Nouns in
 अस् इस् उस् or अन्. अन्.

(d) In त्र, स and ल. २५ त्राऽन्तं, स-लोपधं, शिष्ठं, रात्रं प्राक्-संख्यया ऽन्वितम्, ।

(e) With स् and ल् as penult. (6) In रात्रि with a numeral.

(f) Compounds in पात्राऽद्यादन्तैरेकाऽर्थो द्विगुर् लक्ष्याऽनुसार-तः:, ॥

(g) Nouns com- २६ द्वन्द्वैकत्वाऽव्ययीभावौ, पथः संख्याऽव्ययात् परः:, ।
 pounded copula-
 tively or adverbially. (h) पथिन्, with a numeral or particle.

(i) छाया, with a षष्ठ्याश् छाया बहूनां चेद् विच्छायं, संहतौ सभा ॥
 word in the 6th
 case. shadow of a flock of birds.

(j) सभा in composition with the 6th case.

(C) Words showing २७ शालाऽर्था ऽपि परा राजाऽमनुष्याऽर्थादराजकात्, ।
 multitude.

1 Multitude of दासीसमं नृपसमं रक्षःसभिमा दिशः, ॥
 female slaves;

1 King's palace ; a meeting of Kings. 1 Multitude of demons.

- (k) So in उपज्ञा, and उपक्रम. २८ उपज्ञोपक्रमाऽन्तश् च तदाऽदित्व-प्रकाशने, ।
The creation by Brahma. कोपज्ञ-कोपक्रमाऽसदि, कन्योशीनर-नामसु, ॥
(j) Also कन्था etc.
- (k) Nouns in affixes having an abstract sense. २५ भावे न-ण-क-चिद्-भ्योऽन्ये समूहे भाव-कर्मणोः ।
- (l) In अहे, with certain terms. अदन्त-प्रत्ययाः; युण-सुदिनाभ्यां त्वहः परः, ॥
(m) With terminations in अ.
- (n) Adverbs and epithets of in-declinables. ३० क्रियाऽव्ययानां भेदकान्येकत्वे ऽप्युक्त्य-तोटके ।
- (o) The nouns here specified. चोचं पिञ्छं गृहस्थूणं तिरीटं मर्म योजनम् ॥
- १ Half eaten food. A palm fruit; A cocoanut. २ Peacock's tail.
३ House-pillar. ४ Turban. A diadem. ५ A joint. ६ Long measure.
७ Grand sacrifice. ८ Sacrifice. ९ Prose. १० Verse; sugar.
११ Gem. १२ Commentary. १३ Minium. १४ Bark. १५ Dress of a mendicant. १६ A cage.
१७ Atheistical philo-sophy. १८ Yellow orpiment. १९ Basket. २० Cauldron. २१ Country.
इति नवुंसक-दोष-संग्रहः ।
- a) The nouns here specified are masculine and neuter. पुन्-नपुंसकयोः शेषोऽर्धर्च-पिण्याक-कण्टकाः ॥
1 Half a verse of Vedas. २ Oil cake.
3 Thorn, A fault; Horripilation.
- ४ Sweet meat. ३३ मोदकस् तण्डकष् टङ्कः शाटकः कर्पटोऽबुदः ।
५ Performance. ६ Chisel. ७ Petticoat. ८ Cloth. ९ Million. Ophthalmia; A mountain.
१० Sin. ११ Exertion. १२ Book on medicine. १३ Tree. १४ Emblick myrobalan. १५ Hollow reed.
१६ Leprosy, Wealth. १७ Head. १८ Rum. १९ Force-meat. २० Warhoof. २१ Well being. २२ Pavement; mine of gems.
२३ Confluence. २४ Adhaka, A pale of silver. २५ Eye disease. २६ Expenses. २७ Indeelinable. २८ Dancing.
२९ Bridle. ३० Bulbous root. ३१ Cotton. ३२ Opposite bank. ३३ Yoke.
३४ Sacrificial post. ३५ कवियं कन्द-कार्पासं पारावारं युगन्धरम् ।
३५ Window. ३६ Religious vessel. ३७ Peas-porridge. ३८ Spoon. ३९ Bailey meal.

(b) Certain terms ३६ अर्थचार्चादौ वृत्तादीनां पुस्त्वाद्वयं वैदिकं ध्रुवम्, ।
as वृत्त are exclusively neuter in popular speech except in vedas.

तन् नोक्तमिह, लोके उपि तत् चेदस्त्यस्तु शेष-वत् ॥
इति तुन्-नुंसक-शेष-संग्रहः ।

- (a) The following ३७ स्त्री-पुंसयोरपत्याऽन्ता, द्वि-चतुः-षट्-पदोरगाः ।
are masculine and feminine, viz. Patronimics. (b) Generic names of animals.
(c) Names of males, जाति-भेदाः, पुमाख्याश च स्त्री-योगैः सह, मल्लकः ॥
and by association, of females. (d) The terms here specified. 1 Oil vessel.

2 Wave. ३८ अर्मिर् वराटकः स्वातिर् वर्णको शाटलिर् मनुः ।
3 A cowry.

4 Star. 5 Pigment. 6 tree. 7 Woman's name.

8 Crucible. ९ मूषा सृपाटी कर्कन्धूर् यष्टिः शाटी कटी कुटी ॥

9 A measure. 10 A jujube. 11 Staff. 12 A Petticoat. 13 Hip. 14 A hut.

इति स्त्री-पुंस-शेष-संग्रहः ।

(a) The following ३९ स्त्री-नुंसकयोर् भाव-क्रिययोः ष्यञ्, कचिच्च च वुञ्, ।
are feminine and neuter, viz. Nouns in ष्यञ् or वुञ्, sometimes.

2 Propriety. औचित्यमौचिती, मैत्री मैत्र्यं, वुञ् प्रागुदाहृतः, ॥
2 Friendship.

(b) Compounds in ४० षष्ठ्यन्त-प्राक्-पदाः सेना-छाया-शाला-सुरा-निशाः, ।
सेना, etc.

1 Army of men. स्याद् वा नृसेनं श्रनिशं गोशालमितरे च दिक्, ॥

2 Night in which
dogs bark. 3 Cowpen.

(c) Numerals with ४१ आवज्ञन्तोत्तर-पदो द्विगुश् चाऽपुंसि, नश् च लुप्, ।
nouns in आप् or अन्.

2 Three beds. त्रिखट्वं च त्रिखट्वी च त्रितक्षं च त्रितक्ष्यपि,

2 Three carpenters.

इति-स्त्री-नुंसक-शेष-संग्रहः ।

(A) The nouns here ४२ त्रिषु पात्री पुटी वाटी पेटी कुबल-दाढिमौ ।
specified admit the three genders.

1 Vessel. 2 One hard. 3 Box.

4 A jujube tree. 5 Pomegranate.

इति त्रिलिङ्ग-शेष-संग्रहः ।

(B) The gender of the परं लिङ्गं स्व-प्रधाने द्रढ्ने, तत्पुरुषे उपि तत्, ॥
final is retained.

- (a) That of another term is ४३ अर्थाऽन्ताः, प्राच्यलम्-प्राताऽपच-पूर्वाः परोपगाः, | followed in certain compounds.
- (b) Numerals and pronouns. तद्विताऽर्थो द्विगुः, संख्या-सर्वनाम-तदन्तकाः, ||
- (c) Compound epithets. ४४ बहुवीहिर-दिङ्-नानामुन्नेयं तदुदाहृतम्, |
- (d) Epithets expressing a quality, thing, or action. गुण-द्रव्य-क्रिया-योगोपाध्यः परगामिनः, ||
- (e) Verbal active nouns. ४५ कृतःकर्त्तर्यसंज्ञायां, कृत्याः कर्तरि कर्मणि | passive nouns.
- (f) Adjective derived from nouns. अणाद्यन्तास् तेन रक्ताद्यर्थे नानाऽर्थं-भेदकाः, ||
- (g) Some numerals, etc., do not vary. ४६ षट्-संज्ञकास् त्रिषु समा युष्मदस्त्-तिङ्गव्यम् । परं विरोधे, शेषं तु ज्ञेयं शिष्ट-प्रयोग-तः, ||

इति लिङ्गाऽदिसंग्रहवर्गः ५. अत्र मूलश्लोकाः ४६, क्षे. क्लो. ०

४७ इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।
सामान्य-काण्डस् तृतीयः साऽङ्ग एव समर्थितः
इति तृतीयः सामान्य-काण्डः समाप्तः ।
इत्यमरसिंह-कृतं नामलिङ्गाऽनुशासनम् ।
काण्ड-ब्रयाऽस्त्वं साज्जोपाङ्गं संपूर्णतामगात्, || १ ||

अत्र मूलश्लोकाः ४८०॥; क्षे. क्लोकाः २५॥ सर्वे च मिलित्वा ५१३॥.

अमरकोशस्थल्लोकानां कोष्ठकम्

प्र. काण्डे मू. क्लो. २८१॥; क्षे. क्लो. १८; सर्वे च मिलित्वा २९९॥
द्वि. काण्डे मू. क्लो. ७३५॥; क्षे. क्लो. १४॥; सर्वे च मिलित्वा ७५०
तृ. काण्डे मू. क्लो. ४८०॥; क्षे. क्लो. २५॥; सर्वे च मिलित्वा ५१३॥।

एवं सर्वेषां काण्डानां योगः मू. क्लो. १४९७॥; क्षे. क्लो. ५८;
सर्वे च मिलित्वा १५६३.

ENGLISH WORD INDEX

The figures refer to the pages

(By D. G. Padhye)

A		
Abandoned, 104		Act meritorious, 67
Abdomen, 152		„ of pious liberty, 66
Abeter, 23		„ sacrificial, 66
Able, 116, 129, 145		„ valiant, 120
Able to conquer, 76		Acting fearlessly, 96
Abode, 58, 119, 121		Action, 105, 117, 120
„ lower men, 32		„ bodily, 131
„ wealthy, 31		Active, 95
Abridgment, 17, 107		Actor, 134
Abcess, 57		Acutely interesting, 95
Absolute, 138		Address, 18
Abstraction, 106		Adequacy, 138
Abundance, 109, 131		Adhaka, 154
Abundance of shields, 109		Adherence, 105
Abundant, 108		Adieu, 101
Accent, 17		Adjoining, 101
Acceptance, 140		Adjudged, 98
Acceptingly, 144		Adjustment, 127
Accompaniment, 126		Adored, 104
Accompanying, 98		Adoring deities, 98
Accomplished, 104		Adorned, 60, 124
Accomplishment, 126, 127		Adorning, 60
Accoutred, 75		Adultery, 18
Accumulation, 109		Adulterine, 55
Acme, 32		Adversity, 77
Acquaintance, 107, 128, 131, 139		Affection, 21
Act, 107, 131, 132		Affectionate, 96
„ of cooking, 111		Affix, 130
„ good, 122		Afflicted by Vice, 98
„ manly, 142		Affray, 106
		After, 146
		Again, 145, 146, 149
		Again and Again, 147
		Agastya, 10
		Age, 112, 140
		„ 1st, 131
		„ 3rd, 132, 143
		„ 4th, 130, 132
		„ old, 55, 111
		Aged, 56
		Agony, 111
		Agrahayan, 13, 143
		Aggregate, 55, 68
		Agreement, 15, 122
		Agriculture, 80, 142
		Ah, 145, 148
		Air, 7
		„ inhaled, 7
		Airhole, 31
		Ajwaen, 46
		Akanandi, 41
		Alangium, 36
		Alas, 145, 147
		Alertris, 40
		All, 101
		Alligator, 26
		Alluvion, 25
		Alms, 80, 135, 142
		Alœ, 40
		Alone, 102, 111, 138
		Alphabet, 116
		Also, 140
		Altar, 66
		Altitude in Shooting, 77
		Always, 145, 150
		Amaranth, 45, 116
		„ blue, 40
		„ crimson, 40

- Amaranth yellow, 40
 Ambasta, 90
 Amidst, 148
 Amphisbyna, 23
 Anarchy, 125
 Ancient, 102
 Ankle, 58
 And, 145, 146
 Andropogon
 schœnanthes, 110
 Anethum, 42
 Anger, 131
 Angle, 115
 Angry, 21
 Animal, 19, 49, 51, 92, 140
 Animal aquatic, 26
 Animosity, 89
 Anirudha, 4
 Annexed, 103
 Annointment, 151
 Anointed, 103
 Answer, 17, 136
 Ant, 151
 Antelope, 48, 112, 142
 Anterior, 149
 Anus, 58
 Anything to be done, 132
 Apartment of Queens,
 32, 115
 Apamarga, 41
 Ape, 48, 110, 112, 134 142,
 Apparel, 135
 Apparent, 102, 148
 Appearance, 147
 Appeased, 73
 Apple, (elephant) 35
 ,, thorn, 40
 ,, wood, 35
 Appointed, 103
 Appointing, 106
 Apprehension, 107
 Apprehensive, 99
 Approved, 134
 Arbour, 114, 135
 Archer, 75
 Archery, 75, 77
 Architect, 118
 Arena, 112
 Aries, the Head of, 10
 Argument, 141
 ,, objected, 141
 ,, opposed, 17
 ,, selected, 157
 Arm, 59, 144, 152
 Armed, 56, 75
 Arming, 133
 Armpit, 59, 132
 Armour, 75, 90, 112, 115,
 121
 Army, 70, 77, 115, 119,
 135, 141, 150
 ,, in disorder, 78
 ,, in motion, 78
 ,, of men, 155
 Arranged, 103, 116
 Array, 76, 144
 Arrogance, 21, 124
 Arrow, 77, 109, 112, 115,
 116, 125, 128, 132, 133, 137, 153, 158,
 172
 Assent, 146, 149
 122, 129, 131
 Asterism, 10, 112, 118,
 130, 131, 138
 Astonished, 97
 Astringent, 131
 Astrologer, 71
 Astrology, 151
 Aswins, 6
 Asylum, 106
 Atis, 42
 Atmosphere, 8
 Atom, 130, 137
 Atonement, 131
 Attachment, 105

- Attack, 106
 Attainable, 103
 Attainment, 127
 Attendant, 75, 133
 ,, of Kubera, 8
 ,, Siva, 4
 ,, Sun, 11
 ,, women, 70
 Attention, 108, 123
 Attentive, 95, 96, 102,
 111, 136
 Attraction, 141
 Audience, 31
 Augur, 93, 108
 Austerity, 143
 Authority, 117, 139
 Avaricious, 99
 Averting the face, 98
 Awakeners, 78
 Awn, 82
 Awning, 62
 Awry, 147, 148
 Axe, 77
- B
- Back, 59
 ,, belong to, 148
 Backbone, 58
 Back pump, 56
 Bad, 128, 145, 146
 Bahuda, 27
 Bakapurh, 40
 Baker, 82
 Bala, 44
 Balance, 152
 Balaram, 3, 129, 137
 Bald, 56, 114
 Baldness, 57
 Ball playing, 64
 ,, of rice, 116
- Bali, 137
 Bamaithi, 41
 Bambu, 140
 ,, rod, 115
 Bambu-Shoot, 134
 Banana, 43
 Band-waist, 41, 78
 Bank opposite, 154
 ,, of shore, 113
 Bank-sand, 25
 Banner, 118, 125
 Barbarian, 91, 151
 Barber, 90, 116
 Barbreng, 43
 Bard, 90
 ,, by birth, 78
 Bardara, 45
 Bards in throngs, 78
 Bargain, 130, 133
 Bark, 34, 110, 154
 Barley fried, 84
 Barley-green, 81
 Barley half, 81, 82
 ,, ripe, 84
 Bar of Door, 32
 Barhai, 39
 Bark, made of, 61
 Barleiria, 42
 ,, blue, 40
 Barn, 95
 Barren, 34
 Barrier, 88
 Barter, 87
 Bashful, 97
 Bashfulness, 21
 Basket, 92, 25
 ,, winnowing, 82
 Basin, 26
 Bassin, 36
 Bassin, water, 36
- Rassia, oval, 25
 Bastard widow's, 55
 Bat, 50
 Bathing, 62
 ,, after mourning, 96
 ,, religious, 68
 Bassin Latifolia, 124
 Battle, 121, 137, 139
 Battle-axe, 140, 153
 Bawd, 53
 Bayas, 36
 ,, growing in water, 36
 Beak, 51
 Bean, kidney, 81
 Bear, 48, 113
 Beard, 60, 126
 Bearded corn, 82
 Bearing of royal insign, 72
 Beast, 49, 51
 Beatitude, 15
 Beauty, 10, 131
 ,, exquisite, 10
 Beautiful, 109, 132, 137,
 139
- Because, 147
 Became calm, 103
 Bed, 63, 132, 151
 ,, three 155
 Bedstead, 64
 Be it so, 148
 Bee, 50, 112, 134, 142
 Bee small, 50
 Bee large, black, 50
 Before, 145, 148, 149
 Beggar, 99, 141
 Begging, 67, 120, 142
 Beginning, 107, 131, 133,
 146
- Behind, 145
 Being, 149

- Being, living**, 139
 „ **of other**, 51
 „ **supreme**, 136
Belief, 124
Believing, 97
Bell, 61
Belly, 58, 115, 128 136,
Belly near the neck, 19
Bellows, 93, 152
Belonging to city, 136
Beloved, 100, 120
Belt, 61
Bending, 101
Benediction, 143
Benefit, 140
Benevolent, 122, 129
Bent, 36, 103, 148
Berry soft, 36
Between, 148
Bhadra, 13
Bhavani, 5
Bhisma, 131
Bhumicamalaci, 44
Bhumigomb, 43
Bhumikaoura, dark, 43
 „ white, 43
Bhojpatri, 37
Bdlellium, 36
Bignomia, 35
 „ **Blossom of**, 63, 110
Bile, 57
Billows 24
Binduc gray, 37
Binding, 72
Bird, 14, 51, 112, 113, 118, 124, 125, 141, 143, 142, 151
 „ **Catcher**, 91
 „ **Vishnu's**, 113, 118, 130
Birth, 117, 119, 120, 139
Bit, 121
 „ **of bridle**, 74
Bitter, 15
Black, 16, 121, 129, 138, 147
Blanket, 62, 137
 „ **of hair**, 128
 „ **woolen**, 89
Bland, 84
Blind, 57, 111, 124
Blood, 57, 119, 120, 132, 138, 153
Blossom, 58, 127, 139
Blotch, 56
Blotched, 57
Blow, 137
Blown as flower, 34
Bludgeon, 77
Blue dark, 16
 „ fly, 56
 „ gay, 49
Blunt, 123
Boa, large, 23
Board checked, 94
Boasting, 78
Boat, 23, 25, 58, 117, 118, 119, 123, 124, 125, 127, 135, 153
Boat handed, 25
Bodice, 62
Body dead, 80
 „ **of a plough**, 114
 „ **of a serpent**, 112
Boil, 56, 116
Boiled, 103
Boiler, 83, 136
Boiler, shallow, 153
Bold, 97
Bolt, 113
Bolt of door, 32
Bone, 58
 „ **collar**, 59
 „ **on forehead**, 112
Bonecattle fish, 89
Book, 126, 135
Boon, 134
Boot, 92
Booty, 92
Born, 121, 127
 „ **of Low origin**, 132
Borne, 103
Both, 146, 147
Bottle leather, 83
Bottom, 138
Bottom of a carriage, 74
Bound, 103, 120, 125
Boundary, 32, 144
Box, 152, 155
Boxing, 151
Bow, 19, 77, 149
 „ **of Arjun**, 77
 „ **of Indra**, 9
 „ **Karna**, 77
 „ **Krishna**, 4
 „ **Siva**, 4, 111
Bowmen, 75
Bow-string, 77, 116
Brace, 51
Bracelet, 61, 111
Brahma, 2, 110, 123, 124, 125, 128, 135, 143
Brahmin, 125
Braid, 60
 „ **of hair**, 117, 141
Brain, 57

Branch, 34, 112	Buinehi, 37	Cake mixed with curds, 84
Branch group of, 35, 129	Bulbous root, 154	Calamity, 111, 123, 126, 130, 133, 138, ,, of seasons, 119
,, large, 34	Bulkiness, 137	Calcining, 126
,, of a tree, 123, 128	Bulky, 116, 138	Caldron, 154 ,, boiled, 84
Brass, 88, 131	Bull, 85, 112, 141	Calender, 151
Breadfruit, 39	Bull cattle yoked, 86	Calf, 142, 85 ,, herd, 85
Breasts woman's, 132, 142	,, Hornless, 132	, new born, 85
Breath, 80, 119, 140	,, large, 85	Call, 17, 139 ,, of nature, 112
Brethren spiritual, 65	,, at Liberty, 85	Calling, 106 Callingly, 149
Brevity, 10	,, old, 85	Calm, 121
Bribery, 132	,, shoulder, 85	Calonji, 83
Bride, 52	Bullion, 88	Caluminated, 78
Bridge, 30, 117, 124	Bullock, 85	Calumny, 120
Bridle, 154	Bump of food, 152	Calx of brass, 89
Brightness, 10, 112, 122	Burden of song, 140	Camel, 86 ,, she, 111
Brihaspati, 132	Burn, 7	, young clogged, 86
Bringing forth, 106, 139	Burning, 106	Camp, 72
Bringing up, 136	Burnt, 66, 103	Camphor, 63, 135
Broadchested, 91	Business, 116, 123	Canal, 27 :
Broom, 32	But, 145	Cancer, stars in, 10
Brother husband's, 55,	Butt, 77, 140	Candid, 95
56, 130	Butter clarified, 84	Caniyar, 38
Brother elder unmarried,	Butter fresh, 84	Canopy, 125
69	,, milk, 85, 114	Capable, 134
Brother younger, 56	,, of yesterday's milk,	Capital, 81
Brother younger of	84	Car, 135 ,, other, 74
Krishna, 4	Buttermilk with water,	,, Indra's, ,, with blanket, 74
Brother-in-law Kings, 20	85	,, covered, 74 ,, with woolen cloth, 74
Brother's wife, 55, 130	Buttocks, 58	Caranj, 37
Brother of whole blood,	,, woman's, 58	
55	Buttend weaver's, 135	
Brother and Sister, 55	Buyer, 87	
Brush, 139	Bystanders, 65	
Brown, 16		
Bucket, 25, 92		
Bud, 35, 141		
,, as opening, 34		
Buddha, 2, 31, 64, 110,		
114, 118, 123	Cacoli, 45	
Buffalo, 48	Cær, 50	
	Cage, 92	
	Cajan cytisus, 157	
	Cake, 84	

- Cardamom, 138
 „ small, 47, 114
 Care, 113, 122, 125
 Caril, 40
 Carni, 46
 Carnivorous beast, 115
 Carpenter, 90, 109, 155
 „ three, 114
 Carriage drawn by oxen, 74
 Cart, 74
 Carthomus, 89
 Cartwright, 118
 Cascade, 33
 Casket, 64
 Cassia, woody, 45
 Cast, 102
 Castus, 46
 Cat, 48
 Catarah, 56
 Caterpillar, 49
 Cattle, 112
 „ for burden, 86
 „ for carriage, 86
 „ grazed, 85
 „ special, 85
 „ stock, 85
 „ young, 85
 Causal, 72
 Cause, 14, 117, 120, 121,
 126, 130, 140
 „ primary, 14
 Causing descend, 107
 Cave, 33
 „ artificial, 33
 Cavern, 120, 135
 Ceasing, 108
 Celasia, 43
 Celebrated, 95
 Celebrity, 108, 130
 Celestial, 128
 Cemetery, 80
 Censure, 17, 108
 Censured, 103, 120
 Cent, 102
 Centipode, 149, 151
 Ceremony religious, 131
 Certain, 115, 138, 140
 „ days of the
 lunar month, 126
 Certainly, 112, 139, 146,
 149
 Cerumen, 58
 Chaff, 82, 92, 120
 Chain for elephant's feet, 73
 Chair, 64, 135
 Chaitra, 13, 124
 Chakuliya, 41
 Chalk, red, 110
 Challenging, 106
 Chamberlain, 70, 118
 Chameleon, 49
 Champa flower, 37
 Chandala, 42, 90, 91
 Chandler, 91
 Change of form, 106
 Channel, 142
 Chaplet, 144, 63
 „ on forehead, 63
 „ on hair, 63
 „ on middle lock
 63
 „ on neck, 63
 „ scarf, 63
 Chapter, 112, 123
 Character essential, 138
 Charge of trumpets, 133
 Charm, 133
 Charming, 100
 Charmaker, 90
 Charmoghas, 45
 Chariot-horse, 74
 Chariot war, 74
 Charioteer, 75, 90, 118,
 125, 118
 „ Indra's, 8
 „ Krishna's, 4
 „ Sun's, 116
 Chase, 92
 Check, 152
 Cheeks, 60
 Cheerful, 95
 Chewing the cud, 152
 Chief, 23, 100, 111, 112,
 118, 121, 122, 126,
 130, 135
 „ of snakes, 109
 Child, 55, 111, 116, 123,
 128, 139
 Chilness, 10
 Chin, 60
 China, 82
 Chisel, 111, 154
 „ of a carpenter, 93
 „ of iron, 93
 Chosen, 103
 Christi palma, 38
 Churn, 86
 Churning stick, 86, 115
 Circle, 111, 128, 134
 „ of hair on eye-
 brow, 117
 Circlet on forehead, 62
 Circular, 108
 Circumvention, 79
 Cissus, 43
 City, 31, 151
 „ of Indra, 5
 „ Kubera, 8

- City serpents, 119
 City gate, 32, 114
 Citizen, 71, 129
 Citron, 35, 40
 Civil, 97
 Clamour, 17
 Clap, of thunder, 9
 Classes, 64
 Claying, 30
 Clean, 100, 120, 136
 Cleaning of persons, 62
 Cleaning, 107
 ,, with perfumes, 154
 Cleansed, 100
 Clear, 113, 118, 141,
 Clearness, 122
 Clever woman, 125
 Climbing plant, 125
 Clinching, 106
 Clitoria, 42
 Cloak warm, 62
 Close shaved, 56
 Cloth, 62, 94, 135, 138,
 152, 154
 Cloth Border, 140
 ,, bleached, 61
 ,, coarse, 62
 ,, dirty, 62
 ,, ends of, 62
 ,, fine, 62
 ,, materials, 61
 ,, new, 61
 ,, old, 62
 Clothed, 75
 Clothing, 127, 136
 Clotted hair, 115
 Cloud, 9, 118, 122, 125,
 130, 132, 151
 ,, belonging to, 9
 Cloudiness, 111
 Cloves, 62
 Clump, 128, 129
 ,, of grass, 82
 Cluster, 113, 115, 128
 ,, of blossoms, 35
 Coarsely, 101, 103
 Cock, 124, 142
 Cockle, 26
 Cock-fight, 116
 Cock-roach, 50
 Cocoanut, 154
 Coextending, 105
 Coix, 82
 Cold, 10, 153
 Colic, 137
 Coll, 74
 Collar, 61
 Collection, 109, 115
 College, 31
 Collision, 125
 Collyrium, 89
 Colour, 116
 ,, green, 152
 Comb, 64
 Combat, 78, 118, 119
 Combat mingled, 79
 ,, of animals, 126
 Comet, 118
 Command, 72, 122, 123,
 134, 139, 146
 Commencement, 132
 ,, deliberate, 65
 Commentary 151, 154
 Commerce, 80
 Commodity, 116
 Common, 102
 Compact, 116
 Companion, 70, 138, 139
 ,, of king, 70
 Company, 119
 ,, one of, 129
 Compassionate, 96
 Competent to an act, 96
 Complaisance, 71
 Compliant, 97
 Complication, 17
 Comprehension, 125
 Concealment, 127, 139,
 147
 Conceited of learning, 124
 Conceit of superiority,
 196
 Conciliation, 71, 147
 Conclusion, 15, 108
 ,, Demonstrated, 130
 ,, Right, 135
 Condiment, 83, 84, 126
 Conduct, 98, 120, 122
 ,, Good, 21, 138
 Conch, 26, 112, 114, 128
 ,, of Krishna, 4
 Conferring benefit, 106
 Confidence, 124, 128, 71
 Confident, 123
 Confidential, 71
 Confined, 98
 Confirmation, 115
 Conflagration of chaff, 138
 Conflict with animal, 140
 Confluence, 154
 Conformity, 147
 Confounded, 98, 101
 Confused, 97, 102
 Confusion, 129
 Connected in sense, 122
 Conqueror, 76
 ,, facing the foe, 76
 Conquest, 100
 Consent, 146, 149

- Consequence**, 115
„ future, 72 „ immediate, 72
Consideration, 122
Consonant, 136
Consort of Agastya, 10
Constipation, 56
Construction, 127
Consultation, 133
Consumption, 65, 130
Contact, 106
Conta chor, 47
Contiguous, 30, 101
Continuance in right way, 72
Continual, 105
Continually, 7, 148
Continuation, 123
Contempt, 17
Content, 97, 104
Contract of sale, 81
Contradiction, 107
Contrariety, 108
Contrary, 102, 110, 130,
146
Contest, 17
Controversy decided, 122
Continuance in right way, 72
Conversely, 145
Conversant, 95
Conversation, 18, 122
Cook, 82, 116, 122
Copiously, 115
Copper, 88, 153
Copper-smith, 90
Copulation, 69, 126
Coral, 88, 138
Cord, 36, 92, 86
Cord passed over shoulder, 69
Coretya, 39
Coriander, 83
Corn, 82, 112, 138
Corn beard, 82, 132
Corner, 132, 137
Corner of eye, 60
„ elephant's eye, 73
Corp asart, 25
Corporeal, 102
Corpulent, 56, 105
Corrosive, 102, 136, 146
Cotton, 43, 89, 154
„ made, 61
„ wild, 43
Cough, 56
Council of Gods, 6
Counted, 101
Countess, 100
Counsel, 134
Counsellor, 139
Country, 29, 142, 131,
135, 154
„ of Barbarous, 29
„ uninhabited, 29
„ Waterless, 132
„ of waterlilies, 29
„ in Reids, 29
„ story, 134
Couple of men and female, 51
Courses of women, 54
Course, 73
Court, 32
„ Royal, 151
„ yard, 135
Courtesy, 106
Courtesan, 20, 53, 134
Cover, 139, 62
„ of well, 26
Covered, 103
Covering, 10, 116, 127,
136
Covering of Privy part, 126
Coveting of other's property, 21
Covetous, 97
Cow, 86, 115, 129, 138
Cow, barren, 86, 141
„ belonging to, 84
„ brindle, 86
„ calved, 86
„ caving yearly, 86
„ excellent, 86
„ fit for bull, 86
„ gone to bull, 86
„ milked, 86, 111
„ miscarried, 86
„ tractable, 86
„ white, 86
Cowdung, 84, 142
„ dry, 84
„ fire, 142
Cowherd, 122
Cowtail, 72
Cow yielding, 86
Cowitch, 41
Cowpen, 113, 155
Crab, 26
Crafty, 99
Crane, 50
„ female Indian, 50
„ Indian, 50
„ Numidian, 50
„ small female, 50
Created, 115, 124
Creation, 112
„ by Brashman, 154
Creator, 125
„ of bodies, 76

- Creditor, 8
 Creading, 22
 Creeper, 34, 150
 ,, spreading, 34
 Creeping, 97
 Creeping plant, 119
 Crest, Lock of hair, 116
 Crest, 51, 61, 136, 143
 ,, of peacock, 112
 Crew, 25
 Cribble, 82
 Cricket, 50
 Crimson, 16
 Cripple, 56
 Critical moment, 114
 Criticising, 151
 Crocodile, 26
 Crooked, 101, 103, 129,
 148 students, 68
 Crore, 115
 Crotalaria, 42
 Crown, 121
 Crowded, 102
 Crow, 50, 114, 116, 137,
 141 ,, Iron, 78,
 Crucible, 93, 155
 Cruel, 134, 136, 141, 144
 Cry, 51, 122
 ,, of birds, 19, 120
 Crystal, 109
 Cubit, 59, 110
 ,, intermediate, 59
 ,, short, 59
 Cuckoo black, 50
 Cuculus, 142
 Cucumber small, 43
 Cudgel, 77
 Culm, 82, 83
 Cumin, 83
 Cundurn, 44
 Cup, 157
 Cupid, 129, 130
 Curds thin, 84
 Curds of milk and whey,
 66 ,, with sugar, 84
 Curls, 60
 ,, on forehead 60
 Curlew, 50
 Current of water, 113
 Curse, 105, 109, 112
 Cursed, 98
 Curcuth, 44
 Cursing, 18
 Curtain, 151
 Cushion, 133
 Cut, 86, 104
 Cutting, 106
 D
 Dalliance, 22
 Dance, 116
 Daner, 91
 ,, male, 20
 ,, female, 20
 Dancing, 20, 142, 154
 ,, Girl, 125
 Danger latent, 72
 Danger obvious, 72
 Danti, 46
 Darbha grass, 140
 Dark-half, 138
 Darkness 23, 124, 132, 143
 ,, Imperfect, 23
 ,, Universal, 23
 Dark red, 116
 Daruhaldi, 42
 Dart bearded, 78
 Daughter, 54, 141
 ,, in-law, 52, 124
 Day, 12, 13, 132
 ,, by, 148
 ,, Both, 148
 ,, of Brahma, 14
 ,, break of, 149
 ,, close of, 149
 ,, cloudy, 9
 ,, of Gods, 14
 ,, first lunar, 12
 ,, former, 149, 150
 ,, lunar, 12
 ,, patriarchal, 14
 ,, next, 149
 ,, periods of, 12
 Dawn, 11
 Dark very, 136
 Dead, 25, 80
 Deaf, 156
 Deaf and Dumb, 98
 Dearest, 105
 Death 79, 127, 137
 Debt, 80
 Debtor, 80
 Deception, 151
 Deceit, 21
 Deceived, 98
 Decision, 15
 Declivity, 117
 Decocted, 103
 Decoction, 103
 Decreptitude, 55
 Deep, 25
 Dear, 48, 112, 117, 123,
 137, 152
 Deer-killer, 91
 ,, various sorts, 49
 Deer wounded, 92
 Defamation, 109, 122

- Defeat, 79, 112
 Defeated, 79
 Defence, 106
 ,, resort, 122
 Defiance mutual, 79
 Deficient, 127
 Deformed, 56
 Different, 102
 Deified saint, 114, 123
 Deification inferior, 69
 Deities class, 143
 Deity 2, 118, 132
 Deliberation, 72
 Delicate, 101
 Delineation, 134
 Delivery, 125
 Delivery of deposit, 126
 Demand, groundless, 17
 Demi Gods, 2
 Demon, 124, 132, 151
 Demons multitudes, 153
 Denial, 18, 139
 Departed, 103
 ,, Soul, 118
 Dependent, 96, 132, 135,
 144
 Deposit, 87
 Deposited, 103
 Deodar, 38
 Deotar, 39
 Descent, 121
 Desert, 117, 121
 Deserving a whipping, 99
 Despied, 104
 Desire, 21, 105, 113, 115,
 117, 125, 129, 140, 143
 Desirable, 129
 Desire to surpass, 126
 Desired, 100, 123
 Destiny, 14, 114, 118, 131
- Destruction, 113, 114, 151
 115, 119, 126, 130, 141, 151
 Destruction of the world, 14
 Destructive, 99, 135
 Detail, in, 146
 Determination, 15, 145
 Detested, 103
 Detestable, 99
 Detracting, 98
 Detraction, 21; 126
 Devastation, 79
 Deviation from right, 71
 Dewlap, 85, 137
 Diabetes, 57
 Diadem, 135, 137, 141,
 154
 Diarrhoe, 57
 Dice, 94, 128
 Dictionary, 141
 Die, 141
 Difference, 132, 136
 Difficult, 115
 Difficulty, 136
 Diffident, 123
 Diffuse, 102
 Diffusion, 107
 Digit of moon, 10, 138
 Dignity, 123, 127, 131,
 139, 144
 Dike, 26
 Dilatory, 96
 Diligent, 95, 115,
 Diluted, 103
 Dip of a needle, 111
 Directing, 106
 Dirt, 111
 ,, of nose, 58
 Dirty, 100
- Disallowance, 108
 107,
 129, 141, 149
 Disappointing, 22
 Disappointed, 98
 Disease, 56, 110, 117, 134,
 142
 feminine, 132
 Kings', 130
 of the eye, 113
 various, 57
 Diseased, 57
 Disfavour, 106
 Discus of Krishna, 4
 Shert, 67
 Discussed, 103
 Disc of Sun, 10
 Discourse, 106
 Disguise, 22
 Disgust, 20
 Dislike, 146
 Disposed to take, 97
 Disposition, 110, 125, 138
 Disparagement, 18
 Dispatch, 141
 Dispersed, 103
 Display, 140, 141
 Displeasing, 110
 Displeasure, 147
 Dispute, 140
 Disquisition, 131
 Disregard, 104, 122
 Disrespect, 21, 139
 Distant, 101, 136
 Distillation, 93
 Distiller, 90
 Distress, 124, 130, 131
 Distressed, 98, 127, 136
 Distressed from
 Diseases, 108

- Distressed by foes, 121
 Distrust, 139
 Dissimulation, 22
 Disunion, 71
 Ditch, 26
 Divine artist, 114
 Divinities, sets of, 2
 Doubt, 15, 114, 132, 145
 Doubtingly, 145, 146
 Docile, 96
 Doe, 48, 117
 Dog, 110, 92
 ,, mad, 92
 ,, trained, 92
 ,, village, 92
 Doll, 92
 Dolphin, 10
 Domestic affairs, 126
 Domesticated, 51
 Door, 32, 133, 135, 144
 ,, back, 32
 ,, private, 32
 Dophariya, 40
 Dove, 49
 Dovelet, 32
 Downlooked, 98
 Dowery, 111
 Dubious, 95
 Dumb, 96
 Duration of life, 86
 Durga, 123
 Dust, 32, 78, 112, 143
 Dust of flowers, 35
 Duty of vedas, 17
 ,, perpetual, 68
 ,, voluntary, 68
 Drake, 50
 Dramatic performance, 117
 Drawn, 103
 Drawing of bow, 141
 Dreadful fight, 122
 Dread, 135
 Dregs, 137
 Dress, 60
 ,, of mendicant, 154
 ,, reaching feet, 62
 Dressed, 84
 ,, of elephant, 73
 Dressing of hair, 152
 Drink of warriors, 78
 Drinker of Soma, 123
 Drinking pot, 113
 ,, together, 85
 Dripping, 106
 Driver of elephant, 75
 Driving of cattle, 109
 Dropping, 103
 Drought, 9
 Drowsiness, 133
 Drug, 131, 136
 Drug to revive the dead, 86
 Drum, 19, 97
 ,, battle, 79
 ,, double, 19, 109
 ,, head, 135
 ,, kettle, 19
 ,, large kettle, 19, 109
 ,, sorts of, 19
 E
 Each, 145
 Eagerness, 22
 Eagle flying, 151
 Ear, 66, 82, 120
 Earbase, 742
 Ear corn, 82
 .. disease, 139
 Earring, 61, 111, 134, 143
 Earth, 29, 112, 115, 119,
 121, 129, 134, 135, 143,
 150
 ,, clod of, 81
 ,, map of, 31
 Earth and sky, 143
 ,, mound of, 152
 Ease, at, 146
 East, 150
 Eastern, 128
 Eastward, 145
 Eaten, 105
 Eating every body's, 97
 Eating flesh, 96
 Eating-thirst exciting, 93
 ,, together, 85
 Ebony, 37
 ,, mountain, 35
 Echites, 35
 Echo, 19
 Eclipse, 13, 144
 Edge, sharp, 137
 Edge-sword, 78
 ,, weapon, 115, 138
 Effort, 106, 132
 Egg, 51
 Egg-plant, 120
 Eighth of a day, 128
 Either, 135, 145, 146, 148
 Elabaluca, 44
 Elam, 45
 Elbow, 59
 Eldest, 115
 Election, 145
 Elegant, 60
 Elephant, 72, 112, 123,
 137, 142
 ,, at quarters, 9
 ,, cheeke, 114

- Elephant driver, 126
 „ female, 73, 141, 111
 „ furious, 73
 „ Indra's, 6
 „ out of rut, 73
 „ rider, 125
 „ roaring, 133
 „ rutting, 72
 „ tooth, 114, 117
 „ vicious, 136, 137
 „ world up holding, 110
 Elephantises, 57
 Element, 119, 120
 „ of language, 123
 Elevated, 124
 Elevation, 127, 131, 139
 Eloquent, 98, 132
 Emaciated, 57
 Embassy, 71
 Embellishment, 60, 62
 Embrace, 108
 Emerald, 88
 Eminence, 115
 Emperor, 70, 129
 Empty, 100, 125
 Emerald, 88
 Eminence, 115
 Emperor, 70, 129
 Empty, 100, 125
 Enclosure, 66
 „ of edifice, 130
 Encomposing, 107
 End, 115, 137
 „ of bow, 115, 119
 Endeavouring, 121
 Enemy, 70, 130, 136, 151
 „ in rear, 70
- Energy, 119
 Engaged, 96
 Engaging, 106
 Engendered by damp, 99
 Enjoyment, 107, 112, 116, 140
 Enmity, 21, 130, 131
 Enough, 120, 146
 Entire, 101, 138, 142
 Entirely, 147
 Entrails, 58
 Envious, 133, 144
 Envy, 21, 114
 Equinox, 13
 Essence, 133, 140
 Eternal, 7, 101
 Ether, 109
 Ethics, 17
 Eunuch, 55, 70, 140, 142
 Eugenia-fruit, 35
 Euphorbia, 42, 124
 Eve, 12
 Even, 146
 Even ground, 114
 „ so, 145
 Evening, 12, 149
 Ever, 149
 Every way happy, 96
 Evident, 102
 Evidently, 146
 Example, 17, 118
 Excellence, 106, 115, 137
 Excellent, 116, 121, 130,
 „ 136, 144
- Excessive, 7
 Except, 147
 Exceeding, 101
 Exchange, 145
 Exclusively, 145
 Excrement, 133
- Exemption, 135
 Exertion, 57, 106, 129, 137, 154
 Existence, 139, 140, 145
 Existing, 121
 Exortium, 17
 Expanded, 103
 Expanding, 97
 Expansion, 119, 125, 128, 146
 Expedients, 71
 Expeditions, 102
 Expelled, 98
 Expenditure, 107
 Expenses, 154
 Expert, 138, 139
 Expired, 80
 Expletive, 145, 147, 148
 Express rumour, 76
 „ in kind, 146
 Exposed for sale, 87
 External, 149
 Extract, 131
 Extraction, 107
 Extremity of bow, 77
 Exudation of a tree, 131
 Eye, 60, 112, 115, 135,
 141, 153
- Eye-ball, 141
 Eye-ball of elephant, 154
 Eye-brow, 60
 Eye-disease, 154
 Eyed squint, 56
 Eyed blear, 57
 Eye-gesture, 129
 Eye-lash, 126
 Eye-lid, 126, 152
 Eye-pupil, 60, 133, 143
 Eye on Peacock's tail, 57,
 127
- Eye of corn, 116

- F**
- Fabrication, 144
 - Face, 59
 - Fainting, 22, 57, 79
 - Faithful, 97
 - Falcon 49, 124
 - Fall, 126
 - Fallen, 104
 - Falling habitually, 97
 - Falling star, 117
 - False, 18
 - Falsehood, 110, 147
 - Falsely, 149
 - Fame, 17, 106, 140
 - Family, 110, 119, 125, 127, 135, 139, 140, 144
 - Famous, 95, 121
 - Fan, 64
 - Far, 145
 - Fare, 25
 - Farina, 35
 - Faring well, 97
 - Fast, 67, 141
 - Fasting spoken, 18
 - Fasting to die, 69
 - Fat, 57, 100
 - Fate, 123, 131
 - Father, 20, 54
 - Father and mother, 55, 56
 - Father-in-law, 54, 130
 - Fatherly, 96
 - Father, Father's 55
 - Fathom, 59, 123
 - Fatigue, 108, 147
 - Fatigued, 103,
 - Fault, 130, 142, 154
 - Fault from desire, 126
 - Favour, 122
 - Fear, 21, 110, 135, 146
 - Feaces, 58
 - Feeble, 56
 - Feather, 152
 - Feather, arrow, 71, 134
 - Feeding at another's cost, 96
 - Fee meriting, 95
 - Felon, 99
 - Female, 32, 50, 52
 - , elephant, 120
 - , offspring, 49
 - , quarter elephants, 9
 - , organ, 124
 - , messenger, 125
 - , turtle, 128
 - Fence-leather, 77
 - Ferment, 93
 - Festival, 22, 126, 134, 139, 143
 - , stick flowing, 151
 - Fetters, 106, 141
 - Fetus, 55, 128
 - Fever, 57, 108
 - Fibres, 28, 34
 - Fickle, 101
 - Field, 81, 114, 117, 135
 - Field for barley, 81
 - , for corn, 80
 - , cine, 30
 - , gram, 81
 - , vegetation, 81
 - , seasmus, 81
 - Fierce, 114, 115
 - Fig tree, 35
 - , geometrical, 135
 - , glomerous, 35
 - , Indian, 36
 - , with opposite leaves, 39
 - Fig tree, with waved leaves, 36
 - Fight, 116
 - Filament, 28
 - , of flower, 126
 - Filled, 103
 - Film, 28, 138
 - Film over eye, 138
 - Filth, 137
 - Finder of a carriage, 74
 - Fingers, 59
 - , fore, 59
 - , middle, 111
 - , palm extended, 59
 - , ring, 61
 - , several, 59
 - Fine, 101
 - Finished, 103
 - Finishing carefully, 96
 - Fire, 6, 83, 113, 118, 124, 125, 127, 131, 133, 138, 142, 143, 144
 - Firebrand, 83, 151
 - Fire sacrificial, 66
 - Firefly, 50
 - Fire consecrated, 66
 - Fire forest, 7
 - Fires, 66
 - Fire submarine, 6, 138
 - Fireplace, 82
 - Fires, sauered, 66
 - Firm, 101, 116, 120
 - , very, 144
 - Firmly, 116
 - Firmness, 125
 - First, 10?, 145
 - First born, 56
 - First lunar day, 119
 - Fish, 57, 141
 - , sheat, 25

- Fish-various, 26
 Fisherman, 111
 Fisty cuff, 151
 Fistula, 35
 Fit, 121, 131, 134
 Fit for conquest, 76
 Fit to be said, 132
 Fitness, 129
 Fixing, 127
 Flacid, 56
 Flag, 78, 130
 Flame, 6, 112, 119, 137,
 143
 Flamings, 142
 Flank, 109
 Flank for elephant, 73
 Flank horses's 74
 Flesh, 57, 138, 153
 ,, dry, 57
 Flight, 79
 ,, close, 79
 Float aloft, 25
 Flock, 51
 ,, of sheep, 87
 Floor pole of, 81
 Florist, 90
 Flower, 35, 43, 119, 125,
 137, 153
 ,, trumpet, 38
 ,, unblown, 35, 137,
 138
 Flowing, 97, 103
 Flying, acts of, 51
 Fodder, 124
 Foe, 70, 132
 ,, paltry, 111
 ,, surrounding, 111
 Follower, 76
 Following, 102, 126
 Fondness, 124
 Food, 85, 127, 142
 ,, half eaten, 154
 ,, of Gods, 6, 66
 ,, vomited, 117
 Fool, 118, 137
 Foolish, 121, 123
 Foot, 58, 122
 Food seasoned, 119
 Foot prints, 58
 Foot-soldier, 75, 119
 Foot-steps, 122
 For, 147
 Forbearance, 21, 107
 Force, 112
 Forcement, 154
 Forces, 76, 137
 Forcibly, 148
 Fore-arm, 59
 Fore-fathers, 128
 Forehead, 60
 ,, of elephant, 73
 Forepart, 135
 ,, of a plough,
 135
 Forest, 33, 127, 133, 135,
 139, 153
 ,, fire, 139
 ,, large, 33
 Forgiveness, 129
 Forgotten, 102
 Fork tailed, 49
 Form, 124, 127, 132, 152
 ,, of array, 76
 ,, of this, 145
 ,, rules, 124
 Formation of wish, 139
 Former, 149
 Formerly, 145, 149
 Fort, 122, 129
 Forthwith, 145
 Fortitude, 21
 Fortnight, 141
 Fortune, 130
 Fortunate, 95
 ,, -teller, 53
 Foul, 100
 Foul-mouthed, 98
 Fountain, 33
 ,, temporary, 25
 Fourth part, 122
 Fossil, 33, 119
 Fowler, 91
 Fowl gallinaceous, 49
 Fracture splitting, 132
 Fragrance, 122
 Fragrant, 129
 Frame, wooden, 26
 Fraud, 79, 111, 114, 135
 Fraudulent, 99
 Freckle, 56
 Freight, 25
 Frequency, 131
 Frequent, 135
 Frequently, 147, 149
 Friend, 71
 ,, and contemporary,
 71
 ,, bridegroom's, 69
 Friendship, 71, 155
 Frigid, 10
 Frightened, 136
 Frog, 26, 112, 129, 134
 ,, female, 26
 Frondosa Butea, 36
 Front, 135
 ,, of elephants, 73
 ,, in, of, 145, 147, 148
 Frost, 10, 153
 Froth, 93
 Fruit, 35, 127, 138, 139,
 153

- „ dry, 35
 „ of certain plants, 35
 „ of Palm, 154
 „ raw, 35
 „ Sami, 133
- Fruitful, 34
- Function, 140
- Fuel, 35
- Full, 103
- Full-grown, 102
- Fullness, 63
- Furlong, 30
- Furnace, 82
 „ portable, 82
- Furniture, 127
- Furrow, 81
- Future, 146
- Future time, 119
- Futurity, 130
- Fy, 145
- G**
- Gadfly, 50, 151
 „ smaller, 50
- Gaji, 43
- Gain, 119
- Gait, 127
- Gallant attack, 78
- Gallochan, 63
 „ black, 63
 „ fragrant, 63
- Gallineous fowl, 124
- Gambhari, 36
- Gambling, 126, 133
- Game, chief, 111
- Gaming, 94, 129
 „ with dice, 141
- Gamester, 94, 133
- Ganesh, 5
- Ganges, 27
- Ganikhari, 39
- Gaping, 56
- Garden, 34, 126
 „ Indra's, 7
 „ Kubera's, 8
 „ of skill minister 34
 „ public, 34
- Garland, 128
 „ 27 pearls, 61
 „ various sorts, 61
- Garment, lower, 62
 „ upper, 62
- Garuda, 4
- Gate-decoration, 32
- Gate-Town, 135
- Gauri, 131, 140
- Geese, 50
- Gem, 88, 138, 143, 154
 „ auriferous, 8, 112
- Gem on crest, 61
- Gem, middle, 61
- Gender neuter, 140
- General, 75
- Generally, 149
- Generous, 98, 117, 132, 136
- Generation, parts of, 58
- Gentiana, 110
- Gentle, 123, 136
- Germ, 35
- Germinant, 34
- Germinating, 99
- Gesture, 20, 138
- Getting up, 67, 126
- Ghantapatali, 37
- Ghost, 7, 120, 153
- Giant, 2, 7
- Gibbon moon's, 13
- Gibbons, 57
- Gift, 67, 119, 126
 „ desirable, 105
 „ for deceased, 67
 „ special, 72
- Gimlet, 93
- Ginger, 83, 136
 „ dry, 83
- Girdle over mail, 75
- Girdle women's, 61
- Girding, 133
- Girl, 52
 „ dancing, 134
 „ young, 20
 „ at puberty, 52
- Girt leather, 73
- Giving girl in marriage, 96
- Glabrum manisper, 131
- Glad, 104, 121
- Glame, 60
- Glass, 113
- Gleaning, 80
- Globe, 115, 153
 „ fronted, 73
- Gloomy, 104
- Glory, 109, 113, 131
- Gluttonous, 96
- Gnat, 133
- Gnomen, 137
- Goad, 81
- Goat, 113
- Goblet, 83
- Gocharu, 42
- God, 117, 141, 142, 151
 „ sacred, 17
 „ of water, 109
- Gollinude, 50
- Going forth, exit, 126
- Going everywhere, 98
- Going forth, 107

- Going round, 106
 „ Ruddy, 50, 135
 Goitre, 152
 Gold, 88, 110, 120, 121,
 129, 131, 132, 135, 153
 „ ornament, 88
 „ wrought, 88
 „ image, 117
 Golden age, 120
 Gold-smith, 90
 Good, 81, 124, 129
 „ hearted, 95
 Goose, 142
 Gotherd, 91
 Gout, 151
 Gout afflicted, 57
 Governable, 97
 Governed by 9 monarchs,
 30
 Grand-father, 54, 55
 Granary, 82
 Granting prayer, 95
 Grain, 81
 „ fried, 84
 „ in pods, 82
 „ wild, 82
 „ shrivelled, 110
 Grape, 42
 Gratifying, 127
 Grass, 88, 135, 141, 152
 „ bed, 132
 „ fragrant, 110
 „ hopper, 50
 Great, 100, 120, 132, 144,
 149
 „ Greatness, 119, 120
 Greedy, 97
 Green, 16, 130, 134
 „ colour, 117
 Grey, 16
 Greyness, 55
- Grief, 21, 126, 143, 147
 „ voice in, 17
 Grind stone, 151
 Grips of a shield, 77
 Groin, 58
 Ground-hole, 22
 „ contiguous, 30
 „ Queen's pleasure, 34
 „ sacrificia!, 66
 „ salt, 29
 Group, 129, 133, 139
 Group of old men, 111
 Grove, 33
 Growing, 97
 Growing old, 106
 Growth, 106
 Guard, 72, 75
 „ Archer's, 138
 „ Rear, 130
 Guarded, 104
 Guest, 67
 Guide, 111
 Guiding, 106
 Guilty, inconsiderate, 99
 Gum, 151, 152
 „ of silk cotton, 37
 Guricha, 40
 Guru, 111
 Gut, 57, 115
- H
- Hail, 9, 137, 149
 „ stones, 132
 Hair, 60, 125, 132, 152
 „ on body, 60
 „ braided of Siva, 4
 „ clean, 60
 „ clotted, 60
 „ collection, 60
- Hair decoration, 64
 „ on end, 111
 „ of hair, 89
 „ on head, 137
 „ unornamented, 60
 Haired much, 56
 Hale, 115
 Half, 146
 Hall, 31
 Halo, 11
 „ round the Sun, 123
 Halter, 141
 Hammer, 174
 Hammock, 74
 Hand, 59, 118, 132, 152
 Handful of grain, 133,
 137
 Handle-fan, 135
 Handsome, 96, 111, 124,
 132
 Happy, 14, 96, 99
 Happiness, 14, 114
 Hard, 101, 125, 136, 141,
 155
 Hardest, 105
 Harem, 119
 Harlot, 53, 111
 „ abode of, 31
 „ head of, 53
 Harmony, 19
 Harp, 119
 „ of Narad, 119
 Harsh, 18, 117, 121
 Harrow, 81
 Haste, 109
 Hastily, 146
 Hateful, 99
 Having a load, 98
 Hawk, 49
 Hawberk, 75

- Head, 60, 110, 113, 124, 137, 142, 146, 154
 Head bones, 58
 Head carpenter, 118
 Head of a cowpen, 127
 ,, expanded, 23
 Headman chief, 129
 Health, 56, 120
 Healthy, 132
 Heap, 140
 Heap of music, 51
 Heaped, 103
 Heard story, 120
 Hearing, 120
 Heart, 57
 Heat, 129, 163
 Heaven, 2, 30, 112, 146, 151
 Heaviett, 105
 Heavy, 132
 Hedge abound, 31
 Hedysarum Gangetium, 35
 He-goat, 87
 Hiccough, 151
 Heifer one year, 86
 ,, four years, 86
 ,, frequent, 86
 ,, three years, 86
 ,, two years, 86
 Height, 123, 144
 ,, of a tree, 34
 Held up, 103
 Hell, 58, 118
 ,, mental, 24
 ,, river, 24, 27
 ,, throwing in, 27
 Helmet, 75
 Helmsman, 25
 Hem of garment, 83
 Hemorrhondas, 56, 57
 Hemp, 83
 Herb Greek, 140
 Herd, 85
 ,, of elephants, 73
 ,, milch-cows, 85
 Herdsmen, 85, 127
 Head of Camel, 87
 Heretics, 68
 Hero, 76
 Heroism, 20
 Heron perfection, 49
 Herpes afflicted, 57
 Heterodox, 15
 Hiala cout, 45
 Hidden, 103
 Hide, 68
 High, 101, 121, 136, 139
 High-street, 31, 149
 Highway, 30, 117, 123
 Hill, 33
 Himself, 149
 Hint, 106, 114, 130, 139
 Hingupatri, 83
 Hip, 58, 114, 128, 134, 155
 Hire, 93, 112, 140, 142
 Hireling, 91
 History, 17
 Hoe, 81
 Hog, 48, 115
 Holf, 25
 Holder, 118
 Holding, 120
 Hole, 123, 136, 153
 ,, in ground, 135
 Hollow above hip, 137
 ,, between the eye-
 balls, 73
 ,, of a tree, 15
 Holy-instructor, 121
 Holy Scripture, 120
 Holy place, 121
 Holy sticks, 121
 Holy writ, 125
 Homogeneous animals, 51
 Honey, 35, 89, 124
 Honoured, 104
 Hood of serpents, 112
 Hoof, 74, 111, 128
 Hook for elephants, 73
 Hope, 140
 Horizon sensible, 9
 Horn, 113, 117, 130, 142
 ,, of a buffalo, 89
 Horripilation, 22, 68, 154
 Horrow, 21
 Horse, 73, 115, 125, 128,
 130, 134
 ,, Indra's, 5
 ,, Krishna, 4
 Horse-bleat, 73
 Horse-good breed, 73
 ,, fit for sacrifice, 73
 Horseman, 75, 125
 Horse for messenger, 73
 Horse-pack, 74
 Horse rolling himself, 74
 ,, white, 74
 Hour, 67
 House, 31, 117, 119, 129,
 130, 131, 135, 139, 143,
 144, 152
 House, of clusters, 31
 House of king, 31
 House-lizard, 49
 House amidst S. D., 31
 House pillar, 154

- House pot, 184
 House-holder, 68
 ,, annihilated 68
 Hot season, 113
 Human foetus, 116
 Humble, 117, 137
 Humbled, 98
 Hump of bull, 122
 Humorous, 59
 Hunger, 85
 Hungry, 96
 Hunter, 91, 111
 Hunter used, 91
 Hunting, 92
 Hurry, 22, 107
 Husband, 55, 118, 134,
 139
 Husband and wife, 58
 Husband and daughter, 55
 Husbandman, 80
 ,, second, 54
 ,, sister's, 20
 Husk, 82
 ,, of rim, 82
 Hut, 155
 ,, of bares, 31
 Hyena, 48
 Hymns of Veds, 152
 Hypocrite, 69
 Hypocritical, 111
 Hypocrisy, 69
 I
 Ice, 10
 Ichneumon, 133
 Idiot, 98, 199
 Idle, 119, 129, 140
 If, 148
 Ignorance spiritual, 15
 Ignorant, 128, 139 141
 ,, man, 124
- Iguana, 48
 Ill, 146
 Ill respect, 122
 Illusion, 113, 114
 Image, 93
 ,, iron, 93
 ,, reflected, 131
 Imitation, 107
 Immolated, 66
 Immoveable, 101
 Impatience, 139
 Impediment, 107
 Imperceptible, 102
 Impervious, 102
 Importance, 140
 Impostor, 69
 Impossibility, 18
 Imprecation, 105
 Improper act, 114
 Improperly, 149
 Impudent, 97
 Impure, 117
 Imputation, 18
 Inadvertency, 21
 Inarticulate, 19
 Incantation to destroy,
 107, 133
 Incense, 33, 110
 Inclined to ornament, 97
 Implementness, 57
 Inconsiderably, 148
 Inconsistate, 18
 Increase, 106
 Increased, 115, 121, 123
 Incursion of army, 137
 Indeclinably, 144, 154
 Indeed, 134, 145, 147, 148,
 149
 Indefinite appalation,
 106, 124
- Independence, 106, 126
 Independent, 136
 India, 29
 Indian culture, 128
 Indian hour, 115
 Indication, 126
 Indication of sentiment,
 21
 Indicatory, 123
 Indispensable, 125
 Indistinct, 118
 Individuality, 15
 Indolent, 90, 111, 134
 Indra, 5, 110, 121, 125,
 130
 Indrani, 131
 Infant, 55, 109
 Infantry, 75
 Inferior, 100, 127, 130,
 136, 138, 142
 Infinite, 121
 ,, time, 137
 Informer, 99
 Infusion, 131
 Ingud, 37
 Initial, 102
 Injury, 106, 124, 143
 Injunction chief, 58
 Injunction secondary, 68
 Ink, 157
 Innocent, 99
 Inquiry, 147
 Insane, 57, 97, 137
 Insect, 49, 118, 152
 Insensible, 121
 Insensibility, 128
 Insignia of Dignity, 133,
 144
 Insignificant, 113, 120
 Inspector of a district, 77

- Instant, 114, 134
 Instantly, 147, 148
 Instead, 145
 Institutes of Science, 134
 Instruction, 146
 ,, traditional, 65
 Instructor, 132
 ,, in holy wirt,
 65
 ,, spiritual, 53
 Instrument, 117
 ,, musical, 19
 ,, other, 20
 ,, stringed, 19
 ,, wind, 18
 Intangible, 141
 Intellect, 15, 97, 120, 125,
 126, 142
 Intellectual, 101
 Intelligence, 17, 132
 Intelligent, 144
 Intention, 107, 139
 Interval, 136
 Interrogative particle,
 146, 149
 Interrogation, 146
 Interior, 128
 Intoxication, 122
 Intrenched, 102
 Introduction, 126
 Introductory question
 149
 Inundation, 25
 Invitation, 125
 Iron, 88, 117, 134, 153
 ,, club, 113, 125
 ,, image, 117
 ,, smith, 90
 ,, spear, 119
 ,, wrought, 88
 Irony, 151
 Island, 25
 Issue from pond, 27
 Issue from rivers, 27
 Issuing, 107
 Itch, 56
- J
- Jack fruit, 39
 Jackal female, 140
 Jail, 80
 Jain, 64
 Jainti, 39
 Janghe, 43
 Jar, 83, 128
 ,, auspicious, 72
 Jasmine, 39, 117
 ,, Arabian, 39
 ,, double, 40
 ,, great, 40
 ,, flowered, 40
 ,, yellow, 39
 ,, wild, 39
 Javelin, 78, 153
 Jaw, 60
 Jawas, 23, 41
 Jayanta, 5
 Jest talk, 18
 Jewel, 60, 127
 ,, of Krishna, 4
 Jina, 2
 Jhinti, 40
 ,, purple, 40
 ,, red, 40
 ,, yellow, 40
 Joined, 103
 Joint, 124, 154
 Journal, 151
 Journey, 74, 119
 Joy, 14, 122, 145, 153
- Joyful, 95
 Joy indication of, 148
 Judge, 70
 Judged, 104
 Juice temporal, 73
 Juggler, 91
 Juggler female, 91
 Jujube, 36, 155
 ,, tree, 155
 Jumping up, 97
 Junction, 112
 Jupiter, 11
 Just, 132
 Justice, 42
 Jyaistha, 13
- K
- Kailas, 8
 Kalna, 37
 Kalpa, 14
 Karna, 141
 Kamdeva, 3
 Karanja, 38
 Karshas, four, 138, 142
 Karshas for gold, 81
 Karshas of silver, 88
 Kartika, 13
 Kartikeya, 5
 Kartoya, 27
 Katuki, 41
 Kawalha, 41
 Kayaphal, 37, 110
 Khayar, 38
 Keepers of G. house, 95
 Kersary, 15
 Kibe, 56
 Killing, 125, 126, 143
 Kind, 15, 119, 123
 Kine owner, 85
 King, 20, 70, 118, 123,
 125, 127, 139

Kinsmen, 55, 122, 140	Lance, 137	Lentil, 81
Kitchen, 82	Land near marsh, 33	Leopard, 110
Kite, 50	Land fit for veg., 81	Leprosy white, 56, 151, 154
Knee, 58	„ fit for other, 81	
Knock kneed, 50	„ ploughed, 81	Letter, 128, 135
Knot, 126	„ sown, 81	Less, 136
Knife, 78, 134	Langalika, 43	Liberal, 95
Knit, 40	Language correct, 121	Liberality, 108
Knit, strong, 101	„ incorrect, 16	Lie, 114
Knot round W. waist,	Laughter, 20	Life, 142
140	Large, 100, 133	Life in the next, 140, 148
Knowing, 97	Largest, 105	Ligament, 106
Knowledge, 115, 122, 125, 126, 130, 141	Last, 102, 132	Light, 12, 109, 141, 143
Knowledge of soul, 144	Lassitude, 134	Lightning, 9, 125, 150 „ a flash of, 9
Knowledge, true, 15, 106	Late, 43	Light, ray of, 129, 132, 134, 142, 152
Knowledge untaught, 65	Lathe, 152	Like, 93, 120, 145, 146, 148
Known, 95, 104, 120, 121	Laws-code of, 17	
Krishna, 121, 122	Laxmi, 4, 131, 137	Lily, blue, 27
Kshatriya, 90, 118, 129	Lead, 89	„ esculent, 27
Kubera, 8, 139	„ red, 89	„ red, 27
L		
Labor pain, 24	„ work, 40	„ the root of, 27
Labourious, 96	Leader, 111, 116	„ white, 27
Labourer, 91	„ of wild herd,	
Labour room, 31	Leaf, 35, 134, 139, 144, 153	Limb, 58, 116
Lac, 62, 142, 151	League, 30	Limb defect, 134
Ladle, 128	Learned, 64, 121, 123, 128, 139, 144	Limit, 32, 115, 117, 123, 138
Ladder, 32	Leather fan, 66	
Lady, 125	Leaves young, 151	Lin, 82
Laith, 22	Leavings, 85	Line, 119, 122
Lake, 26	Leech, 26	„ continuous, 34
„ deep, 26	Left, 102, 104, 130	Lineage, 64
Lame, 56	Leg, 58	Lined streak, 59
Lamentation, 18, 126	Legged-bandy, 56	Linseed, 82
Lamenting, 127	Legume, 82	Lion, 48, 134
Lamp, 64	Leisure, 126	Lip, 60, 136, 152
„ wick, 140	Lemon, 35	Liquid, 104
	Length, 62, 144, 147	„ butter, 120
		Liquor, 114, 122, 124
		„ spiritual, 93
		, , Vinous, 93

Liquorica, 43	Lover, 129	Malice, 15
Lisping, 98	Low, 100, 132, 134, 136,	Mallet, 77
Litter, 74		138, 149 Mamna of Bambus, 89
Little, 100, 123, 124, 130,	Lower, 141	Man, 52, 130, 139, 141
134, 135, 144, 145, 146,	Luck 14	,, beardless, 132
148, 149	,, Good, 14, 131, 153,	,, commercial tribes,
Lived long, 110	,, ill, 153	140
Livelihood, 80, 120, 134.	Lump of rice, 110	,, eminent, 90
Liver, 58	Lungs, 57	,, general, 140
Living being, 120	Lustful, 97, 141	,, lazy, 91
Lizard, 49	Lustration of arms, 78	,, learned, 20, 141
Load, 123, 149	Lustre, 113, 143	,, low, 97
Lock in Head, 137	,, light, 121	,, military tribe, 70
Locks at Tonsure, 60	Lusty, 56	,, nourished by
Locomotive, 120	Lute, 19, 150	stranger, 91
Lodhra, 36	,, body of, 20	,, old, 55
,, red, 37	,, vulgar, 92	,, preaching, 64
Logic, 17	,, with String, 19	,, third tribe, 130
Logician, 64	Lythrum, 44	,, versed in science, 71
Loins, cavities of, 58	,, fruticosum, 139	,, wise, 143
Long, 101	M	
Longest, 105	Mace, 63	,, working for village,
Longing, 111	,, of Krishna, 4	90
Longing in pregnancy, 54	Mad, 77	,, young, 55
Long lived, 95	Madan, 3	Manhood, 55
Look, 109	Madder, 41	Manly exertion, 126
Looking, 108	Made known, 103	Mango, 36
,, with caution, 111	,, thin, 103	,, fragrant, 36
Loom, 92	Madness, 21	Manifestation, 126
Lords, of Quarters, 9	Magh, 143	Manner, 124
Loss, 106, 119, 130	Magic, 105, 138	Mantle, 61
Lost, 115	Magnanimous, 95	Many, 1'0, 138, 146
Lost having vanquished,	Mahishya, 90	Manvantara, 14
	79 Maiden, 52	Mara, 44
Lotus, 27, 117, 136	Maidservant, 116	March of an assailant, 78
,, red, 27	Majesty, 71, 119	March-repelling enemy,
,, seed, 28	Making noise, 103	78
,, white, 27, 114, 137	,, prisoner, 125	Marching-slow, 70
Love, 20, 113, 129, 131,	Male, 50, 52	Mare, 143
	143 Malevolent, 99	Mark, 10, 56, 77, 109, 112,
		122, 126, 127, 137

- Mark on elephant's face, Meditation, 112, 123
 ,, 73 Meeting, 65, 108
 ,, forehead, 130 ,, four roads, 127
 Market, 31, 117, 129, 152 Melanoxyton *Diospyros*, 157
 Marmelos, 36
 Marriage, 69, 126
 Mars, 11
 Marua, 40
 Masha, 87
 ,, fourtimes, 87
 ,, sixteen times, 87
 Masham, 45
 Mast, 25
 Master, 95, 125, 130
 ,, of mint, 70
 Mat, 82
 Match of cocks, 94
 Material, 102, 126, 134
 Matron, 52
 Matter, 119
 Mature, 103
 Maturity, 106
 Mayan, 38
 Meal, barley, 154
 ,, same, 110
 Means, 112, 125, 126, 131,
 135 ,, of success, 71
 Meaning, 107, 121
 Measure, 81, 122, 123,
 134, 151, 155
 ,, long, 154
 ,, of verse, 122
 ,, man's reach, 59
 ,, three sorts, 87
 ,, various, 88
 ,, of a verse, 122
 Measured by aims, 123
 Medicament, 130
 Medicine-book, 154
 ,, cow calved, 85
- Milk prepared, 84
 ,, inspissated, 84
 Mill, 135
 Million, 154
 ,, hundred, 152
 Mimansaka, 64
 ,, Mimicks, 13, 91
 Mineosa, fetida, 38
 ,, white, 38
 Mind, 15, 125
 Mine, 31, 151
 ,, of germs, 154
 Mineral, 33
 Minimum, 89, 154
 Minister, 70, 118, 120,
 134 ,, four, 13
 ,, of Krishna, 4
 ,, other, 70
 Mirror, 64
 Misbehaving, 97
 Mischief, 143
 Mischief-maker, 99
 Mischievous, 97, 99, 117,
 125, 136, 144
 Miser, 99
 Miserly, 134, 141
 Misery, 114
 Misfortune, 24
 Missing, 21, 79
 ,, after calling, 108
 ,, butt, 75
 Mistake, 15
 Moat, 20
 Mode, 118
 ,, of adoration, 113
 Modest, 97
 Modesty, 21, 150
 Moistened, 104
 Moksha, 115

- Moment, 116
 Monarch, 70
 Monkey, 48
 Monsoon, 125
 Month, 113
 ,, Ashadha, 113
 ,, gestation, 55
 Moon, 10, 13, 110, 113,
 114, 122, 123, 125, 134,
 135, 140 Much, 7, 100, 115, 116,
 ,, eclipsed, 13 147
 ,, full changed, 12 Mud, 122
 ,, full-day, 12 ,, clay, 25
 ,, new day, 13 Mugani, 43
 Moon node descending,
 13, 118, 143 Mulberry, 37
 ,, last day, 12 Mulsari, 39
 ,, horned, 12 Multitude, 51, 103, 111,
 Moon's plant, 143 112, 113, 115, 116, 118,
 Moon quite full, 13 123, 127, 129, 131, 132,
 ,, sacred to, 132 135, 138, 140, 142, 144,
 Moral, 129 152
 More, 135, 145 ,, of boys, 109
 Morn, 149 ,, cars, 74
 Morning, 12, 132, 149 ,, coadjutors, 109
 Mortar, 82 ,, fields, 81
 Morunga, 36 ,, horses, 74
 ,, red, 36 ,, leaves, 109
 Moth, 112 Multitudes of men, 109
 Mother, 20, 53, 54, 128,
 134, 143 ,, people, 109
 ,, Divine, 4, 5 ,, ploughs, 109
 ,, in-law, 54 ,, priests, 109
 Motion, 119, 126, 140 ,, ribs, 109
 Mouse, 49 ,, slaves, 153
 Mouth, 153 ,, soldiers, 75
 ,, corners, 60 ,, things, 51
 Mouthful, 85, 135 ,, thousands, 109
 Mountain, 33, 112, 118,
 124, 132, 135, 137, 139,
 151, 154 ,, threshing floors,
 109 ,, villages, 109
 109 Munificent, 95
 109 Nandi, 5
 109 Narada, 6
 109 Narbada, 27
 Murder, 143
 ,, place, 125
 Murderous, 99
 Murmuring at cohabita-
 tion, 18
 Musali, 41
 Muscle, 58
 ,, at neck, 57
 Musical note, 120
 ,, sound, 116
 Musicians celestial, 6
 Musk, 63, 129
 Mustard black, 82
 ,, seed, 81
 ,, white, 82, 136
 Multiform, 103
 Muttering prayers 68
 Mutually, 145, 147
 Myrrh, 89
 Myrobalan, 89, 134
 ,, Beleric, 38, 142
 ,, Emblic, 38, 154
 ,, yellow, 38, 140
 N
 Nachi, 44
 Nagkesara, 39
 Nail, 59, 152
 Nagas, 23
 Naked, 98
 Nalkubara, 8
 Nali, 44
 Name, 114, 122, 131, 135,
 147
 ,, country, 124
 ,, person, 125
 ,, river, 124
 Nandi, 5
 Narada, 6
 Narbada, 27

- Narrow, 102
 Native spot, 125
 Natural disposition, 120
 ,, state, 22
 Nature, 14, 112, 118, 126,
 129, 139, 140
 ,, qualities, 14
 Nave wheel, 74, 129
 Navel, 157
 ,, elevated, 57
 ,, wheel, 123
 Navigable, 123
 Near, 101, 124, 135, 145,
 146, 147, 148, 149
 ,, very, 121
 Nebari, 39
 Nebari white, 39
 Necessary, 149
 Neck, 59
 ,, back, 59
 ,, lute, 19, 138
 Necklace, 61
 ,, golden, 61
 ,, pearl, 61
 ,, strings (100), 61
 Nectar, 120, 124.
 ,, of flowers, 35
 Needle, 151
 Negation, 146
 Negative, 148
 Neglect, 67
 Neighing, 74
 Nelumbisum specio-
 seem, 117
 Nest, 51
 Net, 25, 92, 138, 141
 New, 102, 123
 News as reported, 146
 Newetenden, 57
 Niggardly, 133
 Nihilist, 64
 Night, 12, 119, 130, 142,
 148, 150
 ,, close, 149
 ,, days, 12
 ,, dark, 12
 ,, dogbarking, 155
 ,, mad, 12
 ,, moonlit, 12
 ,, multitude, 12, 110
 ,, shade, prickly, 41
 Nimb, 39, 114
 Ninth planet, 118
 Nipple, 58
 Nit, 151
 Nitre, 89
 No, 148
 Noble, 121, 125
 Nocturnal, 121
 Node ascending, 11
 Nodule stony, 134, 138
 Noise, 106
 ,, loud, 17, 133
 North, 150
 Northern, 136
 Nose, 59
 ,, horse, 74
 Nosed hooflike, 56
 Noseless, 56
 Not, 148
 Note high, 133
 ,, long, 138
 ,, musical 19
 Noted for qualities, 95
 Notoriety, 106
 Notorious, 124, 141
 Novice, 65
 Now, 149, 150
 Nourished, 103
 Nourisher, 118
 Number, 117
 Numbered, 101
 Numerable, 101
 Numerals, 81
 Numerous, 105, 135
 Nurse, 134
 Nutmeg, 138
 Nymphs, 2, 6
 O
 Oar, 25
 Oath, 17, 112, 130, 131,
 141, 144
 Ozaging, 106
 Obeisance, 68
 Object, 121
 Objects four, 69
 ,, threefold, 71
 Object of sense, 123
 Oblation, 66, 137, 153
 ,, of milk, 66
 ,, intended, 66
 ,, butter and curds, 66
 ,, to Gods, 148
 ,, to Manes, 148
 ,, respectful, 67
 Obscured, 104
 Obsequies, 67, 126, 131
 Obstacle, 101
 Obstructive, 97
 Obtaining, 119
 Obtained, 104
 Occasion, 107, 132
 Occupation, 105
 Ocean, 24
 Octave in music, 129
 Odour, 124
 Offence, 54, 72, 128, 142,
 143, 159
 Oh, 145, 149
 Oilcake, 145

- Oilcake, throwing, 151
 „ vessel, 155
 Old, 102, 115, 123, 130,
 136, 145, 146
 Olden, 122, 144
 Oleander, 40
 One, 111
 „ born of K. & S, 118
 „ born of B. & K, 118
 „ born of low tribe,
 124
 Only, 134, 146
 Once, 145
 „ at, 150
 Onset, 78, 106
 Oozing, 106, 119
 Opening, 151
 Opinion, 145
 „ firm, 139
 Opportunity, 107, 115,
 130, 136
 Opposition, 108, 126
 Option, 141, 145
 Ophthalmic, 154
 Opulent, 95
 Opulence, 115
 Or, 146
 Orange, 37
 Ordeal, 130
 Order religious, 64
 Order, 64, 67, 72, 121, 146
 Orientalis Nauclea, 37
 Ordure, 143
 Organ intellectual, 15, 112
 „ of sense, 112, 117
 Origin, 120, 140, 144
 Orion, 11, 138
 Ornament, 60, 116, 127,
 128, 130
 Ornament of feet, 61, 146
- Ornament of breast, 110
 „ of arm, 61
 „ of wrist tinkling, 61
 Orpiment yellow, 89, 145
 Orris root white, 42
 Osmnominat urn, 58
 Ospray, 50
 Other, 102, 111, 136
 Out, 85, 149
 Overcome by bear, 99
 „ of kitchen, 82
 „ of a village, 70
 Oviparous, 99
 Owl, 49, 110
 Own, 114, 136
 Owner, 95
 „ of a car, 76
 Ox, 85
 „ with nosestring, 85
 Oxen, herd of, 85
 Oyster of Pearl, 26
- P
- Paces, horse's, 74
 Pacified, 103
 Packthred, 25
 Pain, 110, 113, 119, 124,
 147, 153
 „ corporeal, 24
 „ consciousness of, 15
 „ extreme, 151
 Painful, 115
 Painter, 90
 Painting, 134, 141
 „ of person, 62
 Pair, 51, 112
 Pala of Gold, 87, 140
 Palace, Indra's, 5
 „ king's, 153
 Palate, 60
- Palas (100), 87
 Pale of silver, 154
 Pale, 98
 Palm-bent, 59
 „ hand, 138
 Palm joined, 59
 Pan-copper, 88
 Pan-frying, 83
 „ iron, 83
 Pandariya, 44
 Panegyrists, 98
 Pangency, 114
 Pap, 58, 152
 Paramour, 55
 Paramount, 70
 Parasite plant, 40
 Parasol, 72
 „ royal, 72
 Parel, 103
 Parnas, 40
 „ white, 40
 Parents, 132
 „ spiritual, 65
 Parentage honourable, 64
 Parrot, 50, 134
 Paráram, 129
 Parsipal, 37
 Part, 88, 110, 138
 „ between the tusks,
 75
 „ cancelled, 133
 „ of army, 123
 Past—carriage, 74
 „ component, 72
 „ integrant, 110
 „ men, 10
 „ sacred, 69
 Particle, 69
 Parvati, 5
 Passed (as ordured), 103.

- Passed as urine, 103
 Passion, 21, 113
 ,, indication of, 20
 Passionate, 97
 ,, very 97
 Past, 120, 146, 147
 Paste perfumed, 63
 Path, 30
 ,, elephant, 130
 Patience, 20, 129
 Patient, 97, 121
 ,, of austerity, 68
 Patna, city of, 135
 Patronymic aggregate, 109
 Pausha, 13
 Pavement, 31, 154
 Peace, 132
 Peacock, 50, 113, 115, 129
 ,, tail, 116, 144
 Pearl, 88, 138
 ,, elegance, 133
 Peas, 81
 ,, chinch, 82
 ,, porridge, 154
 Pedical, compound, 35
 Pecka, 33
 Peg, 92
 ,, wooden, 144
 Pegasus, wing of, 11
 Penalty, double, 72
 Penance, 69
 Penis, 58
 People, 109, 114
 Pepper, 83
 ,, long, 42
 Perambulation, 107
 Perceptible, 102, 142
 Perception, object of, 135
 Performance, 154
 Perforation, 106
 Perforated, 22
 Perfume, 139, 153
 ,, another, 44
 ,, adjusted, 63
 ,, body, 131
 ,, chorsart, 44
 ,, compounded, 63
 ,, mouth, 16
 ,, for person, 63
 Perfumed, 63
 Perfuming, 62
 Pericart of lotus, 111
 Period, 123, 136
 Periphery of a wheel, 74
 Permanent, 101
 Perpetual, 114, 140
 Perpetually, 101, 145,
 148, 149
 Perplexed, 95, 98
 Perseverance, 21, 123, 126
 ,, in austerities, 67
 Person asleep at sunset, 69
 ,, dexterous, 91
 ,, example-following,
 123
 ,, married before
 brother, 69
 ,, practising, 57
 Person purified, 68
 ,, uninitiated, 69
 ,, unstudied, 69
 ,, venerable, 20, 132
 Personage high, 139
 Pertenuis, cypress, 136
 Pervading, 105
 Pestilence, 132
 Pestle, rice leaning, 82
 Petticoat, 62, 68, 154, 155
 Phalguna, 13
 Philosophy, atheistical,
 154
 Phelgm, 57
 Phelgmatic, 57
 Physicking, 56, 114
 Physician, 57
 Picture, 93
 Piece, 139
 Pierced, 104
 Pigeon, 49
 Pignut, 131
 Pigment, 165
 Pike for elephant, 73
 Pillar, 86
 Pillow, 63
 Pillow-crown-tied, 63
 Pilu, 36
 ,, tree, 137
 Pin, axle, 74
 Pink, 16
 Pipe, 115
 Pipitia, 49
 Piring asparac, 45
 Pistia statiorts, 27
 Pit, 121
 Pitcher, 83
 Pith, 34
 Pithiless, 100, 136
 Pity, 20, 117
 Piya, 36
 Place, 29, 122, 123, 126,
 140
 ,, for creepers, 37
 ,, drinking, 93
 ,, holy, 136, 140
 ,, kitchen slaughter,
 125
 ,, priests standing,
 108
 ,, raised, 32
 ,, roads meeting, 117
 ,, water, 121

- Placed, 102
 „ in front, 121
 Plaster, 124
 Plastering, 92
 Plate iron, 83
 Platoon, 76, 129
 Plan, 137
 Planet, 144
 Plank, 111
 Plant, 128, 131, 151, 152
 „ annual, 34
 „ climbing, 141
 „ egg, 43, 134
 „ fragrant, 130
 „ sensitive, 45
 „ sort of, 134
 Play, 104
 Players, drums, 91
 „ on flute, 91
 „ on lute strings, 91
 Playing-board, 141
 Pleasing, 99, 113, 120, 122,
 128, 129, 130, 132
 „ true, 18
 Pleasure, 14, 120, 122,
 137
 „ consciousness of, 15
 Pledge, 123
 Pleiades, 138
 Plough, 81, 139
 „ body of, 81
 „ cattle, 86
 „ man, 86
 „ pole of, 81
 „ shaft of, 81
 „ share; 81, 140
 Plumbis, 58
 Plumb-tree, 37
 Pod, 82
 Poison, 117, 135, 136, 142,
 143
 Poison fixed, 25
 „ immediate, 9
 Pole, 74
 Polite, 97
 Pollens, 111, 143
 „ of flowers, 112
 Pomegranate, 39, 155
 Pond, 26
 „ deep lotus, 26
 „ square, 26
 „ poor, 99, 134
 Porcupine, 48
 Porpoise, 125
 Portent, 79
 Porter, 91, 118, 133
 „ female, 133
 Portion, 88
 Possibility, 146
 Post, 116, 128, 137, 145,
 152
 cow-winding, 86
 danger, 78
 pipe securing, 13
 „ sacrificial, 154
 Post-threshing, 87
 Posture holy, 68
 Pot, 83, 116, 137
 „ bellied, 56
 „ earthen, 111
 „ fine, 137
 Potherb, 83, 130, 134, 137
 „ sort of, 45
 „ splitting, 64, 153
 Potter, 90
 Potent equally, 69
 Pounded, 103
 Pouring forth, 106
 Powder, 63, 78
 „ perfumed, 64
 Power, 71, 119, 129, 141
 Power great, 78
 „ supreme, 5
 Powerful, 76, 122
 Practice, 115
 Praise, 17, 115, 116, 129,
 133
 „ particles of, 148
 Praised, 104
 Prayer expiatory, 68
 „ exciting fire, 66
 „ Vedic, 133
 Precept sacred, 68
 Precious anything, 61
 Precipice, 33, 121
 Pre-eminent, 100, 115,
 136, 141
 Preferableness, 113
 Pregnancy first cow's, 107
 Pregnant, 54
 Premissing, 146
 Prepared, 121, 132
 Presence, 145
 Present, 72, 77, 149
 Preserver, 117
 Preserved, 104
 Pretence, 146
 Pretty-woman, 114
 Price, 87, 111, 115, 116
 „ another, 70
 Pride, 21, 106, 111, 122,
 135, 138
 „ of wealth, 125
 Priest, 70
 „ by birth, 125
 „ conversant, 64
 „ officiating, 65
 Prince, 20
 Princess, 20
 Principal, 87, 100, 111,
 117

- Principle, 122
 Principle of body, 119
 Prior, 102, 128, 145, 149
 Prison, 80, 120, 140
 Prisoner, 80, 144
 Privacy, 122
 Privy part, 112, 113, 131
 Private part of female,
 126
 Private in, 147
 Priyangu, 38
 Probably, 147
 Procuress, 53
 Produced, 121
 ,, in autumn, 123
 Production, 139
 Profession, 80
 ,, various, 80
 Profit, 87, 138
 Progeny, 114
 Progress, difficult, 107
 Prohibition, 121, 124, 146,
 147
 Prolixity, 107
 Promise, 116, 122, 123,
 124, 133, 139
 Promised, 104.
 Proof, 117, 118
 Proper, 18, 120, 129
 ,, for guest, 67
 Properly, 148, 149
 Propriety, 72, 155
 Prose, 154
 Prosperity, 77, 96, 113,
 124, 133
 Protection, 106, 120
 Protector, 122
 Proud, 99, 124
 Prowess, 127, 130
 Proximate, 101
- Proximity, 107, 146
 Prudent, 142
 Pulse, 152
 Pungent, 15
 Punishment, 71, 115, 130
 Punmag, 35
 Pupil, 65
 Puppet, 92
 Puranas, 17
 Purchasable, 87
 Pure, 113, 121
 Purified, 100
 Purity, 10, 123
 Purple, 16
 Purpose, 14, 126
 Pursuits human, 126
 Put to flight, 98
- Q**
- Quality, 119
 ,, of passion, 143
 Quantity, 116, 134
 Quarterly, 140, 143
 Quarters, 8, 88, 112, 140,
 150
 Quarrels, 18, 137, 140
 Queen, 20, 52
 Querry-strange, 18
 Question, 17, 146
 Quick, 7, 20, 102, 113
 Quickly, 147
 Quickmost, 105
 ,, silver, 88, 118
 Quiet, 105
 Quill, 19, 48
 Quiver, 77, 127
- R**
- Race, 64, 110, 140
 Rag, 154
 Raiment, 135
- Rain, 9, 130, 142
 ,, bow, 9
 ,, thin, 9
 Rains, 14
 Raised, 103
 Raising, 106, 117
 ,, through deep, 103
 Ram, 87
 Rama, 109
 Rampart, 31, 117, 144
 Range, 33, 34
 Rasins, 152
 Rasna, 43
 Rat, 49, 141
 ,, small, 49
 Ratification of bargain,
 87
 Rattling, 9
 Ray of light, 12, 112, 113,
 122, 124, 125
 Raven, 50, 116
 Razor, 153
 Reading, 68, 108
 Ready, 132
 Realised, 106
 Realm, 120, 135
 Reaping, 107
 Rear, 76
 Rearguard, 134
 Reason faculty of, 15
 Reasonable, 132
 Reasoning, 15, 144
 Reciters, 65
 Recollection, 21, 146
 Reconciling difficulties,
 123
 Red, 16, 120
 ,, dark, 16
 ,, pale, 16, 136
 Reflection, 15, 146
 ,, partial, 149

- Reform, 72
 Refreshment a place of.
 Refuge, 106, 131
 Rejection, 108
 Regenerate, 113
 Region, 8, 115, 140
 ,, eastern, 29
 ,, infernal, 22, 138
 ,, northern, 29
 ,, middle, 29
 ,, waterless, 29, 106
 Regretting, 95
 Rein, 129, 141, 144
 Rejoicing, 151
 Relationship, 55
 Relied on, 124
 Religion, 129
 ,, known, 131
 Religious merit, 116, 122
 Relinquishment, 112
 Remains sacrificial, 66
 Remedy, 131
 Remote, 101, 136
 Removed, 98
 Rending, 105
 Renuka, 43
 Repast, funeral, 67
 Repayment, 126
 Repentance, 21, 131
 Repetition, 17
 Reprehensible, 132
 Reprehensive, 146
 Reproach, 18, 108, 146
 Reproachful, 124
 Request, 67, 121, 123,
 125, 143
 Requested, 103
 Requisite, 134
 Requisites of administra-
 tion, 71
- Research, 67, 108
 Resemblance, 93
 Reserve, 76
 Residence, royal, 31
 Resin, 63
 Respected, 121, 130
 Respectful, 121
 Respectively, 145
 Response, 146
 Responsibility, 135
 Restraint, 119, 141, 144
 Result, 138
 Retinue, 138, 144
 Retreat, 79
 Retti, 42
 Return-deposit, 87
 Revenge, 79, 126
 Revenue, 72, 137
 Reverence, 148
 Revered, 103, 121
 Reverse, 113, 130
 Reviving fragrancy, 62
 Reward, 95
 Rheum of eye, 58
 Rheumatic, 137
 Rheumatised, 57
 Rhinoceros, 48
 Rhomdes cyprus, 136
 Rib, 58
 Rice, 82, 141
 ,, boiled, 84
 ,, boiled half, 153
 ,, flattened, 109
 ,, gruel, 84
 ,, rain, 81
 ,, scorched, 84
 ,, scum, 84
 Rider, 144
 Riddhi, 43
 Riddle, 17
- Right, 14, 72, 102, 121,
 124, 131
 ,, conclusion, 118, 144
 ,, very 144
 Ring 128
 ,, on post, 66
 ,, worm, 56
 Ripe, 103
 River, 26, 117, 124, 125,
 128, 150
 River bed, 134
 ,, Heavenly, 6
 ,, mouth, 27
 ,, of snakes, 119
 ,, stream, 128
 ,, various 27
 Rising of Zodiac, 151
 Rishabha, 43
 Ritual, 123
 Road, 30, 113, 122, 126
 ,, bad, 30
 ,, difficult, 30
 ,, good, 30
 ,, meeting of, 30
 Roaming, 67
 Roar, 115
 Roaring of elephants, 79
 Robe, 68
 Robber, 92
 Robbery, 92, 107, 133
 Rock, 33, 124
 ,, fallen 33
 ,, slanting, 33
 Rod churning, 111
 Rohin, 38
 Roof, 32, 138
 Room, 65
 ,, airy, 32
 Rope, 86, 92, 116
 ,, churning, 135

- Rope round elephants, 132
 Root, 51, 115, 122, 131, 144, 152
 ,, fibrous, 34
 ,, fragrant, 135, 136
 ,, orris, 42
 ,, long pepper, 89
 ,, radiant, 34
 ,, sugarcane, 89
 ,, tail, 110
 ,, sweet flag, 89
 ,, wing, 119
 ,, true, 34, 119, 128, 135
 Rose, China, 40
 Rotundus cyperus, 44
 Rough, 142
 Round, 101, 108, 120, 148
 Row, 34, 119, 138
 Royal Insignia, 122
 Rubbing, 115
 ,, of person, 107
 Ruby, 86
 Rudder, 25
 Ruddy goose, 135
 Rug, 151
 Rule, 123
 Ruled by rural king, 30
 Rum, 93, 154
 Rumour, 17, 76, 120, 126, 132
 Rust, 157
 ,, of iron, 88
 Rustic, 18
 Rustling, 18
 Rut of elephants, 122
 S
 Sachi, 5
 Sack, 82
 Sacrament great, 65
 Sacred, 20
 Sacrifice, 65, 115, 121, 125, 126, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 139, 151, 154
 ,, Grand, 154
 ,, half monthly, 68
 ,, supplemental, 66
 ,, suitable, 65
 Sacrificer, 65, 118
 ,, ablution giving, 65
 ,, bestowing wealth, 65
 ,, certain form, 65
 ,, chavana, 65
 ,, in form, 65
 ,, frequent, 65
 ,, juice drink, 65
 ,, learned, 35
 ,, leave taking, 65
 ,, in Soma, 65
 Sacrificial fires, 119
 ,, pot, 141
 Saen, 38
 Safe, 145
 Safety, 85, 138, 139
 Safflower, 89, 129
 Saffron, 62
 Sage, 133, 142
 ,, divine, 6
 ,, holy, 68
 ,, ground sleeping, 68
 ,, sense subduing, 68
 Saint 68, 104, 110, 121, 124
 Salt, sin barren soil, 117
 ,, black, 84
 ,, factitious, 84
 ,, parm, 45
 ,, pettae, 89
 ,, rock, 84
 ,, sea, 30
 ,, sort, 84
 ,, salparm, 45
 ,, white, 83
 Salutation, 149
 Saluted, 104
 Samaveda, 152
 Same, 127, 136, 153
 Sami, 38
 Samidha, 35
 San, 37
 Sanatkumar, 6
 Sanctity of regions, 29
 Sand, 120
 Sandals red, 63
 Sandy, 30
 ,, place, 120
 Sankhyas, 64
 Satisfaction, 15, 105, 126
 Saturn, 125
 Salace, 84, 122
 Sauce, grieved, 84
 Sart gention, 45
 Satadru, 27
 Sarali, 50
 Satavari, 41
 Saved, 104
 Saw, 93
 Scab, 56
 Scabbard, 133
 Scabby, 51
 Scale of a fish, 110
 ,, Goldsmith, 92
 Scapula 59

- Scar, 152
 Scarcity, 107
 Scent, 16
 ,, pleasing, 16
 ,, spreading, 16
 Scented, 84
 School, 157
 Science, 118, 120, 122
 ,, Sacred, 121
 Scimitar, 77
 ,, edge, 135
 Scorpion, 49, 110
 Screen, 62
 Scribe, 71, 90
 Scripture, 117
 ,, writing, 71
 Scrotum, 58
 Scum, 151
 Scurrilous, 98
 Ses, 117, 120, 124, 135,
 ,, particular, 24
 ,, salt, 83
 ,, shore, 138
 Seal-ring, 61
 Search, 112
 Season, 13, 14, 118
 ,, cold, 13
 ,, hot, 14
 ,, sultry, 14
 Seasoning acid, 83
 Seasoned, 84
 Sebeshan, 36
 Seconds, eight, 13
 Secret, 71, 131
 Section, 116
 Secure, 121
 Seduri, 39
 Seed aromatic, 110
 ,, morunga, 89
 Seed Parna, 82
 Seeing, 108, 146
 Seether, 83
 Seizure, 144
 Self, 149
 ,, command, 105
 Semecarpus macardium, 136
 Semen Verilies, 131, 142
 Secondary, 100
 Sending, 106, 141
 Sense, objects of, 15, 123,
 ,, organs, 15, 119, 141,
 151 131
 143
 Sentence, 16
 Sentiment, 20, 21
 ,, dramatic, 143
 ,, love, 113
 Sentry, 72
 Separate, 125, 127
 Separation, 167
 ,, lovers, 108
 Seraglio, 119
 Scraper, 25
 Serpent, 23, 115, 128, 134,
 137, 144
 ,, chief, 137
 ,, fang, 143
 ,, hood, 128
 ,, variegated, 23
 Servant, 70, 91, 134
 ,, female, 53
 ,, maid, 132
 Served, 104
 Service, 67, 80, 137, 142
 Sesamum barren, 82
 ,, seed, 41
 Sesha, 121
 Set aside, 98
 Sewing, 105
 Shade, 131
 Shadow, birds', 153
 Shakal, 48, 109, 110
 Shaken, 102
 Shaking, 101
 Shame, 21
 136 Shameless, 97
 Shallow, 25
 Share, 88
 Shark, 26
 Sharp, 102, 136
 131 Sharpened, 103
 143 Sharp-nosed, 56
 Shaved, 102, 116
 Shaving, 68
 ,, pot, 133
 Sheath, 141
 Sheet fish, 26
 Sheep, 139
 She-goat, 87
 Shell, 112
 Shell-Bivalve, 26
 ,, cutter, 90
 ,, small, 26
 Shelter, 143
 Shuttle, 107
 Sickle, 81
 Sickness, 57
 ,, recovered, 57
 Shoe, 90
 Shoe-maker, 90
 Shop, 31, 117, 122
 Shore, 25
 ,, bank, 65
 Shoot, 35, 138
 Short, 56, 101
 Shortest, 105
 Shot, arrow, 77
 Shoulder, 59, 123

- Sboulder elephant, 73
 „ right. over, 69
 Shovel, 25
 Show, 133
 Shower, 141, 142
 „ great, 136
 „ hand, 9
 „ making, 133
 Shrunked long, 56
 Shrawana, 13, 143
 Shrub, 34
 Siva, hill, 111, 122
 Sieve, 82
 Sign, 106
 „ acquarius, 128
 „ death, 114
 „ Zodiac, 140, 141
 Sight, 108, 109, 115, 141
 Silence, 67, 123
 Silent, 98, 136
 Silently, 146, 148
 Silk, 37
 „ cotton, 37
 „ bleached, 61, 135
 „ black, 37
 „ woven, 135
 „ wove, 61
 Silken, 31
 Silver, 88, 120, 132, 133,
 143
 „ wrought, 132
 Similar, 93, 127, 136
 Similarity, 131
 Similitude, 132
 Sin, 14, 111, 113, 118, 125,
 126, 128, 136, 141,
 142, 143, 154
 Sincere, 95
 Sinful, 145
 Singing, 19
 Sipping, 67, 142
 Siso, 39
 Sister, 54, 129
 „ eldest, 20
 „ husband's, 54
 Site, fold 30
 „ habitation, 32
 Situated, 8
 Siva, 4, 42, 49, 60, 113,
 114, 115, 116, 118, 121,
 127, 128, 130, 133, 135,
 139, 140, 141
 Skeleton, 58
 Skilful, 95, 114, 115, 132
 Skilled in archery, 75
 „ science, 95
 „ war, 78
 Skin, 23, 57, 125
 Skull, 58, 137
 Sky, 8, 109, 112, 114, 121,
 135, 143, 146, 153
 Sky-lark, 49
 Slaughter, 79, 143
 Slave, 91
 Slayer cattle, 140
 Sleeping, 98
 Slope, hill, 128
 Slough, snake, 23
 Slow, 20, 96, 123, 125
 Slowly, 149
 Sluggish, 98
 Slurred, 18
 Small, 56, 100, 110, 113,
 115, 125, 127, 134, 140
 „ very, 100, 126, 144
 Smallest, 105
 Small cardamum, 114
 Smeared, 103
 Smearing, 107
 Smell, 16
 Smell fry, 26
 „ raw meat, 16
 Smelled, 103
 Smile, 22
 Smooth, 97
 Snake, 23, 112
 „ awaker, 28
 „ belonging to, 23
 „ catcher, 23, 110
 „ charmer, 721
 „ sort, 23
 Snare, 92
 Sneezing, 56
 Snoring, 97
 Snout, hog, 135
 Snow, 10
 So, 145
 Soapy-fruit, 114
 Sodite, 152
 Soft, 84, 102, 121, 123,
 139
 Soil 29
 „ excellent, 29
 „ fertile, 29
 Sole, 138
 Solicitation, 67, 131
 „ affectionate, 107
 „ amorous, 128
 Soldier, 163
 Soldier tribe, 125
 „ chosen, 78
 „ profession, 75
 Solidity, 125
 Solitary 71, 102
 „ place of debt, 126
 Solitude, 135, 140
 Somraj, 41
 Some, 147
 Sometimes, 147
 Sone, the, 27

- Song, 19
 Sonorous, 98
 Son, 54, 118, 122
 ,, and daughter, 56
 ,, brother's, 55, 130,
 139
 ,, in adultery, 140
 ,, auspicious
 mother's, 54
 ,, aunt's maternal, 54
 ,, Brahma's, 140
 ,, beggar's, 54
 ,, legitimate, 54
 ,, another's wife's, 54
 ,, step mother's, 54
 ,, paternal aunt's, 34
 ,, of unmarried wo-
 man, 54
 ,, sister's, 55
 ,, Rama, 140
 ,, Bali, 116
 Soon, 147
 Sore, 56
 Sorrel, 45, 153
 ,, wood, 45
 Sort, 124
 ,, bird, 112
 ,, deer, 128
 ,, cuckoo bitacious
 filaments, 110
 ,, fire, 66
 ,, lute, 128
 ,, metre, 118, 119
 ,, necklace, 113
 ,, white mimosa, 110
 ,, various, 66
 Soul, 14, 110, 114, 125,
 139, 140, 141, 142,
 153
 ,, departed, 24
- Soul supreme, 130
 Sound, 18, 106, 113, 122,
 142
 Sound confused, 19
 Sounded, 153
 Sounding, lute, 19
 Sought, 104
 Southern, 136
 Sour, 15
 ,, Vinegar, 121
 Source, 140
 Sowing around, 129
 Space, 8, 81
 Space, between eyebrows,
 60
 ,, included, 9
 ,, incoherent, 18
 ,, open, town, 32
 ,, village, 32
 Spade, 81
 Span, 110, 138
 ,, long, 59
 ,, short, 59
 Spark, 7
 ,, atom, 151
 Sparrow, 49
 Speaker, prologue, 98
 Speaking civilly, 98
 ,, ill, 98
 ,, much, 98
 ,, sensibly, 98
 ,, well, 18
 Spear, 153
 Speech, 106, 112, 115,
 134
 ,, affectionate, 17
 ,, auspicious, 132
 ,, Goddess of, 16.
 ,, good, 18
 ,, inauspicious, 18
- Speech indistinct, 18
 ,, plain, 18
 ,, unfriendly, 18
 Speed, 7, 108, 112, 126
 Spices, three, 89
 Spider, 49
 Spike, 82
 ,, of corn, 82
 ,, nard, 45
 Spirit, 93
 ,, ardent, 134
 ,, after death, 128
 Spirituous liquor, 117
 Spit, roasted, 84
 Spitting, 108
 Spleen, 58
 ,, disease, 128
 Splendid, 136
 Splendour, 10, 131, 142,
 143, 144
- Split, 104
 Spoken, 104
 Spondies, 36
 Spoon, 83, 111, 151, 154
 Sport, 22, 126, 138
 ,, amorous, 112
 Spot, 10, 56, 109, 140
 ,, firm, 29
 ,, kine frequented,
 123
- Spots, 135
 ,, salt, 29
- Sport sart, 25
- Spread, 102
 Spreading, 107
 Spring, 13
 ,, 124, 129
- Sprout, 35, 99, 138
 Sputtered, 18
- Spy, 71, 123, 140

- Stable, 31
 „ elephant, 73
 Stability, 122
 Staff, 115, 152, 155
 „ bambu, 68
 „ Students', 68
 Stage, 118
 Stain, 66
 Stairs, 32
 Stake, 133, 137, 140
 „ at play, 116, 128, 140
 Stalk, 82, 115
 „ foot, 35
 „ potherb, 207
 „ lily white, 27
 Standard, 117
 „ bearer, 76
 Standing at dairy, 86
 Stanza, 17
 Star, 10, 133, 134, 143, 155
 „ Balance scale, 10
 „ fit to be set free, 85
 „ Oris-head, 11
 „ polar, 10
 Starving to death, 131
 Stay, 107, 121, 126
 State, 14, 122, 124
 „ defied, 69
 „ unemployed, 116
 Station, herdsman, 32
 Stationary, 9, 114
 Statue, 93
 Steady, 115
 Steadiness, 120
 Stem, 115
 Steer, 85
 Still water, 127
 St. Palpadma, 46
 Stock (capital), 116
 „ mercantile, 140
- Stolen, 102
 Stone, 33, 57, 138
 „ blue, 89
 Stony, 30
 Stool, 64, 133, 135
 Stooping, 101
 Stop, 110
 Stopping, 108
 Stored, 82
 „ as grain, 82
 Storing, corn, 123
 Storm, 7
 Story, ancient, 146
 „ feigned, 17
 Straight, 101
 Strained, 84
 Stranger, 70
 Stratagem, 79, 129
 „ animal, 131
 Straw, 82
 Stream, 107, 112
 „ natural, 25
 Street, 30
 Strength, 78, 112, 117,
 131, 133, 137, 140,
 143, 144
 Stricture, 57
 Striking, fœ, 79
 String, 86, 92, 140
 „ bell, 121, 132
 „ balance, 144
 „ marriage, 134
 Strong, 56, 76
 „ hold, 134
 „ thousand, 75
 Struggle, 79
 Strung, 102
 Stud, 74
 Study, 131
 „ holy, 68
 Students, fellow, 65
- Students religious, 68
 Stupid, 98, 138
 Subdued, 98, 103, 127
 Subduing charms, 105
 Subhadra, 134
 Subject, 120, 132, 141
 Subjected, 130
 Subjection, 141
 Subordinate, 100
 Subsequent, 136
 Substance, 88, 126, 131,
 139, 140
 „ fragrant, 16
 „ ill smelling, 16
 „ yellow, 137
 Suburb, 31
 Success, 77, 119
 Succession, 130
 „ of clouds, 9
 Suddenly, 148
 Suffering, 104
 Sugar, 120, 154
 „ cane, 133, 138
 „ clayed, 134
 „ manufactured, 138
 „ raw, 84, 115
 „ refined, 84
 Suit, law, 17
 Sulphur, 89, 124
 Sultry season, 122
 Sumeru, 6
 Summit, 33, 113, 114, 122,
 135
 Summons, 17
 Sun, 103, 110, 112, 113,
 114, 116, 117, 119,
 122, 124, 125, 132,
 134, 139, 141, 142,
 143, 144, 153
 Sun-eclipsed, 13
 „ ray, 141

Sun-shine, 12	T	Teori, 42
Superior, 136	Table—Die, 133	„ black, 43
„ deity of Jains, 128	Table land, 53, 130	Ternealli, 124
Superlatives, 105	Tabours, 19	Terpentine, 63
Superintendent, 70, 129,	Tail, 51, 90, 131	Terrace, 31
142	„ horse, 74	„ closed, 32
„ village, 127	peacock, 154	„ house, 32, 122
Support, 122	Taking, 106	Terrible, 136, 139
„ contiguous, 107	„ refuge, 106	Terrific, 21
Supreme being, 142	Tale, 17, 89, 136	Terror 21
„ soul, 126	Tall, 101	Testicle, 141
Sural, 38	Talk-false, 68	Thatch, edge of, 32
Sureties, 94	„ nonsense, 98	„ wood of, 32
Surface, 138	Tamarind, 37	Theft, 92
Surge (billow), 24	Tamarix, 37	Then, 150
Surpassingly, 145	Tamed, 103	Therefore, 145, 147
Surprise, 21, 145	Tamel, 39	Thesis, 141
Surprising, 146	Tank, 127	Thick, 125
Surrounded, 103, 107	Tanner, 47	Thief, 92
Suspended, neck, 69	Tap of the post, 66	Thigh, 58
„ swing, 103	Tapia, 35	Thin, 56, 125
Swaha, 131	Target, 127, 142	Thing, 88, 121, 122, 139,
Swallow, 40	Taste, 20, 143	144
Swallowing, 106, 108	„ astringent, 15	„ borrowed, 80
Sweat, 22, 129	Tautology, 18	„ metallic, 88
Sweeper, 96	Tavern, 31, 93	„ plunder-got, 80
Sweeping, 32, 133	Tawny, 16, 133, 134	Thirds sixteen, 13
Sweet, 15, 123, 136, 154	Tax, 132, 137	Thirst, 85, 139, 143
„ very, 18	Teacher, 65, 130	Thirsty, 117
Swift, 127	„ female, 53	Thorn, 111, 154
Swiftly, 7	Tear, 60, 127, 132	Thought, 114
Swing, 74, 113	Tearing, 105, 111	Threads, 92
Swoon, 119, 121	Teeth, 60, 138	Thresholded out, 82
Sword, 109, 141	Telacucha, 45	Threshold, 32
„ knot, 77	Teller-fortune, 53	„ lower, 32
„ Krisna, 4	Temple, 73, 116, 128	„ upper, 32
Syllable, half, 134	Ten, 119	Thriving, 27, 106
Symbol, 130	Tenderness, 20	Throat, 59, 74, 152
„ of Krishna, 4	Tendon, 58	Throbbing, 106
Symphony, 20	Tent, 62	Throne, golden, 72

- Throng, 92, 129
 Thrown, 102
 Thumb, 59
 Thunderbolt, 6, 112, 125,
 130, 133, 135
 Thus, 145, 146
 Tide, 138
 Tiding, 17
 Tie, 20, 86
 Tied, 102
 Tiger, 48, 111, 137
 Tila, 37
 Time, 12, 114, 115, 123,
 130, 138, 157
 ,, being, 20
 ,, equal, 20
 ,, Future, 72
 ,, long, 147
 ,, measure, 137, 138
 ,, passing, 134
 ,, present, 72
 ,, at all, 150
 ,, at the same, 150
 ,, at that, 150
 Timid, 97
 Tin, 89
 Tinaca, 45
 Tinged, 120
 Tinis, 36
 Tinkling, ornament, 19
 Tip, elephant trunk, 111,
 142
 Tipping, 93
 Tired, 103
 Titans, 2
 Tod, cutting, 126
 Today, 149
 Together, 145, 146
 ,, with, 147
 Toil, 92
 Token, 20, 106, 120, 126
 Tomentosa Griska, 151
 Tomorrow, 132, 150
 Tone, high, 19
 ,, low, 19
 ,, minute, 19
 Tongue, 60, 143
 Tooth, 113, 152
 Top, 135
 Topic, 118
 Tortoise, 26
 Totality, 105
 Touch, 106
 ,, stone, 92
 Towards, 145
 Town, 31, 127, 129, 135
 Townsman, 129
 Townwell, 152
 Trade, 129
 Trader, 87, 90, 129
 Traffic, 80, 87
 Trained, 103
 Tranquillity, 122
 Transgression, 72, 108,
 130
 Transition, 112
 Transparent, 25
 Trap, 92, 114
 Trapping horse, 116
 Trapping-elephant, 73
 Traveller, 71
 Travelling, 134
 Tree, 34, 112, 124, 132,
 133, 134, 151, 152, 154,
 155
 ,, blossomless, 34
 ,, celestial, 6
 ,, fructifying, 34
 ,, fruitbearing, 34
 ,, small, 34
 Tree Top, 34
 Treasure, 70, 105, 141
 ,, of Kubera, 8
 Tremour, 72
 Tremulous, 139
 Tress, 60
 Treta yuga, 119
 Trial-Test, 71
 Tribe, 64, 116, 117
 ,, family, 64
 ,, royal, 64
 ,, sacerdotal, 64
 Trident, 111
 Tricked, 98
 Tried minister, 113
 Trinket-pair, 61
 ,, ear, 61
 Trinket, 60
 ,, forehead, 61
 Trituration of perfumes,
 106
 True, 120, 121, 131
 ,, knowledge, 125
 Truly, 148
 Trumblers, 91
 Trunk, 34
 Trunk-tree, 123
 Trunk, headless, 80
 Trunk-elephant, 132
 Trunk-lopped, 34
 ,, Tip, 136
 Trust, 71, 130
 Trusted, 71
 Truth, 18, 116, 131
 Troop-arrayed, 75
 ,, elephant, 79, 115
 Trough-well, 26
 Tubari, 44
 Tuft, hair, 128
 Turban, 141, 154

- Termeric, 83
 Turn away, 98
 Turtle, 26
 ,, female, 26
 Twang-bow, 79
 Twilight, 12
 Tympan, 19
- U**
- Udder, 86, 130
 Ugra, 90
 Ulcer, 56
 Ultimate, 102, 132
 Unalterable, 135
 Uncle, paternal, 54
 Uncle maternal, 54
 Understanding, 15
 Understood, 104
 Undertaking, 129, 131
 Uncontrolled, 136
 Uneven, 101
 Unfit for riding, 46
 Unfit to be altered, 18
 Unfriendly, 142
 Uniform, 101
 Union, 106, 112, 121, 126
 Unlucky, 123
 Unmeaning, 10
 Unobstructed, 102
 Unperplexed, 136
 Unrestrained, 96
 Unrestricted march, 117
 Unreasonably, 149
 Unskilled, 75
 Unsteady, 98
 Until, 144, 145
 Untilled, 29
 Urine, 58
 Usage, 127, 130
 Ursæ major, 11
 Used, 130
- Useless, 102
 Usurer, 80
 Usury, 80
- V**
- Vacuity, 22, 112
 Vaisakha, 13
 Vaiseshika, 64
 Vain, 102, 105
 Vain, in, 146, 147
 Valiant, 127
 Vallisnerin, 27
 Valmiki, 67
 Valour, 116, 129
 Vanquished, 79
 Vapour, 127
 ,, sultry, 12
 Variegated, 16, 112, 133,
 134
 Variety of sugar-cane, 116
 Various, 102, 103
 Varuna, 7
 Vase, 66
 Vase, golden, 72
 Vasudeo, 3
 Vasuki, 23
 Vedanga, 17
 Vedants, 122
 Vedas, 17, 129, 143
 Vedas, three, 17
 Vegetable, 99
 Vehicle, 4, 75, 134
 ,, mediate, 75
 ,, of kubera, 8
 Veil, 61
 Velocity, 7
 Vender, 81
 Vendible, 87
 Venerable, 95, 139
 Venom, 23, 115
 Venerismous, 58
- Venus, 11
 Vessel, 66, 83, 134, 142,
 155
- Vessel for dining, 93
 Vessel in sacrifice, 134
 Vessel, Religious, 154
 Vesture, 135, 138
 Vermillion, 153
 Verse, 109, 120, 154
 ,, half, 154
 ,, explanatory, 111
 Very, 145, 147
 Vice, 130
 Vicious elephant, 125
 Vicinity, 136
 Victim, 66
 Victory, 79, 106
 Victorious, 76
 View, 142
 Vigour, 140
 Vile, 132, 136
 Village, 32, 129
 Village, small, 111
 Violator of vow, 69
 Violence, 79
 Violent, 141
 Violently, 148
 Vipasa, 27
 Virile, 143, 144
 Virility, 142
 Virtue, 14, 141
 Virtuous, 127
 Virtuous rufflexiety, 21
 Vishnu, 113, 114, 118,
 121, 123, 127, 133,
 134, 135, 142, 143
- Vim, 115
 Vishwamitra, 67
 Viviparous, 99
 Vocative, 145, 146, 148
 Vocatives for female, 20

- Void, 100
 Voluntarily, 85
 Vomiting, 57
 Vomited, 103
 Voracious selfishly, 96
 Voracious shamelessly, 96
 Vow, 143
 Vriddhi, 43
 Vrita, 132, 144
 Vulture, 50
 Vulva, 58
 Vyasa, 67
- W**
- Wages 93, 116, 140, 142
 Wagtail, 49
 Waist, 59
 Wakeful, 97
 Waking, 107
 Walking, 106, 129
 Wall, 31, 141, 142
 ,, of cloth, 62
 Walnut, 36
 Wall-rubber built, 31
 Wane, 119, 286
 Want of road, 30
 War, 78, 114, 117, 118,
 122, 130, 133, 137, 140
 ,, whoop, 79, 115
 Warden, 70
 Warding, blow, 105
 Warmth, 12
 Warrior, 75
 ,, chariot, 75
 ,, with iron, 75
 ,, crown, 76
 ,, with club, 76
 ,, speed, 76
 Warrior with spear, 76
 Warriors with sword, 76
 Washerman, 90
 Waste, 29
- Wasp, 50
 Watch, 18
 Watching, 107
 ,, alternately, 108
 Water, 24, 25, 110, 112,
 115, 118, 124, 133, 134,
 135, 137, 138, 140, 142,
 143, 146, 153
 ablation, 67
 bubble, 152
 drop, 24
 from elephant
 trunk, 73
 mouthful, 151
 turbid, 25
 Waterfall, 121
 Water, rain, 30
 Water pot, 97, 110, 129
 ,, student's, 68
 Water, Lily, 126
 ,, root, 28
 Water-Lily fibre, 151
 ,, assembly of, 28
 Water whoof, 154
 Watered by rivcr, 30
 Watery, 24, 30
 Wave, 24, 101, 111, 151,
 153, 155
 Wax, 89
 Way, 30, 148
 ,, long, 30
 Weak, 56, 140
 ,, point, 136
 Wealth, 88, 116, 117, 121,
 131, 132, 133, 134, 135,
 138, 140, 143, 144, 153,
 154
 Wealthy, 95, 130, 132
 Weapon, 77, 117, 119, 137,
 141
 Wearing, 106
 Weaver, 90
 Weaving, 92
 Weeping, 22, 122, 127
- Welcome, 106
 Welcome, 106
 Welfare, 140
 Well, 14
 ,, 26, 145, 147, 149
 ,, being, 154
 ,, fared, 89
 ,, known, 145
 ,, shaped, 96
 Weight, 116
 Weighted two toles, 116
 West, 117
 Westward, 145
 Wet, 30, 97, 104, 150
 Wharf, 152
 What, 145, 146
 Wheat, 82
 Wheel, 74, 127, 142
 ,, potters, 135
 Whetted, 103
 Whey of curds, 85
 Whip, 93
 Whirling, 106
 Whirl-pool, 24, 135
 Whirl wind, 7, 137
 Whisper, 127, 128
 White, 16, 113, 120, 121,
 136, 139
- ,, yellowish, 16
 Whole, 118, 134
 Wick, 127
 Wicked, 99, 137, 141
 ,, man, 115
 Widow, 53
 Width, 62
 Wife, 52, 121, 126, 134,
 144
- Wife, brother's, 54
 ,, Budha, 115
 ,, hero's, 53
 ,, husband's, 54
 ,, of Fire, 66
 ,, Khatriya, 33
 King, 20

- Wife superceded, 52
 ,, spiritual priest, 53
 ,, of Tutor, 53
 ,, sun, 131
 ,, Sudra, 53
 ,, of a Vaishya, 53
 ,, virtuous, 52
- Wives, 52
- Wilfulness, 105
- Willingly, 148
- Wind, 7, 110, 112, 118,
 134, 135
- Winding, descent, 42
- Window, 31, 138, 154
- Wine, 139
- Wing, 51, 126, 141, 142,
 134
- Winnowed, 82
- Winnowing, 107
- Winnowing corn, 108
- Winter, 13
- Wise, 64, 118
 ,, man, 114, 118, 124
- Wish, 21, 106, 141
- Wishing, 97
- With, 146
- Withers of elephant, 73
- Within, 146
- Without, 114, 136, 146,
 147
- Witness, 108
- Wolf, 48
- Woman, 52, 120, 124, 130,
 141, 154
 ,, amorous, 52
 ,, assignation,
 going, 53
 ,, chaste, 52, 129
 ,, child borne, 53, 54
 ,, child less, 53
 ,, courses, 118
 ,, in courses, 53
 ,, desirous, 52
 ,, disloyal, 53
 ,, excellent, 52
- Woman family presiding
 54
 A friends, 53
 gray-haired, 53
 intelligent, 53
 husband living, 53
 husbandless, 53
 Kshatriya tribe, 53
 masculine, 53, 115
 married twice, 54
 menses, 143
 milk, 53
 naked, 52
 Sudra tribe, 53
 staying at father's,
 52
 wedded, 53
 wise, 53
 Vaishya tribe, 53
 young, 52, 130
- Womanhood, 139
- Woman waist, 144
- Womb, 55
- Wonder, 134
 ,, indication, 147
- Wonderful, 21
- Wood, 35, 115, 144
 ,, fragrant, 62
 ,, fire, 65
 ,, red, 89
 ,, sandal, 63
 ,, pecker, 49
- Woollen, 61
- Wool felt, 117
- Word, 16, 122
- Work being, 108
 ,, hire, 96
 ,, wages, 96
- Worm, 26
 ,, small, 26
- World, 29, 109, 119, 120,
 139
 ,, next, 146
- Worse, 136
- Worship, 67, 119, 131
- Worshipped, 103
- Wort, white, 40
- Wound, 56, 116
- Woven, 104
- Wrapt up, 124
- Wrapper, 62
- Wrath, 21, 146, 149
- Wrathful, 97
- Wrecked, 111
- Wrestler, 153
- Writ, 129
- Wright, 110
- Wrong, 126, 146
- Wrought, 121
- Y**
- Yama, 7, 114, 115, 118,
 129, 134, 137, 140, 141
- Yard, 32
- Yamuna, 27
- Year, 13, 14, 122, 123,
 125, 142, 149
- Year, half, 13
- Year, last, 149
- Year present, 149
- Yellow, 16, 116, 120, 134,
 136
- Yellowish white, 117
- Yes, 146, 148
- Yeast, 93
- Yesterday, 132, 149, 150
- Yiyati, 45
- Yoke, 112, 154
- Yoke for burdens, 123
- Yokepin, 81
- Yoke-separate, 74
- Yoke-tie, 81
- Young, very, 115, 139,
 141
- Young one of animal, 51
- Youth, 55
- Yudhisthir, 129
- Z**
- Zerumbet zedary, 45
- Zodiac, signs of, 11

शुद्धपत्रकम्

।

पृष्ठम्	पंक्ति:	अशुद्धम्	शुद्धम्
३	९	पाणिश्च चतुर्सुजः	पाणिश्चतुर्सुजः
४	११	Garda	Garuda
६	२	बुलिशं	कुलिशं
७	२३	बाढ-ढानि	बाढ-ढानि
८	२१	situaled	situated
१०	११	श्छविः	श्छविः
१०	१६	अगस्त्यः	अगस्त्यः
११	४	hgs head	his head
११	६	net	planet
११	७	pupiter	jupiter
११	२०	दिवमणिः	दिनमणिः
१५	२३	Ingorance	Ignorance
१७	१	तट-विधिः	तद्-विधिः
२९	३	विट-शूद्रैः	विट-शूद्रैः
२९	४	स्थिता	स्थिरा
३२	७	वेदिकः	वेदिका
३७	९	कटफलौ	कट्फलौ
४०	१८	शुक्रलक्ष	शुक्रलक्ष
४१	५	अव्यण्डा	अव्यङ्गा ।
५१	४	शबुनि	शकुनिः
५४	३	आपश्चसत्वा	आपश्चसत्वा
६४	२१	शून्यवादिनिः	शून्यवादिनि
७७	६	कोदण्ड	कोदण्ड
९१	१३	वैधेय	वैधेय
११२	१३	—	3 Fragrant powder 4 Eclipse.
१२८	१९	मण्डलेऽपि च	मण्डले चाहूसौ फले
१४९	२३	संबोधते	संबोधने